

Átalyvető

2014. március

Az Erdélyi Kőrök Országos Szövetségének és az Erdélyi Magyarok Tolna Megyei Egyesületének negyedéves lapja

A TARTALOMBÓL

Rendhagyó szerkesztői kommentár	4
Csapó Endre aktuális gondolatai	6
Szász I. Tas naplójából	10
„Gyurcsányt az ájulás kerülgette” – avagy mi áll az őszi beszéd és kiszívárogatása mögött	13
A 25 éves Erdélyi Szövetségről	18
Mai ifjú román történetek szembesítenek	22
Kiállítás-megnyitóról: Dr. Sipos József	32
Józsa Judit	34
Könyvekről: A szívsebészet fél évszázada Debrecenben	36
Ha polip szuszog Kolozsvárott	37
Carpe diem	38
História Madéfalva 1764–2014	39
Bethlen Gábor–Székely Mózes	45
Irodalom: Nemess László	56

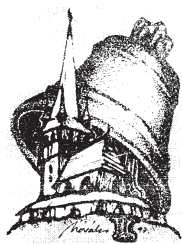
Patrice de La Tour du Pin

Tavaszi Laurence

Fölszáll a hajnal ím, tündöklőn és fehéren
ragyogva, fényes és dús kökörcsínmezők
partján, a csillogó pirkadat hűvösében.

Április int, s te már készülsz a könnyű táncra,
szemed a hold szelíd színébe öltözött,
s pillád közt fénye ég és szikrázik cikázva.

(Rónay György fordítása)

EKOSZ

A Győri Törvényszék Pk.T.KH.60.851/1991/104. számú 2014. január 20-i végzésével a 2013. május 11-i tisztújító közgyűlésén hozott döntéseinket elfogadta.

Amennyiben a döntés ellen a kézbesítéstől számított 15 napon belül senki nem fellebbez, akkor a végzés jogerőre emelkedik, ezzel az elnök, alelnök, az elnökségi tag, illetve a felügyelőbizottsági tagok személye, illetve az EKOSZ székhelye is változni fog. Változás lesz a pénztárat illetően is, hiszen Szekszárdon célszerű bankszámlát nyitni, mivel szervezetünk pénztárosa és az Átalvető főszerkesztője ott lakik. A Győri Törvényszék Végzésében ABC szerint sorolja fel az EKOSZ-ban tevékenykedő egyesületeinket, melyek az alábbiak: Bethlen Gábor Erdélyi Kör Monor; Bolyai Farkas Erdélyi Barátok Köre Recsk; Budapesti Székely Kör, Erdélyben Maradásért Alapítvány Budapest, Erdélyi Magyarok Tolna Megyei Közhazsnú Egyesülete (EMTE) Szekszárd; Erdélyi Vándor Székelyek Köre Gödöllő, Erdélyiek Nagykanizsai Egyesülete, Győri Erdélyi Kör, Izsák és Környéke Erdélyi Magyarok Közhazsnú Egyesülete, Mezőberényi Erdélyi Kör, Nagyatádi Erdélyi Kör, Ótágú Síp Kulturális Egyesület Szeged, Salgótarjáni Erdélyi Kör, Siófok és Környéke Erdélyi Baráti Kör, Soproni Erdélyi Kör, Szegedi Erdélyi Kör, Tamási Áron Erdélyi Kör Maglód. A bírósági bejegyzésben felsorolt 17 egyesület mellett továbbra is tagunknak tekintjük a Komlói Erdélyi Kört, várva, hogy a bíróságon is bejegyeztessék magukat, hiszen az egyik legrégebbi és a legjobban működő szervezetünk, amely igazi magyar értékeket hozott létre szocreál városában. Külön köszönet illeti Paján Csabát, a kör tagját, aki az Erdélyi Körök Országos Szövetségének facebook-ját elkészítette és kezeli. További örömdetes tény, hogy a Mihalik Kálmán Alapítvány is be fog lépni az EKOSZ-ba, miként azt Gál István elnökük jelezte Szegedről.

*

Terveink szerint az EKOSZ közgyűlése

2014. május 17-én lesz, házigazdája a Budapesti Székely Kör. E szervezetünk szoros együttműködik az Erdélyi Gyűlekezettel (Reménység szigete 1106 Budapest X. Gyógyszergyári út 3. szám), amely helyet biztosít számunkra. A meghívót és a napirendi pontokat idejében ki fogjuk küldeni.

*

Örömmel számolunk be arról, hogy a Nemzeti Kulturális Alap lapunk kiadását 800 000 Ft-al támogatja. Nagy szükség volt erre, hiszen az egyéb, eddig minket támogató források elapadtak. Mindemellett olvasóink nagylelkű támogatására továbbra is nagy szükség mutatkozik.

*

Az EKOSZ ezúton is köszönti a csíkszeredai születésű Miklós Editet, aki a 2014. évi téli olimpián olyan szenzációs eredményt ért el, amelyet korábban magyar alpesi síző még soha, maga mögé utasítva több olyan német, osztrák és amerikai sízőt, aki korábban világbajnok volt.

(Dr. Szekeres Sándor)

SALGÓTARJÁNI ERDÉLYI KÖR

2013. szeptember 25-i összejövetelünkön a Rimamurány-Salgótarjáni Acélgyár RT (RMST) 1944-45 évi történetéről, a gyár megbénításáról, a katonai bevonulásokról, az áttelepülésekről (evakuálás), és a hazatérésekről tartott előadást dr. Kúti István aranydiplomás kohómérnök, kohóipari gazdasági mérnök (a gyár volt dolgozója).

A 2013. október 9-i összejövetelünkön Kocsis István erdélyi származású író és történész tartott érdekes előadást A Szent Korona misztériuma és tana időszerű kérdései címmel.

A szeptember és október hónap a XXII. 1956. október 23-i EMLÉKFUTÁS előkészítésével, megszervezésével és lebonyolításával telt el. Október 23-án az ég is kedves volt hozzánk, a nagyszámú résztvevő (3012 fő) lelkesen és mosolygva vett részt az EMLÉKFUTÁS verseny-számain. (A szurkolók és nézőközönség számát nem is említve.) A rendezvény színvonalát emelte, hogy immár XIII. al-

kalommal vett részt Schirilla György hoszútávfutó, az egészséges életmód lelkes apostola.

A rendezvény pontversenyeinek értékelésére és a díjátadó ünnepségre 2013. november 29-én került sor.

A 2014. évet a január 23-i rendezvényünkkel nyitottuk. Témája Sulyok László Velünk történt – Tények és következmények 1956 című könyvének bemutatása volt. Az összejövetelünkön összeállítottuk a 2014 évi programunkat is. A rendezvényt a POFOSZ Nógrád megyei Szervezetével közösen szerveztük.

Valiskó Ferenc SEK elnök

MEZŐBERÉNYI ERDÉLYI KÖR

A január 19-én megtartott tisztújító közgyűlésén a Mezőberényi Erdélyi Kör tagsága továbbra is a régi elnökségnek szavazott bizalmat. Az egyesületet alapítása óta (1992) Kajlik Péter elnök vezeti. Alelnök Koncsag Ferenc. E két személy mellett, további elnökségi tagok: Dr. Dóczy Balázs, Fekete József és Torma István. Pénztáros Feyér Zita.

Az egyesület továbbra is a kulturális tevékenységet, az erdélyi hagyományok ápolását, a kapcsolatteremtést tartja elsődlegesnek. A 2014. év kiemelkedő eseménye lesz – a 25. évfordulóra való tekintettel – az 1989-es romániai forradalomra való megemlékezés. Az egyesület decemberben rendezvénysorozatot tervez Mezőberényben, kiállítással, előadással, neves személyiségek meghívásával. A történeti hűség biztosított, mert az egyesület több tagja is aktív résztvevője volt a forradalmi eseményeknek. Néhány családról az MTV 2 filmet forgatott az áttelepülés után. Körünk egyben felhívást intéz az EKOSZ felé, hogy országos megemlékezéseken, rendezvényeken is legyen napirenden a romániai forradalom 25. évfordulója.

Február elsején a hagyományos farsangi erdélyi bálnak adott otthont a patinás Berény Szálló étterme. Dankó Béla, a FIDESZ országgyűlési képviselője levélben köszöntötte a szervezőket és résztvevőket. Hangsúlyozta: „Mezőberény civil életének üde színfoltja az Erdélyi Kör.

Szerkesztőbizottság:

Dr. Kövesdy Pál főszerkesztő, B. Osvát Ágnes (irodalom és gyermekoldal), Szabó M. Attila (Székelyudvarhely)

Kiadja az EKOSZ elnöksége

Alapító főszerkesztő: Orbán László

Levelezési cím: Dr. Kövesdy Pál – 7100 Szekszárd, Otthon u. 2. Tél./fax: (36) 74/417-705
E-mail: ekosz@tolna.net

A kiadásért felel a lap főszerkesztője • ISSN 1416-4698

Nyomdai előkészítés: Galamb Marietta • Nyomdai munkák: Böcz Nyomda, Szekszárd

Olyan közösség, amely úgy illeszkedett be az anyaország kultúrájába, hogy közben Erdély üdeségét, mozgalmasságát is elhozta, mintegy gazdagítva új környezetét. Tagjai ezer szállal kötődnek mindkét táj hagyományaihoz és ezek a szálak velük együtt, mindnyájunkat erősítenek”.

Kajlik Péter köszöntőjében az autonómia ügyéről beszélt: „A teremben kifüggesztett magyar és székely zászló egymást erősíti és kifejezi közös gyökereinket és akaratunkat. Kötelességünk kiállni Székelyföld Autonomiájáért, ezért minden békés esz-közt és alkalmat meg kell ragadnunk az igazság érdekében!”

A 150 fős vendégcsereg vastappsal jutalmazta a Kolozsvári Magyar Opera művészeinek fellépését. A hajnalig tartó táncos mulatságban mindenki jól érezte magát. A bál bevételét a decemberi rendezvénysorozat megvalósítására fordítja a Mezőberényi Erdélyi Kör.

Kajlik Péter

NAGYKANIZSA

Az Erdélyiek Nagykanizsai Egyesülete bizakodással indult a 2014-es évek. S nem is alaptalanul, mint az januárban kiderült. NEA pályázatunkat befogadta a bíráló testület, s februárban az is kiderült számunkra, hogy támogatást nyertünk működési feladataink és kiadásaink fedezésére. Talán minimális fejlesztést is végre tudunk hajtani.

Az év azonban egy szomorú eseményre emlékezve kezdődött egyesületi tagjaink számára. Közös imával emlékeztünk meg a Madéfalvi veszedelem 250. évfordulójára, a nagykanizsai Kórházi Kápolnában.

Kedves Barátaink!

Idén is útnak indul a csíksomlyói búcsúba 2014. pünkösdjén utasai-val a két zarándokvonat: a SZÉKELY GYORS és a CSÍKSOMLYÓ EXPRESSZ. Ha eldöntöt-ted, hogy velünk utazol, érdemes már most helyedet biztosítani a két vonat egyikén.

Jelentkezés: Frigyesy Ágnes újságíró/fotóriporter-szervezőnél: 00-36-20/383-1417. További részletes tájékoztatás: e-mailben vagy telefonon Idén is utazzunk együtt a csíksomlyói búcsúba!

Jóleső érzés volt, hogy az egyesületi tagokon kívül megtisztelték városunk polgárai is a közös imaestet.

Természetesen idén is megrendezésre kerül hagyományos farsangi bálunk. Nagy örömünkre szolgál, hogy ismét fogadhatunk Erdélyből érkező bálozókat is. A farsang elmúltával pedig mindannyian hagyományainknak megfelelően készülünk a húsvéti ünnepekre.

BUDAPEST SZÉKELY KÖR

Részletek a 2014. évi Honismereti túra programtervekből

Március 14–16. Székelykeve és vidéke	
Al-Dunai székelyek	32.000 Ft
Március 24–25. Boldva-Edelény-Tornalja-Jászó-Stósz	18.000 Ft
Április 12.: Kenderes-Tiszató busz	4500 Ft
Május 1–4.: Torockó-Torda	37.000 Ft
Május 10–11: Soprontól Tulln-ig,	
Hainburg-ig	22.000 Ft
Augusztus 1–3.	
Retyezát és környéke	32.000 Ft
Augusztus 9: Az Ipoly mentén	
Tótgyarmatig	5 500 Ft

Erdély–Székelyföld–Szóvata

2014. 07. 11–17.

Autóbuszos kirándulás Erdély legszebb tájaira, a Székelyföldre és a gyimesi csángó-magyarokhoz, 7 nap, 6 éj félpanzió Gyergyóban, 3 éj Szóvátán, reggelivel. költség: 58.000 Ft/fő

Nyaralás a Balatonnál

2014. június 30.–július 5., július 14–19.

Nyaralás a Balatonnál, Balatonalmádin, magánnyaralóban. 6 nap/5 éjszaka, hétfőtől-szombatig. Ellátás: napi 3x étkezés: strandbelépő ingyenes, kirándulás Tihanyba. Utazás Balatonalmádira egyénileg.

A kertben felállított 6 személyes sátorban: 7 A szállás, ellátás költsége: 18.000 Ft/fő 7–14 év közötti gyermek (7. évig 12.000, 3 évig ingyen, külön ágy nélkül), 25.000 Ft/fő felnőtt, étkezéssel 500 Ft/fő/5éj +étkezés

Olaszország kirándulásokkal a Sorrentoi félszigetig és körül, szállás Paestumban

Kirándulás nyaralással az olasz csizma déli tájaira Nápoly környékére. Szállás: 7 éj ellátás nélkül 2 hálószobás fsz. konyha 2+2 ágyas lakrészeiben, utazás közben odaút 1 éj tranzitszállás Firenze környékén, visszaút 1 éj Velence-Mestre, össz 10 nap/9 éj. Költségterv: május 23.–június 6.:

89.000 Ft/fő. Utazás midibusszal, létszám korlátozott.

Részletek és jelentkezés: Aranytíz Kultúrház Székely Kör klubja, Bp.V. Arany J. u.10. Mobil: 0630-2731020, info: vonalas 3674533, email: szekkor@freestart.hu, facebook: Budapesti Székely Kör

A MAGYAR KULTÚRA LOVAGJA LETT A CSÁNGÓ RÁDIÓ VEZETŐJE

A „Falvak Kultúrájért” Alapítvány átadta a Magyar Kultúra Lovagja kitüntetést 2014. január 19-én délelőtt Budapest-en a Corinthia Hotel dísztermében. A díjazottak között találjuk Lőrinc Celesztint, a magyar kultúra külföldi ápolásáért. Gratulálunk, és a laudációt az alábbiakban közöljük:

Lőrinc Celesztin (Csíkfalu, Románia) rokkantnyugdíjas, rádió főszerkesztőnek!

Lovagias tettek: A bákó megyei Csíkfaluban, deréktól lefelé teljesen bénán élve életét, létrehozta az egyetemes magyarság legkeletibb rádióját, a Moldvai Rádiót, amely a csángók első rádiójaként 2009. november 14-én kezdte meg adását. Vezérlő gondolata: „Ez a Rádió nem azért jött létre, hogy a románok orra alá borsot törjünk, vagy ellenségeskedjünk velük. Mi itt vagyunk, két nyelven beszélünk, és szeretettel mindenkit elfogadunk. Ez a Csángó Rádió.” Hallgatóinak száma jóval meghaladta a 300.000-et. A napi 24 órában sugárzó internetes rádió a világ bármely pontján hallgatható. Kiemelt célként nagy szerepet vállalt a magyarság ősi gyökereihez közel álló népzene népszerűsítése érdekében.

A Moldvai Csángómagyarok Szövetségének szociális felelőse. Tevékenysége, az egészséges embert csendes főhaj-tásra indító élettereje, céltudatossága fénylő fáklyaként lobog környezetében, ahol egyre ritkább a magyar szó. A Csángó Rádió közvetíti a Mária Rádió által készített szentmiséket. A Falvak Kultúrájért Alapítvány – úgy is, mint az „anyaország éltető figyelme” – a Magyar Kultúra Lovagja elismeréssel köszönti születésének 40. évfordulóján.

Az elismerést Lőrinc Celesztin „A magyar kultúra külföldi ápolásáért” kapta.

Lapunk a Emberi Erőforrás Minisztérium támogatásával jelenik meg.

nka
Nomzoti Kulturális Alap

Rendhagyó szerkesztői kommentár

Sokat tépelődött a szerkesztő, írjon-e jelen, márciusi számunkhoz is „kommentárt”. Hiszen újfent választás előtt állunk, amit ismét csak sorsdöntőnek mondhatunk. Legszenvedőbb nemzeti ünnepünkről, szabadságharcunkról, meg a feltámadás nagy ünnepéről nem is szólva, amelyek szellemi-lelki igazodásunkat egyként húzzák-hajlítják-igazítják egyazon irányba.

Az írás kényszere tehát nagyon is létező, csak hát naponta végigéli-szenvedi az ember a média minden felületéről ránk zúduló politikai csatározások hullámveréseit, a százszor is, újra és újra előszedett érveket, a menetrendszerűen felbukkanó, végtelen elemzésekre okot adó botrányokat, a minősíthetetlen jelzőket és gyalázkodásokat, jellemzően ugyanazon oldal részéről. Melyek mind alkalmasak arra, hogy e vásári komédia forgatagában szédülést, hányingert, látásélesség-vesztést váltsanak ki, az alapvető, a mélyben meghúzódó tényeket, folyamatokat pedig elfedjék. Amelyeket azért némely fórumok (pl. az ECHO TV csütörtök esti, mindenkinek ajánlott Háttér-kép c. adása) magas szinten tárnak elénk, jelen lapszámunkban pedig *Csapó Endre* és *Szász István Tas* teszi ezt példátlan élességgel, a gondolati-érzelmi azonosság jegyében.

Az ismétlésre szükség tehát nincs, csupán némi figyelemfelkeltésre. Például egy kihagyhatatlan, tömör számvetésre az elmúlt közel négy év eredményeiről, *Dr. Kelemen András* tollából: „*Határozott lépéseket tettünk a pénzügyi gyarmatosítás ellen. Megindult a nemzet egyesítése: gondoljunk a magyar állampolgárság könnyített megadására vagy nemzetségeink képviselőit az Országgyűlésben. A szétvert, kifosztott, közszolgáltatásokra egyre képtelembb állam építkezni kezdett. Megtörtént az önkormányzati rendszer átalakítása és a költségvetési fegyelem helyreállítása a keletkezett adóssághegyek állami átvállalásával. Ugyanakkor az eladósodott, gyermekei nevelési költségébe, a növekvő közköltségekbe és adósságokba beleroppanó családoknak nyújtott segítséggel megindult a hazai társadalom újjáépítése.*” (Magyar Nemzet, 2014.02.14.) A sor nyilván hosszan folytatható, de van valami, amit nem lehet mindehhez nem hozzátenni: alkotmányozásunk annyit átkozott és gúnyolt folyamatát, ami megnyitotta az utat a nemzeti érdekeket követő politika előtt, meg annak preambulumát, azt a bizonyos Havas Henrik-i „cafrangot”: Nemzeti hitvallásunkat, a magyar lelkek mélyére űzött és onnan most előtörő, legszenvedőbb érzések foglatát.

Mindezen túl egyetlen vonatkozásban érezzük külön és kiemelt kötelességünknek a szólást. A külföldi magyarok választási részvételének lehetőségéről, fontosságáról van szó, melyről bizony alig, csupán érintőlegesen esik szó, a „futottak még” kategóriájában. A sokat hangoztatott érv, miszerint két, legfeljebb három mandátum sorsa múlik csupán rajtuk, alkalmas arra, hogy a választási hajlandóságot rontsa és a lényegét elfedje. Nevezetesen azt, hogy a nemzeti oldal reményeink szerinti győzelmét nem csak közjogi, hanem szellemi-érzelmi legitimációval is el kell

látnunk. Most nyílik erre először lehetőségünk az ezeréves hon trianoni szétदारabolása óta (a második bécsi döntés könnyes-boldog fogadtatása elemi erejű és máig hatóan torokszorító volt, de létrejöttében a magyar tömegeknek formai, közjogi szerep nem adatott). Most viszont a ketős állampolgárság megléte valóban cselekvő értéké válhat számunkra. A választási csalásról szóló, minden bizonnyal bekövetkező vádaskodások is a külföldi magyarok megfelelő számú és irányú szavazatain futhatnak zátonyra. Nem a 2-3 mandátum sorsa tehát a valódi (ámbar nem lebecsülendő) tét, hanem az, hogy az új nemzeti kormány ezzel válhat az egész Kárpát-medence, sőt a világ összmagyarságának legitim kormányává.

Továbbá: „jóakaróink” - határainkon belül és kívül - egymással összhangban jelentik ki (az „Összefogás” pártjai együttesen, az MSZP külön is, tudtommal most először, eddig azért idáig nem merészkedtek), hogy a holokausztban a magyar népnek, a magyar nemzetnek van felelőssége. Tetszik érteni? Nem az akkori magyar államnak, kormánynak, hanem a teljes magyar nemzetnek, beleértve tehát a Kárpát-medence minden magyarját, az erdélyi magyarságot, a felvidéket, délvidéket, stb, cse-csemőtől az aggastyánig, és nem heted-, hanem ezred-ízigen, örökkön örökké. Bizony, színtiszta náci beszéd ez. Az akkori náci nemzeti alapon irtottak egy nemzetet, mai utódaik nemzeti alapon „csak” megbélyegeznek egy másikat. Íme a népiertás legújabb kori, politikailag korrekt változata! (Bővebben I. Pihál Tamás: *Patthelyzetre kiélezve, Magyar Nemzet*, 2014. február 11.)

Ezek után vajon megengedheti-e magának bármely, szövetségi jogot kapott erdélyi, fel- vagy délvidéki magyar, hogy ne nyilvánítson véleményt? Hogy ne érezze sajátjának a kérdést: ki mellé álljunk? Hogy létezhet-e külön „anyaországi”, erdélyi, fel- vagy délvidéki magyar sors, magyar érdek?

A szerk. nem is kíván ezen felül szólni, inkább átadja a szót nemzetünk egyik eltávozott jelesének. Gondolatai, ítéletei a jelzett időpontból, az akkori, még jól ismert, gyalázatokkal teli közelmúltból szólnak hozzánk. Most, amikor az akkor regnáló és mindent átragó sötét erők léte, arcai és szándékai – az arctalan háttérhatalomával együtt – változatlanok. Makovecz Imre szavai okulásra intenek és segítenek az eligazodásban, a megfelelő döntés meghozatalában. Gondoljátok végig barátaim, honnan hova jutottunk, és mi múlik most rajtuk: vissza oda, vagy tovább, felfelé! Most bebizonyíthatjuk, hogy vagyunk, hogy valakik vagyunk! A közösnek mondott felelősség pedig most – miként egykor majd az Úr előtt állva - egyénre lebontva jelentkezik: ***Minden felelősség az enyém, most minden rajtam múlik!*** K.P

Makovecz Imre az Éjjeli menedékben

(2007. december 25. Részlet)

Minden megtörténik körülöttünk, hogy egy úgynevezett virtuális valóság az igazi valóságunkat helyettesítse. Arra kényszerül az ország, hogy egy virtuális Magyarország mellett egy második Magyarország is épüljön, ha élni akarunk. És hála Istennek, ez létezik. Azon kívül annak a háttérhatalomnak, amelyik most éppen Magyarországot felszámolja,

az a pechje, hogy meghalunk. Hogy halandók vagyunk. Minden újszülöttel – ha van – kezdheti előlről. És ez egy sziszifuszi különös küzdelem, amit ellenségeinknek ki kell mondani végre egyszer. Amivel ellenségeinknek szembe kell néznie. Azt megkérdezhetné, hogy miért kellene Magyarországnak fölszámolódnia? Erre mondok egy különös példát. A magyar nyelvnek a példáját. 100 évvel ezelőtt még – az, amit most hallani fog, ez egy természetes fogalmazás volt, a tartalmak átélhetőek voltak:

*„Hol vagyon, aki ajkát a hadidalnak eresztvén
a riadó vak mélységet fölveri e szavával
s késő százak után méltán láttassa vezérlő
párducos Árpádot és hadrontó nép hatalmát.
Hol vagyon ah, ezren némán fordulnak el?
Álom öldösi szíveiket és velük alszik az ősi dicsőség.”*

Ilyen népszellem Brüsszelnek, Amerikának – hogy ne mondjam tovább – nem kell. Alkalmazottakra van szükség. Kiszemlézett senkikre van szüksége. Ezért eladó a föld, ezért eladó minden, így élünk. És közben az emberek nem adják föl az életet. Se a sajátjukat, se a gyermekeikét, se a szüleiket, és hiába erősködik a tömegkommunikáció, az emlékeztet az Úristentől kaptuk. És fogjuk is használni.

Van egy különös párba állítható két fogalom. Az egyiket spirituálisnak, szelleminek lehet nevezni, aminek az emberi ÉN számára, mint az ivóvíz, olyan fontos. Ennek az alteregója a pénz, amely ugyanilyen érzékenyen érinti az embereket, ugyanilyen mélyen befolyásolja az embereket. A megváltó Jézus Krisztus szellemiségét, amely az emberiség megújulását szolgálta és teremtette meg, ezzel szemben áll a pénznek a hatalma a világon. Amely konkrét személyekhez köthető ma a világon, olyan emberi csoportosuláshoz, amelyik globális hatalmat próbál szerezni a pénzen keresztül, a pénz által és a pénzben. Ahhoz, hogy valakinek a pénz az legyen az Úristen. Szemben a teremtető Úristennel, ezért itt minden megtörténik. Ez a globalizációnak az igazi tartalma.

– Két urat nem lehet szolgálni, igaz? A mammonét lehet vagy az Úrét...

...Így van, pontosan. És a játszma erre megy, holott az emberi konstrukció olyan, hogy a személyiség az pusztán egy keret. Kerete egy belső tartalomnak, amit ÉN-nek hívnak. Ez az ÉN kétpólusú. Az egyik fele a világhoz tartozik, a másik fele a teremtetőjéhez tartozik. És ennek az ÉN-nek az a feladata, hogy az eget és a földet összekösse és belül így egzisztál. Ez az Ember, egy óriási lehetőség. Ez az ő szabadsága és ez az ő sorsa a földön. Na, most ebbe avatkoznak bele. Elveszik a földet, elveszik az önálló vállalkozási lehetőséget. Hát kiket fojtanak meg? Kérem szépen milyen adózási rendszer van itt Magyarországon? Hogy adózunk mi? A nettó adómenyiségünk a bruttó bevétel 60 százaléka. És míg az összes adómetet összeadjuk, 85 százalékot jelent. 100 forintból tehát marad 15 forint. Így adózunk mi. És kiket sújt ez az adózási rendszer? Azokat, akik a rendszerváltásnak hazudott hatalomváltás óta megpróbálták a magánszférában vállalkozni és intelligenciájukat a saját életükre és a közösség javára fordítani. Azokat pusztítják most el. Részben az adózással, részben a mértéktelen ellenőrzéssel. Hogy van az, hogy valaki elvégez egy munkát – szerződés alapján – és benyújtja a megrendelőinek a számlát és a ráeső 20 százalé-

kot az APEH-nek előre kell kifizetni és semmi garancia arra, hogy kifizetik neki azt a pénzt, amire a számlát benyújtotta? Mi ez?!

– Ennek ellenére az emberek úgy tűnik, hogy tűrnek...

...és csálnak, Édesem! Mert ez a világ csalásra van megépítve, mindenestül úgy, ahogyan van! A magyarság türelme, amit Maga említett, én szerintem onnan ered, egy több mint ezer éves történet arról szól, hogy van egy Szent Fogalom, ami alatt minél több nép egyesül, ez a Szent Fogalom annál erősebb. Ez a Szent Korona Tan. Szent István intelmei a fiához tartalmazzák ezeket a gondolatokat, amiket most megemlésttem. Több mint ezer év tartalmaz egy ilyen egyetemességre utaló magatartást. Valójában a Kárpát-medence az egyesült Európa gyakorló pályája volt ezer éven keresztül. Nyugtalanította is a germán környezetünket, meg a szláv környezetünket is. A magyar mentalitás alapvetően különbözik a minket körülvevő népek mentalitásától, mert a magyar népszellem is mérhetetlenül különbözik a többiekétől. A magyar népben nincsen nacionalizmus. Azt egy rövid időre a romantika hozta elő a XIX. században. Valamint az elnyomás, az osztrák elnyomás, vagy az egyesült keresztény elnyomás, ha úgy tetszik. Ez a türelmes nép ugyanakkor egyetemes igényekkel rendelkezik. Ha komolyan gondolkodik ezen valaki, rá kell jöjjön, hogy az egyetemes igények hierarchiát tételnek fel és nem áldemokráciát. A magyar népnek vezetőre van szüksége. Egyetlen vezetőre, aki mellett kiáll!

Csapó Endre

Juhász Gyula

Húsvétra

Köszönt e vers, te váltig visszatérő
Föltámadás a földi tájakon,
Mezők smaragdja, nap tűzében égő,
Te zsendülő és zendülő pagony!
Köszönt e vers, élet, örökkön élő,
Fogadd könnyektől harmatos dalom:
Szívemnek már a gyász is röpke álom,
S az élet: győzelem az elmúláson.

Húsvét, örök legenda, drága zálog,
Hadd ringatózzam a tavasz-zenén,
Öröm: neked ma ablakom kitárom,
Öreg Fausztod rád vár, jer, remény!
Virágot áraszt a vérverte árok,
Fanyar tavasz, hadd énekellek én.
Hisz annyi elmulasztott tavaszom van
Nem csókolt csókban, nem dalolt dalokban!

Egy régi húsvét fényénél borongott
S vigasztalódott sok tűnt nemzedék,
Én dalt jövőd húsvétjára zsongok,
És neki szánok lombot és zenét.
E zene túlzeng majd minden harangot,
S betölt e Húsvét majd minden reményt.
Addig zöld ágba és piros virágba
Hirdesd világ, hogy új föltámadás van!

Újévi gondolatok

Szűk félév híján kitöltötte a nemzeti kormány első négy-
éves idejét. Helyzete szilárd, népszerűsége töretlen.

Felvetődik bennünk a kérdés, miért kellett várni húsz évet ahhoz, hogy a független országban meginduljon az új magyar állam felépítése? Ehelyett – amit mi, nemzeti érzelmű emigránsok azonnal észrevettünk – a hosszú egypártidiktatúrát követő két évtizedben a magyarországi politika terepén nem az ország önállóságát és talpraállását szolgáló, és csupán a tennivalók mikéntjén vitatkozó képviselők versengenek egymással az Országház jobb és baloldalán, hanem azt látjuk, hogy a demokrácia tetszetős kereteiben és szabadabb légkörében a letűnt állami kifosztás privatizált változata tobzódik. Az a képlet, ami a parlamenti ülésteremben eddig megmutatkozott, tükörképe az országban működő erővonalaknak. Olyan erővonalaknak, amelyek még a háborús összeomlást követő idegen katonai megszállás erőterében jöttek létre, működtek ötödfél évtizeden át, és állva maradtak a megszállás megszűnte után is. Következésképpen a magyar parlament is tükrözi az ország mai gazdasági, politikai, igazságszolgáltatási, hírszolgálati, társulati, közéleti állapotát, amelyben a csak felületi változással módosult viselkedéskultúra immár kirívó jellegzetessége az a fajta kapitalisztikus gazdálkodás, aminek a termelés és értékesítés mellett fontos eleme a szervezett, megszokott, polgárosított, ideológiával megindokolt és elfogadtatott fosztogatás. Új elvtársi rendszer, amelyben nincs morális gátja a mások, akár az egész társadalom megkárosításának. E fosztogatási rendszer azért folytatódhatott, mert amikor áttértünk többpártrendszerre, a nyugati gazdasági szisztémában már eluralkodott az a fajta fejlődés, amely fokozatosan hasonult a gazdaságilag tönkrement egypártidiktatúrás, népi demokratikusnak, szocialistának nevezett rendszerhez. Ez a nyugati fejlemény abban is hasonlít az elkárhozotthoz, hogy nyomulása folyamán igyekszik eltakarítani minden olyan társadalmi kötődést ápoló szellemi áramlatot, ami ellenállásra képes egységbe tud fejlődni. Így kerültek célkeresztbe a nemzetek és a keresztény egyházak. Ebben a demokráciában a gyakorlati politikában, a parlamenti bal–jobb felállásban tisztas helyet foglal el a nemzetellenesség, mint elfogadott politikai kifejezése azon elméletnek, miszerint a nemzeti kategória idejétmúlt, és akadálya a fejlődésnek.

Gyakran hangzik el, hogy a liberalizmus régebben nem ilyen volt, csak a kapitalizmus mai, úgynevezett neoliberális irányzatában vált társadalomellenessé, nemzetellenessé. Ám ha régi megnyilatkozásokat keresünk, meglepő eredményre bukkanunk.

A XX. század elején a neves magyar publicista, **Milotay István** így látja:

„A liberalizmus folyamata száz esztendő alatt ment végbe. A végső eredmény az lett, hogy a liberalizmus megalkotta egész Európában – nemcsak nálunk, de mindenütt más országokban, így Amerikában is, ahol az ipari fejlődés a szabad verseny eredményeképpen és a tőke szabadjára eresztése következtében korlátlan volt –, tehát megalkotta mindezen államokban a plutokratikus kapitalista rendet, azt a gazdasági, politikai, társadalmi rendet, amely az elnyomásra, kizsákmányolás-

ra volt alapítva, és a gazdasági, politikai és szellemi kizsákmányolásnak új eszközeit, új uralmi formáit jelentette azoknak az osztályoknak javára, amelyeket valamikor a liberalizmus a jogtalanságból, a gyengeségből, az erőtlenségből a maga szárnyain a politikai érvényesülés magaslataira felemelt. Kulturális téren, a szellemi szabadság terén, a sajtószabadság terén, amely ennek az irányzatnak, ennek a liberalizmusnak kezdetétől fogva egyik alapvető principiuma volt, ez a liberalizmus végső eredményében létrehozta a kapitalista tényezők kezén monopóliummá alakult sajtót, amely elfojtott és lehetetlenné tett itt már a háború előtt és különösen a háború alatt mindenféle ellentétes véleménynyilvánítást, és lehetetlenné tette, hogy nagy erkölcsi, szellemi és politikai erők szabad szóhoz, érvényesüléshez, és abban a nagy vitában, abban a nagy küzdelemben, amely az ország jövője és sorsa körül itt az országban a háború alatt folyt, szóhoz juthattak volna. ...Én nem tudom elképzelni a liberalizmusnak, a gondolat szabadságnak és a politikai szabadságnak nagyobb megcsúfolását, mint amit jelentett ránk nézve a Károlyi-forradalom, amely a radikális liberalizmus jegyében győzött nálunk, és nem tudom elképzelni a liberalizmusnak nagyobb megcsúfolását, mint ami a proletárdiktatúra formájában történt, a liberalizmus elveivel, amely a legbrutálisabb, legszörnyűbb zsarnokságot zúdította ránk, ugyanazokkal a szellemi erőtevézőkkel az élén, amelyek nálunk tulajdonképpen a liberalizmust is vezették és irányították.”

Hasznos visszaidézni ezt a 93 évvel ezelőtti parlamenti felszólalást olyan tanulság érdekében, ami magyarázatot ad arra a történelmi talányra, hogy miért támogatta a liberális nyugat a kommunizmust, és miért követelte a szovjet iga alól felszabaduló európai országoktól a békés rendszerváltoztatást, és tiltja ma is a kommunizmus bűnözőinek felelősségre vonását. Arra is magyarázatot kapunk, hogy miért rágalmazták Horthy Miklóst és rendszerét fasizmussal, holott csupán az történt, hogy a nemzeti kormányok idején nem garázdálkodhattak sem kommunisták, sem liberálisok, és Magyarország nem fogadta el a köztársasági államformát, ami ezeknek a felforgatóknak a rendszereként jelentkezett.

Most (négy éve) első ízben sikerült a nemzeti elkötelezettségű választóknak alkotmányozó képességű kormányzatot létrehozni, első ízben sikerült a kifosztás rendjét megtorpanítani. Ha 1945-ben jelöljük meg a kifosztás kezdetét, ez a változás kerek 75 év hatalmi szerkezetének felszámolási lehetőségét nyújtja, és ha sikeresen megvalósul, jelentősége történelmi méretű. Félő, hogy ezt nem kellő mértékben érzi át az ország népe (...)

A liberális elv szerint a piacot nem szabad irányítani állami beavatkozással, mert az szabályozza magát a konkurencia által. Kis országban azonban nincs ilyen szolgáltatásokra konkurencia, inkább monopolhelyzet van. A másik elv, hogy az állam nem jó gazda, mindenkinél drágábban termel. Tehát mindent magánvállalkozói kézbe kell adni. Ebbe is belerokkant a magyar társadalom.

A nemzeti kormány másik célja a bankrendszer szabályozása. A banki tevékenység rendkívül fontos az ország gazdálkodásában. A bankember profitban gondolkodik. A profit szükséges a termelés folyamatosságához és dinamizmusához. De a profit lehet méltányos is, lehet mértéktelen is, vagyis káros. A gazdasági életben ideális, ha a pénzgazdálkodásban részt vesz a bank, az állam és a fogyasztói érdekvédelem. Minden aránytalanság szélsőségre vezet. Liberális

felfogás szerint káros az állami beavatkozás a banktevékenységbe. Ma ez a felfogás érvényesül a nyugati világban, ezt erőltetik rá egész Európára is.

Húsz évvel ezelőtt Magyarország odadobta magát a nyugati liberalizmus rendszerének, amivel szabad érvényesülést biztosított minden külső és belső mohóságnak. Így jött létre az ország népének elszegényítése a magas közműárakkal, és tízezrek anyagi tönkretétele a devizaalapú kölcsönökkel. Ez készítette a nemzeti kormányt a banküzlet állami ellenőrzésére.

Orbán Viktor 2012 júliusában elmondta: kormánya új gazdasági rendszert épít fel. A miniszterelnök kijelentette, ennek része az is, hogy a bankrendszer ötven százaléka magyar kézben legyen. Ha ezt sikerül végigvinni, az egyedi lesz egész Közép-Európában – jelentette ki.

„Stratégiai partnerek vagyunk a kormánnyal és az Európai Központi Bankkal is. És természetesen definíció szerint stratégiai partnerek vagyunk a magyar bankokkal. A magyar központi bank teljesen, 100 százalékosan független a kormánnytól” – mondta **Matolcsy György**, a Magyar Nemzeti Bank elnöke Budapesten az amerikai *CNBC* televíziónak. Megjegyezte: nem egyedi eset, hogy olyan elnöke legyen a központi banknak, aki korábban kormányzati pozíciót töltött be.

A *Piac&Profit* 2013. augusztus 13-i közleményében írja: „A kormány rezsiszökkentési programja alaposan letörte az átlagos fogyasztói árakat Magyarországon, a júniusi 1,9 százalék után júliusban 1,8 százalékosra alakult éves összevetésben az infláció. Elemzők szerint további tere lehet az alapkamat csökkentésének. Ugyanakkor az Erste elemzője rámutatott: az újabb re-

zsicsökkentés bevezetése őszől az áremelkedést okozó hatásokat bőven ellensúlyozni tudja, ezért az év hátralévő részében 1,5 százalék körüli inflációra számít. Az éves átlagos index a korábban várt 2 százalék helyett 1,8 százalékra is lecsökkenthet a mostani adat tükrében. **Havas István**, az Ernst & Young Advisory Ltd. vezérigazgatója a következőket írja: A legfrissebb előrejelzésünkben kiderül, hogy a magyar gazdaság egyértelműen növekedési pályára állt, a bővülés mértéke ráadásul felülmúlja a korábbi előrejelzéseinket is. Az idei fellendülés alapját a pozitív külkereskedelmi mérleg, a befektetések, valamint a belső kereslet visszafogott emelkedése adhatja. A magyar gazdaság számára szintén pozitív fejlemény, hogy az eurózóna is lassú növekedésnek indul 2014-ben” – Az EY előrejelzése szerint 2,1 százalékos lehet a magyar GDP-növekedés 2014-ben, amely nemcsak az eurózóna 0,9 százalékos átlagát, de a német 1,7 százalékos bővülést is meghaladhatja. Magyarországon a GDP 2013. III. negyedévében 1,8 százalékkal, az I–III. negyedévben 0,6 százalékkal bővült. A gazdasági növekedés alapját a bővülő export adja majd, amely kiegészül a belső kereslet élénkülésével 2014-től. Emellett azonban továbbra is számolni kell a megszorító intézkedések negatív hatásaival, amely azonban egyre inkább enyhül a következő években a valutaunióban – mutat rá az EY előrejelzése(...)

Összegezeként megállapíthatjuk, hogy Magyarország kikerült a nyugati pénzügyi ellenőrzés alól, a kormány megtartotta a választók bizalmát, növekedési pályára került a gazdasági élet. Nagyon fontos, hogy az áprilisi választáson megismétlődjön a korábbi választás eredménye, hogy megszilárduljon a nemzeti érdek politikája a fosztogató rendszer külföldi és belföldi erőivel szemben.

Magyar Élet, 2014 január
(Rövidített szöveg)

Székelyföld-hazád: Szellem-koronád

A hűséges székelyeknek ajánlom

Nyergelj, fordulj! A csatakiáltást
Hallod-e, hallod? Hun voltál, hun vagy?
Nem vertek szájon, mégis beesett a szád:
Nem sír, nem csókol, csókol a szablyád!
Megduzzadt a vágy, megnyugvást nem ád:
Csak a szabadság, csak a szabadság!
Székelyföld hazád: szellem-koronád!

Termeted fenyesek, öklöd a kövek.
Fogad gyöngyvirág, senkinek sem árt.
Szíved havasigyopár, mindig hazavár!
Szemed nefelejcs, harcod ne felejtse!
Megduzzadt a vágy, megnyugvást nem ád:
Csak a szabadság, csak a szabadság!
Székelyföld hazád: szellem-koronád!

Juhos-Kiss János

Budapest, 2012. május 2-án

Szerelmes
csárdás

Jelen lapszámunkat Józsa Judit kerámiaszobrász alkotásaival illusztráltuk. Fotó: Gedai Csaba fotóművész

Minden szavazat számít

A magyar állampolgárság iránt az elmúlt három évben tapasztalható átütő érdeklődés azt bizonyítja, helyes döntés, nemzetpolitikai szempontból mérföldkő volt a törvény megalkotása – jelentette ki a Krónikának adott interjújában Hidvéghi Balázs, az Országgyűlés nemzeti összetartozás bizottságának alelnöke. A Fidesz külföldi magyarokért felelős stratégiai igazgatóhelyettese szerint a magyar nemzet összetartozása új megközelítésének köszönhetően az anyaországi közvélemény döntő többsége már elfogadja, hogy szavazatukkal a határon túliak is beleszólhatnak a magyarországi politikai folyamatokba.

– Három évvel ezelőtt lépett hatályba a második Orbán-kormány egyik emblematikus jogszabálya, a kedvezményes honosításról szóló törvény. Milyen szempontok alapján von mérleget ilyenkor a kormány: az állampolgárság kiterjesztésének nemzetpolitikai vetületét veszi figyelembe vagy a számokat?

– Viszonylag egyszerű dolgunk van, mert a számok önmagukért beszélnek. A magyar állampolgárság iránt az elmúlt három évben tapasztalható átütő érdeklődés – amelynek köszönhetően tavaly decemberben az 500 ezredik eskütételre került sor az Országgyűlésben a Szent Korona előtt – azt mutatja, hogy erre valós igény mutatkozott a magyar közösségek részéről, és ez meg is maradt. De mutatja azt is, hogy mindazok számára, akik megmaradtak magyarnak – és itt több millió emberről beszélünk szerte a Kárpát-medencében és a világon –, fontos, hogy ezt formálisan is meg tudják élni, hogy erről papírjuk is legyen. Mindez egyértelműen bizonyítja: helyes döntés, nemzetpolitikai szempontból mérföldkő volt ennek a törvénynek a megalkotása. Öröndetes, hogy ez a tendencia folyamatos, hiszen nagy érdeklődés tapasztalható a honosítás iránt.

– Ez az érdeklődés talán azt is bizonyítja, hogy a külföldi magyarok túltették magukat a 2004. december 5-i népszavazás sokakban traumát kiváltott eredményén. De történt-e szemléletváltás azoknak az anyaországiaknak az esetében, akik annak idején nemmel szavaztak az állampolgárság kiterjesztésére?

– Úgy érzékelem, hogy igen. A rosszul sikerült népszavazást övező negatív kampányt követő mélypont után új korszak kezdődött, ennek egyik emblematikus jele volt 2010-

ben a Fidesz–KDNP-szövetség kétharmados győzelme. A Fidesz nemzetpolitikai hozzáállása a határon túli magyarokhoz mindig is kristálytisza volt, senki számára nem kérdéses, hogy elkötelezték magukat az ügy iránt. Az állampolgárság, a választásokon való részvétel ügyét a közvéleményben is érzékelhető támogatás jellemzi, valamennyi mérvadó politikai szereplő megszavazta 2010-ben az erről szóló törvényt.

Alapkérdésekben olyan nemzetpolitikai konszenzus alakult ki, amire korábban nem volt példa. Nagyon jó látni azt is, ma már milyen kiterjedt rendszere van a testvérvárosi kapcsolatoknak, ami azért fontos, mert a kistérségek szintjén is működő, az emberek mindennapi életét érintő együttműködések vannak. Bárhová megyek a Kárpát-medence magyar lakta vidékein, azt hallok a polgármesterektől, hogy nagyon jól működő testvértelepülési kapcsolattal rendelkeznek, ami rendkívül fontos jelzése annak, hogy a magyar-magyar kapcsolatok mélyen beágyazódtak a társadalom, a mindennapi emberek szintjén.

– Mostani erdélyi körútja során milyen tapasztalatokat szerzett a honosítás, a regisztrációs folyamat terén?

– Szilágy megyében, Marosvásárhelyen és Kolozsváron járva mindenütt kiterjedt tárgyalásokat folytattam megyei, városi vezetőkkel, RMDSZ-es politikusokkal, egyházfőkkel, felkerestem demokráciaközpontokat. Örömmel tapasztalom, hogy mindenki felajánlja a segítségét, nyitottsággal, pozitív hozzáállással viszonyul az üggyhöz. Ugyanakkor mivel új intézményről, relatíve bonyolult folyamatról van szó – levélben szavazás, regisztráció –, nagy szükség van arra, hogy a helyi segítség aktívabb és átütőbb legyen. A határon túliak választási részvétele csak akkor lehet sikeres, ha ebben a helyi közösségi vezetők – politikai pártok, egyházak, civil szervezetek képviselői – aktív részt vállallnak. Mindenkitől azt kértem, fokozzák ez ügyben kifejtett tevékenységüket, még intenzívebben segítsenek a magyar állampolgároknak abban, hogy részt vehessenek a választáson.

– Szlovákián és Ukrajnán kívül ütközik-e bárhol politikai, közigazgatási, adminisztratív akadályba a honosítás, a regisztráció lebonyolítása?

– Szlovákiában a legnehezebb a helyzet, hiszen ott büntető törvény van hatályban, ami komoly vitát szült Magyarország és északi szomszédja között. A szlovák partnereknek meg kell érteniük, hogy az állampolgársági törvény nem ellenük irányul, és remélem, előbb-utóbb sikerül kétoldalú kerekasztalban rendezni a kérdést. A másik problematikus hely Kárpátalja, ahol általános jogbizonytalanság van, és nem

csak a mostani tüntetések miatt. Mivel nagy az emberekben a bizalmatlanság, a félelem, Ukrajnában diszkrétan zajlik az állampolgárság felvétele és az eskütétel, ennek ellenére nagyszámú az érdeklődés. Erdélyben és a Vajdaságban nincs ilyen jellegű probléma, növekvő érdeklődést tapasztalunk az állampolgárság és a választáson való részvétel iránt.

– **Tekintettel arra, hogy a regisztráció, a levélben szavazás nem egyszerű feladat, a külföldi magyarok kihez fordulhatnak, ha bármilyen akadályba ütköznek?**

– Az internetfelhasználók számára legegyszerűbb, ha rákattintanak a Nemzeti Választási Iroda honlapjára, ahol minden szükséges információt megtalálnak. Aki számára ez nem lehetséges, az akár telefonon, akár személyesen felkeresheti a magyar külképviseleteket, Erdélyben a kolozsvári és csíkszeredai főkonzulátust, a demokráciaközpontokat, de segítségért lehet fordulni az RMDSZ-irodákhöz, helyi magyar vezetőkhöz, lelkészekhez. Mindazoknak, akik már felvették az állampolgárságot és regisztrálnak a választáson való részvétel érdekében, részletes tájékoztató anyagot küld majd a választási iroda. De ezt nem kell megvárni, már korábban érdemes tájékozódni a felsorolt módon.

– **Mire kell különösen figyelni a levélben szavazás esetében? Ha jól tudom, tárgyalások folynak a román és a magyar posta között arról, hogy ingyenesen lehessen feladni a szavazóleveleket.**

– Ez ügyben már folynak a tárgyalások, remélem, mihamarabb eredményre vezetnek. A jelenlegi szabályozás értelmében Romániából bélyegvásárlással lehet föladni postán a szavazatot, de bízom abban, hogy a tárgyalások nyomán lehetővé válik, hogy a költségek majd a címzettet terhelik, és ingyenesen fel lehet adni a szavazólapokat tartalmazó levelet. Lényeges dolog, hogy a választási procedúrára, a választási levélsomag átvételére és visszaküldésére tizenöt nap áll rendelkezésre, de ha valaki a postát veszi igénybe – akár ingyenesen is –, számolnia kell azzal, hogy a postai út több napot vesz igénybe. Tehát úgy kell feladni a levelet, hogy az időben megérkezzen Romániából Budapestre.

Határidő az április 6-i választást megelőző nap, azaz szombat éjjél, ami tulajdonképpen az azt megelőző napot, pénteket jelenti, mert csak akkor dolgozik a posta. Ha viszont valaki biztosra akar menni, és nem akar kockáztatni a postai úttal, akkor szavazatát lezárt borítékban akár személyesen, akár megbízott útján eljuttathatja a magyar külképviseletekre, ahol postaládák állnak rendelkezésre a március 23-a és április 6-a közötti időszakban. Külképviseleten a szavazás napján is leadható a szavazat, mert amit a főkonzulátus átvett, az bizonyosan időben eljut a budapesti választási irodához.

– **Magyar kormánypolitikuskok többször hangoztatják, hogy az áprilisi országgyűlési választások sikere alapvetően befolyásolhatja a kettős állampolgárság népszerűségét és a kedvezményes honosítás jövőjét. A baloldali ellenzék hatalomra kerülése esetén veszélybe kerülnek ezek a jogok?**

– Fontos fejlemény, hogy a 2014-es év Magyarországon úgy indult, ismét összeállt az egyszer már megbukott Gyurcsánykoalíció, amely a tönk szélére sodorta az országot. Ennek az összefogásnak a témáit az a Gyurcsány Ferenc diktálja, aki a

politikuskok közül egyedülként nyíltan szorgalmazza a kettős állampolgárság és a szavazati jog elutasítását és visszavonását. Ennek ismeretében a baloldal visszatérése esetén reális annak a veszélye, hogy ez az ügy megkérdőjeleződik. A Fidesz politikusaként azt mondhatom, minden határon túli magyarnak az az evidens érdeke, hogy ez ne történhessen meg, vagyis arra biztatok minden külföldi magyar állampolgárt, hogy a Fidesz-KDNP listáját támogassa.

– **Az akkor ellenzékben lévő román balliberálisok 2009-ben a határon túli román választópolgárokat okolták azért, hogy Traian Basescu megnyerte második elnöki mandátumát. Magyar vonatkozásban tudjuk, hogy a külföldiek voksai két-három mandátumról dönthetnek, amelyek idén talán nem befolyásolhatják a választási eredményt. Kiélezett helyzetben azonban nem rója majd fel az anyaországi társadalom a határon túliaknak, hogy „királycsinálóvá” vált?**

– Nem szabad lebecsülnünk egyetlen szavazatot sem. A Fidesz a saját bőrén tapasztalta meg az elmúlt egy-két évtizedben, hogy egy választást néhány ezer szavazattal is el lehet bukni. Vagyis minden szavazat számít, adott esetben egy parlamenti mandátum is eldönthet egy kormányzást. Ebből a szempontból nagyon is sokat számít, hogy a határon túli, erdélyi magyarok hogyan fognak szavazni.

Nem hiszem, hogy az anyaországi társadalom körében ez negatívan fog lecsapódni, hiszen a magyar nemzet összetartozásának új megközelítéséről beszélhetünk, ami a magyar nemzet helyzetéből indul ki. Abból, hogy a magyar nemzet őshonos területein több országban él, ettől függetlenül összetartozunk, egymásért felelősséget viselünk, és a legfontosabb ügyeinkben – például hogy merre menjen tovább Magyarország, milyen kormány alakuljon, milyen parlamentet válasszunk – közösen döntünk. Azt hiszem, ezt a tényt ma már a közvélemény döntő többsége elfogadja, megérti ennek a jelentőségét, ilyen értelemben nem jelent problémát.

– **Milyen külföldi kampányt tervez a Fidesz? Befolyásolhatja-e hátrányosan a magyarországi pártok korteshadjáratát a szomszédos országokban élő magyar kisebbség és a többségi társadalom viszonyát?**

– A Fidesz alapvetően közvetlen elérésen alapuló kampányt tervez. Ahogy Magyarországon is egyre nagyobb hangsúlyt fektetünk az állampolgárokkal való kommunikációra – levelekben, e-mailekben, személyes találkozások formájában –, úgy a határon túliak tekintetében is ezt látjuk a legcélravezetőbbnek. Emlékeztetnék, hogy Orbán Viktor miniszterelnök több alkalommal levelet intézett a külföldi magyarokhoz, ez a típusú kommunikáció szerintem folytatódni fog. Fontosnak tartjuk még a magyarországi sugárzást, illetve a határon túli magyar nyelvű médiumokban való megjelenést, a közéleti fórumokat.

Lényeges szempont, hogy a határokon túl folytatott választási kampány ne legyen irritáló a szomszédos népek, országok számára, hiszen senkinek sem érdeke, hogy ebből konfliktus legyen. Ilyen értelemben az ő érzékenységükre is figyelő, relatíve diszkrét kampányt kívánunk folytatni, egyébként a választópolgárok közvetlen megszólítása éppen ebbe illeszkedik.

Rostás Szabolcs. Krónika

Szász István *Tas naplójegyzetei*

Felelőtlen gyűlölet és felelős szeretet döntő ütközet előtt

A szilveszteri záró-nyitó hangulatok után ébredező naplóíró ezúttal saját magát lepné meg, ha másra tudna gondolni, mint a most kezdődő év tavaszára, feltételezhetően annak áprilisára, amikor is a címben jelzett esemény, hivatalos nevén a parlamenti választás várható. Addig azonban nehéz három hónap áll előttünk, s lesz, aki ezt keservesen fogja megélni, mérgeződések és elégtételék között, vagy éppen séggel elképedve azon, ami egyébként várható.

Mert lesz itt minden. Minden, amit a politikában kampánynak neveznek, de a valóságban gyűlöletárasztásként jelenik meg, minden elképzelhető, sőt eddig elképzelhetetlen formában. A másik oldalról ennek ellensúlyozására hagyományos kampánymódszerekkel szabad csak felelni, ami eleve hátrányt jelenthet, de ennél is rosszabb lenne, ha nem így történné. Természetesen gyakorta maga a politika leplezi le önmagát, amikor kampánymódszerekről beszél. Mert az valahogy – mai szóval – a reklámra „hajaz”, s a reklám tapasztalat szerint ma szinte a félre- (vagy meg-)vezetéssel jelent egyet.

Sajnos az éremnek két oldala van. A választói tudatlanság és öröklött félrevezettség nem teszi lehetővé, hogy egy politikai erő a már megtapasztalt, illetve várható tettei alapján ítéljenek meg. Mert manapság kampány az egész élet, s a két (vagy több) oldal harca szüntelen. Ezért aztán a valódi kampány időszakában rá kell tenni még egy lapáttal, s lesz belőle, ami már többször lett, és aminek egy felfokozott változata előtt állunk.

A nagy dobbantás e téren akkor várható, amikor végleg felállnak a hadoszlopok, s a hadvezérek magaslataikról távcsöveiken jól belátják szövetséges csapataik helyzetét. Nos, ez a pillanat minden bizonnyal a balliberális oldal összefogásának pillanata lesz, amelyet Gy. F. nem csak genetikailag meghatározott alaptermészete mián mer olyannyira biztosra venni, hanem azért is, mert tudja, hogy rajta (rajtuk) keresztül megérkezik a parancs a „gazdiktól”, és akkor oda lesz minden személyes- vagy csoportambíció. A támogató források és a rejtőzködő információ-birtoklók közös csoportja bejelenti, hogy „mi a teendő”. Ők pedig lehajtott fejjel fognak beállni a nekik kijelölt sorokba, hadoszlopokba.

Aztán elkezdődik a tánc. A nagy gyűlöletheadjárat és a taktikus védekezés, valamint ellentámadások ideje. Minthogy a politikában – mint az élet más területein is – nincs hibátlan erő, lesznek támadható pontok, de ha csodák-csodája nem lennének, akkor hazudnának ilyeneket, s a meglevők mellé fognak is.

A pártvilág szabályai szerint kell megvívni. Ez ellen semmit nem tehetünk, hiszen a parlamentáris demokrácia határait csak K. Gy. polgárháborús célzásai vagy más, hasonló ötletek merik átlépni, egyébként a minimum-feltételeket be kell tartani. Ezen belül a gonosz kívülről is támogatott erőinek több lesz megengedve. Jóval több.

Hogy mindebből mit képes felismerni a magyar választó-

polgár, hogy meddig terjed a memóriája, hogy hiszékenységet mennyire befolyásolják rossz beidegződések, hogy egyesek gyűlöletre való „igényét” milyen mértékben tudja hasznosítani a megfelelő politikai oldal – mindez kérdés marad a végeredmény megismeréséig. Addig viszont semmiféle számolgatás, hitegetés, elbizakodottság nem keríthet hatalmába.

A magyar választópolgároknak most felelős döntést kell hozniuk a jó és a rossz között. Tudjuk, hogy tökéletesen jó nincs. A most felvonuló rossz azonban tökéletesen rossz. A különbségtevés nem lesz túl nehéz. Sorsunk a kezünkben van. Érdekes módon a jobb- és baloldaliak egyaránt. Tudtán kívül minden valódi jobboldali és valódi baloldali magyar most egységben van. Mindkettőjüknek az az érdeke, hogy a jobboldalinak nevezett, de a baloldali érdekeket is képviselő erő **döntő győzelmet** arasson. Igen, döntő győzelmet. Mert akkor folytatódhat a már elkezdett és jól láthatóan helyes irányba haladó munka, és akkor megsemmisülhetne az álboldal kivénhedt és oly sok szenvedést okozó csapata. Ez nyithatná meg az utat egy valóban új és tiszta (tehermentes) magyar baloldal létrejötté előtt.

Ennek ismeretében pedig csak egyet lehet mondani, bár az igen erősnek tűnik egy nemzetben gondolkodó, konzervatív elmélkedés végén: aki nem ennek szellemében cselekszik, az ellensége mind a politikai, mind a kulturális nemzetnek. Mindegy, hogy melyik fogalomban gondolkodunk. Hogy aztán gonoszszágból, félrevezetettségből, butaságból, vagy éppen érdekből teszi, ezen már csak utólag érdemes gondolkodni.

Most meg kell próbálni minden szemet kinyitni az egyetlen helyes teendő felé. A megmaradásunkat jelentő irány megtartására.

(2014. január 1.)

Holtig tanul az ember

A diktatúrában felnőtt erdélyi származású olvasó ma tudat alatt is örömet érez, amikor a magyar főváros egyik könyvesboltjába betérve, szülővárosa egy régi sajtóorgánumának rendezvényén találhatja magát. Ezúttal történetesen a Polihisztor névre hallgató, nem nagy, de rendkívül érdekes könyveket bemutató boltban várja a KORUNK.

Az erdélyi irodalomtörténet-írás jelese, a hajdani iskola-társ főszerkesztő, Kántor Lajos megpillantása nosztalgikakra hajlamosítana, de mindkettőnkben erősebb az erdélyi szellem megmaradásra serkentő biztatása, s máris ezt szolgáló könyveket csereberélünk. Így kapom meg tőle a Párbeszéd nemzetről, nemzetköziségről című, nemrég megjelent, általa gondozott gyűjteményes kiadványt, a KORUNK felvetéseire válaszoló, sokféle nézetet valló jeles szerző gondolataival.

Nos, imígyen keveredek ismét ama holtig tanulás áldott állapotába. S még nem tudhatom, hogy csupán ebbe, vagy – kellő szerénységgel – a holtig vitatkozásába is.

Érdeklődésemet már a rövid szerkesztői bevezető felcsigázza, s talán éppen ez az okozója eme próbálkozásnak, melyben a velem egysorsú s nagyjából egyformán gondolkodó szemével egy olvasgató „Hamupipók” módjára szemez-

getek érdekes gondolatok után. Kántor Cs. Szabót idézi először, aki a „Ki vagyok én?”, „Mi a magyar?” kérdésre belső bizonytalanságunkról beszél, és a kétszer 500 éves, előbb dicső, független, majd mondhatni annak árnyképévé vált, függőségben megélt további 500 éves európai történetünket, rokontalanságunkat említi. A kozmopolitizmus és a magyarság összehangolását egy kis peremnép esetében rendkívül nehéz feladatnak véli.

Aztán Tamásit említi. Arra gondolok, hogy ő éppen az akkori Gaál Gábor-i KORUNK-al ellenlábasnak bizonyuló HITEL szellemi körének vezérére válva mondja el itt idézett emlékezetes gondolatát, mely szerint „a magyar műveltség új formáit Erdély alakítsa ki.”

Végül a 19. századba visszanyúlva Kossuth Lajost idézi: „Nálunk nincs ügy, amely a nemzeté volna, nálunk a legsebbebb ügy is csak pártügy lehet.” (1847.)

Tegyük egy kört eme bevezető gondolatok mentén.

A nemzeti emlékezet, vagy inkább a népi emlékezet vajon hordozza-e a Cs. Szabó által feszegetett kérdésfelvetés igényét s a valamilyen válaszhoz szükséges információkat, vagy csupán az utóbbi évszázad veszteségei élnek benne, nem ritkán az sem? Az értelmiségiek számára nagy „változatossággal” felkínált ismeretekből fakadó különböző tudati következmények milyen mértékben vagy formában jutnak el a tömegekhez, s befolyásolják-e azok gondolatait, érzéseit? A nagypolitika eszközének nézett választói tömeg „lelki-szellemi hintáztatása” mit okoz? S egyáltalán, a mai magyar ember szán-e időt arra, hogy ilyesmiken gondolkodjon, mint a Cs. Szabó által felvetettek? Mennyi idő lenne szükséges ahhoz, hogy a lerombolt nemzettudat a társadalom minden szintjén helyreállítható legyen? A jelenlegi felnőtt generációk esetében van-e remény erre?

Mert a létező identitástudat hatalmas erő, számos érték alapját képezheti, amiképpen annak hiánya, különösen pedig az iránta fellelhető igény kihalása a társadalom szövetének szétesését eredményezi, és az állatársadalmi teljesítőképességet gyengíti. Vagyis, régi terminológiák szerint: felbomlás, „anyagi erővé” válna. Ugyanakkor azzal is tisztában kell lenni, hogy amint azt sajnos megéltük, torz formájában ellenkező előjelű „felhasználása” is lehetséges. A nemzettudat szükségességét tagadók azonban nem csupán az ettől való félelem miatt gondolkodnak így. A lehetséges magyarázatok skálája szélesebb és sötétebb ennél.

Visszatérve az eredeti kérdéshez, láthatjuk, mennyi gondolatot ébreszthet egyetlen bővített mondat, s akkor még nem beszéltünk az egészséges nemzettudat és a feltételezhetően létező egészséges mértékű kozmopolitizmus viszonyáról, mely utóbbi szerintem nem is mai értelmű kozmopolitizmust, hanem egy szükséges nyitottságot jelent. A neoliberális világ ennek a szónak a jelentését, súlyát is arrébb tolta, negatív irányba.

- Tamási szavai a két világháború közötti Erdélyben hangzottak el, és valahol a „merjünk nagyok lenni” szellemében. Szerzőjük feltehetően a „súly alatt a pálma” megfigyelés jegyében sejthette, hogy a kisebbik haza éppen szenvedései által nyert tapasztalata alapján alkalmasabb a feladatra. Semmi estre sem gondolhatott más különbségre. Annál inkább elgondolkodtató az előzőekben tárgyalt nemzettudat mai különbségeinek létezése a kisebbik és a nagyobbik haza

között. Ennek oka, foka és hatása. Annak tisztázása, hogyan is állanak az ezzel szorosan összefüggő „magyar művelődés” kérdései „súly alatt” és a „súlytalanság” állapotában. S rögtön utána: a valóban szükséges új formák mellett ama régiek hagyományának őrzésével mi is a helyzet?

Így születnek sorra a kérdések, láncreakció-szerűen.

- Végül elérkezünk Kossuth Lajoshoz is, aki minden kétséget kizáró módon, kortársként szólal meg ezzel a mondatával. A nélkülözhetetlen nemzetpolitika és a pártpolitika nehéz viszonyát már akkor világosan látja. S ez azóta sem változott. A hatalom megszerzését elkerülhetetlenül célkeresztben tartó vagy annak megőrzésén őrködő pártoknak még jó szándék esetén is csak kivételes kegyelmi időszakokban lehet igazán „főlős” energiája valódi nemzetpolitikára. Ez ugyanis a választóktól az esetek többségében áldozatokat is kíván. A választói jóindulat azonban ennek felismerésére nem képes. Így a párt visszazuhanhat a parlamentáris demokrácia eme örök csapdájába, s az olyannyira dicsért váltógazdaság rövidebb-hosszabb ciklusokkal halad a ront vagy javít, de nem henyél, vagy akár a henyélés útján, mely a nemzetpolitika veszedelmeit igyekszik elkerülni.

Az említett kegyelmi állapothoz a szándék mellé nagy és tartós fölény szükségeltetik. Ez viszont jelentős választói bölcsességet, vagy – hogy visszatérjünk az első témánkhoz – fejlett nemzettudatot igényel.

Figyelem, kedves olvasó. Figyelem, mert itt tartunk most. Egy szándékaiban nemzeti, erősnek látszó párt munkálkodásához kellene időt biztosítanunk!

A feltételezésem szerint igencsak érkézfeszítőnek remélt könyv bevezetője által gerjesztett eszmefuttatások laza, mégis egymásba kapaszkodó, gondolatébresztő hatásából most kilépünk annak reményében, hogy hasonló ingerekre számíthatunk a könyv közös továbbolvasása közben is.

(2014. január 15.)

Kampány közben

Kevesen lepődtek meg az „összefogáson”, ami reményt ébresztő tény a magyar „választói tömeg” érettségének tekintetében. De ezt a következtetést csupán a saját életteremben mozgó választók véleményéből vonom le. Mi a helyzet a tömegekkel? – kérdezném máris.

A kárikadze (Antall- a szerk.) kormány helyzetét nem ismerték fel, alkalmasak voltak már a kezdetek pillanataiban is a taxisblokádra. Aztán az egyszeri 19 000 forint ígérete képes volt „bevonítani” őket a régi körbe. Egy sor, utóbb bevalótt trükk, s a valóság feltárásának (Almunia engedelmeivel történt) elhalasztása is elég volt. Hogy csak néhány ismert helyzetet és magyarázatot soroljunk.

Mi várható most, amikor valóban csak a választópolgár félrevezethetősége maradt az álbáloldal reménye? Mert – az összeálltakat ismerve – nem akarok arra gondolni, hogy akár szörnyűségekre is felkészülhetünk.

A sok kis törmelékcsoporthoz mellett száz éve fennálló két oldal arányai szerint minden eldőlnék látszik, de ama kisebbik – ahogy mondják – mindenre képes. Az életéért küzd és a ma már hanyatló, de még nagyon erős (neoliberális alapon globalizálódni óhajtó) világ is ott áll mögötte. A nemzeti oldal nemzetszeretete és amannak, bár már értjük, mégis érthetetlen gyűlölete csapnak most össze.

Ha erre alapoznánk, nem lehetnénk nyugodtak, hiszen a nemzettudat kiirtása olyan eredményeket ért el itthon és a nagyvilágban, hogy csupán erre alapozni a „tudatát vesztett” „mégis nemzet” érdekében kevés lenne.

Megszoktuk, hogy itt adni kell. „Még kér a nép”, de nem úgy, mint egykor. Sokan vannak, akik nem munkát-kenyeret kérnek, hanem szívesebben beérnék a segílyel.

És itt érkezünk el egy sarkalatos ponthoz. Túl a közgazdászok mindent megmagyarázni képes számain és elméletein, most egy országot, nemzetet, magyarságot mentő folyamat: a munka világának felépítése indult el. Paradigmaváltás. És ezt a választást ennek a cselekvéssorozatnak a megtörése nélkül kell megnyerni, mindenki érdekében. Beleértve egy „egészséges” baloldal megszületésének lehetőségét is, melynek feltétele a jelenlegi – saját szerencsétlenségére – neoliberalizmussal szennyezett bal végső veresége.

Láthattuk, hogy a választások sokáig az adok és ígerek jegyében zajlottak. A választói tömeg ezt szokta meg. Ez volt az iránytű. A kormányzás aztán a „részben megadok és részben kimagyarázok” jegyében folyt.

Most azonban más történt és más történik. Az „adok” – bár időben beilleszkedik a kampányba – egy folyamat része, egy most lehetővé vált és folytatni remélt folyamaté. Győzelem esetén pedig nem lesz ok a régi módszerre, hanem minden szervesen folytatódhatna tovább. S ama folytatás nem az „adok-kapok”, „ígerek-magyarázok” alapon zajlana, hanem

haladnánk előre a paradigmaváltó úton. A gazdasági mutatók mindenhatósága mögött végre felsejlik az ezeknél is erősebb erkölcsi tényezők fontossága, valamint az ennek érdekében tett lépések, melyeknek nehezebb a megértése, s amelyek már nemzettudatot is feltételeznek, mert olykor áldozatot is kívánnak a remények szerint nemzetté fejlődő választói tömegtől.

Négyévenként emlegettük, hogy sorsdöntő választások előtt állunk. Nem tévedtünk, mert azok hosszú időre el is döntötték a sorsunkat. Generációs csalódások forrásai lettek. Most azonban ennél is nagyobb a tét. A megmaradásunkról van szó. Arról a szóról, amit egyéb (számunkra szent) szavainkkal együtt próbálnak pellengérré állítani (ami rosszabb a halálnál). Nem véletlenül. Ismerik jelentőségét.

Április 6-án az urnák felé induló tömeg (sőt a nem induló is) most ama sír szélén lelti táncát. Rajtuk múlik, hogy haláltánc lesz belőle, vagy a megásott gödröt betömő, életet jelentő csúrdöngölő. Rajtuk, vagyis rajtunk.

Mindenkin ott van a felelősség súlya. Mindenki, aki birtokában van az igazság felismerésének, köteles felnyitni egy-két leragasztott szemet.

Remélhetünk, mert: „Ha Isten velünk kicsoda ellenünk?” - mondatott ki 400 éve egy másik mélypontunkon, és nem hiába. De! Tudjuk jól, ki számíthat az Úr segedelmére. Próbáljunk hát segíteni magunkon is. Erről szól a kampány.

(2014. január 25.)

Nemzeti kaláka

Konstruktív és destruktív – azaz építő és rontó, bontó, bomlasztó. Ennyi csupán a különbség a mai ellenzék napokban elhangzott vádjai és a magyar miniszterelnök válaszai között. Nem is untatnék ezért senkit a koholmány-kérdések felsorolásával, a válaszokból kitetszenek azok.

A kormány megerősítette szövetségünket a nagy európai államokkal, új gazdasági együttműködések épített ki Indiában, Japánban, Oroszországban, Törökországban, Kínában és Szaúd-Arábiában. Államközi szerződést kötött Oroszországgal a nukleáris együttműködésről, így a paksi atomerőmű bővítéséről. Ezt az energiát a szocialisták mindig is támogatták, és április 6. után is támogatni fogják, bármit is mondjanak most. Ez a függőséget sem növeli valószínűleg, az országnak inkább a gázfüggőség okoz problémát, de egy éven belül elkészül az a gázvezeték, amely összeköti a magyar rendszert a nyugat-európaival, és így hamarosan eljut Magyarország oda, hogy teljes energiafüggetlenséget élvezhessen. Az online pénztárgépek ügyében az átállási nehézségek ellenére is garantálják, hogy egyetlen becsületlen kereskedő sem szenved kárt. Orbán Viktor visszautasította a szocialista felszólalókat, emlékeztetett Gyurcsány Ferenc őszi beszédére, majd feltette a kérdést: „Ezek után önök akarnak minket kioktatni igazmondásból?” Magyarország csökkenteni tudta államadósságát és ez nem a kormány, hanem a magyar emberek sikere: miért kell állandóan elvitatni ezt tőlük? A devizahitelesről is szólt: 350 ezer embert már sikerült kisegíteni a csapdából, és szükséges bírósági döntések birtokában újabb lépéseket tesznek a többiek támogatására. Munka-ellenesnek, vállalkozásellenesnek és családellenesnek neveztetett a 2010-ig hatályos adó-

rendszer, amely tönkretette a gazdaságot. És az ellenzék ezt kívánja visszahozni. A közmunkaprogram bírálói több száz-ezer ember önbecsülésébe gyalognak bele. A jövő záloga, hogy ezek az emberek munkába járnak, és nem segélyből kívánnak megélni. A külföldön dolgozó fiatalok sem gazdasági menekültek. Inkább köszönetet kell mondani nekik azért, mert az elmúlt évben több mint kétmilliárd eurónyi pénzt utaltak haza, mert vállalták a versenyt idegenben, és nem a segélyt választották itthon. Olyan országot kell teremteni számukra, ahová, ha kívánnak, haza tudnak térni.

Haza, mint mesterlegényeink anno, mint vándordíjakjaink, mint Ábel Amerikából. Haza, hozva mindazt a tudást a fejben, amire égető szükség van itthon, mindazt a kis vagyonkát, amivel el lehet indulni itthon, mindazt a hazaszeretetet, ami az itthon maradókban is ott szunnyad, él, de amely talán a hazától távol virágozik úgy ki, oly váratlanul s hirtelen, hogy létét féltve gyorsan vissza kell térni vele, mert csak a honi földben marad életben és virul tovább.

Összefonódnak közös dolgaink. Átkúsznak magyarai dolgaink a nemsoká zöldülő határokon. Választunk itt, ott, amott, s az új alaptörvénynek és egyéb cikkelyeknek hála innen oda s onnan ide is voksolgathatunk.

Hát tegyük is, éljünk is e joggal, lehetőséggel és kötelességgel. Élünk, de ésszel, s közösen a közös dolgaink érdekében tegyünk. Vitatkozzunk is – hisz magyarok volnánk – de építően, konstruktívan. Aztán cselekedjünk is hasonlóan. Mint nem is oly régen a magyar ember, a székely ember, ha kalákába ment. Hisz ez kellene nekünk igazán: nemzeti kaláka. Korty pálinka, falat szalonna, munka csendben. Este énekszó és tánc. Ima, csendes álom. S megint előlről, míg kész, aminek késznek kell lennie.

Pálmai Tamás, Békés

„Gyurcsányt az ájulás kerülgette”

Az alábbiakban olvasható, a neten közreadott beszámoló eddig még soha nem látott napvilágot, bár egyes részleteit egy-két beavatott talán ismerhette. A szerző, aki éveket töltött el az Európai Unió fővárosában, személyes tapasztalatait, oknyomozó munkájának eredményeit foglalta össze e dokumentumban. Hitelességeért a szerző felel, közreadását viszont a szerkesztő látja indokoltnak, most, amikor a „főszereplő” valódi kelfeljancsiként ismét aktivizálta magát, és amikor az öszödi beszéd kiszivároztatásának háttere ismét kiemelt kampánytémává vált. Az viszont közös, választói felelősségünk, hogy az újabb rombolás lehetőségét legalább kormány szinten ne adjuk meg neki, ha már a vele közös platformra lépőknek, meg a soha semmiből nem okuló rájuk szavazóknak köszönhetően a közéletben továbbra is ott lesz. A magyarság közös kárára.

Akik ismerik Gyurcsány Ferenc egykori magyar miniszterelnök politikai pályafutásának igaz történetét, azok számára mehökkentő, hogy az MSZP és a balliberális oldal még mindig tőle várja a „megújulást”. A baloldal számára Gyurcsány Ferenc ma is hiteles politikus, akinek megvan a képessége és ereje, hogy maga köré gyűjtse az MSZP megmaradt híveit, és az egykori állampártot ezzel sikerre vigye.

Maga Gyurcsány Ferenc is hisz ebben, olyannyira, hogy próbálja önmagát Orbán Viktorhoz mérni. Demokratikus Koalíciós platformot szervez, blogját a magukat mérvadónak tartó balliberális médiumok mint a Messiás megnyilatkozásait idézik. Gyurcsány Ferenc európai szintű politikus azonban nem létezik többé. Véglegesen kiírta magát az európai politikából. Elérte, hogy soha többé nem léphet európai porondra. Jelenleg az egyetlen olyan európai politikus, aki az unióban „persona non grata”.

Hazudós puma

Már hatalomra kerülésének körülményei is sajátosak voltak. Az a jól előkészített puccs, amivel az SZDSZ hathatós támogatásával magához ragadta elődjétől a miniszterelnöki bársonyszéket, sokkal inkább hasonlított a jól ismert dél-amerikai módszerhez, semmint valamiféle európaihoz. Európa vezető politikusai egy pillanatra felkapták a fejüket, de kisebb dolguk is nagyobb volt annál, semhogy egy ilyen eseményre hivatalosan reagáljanak. Arra számítottak, hogy az európai politikai terepen bátoritanul mozgó, az uniós politikákban nehezen kiigazodó, helyenként iskolásan viselkedő Medgyessy Pétert egy energikus, kemény döntések meghozatalára képes, rátermett fiatal politikus váltja fel.

Úgy tűnt, nem csalódnak, hiszen azt követően, hogy Gyurcsány Ferenc 2004 szeptemberében átvette a magyar kormány irányítását, hirtelen beindult, sőt „dübörögni” kezdett a magyar gazdaság.

Sorra jelentek meg a balliberális médiában a magyar gazdaság sikereiről szóló beszámolók, olyannyira, hogy 2005-ben Kóka János azt nyilatkozta a Frankfurter Allgemeine Zeitungnak, hogy „*ha Szlovákia azt mondja, hogy ő a tátrai tigris, akkor Magyarország a pannon puma*”.

A nemzetközi pénzintézetek és hitelminősítők, sőt a piac sem igazolta azt a boom-hangulatot, ami a magyar kormány kommunikációjában eluralkodott, de csöndben maradtak, hangjukat sem hallatták, hagyták, hogy a Gyurcsány-kormány folytassa ócska kommunikációs bűvésztükkjét.

A legnagyobb bünt mégis az Európai Unió követte el. Az Európai Tanács rendeletének megfelelően a tagállamoknak

minden évben be kell nyújtaniuk aktualizált makrogazdasági és költségvetési előrejelzéseiket, az úgynevezett konvergenciaprogramot. A pénz-és gazdasági ügyekért felelős spanyol szocialista biztos, Joaquín Almunia nyomására azonban a Bizottság megengedte Magyarországnak, hogy a magyar gazdaság állapotát bemutató jelentését tavasz helyett a magyar parlamenti választások után, szeptemberben nyújtsa be. Ezzel az Európai Bizottság a Gyurcsány-kormány cinkosává vált, alapvetően befolyásolva a 2006 áprilisi parlamenti választásokat, amit így újra az MSZP nyert meg.

Gyurcsány Ferenc azonban nem tudta maradéktalanul élvezni a győzelmét. Hihetetlen teher nyomta a vállát. A konvergenciaprogram késleltetett beadása mögött ugyanis egy titkos megállapodás húzódott meg, ami máig nem került nyilvánosságra: 2006 tavaszán, még a választások előtt az Európai Bizottság kézhez kapott egy konvergencia-programot, amelyben a lüktető magyar gazdaságnak megfelelő adatok szerepeltek.

Almunia megkérte Gyurcsány Ferencet, keresse őt fel Brüsszeli irodájában. Gyurcsány magával vitte két miniszterét is, de Almunia ragaszkodott a négy szemközti megbeszéléshez, amin még a tolmácsok sem vehettek részt. Megbízható információink szerint a pénzügyi biztos kertelés nélkül kiterítette lapjait: – Miniszterelnök úr, miért kívánják önök hamis adatokkal megtéveszteni az EU-t? – Gyurcsány elhűlt, de védekezett: – Biztosíthatom, hogy a benyújtott adatok valódiak. Almunia ekkor benyúlt íróasztalának fiókjába és egy hatalmas dossziét tolt a magyar miniszterelnök elé. – Mi ez? – kérdezte Gyurcsány. – A csalásaik gyűjteménye. Tudja, miniszterelnök úr, amióta a görögök hasonló trükkkel jutottak be az eurózónába, már nem bízunk semmit a véletlenre. Van nekem egy 12 főből álló csapatom, amely arra specializálódott, hogy a csalásokat leleplezze. A magyar minisztériumokban folyó uniós ellenőrzésen a csoport tagjai is részt vettek. Az eredmény ebben a dossziében található. A csoport vezetője még azt is elmondta, nem volt nehéz dolguk, hiszen a magyar kormány olyan trükközéseket alkalmazott, amelyekkel itt, Nyugat-Európában a nagyvállalatok éltek úgy húsz-harminc évvel ezelőtt, és amelyek olyan átlátzóvá váltak az idők folyamán, hogy ma már errefelé nem használja senki.

Gyurcsányt állítólag az ájulás kerülgette. – Mi legyen most? – kérdezte. – Két lehetőséget látunk – mondta Almunia. – Az egyik, hogy az EU nyilvánosságra hozza, hogy önök alaposan meghamisították a makrogazdasági adatokat. Ebben az esetben azonban szankciót is kell alkalmaznunk, meg kell von-

nunk Magyarországtól az uniós támogatásokat. – Ez végzetes lenne – felelte Gyurcsány. – Mi a másik lehetőség? – A másik lehetőség, ha ön vallja be, hogy manipulálták az adatokat, beismeri, hogy a csalásokat önök követték el. Magyarul, elismeri, hogy hazudtak nekünk. – De hogyan? – csattant fel Gyurcsány.

– A kivitelezés módját önre bízom. De mihelyst napfényre kerül, hogy a magyar gazdaság milyen helyzetben van, ön azonnymában nekikezd a gazdaság helyreállítását célzó reformoknak. Meg kell értetnie a magyarokkal, hogy nincs többé szocializmus, az állam már nem képes eltartani őket, a maguk lábára kell állniuk, önellátókká kell válniuk. Gyurcsány nyomban elfogadta a feltételeket. Egyetlen kérése volt, hogy mindezt a választások után tehesse meg. Almunia bólintott. A találkozó véget ért.

E négy szemközti találkozó után sajtótájékoztatóra várták a brüsszeli magyar újságírók Gyurcsány Ferencet Magyarország állandó EU-képviselét. A konvoj meg is érkezett, de az első limuzin, amiben Gyurcsány ült, váratlanul kivált és a képviselőt garázsába kanyarodott. A sajtótájékoztatóra csak Draskovics Tibor és Bajnai Gordon ment be. Az igencsak rövidre sikerült tájékoztató után mindenki visszaült a kocsikba, amikor felemelkedett a garázs ajtaja, a limuzin a magyar miniszterelnökkel ismét a konvoj élére állt és gyorsan elhajtott a repülőtér irányába. Az újságírók csak egy pillanatra láthatták a limuzin hátsó ülésén gubbasztó és gondterhelten miniszterelnököt. Gyurcsány olyan ideges volt a találkozó után, hogy nem mert az újságírók szemébe nézni. A sajtótájékoztató résztvevőinek nyomban szöveget ütött a fejébe, hogy valaminek történnie kellett, ám arra a kérdésre, hogy mi történt valójában a négy szemközti találkozón, válasz nem érkezett.

Gyurcsány abban reménykedett, a titkos megállapodás soha nem kerül napvilágra. Csakhogy Almunia nem a saját szakállára cselekedett, lépését egyeztetette a Bizottsággal és a Tanáccsal is. Az eredményről pedig írásban kellett beszámolnia. Az irat szigorúan bizalmas besorolást kapott, de Brüsszelben nincsenek titkok. A mindig teli brüsszeli sörözők, és az uniós esti fogadásokon felszolgált pezsgő sok uniós közalkalmazottat szóra bír... Legyen elég itt ennyi.

Trükk hátán trükk

Az egyezség megkötött. A tavasszal benyújtott és hamis adatokat tartalmazó programot a Bizottság hivatalosan visszaküldte „átdolgozásra”. A határidőnek 2006 szeptemberét határozták meg. Miután megnyerte a választásokat, Gyurcsánynak azon kellett törnie a fejét, hogyan váltsa valóra ígéretét. Ekkor eszelhette ki Öszödöt.

A nagy vihart kavart beszéd május 26-án hangzott el. A felvételt feltehetően maga Gyurcsány rendelte meg. De az anyag egyelőre dobozban maradt, Gyurcsány biztos akart lenni abban, hogy a Bizottság szeptemberben elfogadja, és nem dobja ismét vissza az immár igazi adatokat, vagyis az igen hervasztó számadatokkal teli, a romokban heverő gazdaság képét tükröző beszámolóját.

Az átdolgozott program augusztus végére készült el, és

Gyurcsány szeretett volna visszajelzést kapni egy befolyásos uniós politikustól, mielőtt benyújtja a Bizottságnak. Választása Jean-Claude Juncker luxemburgi miniszterelnökre, az euró-zóna elnökére esett. Repülőgépet bérelt, és villámlátogatásra Luxemburgba repült. A találkozó eredményéről már Budapesten számolt be László Boglár, Gyurcsány sajtófőnöke: – Pozitívak az euróövezeti országok miniszteri csoportját irányító Jean-Claude Juncker luxemburgi miniszterelnök-pénzügyminiszter első reakciói a módosított magyar konvergenciaprogram fő intézkedéseit, a pályát és az irányokat tekintve. A luxemburgi miniszterelnök az átdolgozott konvergenciaprogram minden egyes szavával egyetért. Juncker egyetlen pontban sem fogalmazott meg kritikát a programmal összefüggésben.

Néhány Brüsszelbe akkreditált újságírónak feltűnt, hogy nem volt közös miniszterelnöki tájékoztató. A diplomácia alapszabályai szerint, ha két miniszterelnök megállapodik valamiben, akkor közösen áll ki a sajtó elé, és úgy számol be a tárgyalás eredményéről, hogy a másik is hallja. Ha nincs közös sajtótájékoztató, akkor nincs megállapodás sem.

Az egyik újságíró történetesen kíváncsi volt, milyen az a konvergenciaprogram, aminek Juncker, a pénzügyekben igen kemény álláspontot képviselő luxemburgi miniszterelnök „minden egyes szavával egyetért”. Nem volt rest és felhívta telefonon a Külügyminisztériumot. Arra kérte az illetékeseket, hogy a programot angol nyelven juttassák el szerkesztőségéhez. A Külügyminisztérium közölte, a program egyelőre csak magyar nyelven létezik. Az újságíró azonnal felhívta Juncker kabinetfőnökét és azt kérdezte tőle: – Mondd, mikor tanult meg a főnököd magyarul? – Miért kellene az én főnökömnek magyarul tudnia? – hűlt el a kabinetfőnök. – Ha a főnököd egyetért a magyar konvergenciaprogram minden szavával, akkor kell tudnia magyarul, nem igaz? – Az történt – magyarázta a kabinetfőnök –, hogy a főnökömet felhívta a magyar miniszterelnök, aki közölte, szeretné ismertetni a beadandó programot. A főnököm udvarias ember, azt válaszolta: gyere. Gyurcsány megérkezett, elkezdte mesélni, mi minden lesz a programban. A főnököm türelmesen meghallgatta, majd azt mondta: amit most itt előadsz, így, első hallásra jól hangzik, de az állásfoglalással megvárnam, amíg hivatalosan benyújtjátok a Bizottsághoz, és a Bizottság alapos tanulmányozás után állást foglal. Ezzel meg is köszönte a látogatást.

Juncker természetesen tudomást szerzett arról, mit mondott Budapesten a kormány szóvivő. Vérbeli politikusként soha nem érezte, de nem tudta megbocsátani Gyurcsánynak, hogy hamis mondatokat adott a szájába.

Gyurcsány ezzel az EU egyik legbefolyásosabb politikusánál játszotta el a hitelét. De nem tanult belőle. Nem sokkal később képes volt ugyanezt eljátszani Merckellel is. Megbeszélésüket követően egyedül nyilatkozott a találkozóról, és olyan mondatokat adott a német kancellár szájába, mely mondatok soha nem hangzottak el. A német kancellária írásban volt kénytelen cáfolatot kiadni: „A téma, amiről a magyar miniszterelnök azt állította, hogy Merkel asszony jóváhagyását adta rá, a találkozón szóba sem került...” Merkel volt a követ-

kező uniós politikus, aki számára a magyar politikus véglegesen szalonképtelenné vált.

Forradalmi technikák

2006. szeptember 17-én a Magyar Rádió lejátszotta az őszi beszéd jól megszerkesztett változatát. A MR elnökét információink szerint maga Gyurcsány kérte meg, természetesen a legnagyobb titokban, a beszéd közzétételére. A botrány azonnal kitört. Az országban elszabadultak az indulatok, a becsapott, félrevezetett emberek joggal követelték, hogy Gyurcsány tűnjön el a színről. A levegő forrongott, félt volt, hogy kitör a forradalom.

Almunia az irodájába kérte a brüsszeli magyar újságírókat: - Amint értesültek róla, a magyar gazdaság nagyon rossz állapotban van. Ahhoz, hogy talpon tudjon egyáltalán maradni, nagyon szigorú megszorításokra lesz szükség. Ez súlyosan fog érinteni bizonyos társadalmi rétegeket. Arra kérem önöket, hogy tudósításaikkal igyekezzenek megértetni nézőikkel, olvasóikkal, hogy ezekre a megszorító intézkedésekre elkerülhetetlenül szükség van, különben a magyar gazdaság összeomlik. Kérem, kérjék meg a magyarokat, hogy bírják ki azt a kis időt, amíg a magyar gazdaság teljesítménye javulni nem fog. Higgyék el, a magyarok ezt követően sokkal jobban fognak élni, mint korábban. - Elég forradalmi a hangulat odahaza - válaszolta az egyik tudósító. Mi történik, ha a megszorító intézkedések miatt forradalom tör ki az országban? Almunia a következőt felelte: - Erre számítani lehet. De Nyugat-Európában ismertek azok a technikák, amelyekkel az ilyen helyzeteket kezelni lehet, és biztos vagyok benne, hogy az önök miniszterelnöke is ismeri ezeket a technikákat.

Szívből reméljük, hogy Almunia ajánlott technikái között nem szerepelt az a véres utcai terror, amivel Gyurcsány Ferenc inkognitóba burkolózó rendőrei 2006. október 23-án felléptek a békés tüntetőkkel szemben. Az ilyen „technikák” ugyanis Nyugat-Európában teljesen ismeretlenek. Ilyen eszetlen mézszárlásra az EU nem adhatott felhatalmazást.

„Gyurcsány dühödten kirohant a teremből.” Hogyan alázta meg Nicolas Sarkozy a bukott magyar kormányfőt? Mi pecsételte meg végleg Gyurcsány Ferenc sorsát?

(A szerző, aki éveket töltött el az Európai Unió fővárosában, személyes tapasztalatait, oknyomozó munkájának eredményeit foglalta össze e dokumentumban.)

Az őszi beszéd elhangzásának másnapján, 2006. szeptember 18-án hétfőn, az Európai Bizottság déli sajtótájékoztatóján, akkor még mit sem tudva a háttéralkuról, feltettem a kérdést Barroso szóvivőjének:

- Milyen lépéseket tervez az Európai Bizottság azt követően, hogy az őszi beszéd nyilvánosságra kerülésével kiderült, a magyar kormány és annak miniszterelnöke súlyosan becsapta nemcsak a magyar polgárokat, hanem az EU-t is? Terveznek-e valamiféle szankciót Magyarország ellen? - Az ön által említett beszédre az Európai Bizottságnak nincs hivatalos értesülése. Ami pedig az erről szóló híradásokat illeti, az Európai Bizottság nem olvas magyar újságokat és nem kommentál sajtóértesítéseket.

A fideszes EP-képviselők sem jutottak bővebb információhoz. A Bizottsághoz intézett hivatalos levelükre az a válasz érkezett, hogy „a beszéd hangneme, valamint annak tartalma Magyarország belügye, ami kívül esik az Európai Bizottság hatáskörén”. Az EU tartotta magát a titkos megálapodáshoz, és elégtétellel nyugtázta, hogy Gyurcsány, ha elég szerencsétlen módon is, de betartotta ígéretének első felét. Az unió, az egyre növekvő elégedetlenség, az MTV elleni támadást követően is néma maradt. Néma maradt az október 23-i véres rendőrrattak, a szemkilövések után is. Egyszerűen kívülről tekintette magát, mintha Magyarország nem lett volna az Európai Unió tagja.

Az európai néppárti képviselők részéről azonban egyre nagyobb nyomás nehezedett az EU törvényhozó testületére. Franco Frattini, jogi és igazságügyi biztos kénytelen volt levelet írni Petrétai József igazságügyi és rendészeti miniszternek, amiben felkéri a magyar kormányt, vizsgálja ki, története „túlkapás”, nem alkalmazott-e „túlzott erőt” a magyar rendőrség a békés tömeg feloszlításakor. A biztos nem szabott határidőt a vizsgálat lefolytatására.

A levél kimerítette a jogi abszurdum fogalmát: a bűnelkövetőt bírta meg saját büntetének kivizsgálásával.

A fideszes EP-képviselők nem nyugodtak bele abba, hogy az EU igyekszik eltussolni a történeteket, ezért Brüsszelben kívánták bemutatni, mi is történt valójában. Elérték, hogy a rendőri támadás szenvedői meghallgatáson vehessenek részt az Európai Parlamentben.

Az eseményre 2006. december 7-én került sor, az épület második legnagyobb üléstermében. A jelenlévők a brutális és véres eseményt összefoglaló film után döbbenten, némán ültek a helyükön. Volt, aki sírt.

A balliberális média cinikus és hazug módon tájékoztatt az eseményről, amiből csak annyi volt igaz, hogy a fővendég, Frattini valóban nem volt jelen. A meghallgatás csütörtök délutánra esett, és az igazságügyi biztosnak haza kellett repülnie Bolzánoba, ahol minden hétvégén sielést oktat turistáknak. A biztos ugyanis mellékesként megtartotta síoktatói állását is.

A magyar kormány válasza három hónap elteltével érkezett meg, és ahogy arra számítani lehetett, a levélben az állt, hogy a rendőrség fellépése minden tekintetben jogszerű volt. Mivel az elégedetlenség továbbra sem csitult, Frattini 2007 elején ellátogatott Magyarországra, ahol mindössze annyit közölt, hogy a magyar rendőrségnek tartózkodnia kellene gumilövedékek használatától az oszlatás alatt.

Az unió minden lehetséges eszközzel védte Gyurcsány Ferencet, aki meg volt róla győződve, stratégiai húzása beérett. A színpad mögött mindig azt hajtogatta: „Ha én megbukom, jön Orbán Viktor, aki fütyül a reformokra és a neoliberális politikára. Ha engem nem védtek meg a pozíciómban, akkor számotokra Magyarország elveszett.”

Egy idő után azonban tapasztalnia kellett, hogy az uniós politikusok vele szembeni magatartása alapvető változáson megy keresztül. Egyre kényszeredettebben állnak vele szóba, kerülik a társaságát. Rettegni kezdett, hogy kiközösítik abból a „politikai klubból”, amelyben vezető szerepet szánt magá-

nak. Egy blogbejegyzésében leleplezi önmagát, amikor arról értekezik, hogy Orbán Viktor „nemkívánatos személy” lesz az EU vezető politikusai között: „Az Európai Tanács üléseinek esti munkavacsorája előtt egy, a többiek előtt szigorúan elzárt területen találkoznak az államfők és a kormányfők. A büfében még megisznak egy italt. Egy pohár bort, egy gin-tonikot, közben beszélgetnek. A kavalkádban jól érzékelhető, hogy kinek milyen az elfogadottsága. Kihez lépnek oda, kire figyelnek egy társaságban, kivel beszélgetnek csak a hivatalos ügyekről, kivel anekdotáznak szabadon. Sok >nagy embert< láttam magányosan ebben a körben, és gyanítom, egyik sem bánta, hogy a médiának nincsen betekintése ide, a színpad mögé.” Ő csak tudja, hiszen átélte mindezt.

Mivel a színpad mögött az állam- és kormányfők egyre kevésbé vették komolyan, igyekezett a média színe előtt az ellenkezőjét mutatni. Viselkedése megváltozott, színpadiassá és keneteljessé vált. Elleste, mit csinálnak a „nagyok”, és őket próbálta utánózni. Különösen a francia köztársasági elnök, Sarkozy stílusa ragadta meg a figyelmét, aki a csúcstalálkozókon mindig keresett egy csoport miniszterelnököt, akiket szóval tarthatott, és mindig talált olyanokat, akik figyeltek rá. Az egyik „családi fotó” elkészítése alkalmával, amikor a 27 állam- és kormányfő felsorakozik egy emelvényen, hogy felvétel készülhessen róluk, a felvétel után, amikor elhangzott a „köszönjük” és a miniszterelnökök elindultak kifelé, Gyurcsány a mellette álló svéd miniszterelnök felé fordult, és nagy gesztusokkal elkezdett neki magyarázni valamit, mintha a fotózás előtt félbeszakadt beszélgetést folytatná. A svéd miniszterelnök ijedten nézett rá. „Mit akar tőlem ez az ember?” – mondta a pillantása, és faképnél is hagyta a nagyban magyarázó Gyurcsányt. Tanulságos burleszkjelenet volt.

Egyre fontoskodóbb lett. A csúcstalálkozókat követő sajtótájékoztatón bonyolult és mély politikai elemzésekkel rukolt elő, miközben feltűnően gyakran hangoztatta, hogy „az EU magyar kezdeményezésére” (értsd az ő kezdeményezésére) fogadott el valamit. Elég volt belehallgatni más tagországok sajtótájékoztatóiba, vagy az EU elnökségébe, hogy kiderüljön, ezekről a nagy sikerű „magyar kezdeményezésekről” a magyar miniszterelnökön kívül senki nem hallott. Néha már úgy tűnt, az Európai Unió Gyurcsány tanácsai nélkül csődbe menne.

Mindeközben a magyar gazdaság kezdett darabjaira hullani. Almunia biztos többször sürgette Gyurcsányt ígéretének betartására, a szigorításokkal járó reformok beindítására. Az egyre gyakoribbá váló találkozásokon nem egyszer hangzott el: *„Ha nem teszi meg a szükséges intézkedéseket, miniszterelnök úr, államcsődbe viszi az országát. Meg kell értetnie a magyarokkal, hogy vége a szocializmusnak, nem várhatják többé, hogy az állam eltartsa őket. Mondja meg nekik, hogy nincs több ingyenkenyér, igyekezzenek önellátóvá válni.”*

A „vége a szocializmusnak, nincs több ingyenkenyér” lett ettől kezdve az a vezérmotívum, amire Gyurcsány a reformokat fel akarta építeni. A jelszó megvolt, de tettek nem követték az így üressé vált kommunikációt. Már régen nem a kormányzással törődött, csak azon járt az esze, miként tarthatja

fenn pozícióját, amely egyre jobban meginogni látszott. Betegesen rettegett attól, hogy megbukhat.

Kettős játékba kezdett. Megpróbált kibújni az EU-nak tett ígérete alól, és az unió kívüli kapcsolatokkal erősíteni a magyar gazdaságot. Kapcsolatot keresett Putyinnal, akitől azt remélte, tekintettel a „közös múlt”-ra, Magyarország hóna alá nyúl. Egy titkos szerződéssel hátba támadta az Európai Uniót, amikor a közös nagy beruházás, a Nabucco gázvezeték helyett az oroszok által támogatott „Kék Áramlat” megépítése mellett kötelezte el magát.

A megállapodás hamar napvilágot látott, és Gyurcsány nem győzött meakulpázni. Sietett visszakozni, de elkésett. E lépéssel elveszítette az amerikai kormányzat iránta tanúsított jóindulatát. Az amerikai lapok, amelyek korábban kiálltak politikája mellett, nyíltan bírálni kezdték. Az arab országokra sem számíthatott, hiszen ezeket az országokat már 2005-ben mélyen megsértette, amikor az MSZP-kongresszuson azzal viccelt, hogy a magyar labdarúgó-válogatott „halált megvető bátorsággal küzdött” a szaúd-arábiai válogatott ellen, amelyben „nagyon-nagyon sok terrorista is volt”.

Más terepe nem maradt, mint az EU, visszaódalgott az eredeti megállapodáshoz. Kigondolt és bejelentett néhány reformot, az EU megnyugtatóására. Ezekre a légből kapott tervekre építette új konvergencia-programját, ami csak annyiban tért el az ominózus, hazugságokkal teli, hamis adatokat tartalmazó két évvel korábbtól, hogy ebben a programban a jövőre utalva vázolta fel ugyanazokat a nagy ívű számokat, amelyek korábban a dübörgő magyar gazdaságot voltak hivatva bizonyítani.

Az Európai Bizottság – más nem lévén – kénytelen volt ezt a konvergencia-programot üdvözölni. Barroso bizottsági elnök úgy nyilatkozott, hogy „bár Magyarország a válság által egyik leginkább sújtott uniós tagállam, az ország megfelelő gazdaságpolitikát választott a magas államháztartási hiány és a külső adósságok kezelésére. Az ország jelentős előrehaladást tett költségvetésének szilárdabb alapokra helyezése felé”. Mindezt akkor, amikor a magyar kormánynak már sorra kellett különböző válságintézkedéseket hoznia az államcsőd elkerülésére, majd 2008 októberében kiderült, ha az EU és az IMF nem siet kölcsönrel Magyarország megsegítésére, az ország összeomlik. Egyetlen alkalommal (február 24.) szaladt ki Gyurcsány száján: „Ami azt illeti, mi elég nagy bajban vagyunk”.

A Brüsszelben tett kijelentésére azonnal zuhanni kezdett a forint. A kormány szóvivője gyors helyesbítést kért, leszögezte: a miniszterelnök a „mi” alatt nem Magyarországot, hanem Európát értette. „Hát elég nagy baj van a világban és elég nagy baj van Európában”. Így kellett volna értelmezni Gyurcsány Ferenc kijelentését a szóvivő szerint.

Talán ez az értelmezés adta az ötletet Gyurcsánynak, hogy nem Magyarországon kell a reformokat bevezetni, hanem egész Európában. Majd ő megmondja, mit kell Európának tennie, hogy kimásszon a válságból! 2008. október 15-én négy pontos javaslattal érkezett Brüsszelbe, az európai uniós tagországok állam- és kormányfői találkozója. Ezeknek a javaslatoknak az lett volna a céljuk, hogy a lehető legna-

gyobb védelmet biztosítsák az európai pénzügyi rendszernek, és ezzel a védelemmel segítsék az európai (és benne a magyar) gazdaságot, elkerülhetővé tegyék a mély recessziót.

Gyurcsány szokatlan módon a találkozó előtt megjelent a Tanács épületének hatalmas fedett előcsarnokában, ahol a csúcstalálkozó idején közel ezer újságíró foglal helyet. Ezen a helyen miniszterelnök nem szokott sajtótájékoztatót adni, arra vannak a nemzeti sajtószobák, ezért nyomban egy nagy csoport újságíró fogta körül. Előbb magyar nyelven, majd gyenge angolsággal ismertette azt a négy pontos elképzelését, amivel Európa gazdasága megmenthető.

Ezt követően kezdődött el a tanácsülés. Meglepetésünkre kisvártatva arról kaptunk értesítést, hogy Gyurcsány otthagytta a tanácskozást, és hazautazott. Igyekeztem kideríteni az okát. Amikor visszafelé jöttem az asztalomhoz, egy csoport hahotázó újságíróra lettem figyelmes. Odahívtak magukhoz, kérdezték, tudom-e, mi történt. Ráztam a fejemet. – Amikor elkezdődött a tanácskozás, Gyurcsány felállt és közölte, kidolgozott négy pontot Európa megmentésére, amit szeretne ismertetni. Az elnöklő Sarkozy azt válaszolta: „Miniszterelnök úr, még senki nem hallott olyat, hogy a beteg akarja gyógyítani az orvost. Ne az akarjon tanácsot adni nekünk, aki a saját országának a gazdaságát elkúrta”. Gyurcsány erre fölugrott, dühödten kirohant a teremből, és elutazott haza – megsérték nevetve. A magyar média természetesen arról számolt be, hogy Gyurcsány elgondolásaiból hármat magáévá tett az Európai Unió.

A válság azonban még Gyurcsány remek elgondolásai ellenére sem akart szűnni, Magyarországon kiváltképpen nem. Az IMF-től és az EU-tól kapott 25 milliárd eurós hitel is kevésnek látszott ahhoz, hogy az ország talpon tudjon maradni. A magyar diplomácia komoly erőfeszítéseket tett, hogy további segítséget szerezzen az Európai Uniótól, de megint Gyurcsány segítségére volt szükség, hogy a vonakodó gazdagabb tagországokat megpróbálja rávenni arra, hogy fizeszenek. Azt indítványozta, hogy az Európai Unió hozzon létre egy 180 milliárd eurós alapot (Európai Stabilizációs és Integrációs Program) a kelet-európai gazdaságok megsegítésére. Mint mondta, nemcsak Magyarországnak, hanem valamennyi kelet-közép-európai országnak szüksége van a pénzügyi támogatásra, erről valamennyi érdekelt tagország miniszterelnökével beszélt, akik jóváhagyták tervét.

Az érintett tagországok miniszterelnökei azonban az Európai Bizottság elnökének, Barrosonak címzett közös levélben tudatták, erről a magyar miniszterelnök velük nem egyeztetett, sőt egy árva szót sem szólt tervéről, amúgy köszönik szépen, de nincs szükségük pénzügyi támogatásra.

Ez a diplomáciai blamázs végleg megpecsételte a sorsát. Az EU minél előbb meg kívánt szabadulni a beszámíthatatlan viselkedésű magyar miniszterelnöktől, és diplomáciai úton lépéseket tett eltávolítására. Gyurcsány Ferenc megkapta a selyemzsinórt. 2009. március 21-én, az MSZP tisztújító kongresszusán kénytelen volt maga bejelenteni lemondását. Amitől rettegett, bekövetkezett. Nem a választók buktatták meg, az unió nyomására önként kellett lemondania.

Barcs Endre

Juhos-Kiss János

Feltámadás

A történelem szent kis törpikéiként
megértünk és megírtunk mi is sokmindent,
ha hiszik, ha nem, mi is ott voltunk
a történelmi kerekasztaloknál, ott ültünk
Artúr királlyal és lovagjaival, csak
rajtunk se páncél, se áldás, se varázslók
védő palástja.

Nem tudtunk sohasem hinni abban az
erőben, ami legyőzi nélkülünk

elleneinket

kivéve Istent, kivéve Istent, senki más
védőnk az ezredévek alatt, nem volt
és nem lesz,
ügy-védeink meg a maguk pereit perelték végtelen
és így nem vette észre senki sem,
hogy közben kihaltak a farkasok és
kihaltak a medvék, és a vizákat sem
Pest alatt fogják már halászaink,
és Európa is nagyon forog már

Ázsia gyomraiban.

Senki sem vett észre semmit, kivéve
Istent, kivéve Istent, aki néha-néha
azért a háta mögé is tekint és
ott észreveszi, hogy egykori kedvenc
gyermekei sírnak, csak sírnak,
ritkulnak folyton, és már nem tudnak
sem kedvesedni, sem sokasodni,
és nem félik már a magasságot, és
elhaló sóhajaikat a gótikus templomok
könnyedén elnyelik.

Minden arra int, hogy ez a nép
nemcsak Európától, de történelmétől
is búcsúzik.

...És akkor, feltámad megint a keleti
turulmadár s az erdélyi Phoenix és
szíveinket karmába kapva
repít, repít, egyre magasabbra és onnan
suhogja, szárnyát csattogtatva, hogy mégis
csak ez a szittyá sorsa...
az örök feltámadás!

2013. 12. 12. kalitka

Fejezetek a 25 éves Erdélyi Szövetség történetéből

Az 1988-as évben a magyar kormány kénytelen tudomásul venni a tényt, hogy Romániából egyre nagyobb számban érkeznek a menekültek. Létrehozzák a Tárcaközi Bizottságot (1988. február 25.), ezzel hivatalosan is elismerve a menekültek létezését. A romániai helyzet (falurombolás, a magyarság emberi jogainak megsértése stb.) egyre nagyobb felháborodást váltott ki a világban, így a magyar társadalomban is. Ez év június 27-én több mint százezer ember tüntetett a türehetlen romániai állapotok miatt. A menekültek részben az újonnan alakult vagy alakulófélben levő „alternatív” szervezetekben kerestek segítséget. Ugyanakkor elindult egy önszerveződő folyamat is, melynek következtében létrehozták saját szervezeteiket. (Többek között megemlíthetjük az Erdélyi Magyarok Egyesületét, a Székely Kört, és nem utolsósorban az Erdélyi Szövetséget is.)

Megalakulás.

A visszaemlékezések több időpontot jelölnek meg a szövetség megalakulásának napjaként. A Magyar nemzet szerint „1988. december 17-én Budapesten, megalakult az ERDÉLYI SZÖVETSÉG független demokratikus szervezet. Létrehozói a Magyarországon élő erdélyi származású és az Erdéllyel foglalkozó kulturális szervezetek, körök, egyesületek. A Szövetséghez 21 kisebb csoportosulás tartozott.

Az alakuló ülésen kimondták, hogy „az Erdélyi Szövetség alapelveinek tekinti a magyar nemzet oszthatatlanságát. Meggyőződése, hogy a kormány és a magyar társadalom egyetemlegesen felelős azért, hogy a Magyarországot határain kívül élő magyarok háborítatlanul őrizhessék és ápolhassák anyanyelvüket, kultúrájukat, tanulhassák és ismerhessék történelmüket és hagyományait.” Szándékukban állt erőfeszítéseket tenni azért, hogy a magyar társadalom megismerje az erdélyi magyarság helyzetét, múltját és jelenét. Törekvéseit nemzeti és nemzetközi összefogással kívánta megvalósítani.

Megválasztották az ideiglenes elnökséget is. Az elnök Dr. Márton János (1922 – 2009) agrárközgazdász, a Veres Péter Társaság vezetőségi tagja, a Bethlen Gábor Alapítvány Kuratóriumának az elnöke, aki fontos társadalmi tisztségeket töltött be a Hazafias Népfrontban, valamint a Magyarok Világszövetségében. Alelnökök:

Dr. Nagy László ügyvéd, a Bethlen Gábor Alapítvány jogi képviselője. Nagyon sok erdélyi menekültnek segített jogi tanácsadással, kérvények megírásával.

Halász Péter (sz. 1939.) – agrármérnök, néprajzkutató, a csángó kérdés alapos ismerője és kutatója. 1974-től 2010-ig a Honismeret című lap szerkesztője.

Köteles Pál (1927 – 1991.) – író, újságíró, az Erdélyi Magyarság című folyóirat főszerkesztője.

Csiki László (1944 – 2008.) költő, író, műfordító, forgatókönyv- és drámaíró.

Örökös tiszteletbeli elnöknek Domokos Pál Pétert nevezték ki.

Az Erdélyi Szövetség 1989 januárjában nagy akcióba kezd.

Felhívással fordul tagjai, valamint a magyar állampolgárok felé azzal a céllal, hogy magyar és angol nyelvű levelet küldjenek M. Jan Martenson úrnak, az ENSZ főtitkárhelyettesének Genfben. A levelekben az erdélyi magyarság sérelmeiről és jogfosztottságáról írnak. Kérlik, hogy a Romániában élő nemzeti kisebbségek emberi jogainak megsértése kérdéséről az ENSZ Emberi Jogok Bizottsága vegye fel ülésének napirendjére. Kérlik, hogy az ENSZ tényfeltáró küldöttséget küldjön Magyarországra, hogy interjúkat készítsenek az erdélyi menekültekkel. Ugyanakkor kérlik, hogy Románia magyarlakta területein is végezzenek tényfeltárást az emberi jogok megsértésének témájában. Készítsenek jelentést a magyar és más, Romániában élő nemzetiségek helyzetéről. „Minden levél erkölcsi és politikai tanúságtétel a végveszélybe került erdélyi magyarság mellett.” - írja a Magyar Nemzet (1989. január 17.).

Az ügy érdekében az egész ország összefogott és megmozdult. Az akciót külföldön, nevezetesen Svájcban is meghirdették. A Zabolai-Csekme Éva által létrehozott S.O.S Erdély – Genfi Bizottság is petíciós kampányt indított.

A 160 ezer levél meghozta az eredményt. Március 9-én a küldöttek túlnyomó többsége megszavazta, hogy az ENSZ tényfeltáró bizottságot küldjön Romániába.

Az első választmányi ülésen, 1989. február 4-én a testület megvitatta a vidéken kiépülő szervezetek helyzetét. A budapesti megalakulás óta Szombathelyen, Tatabányán, Egerben, Csongrádon és Százhalombattán jöttek létre a szövetség megyei és városi szervezetei. Téma volt még a szövetség kapcsolata a különböző társadalmi szervezetekkel és csoportosulásokkal.

A Szövetség következő figyelemreméltó akciójában felkérték az illetékes minisztériumokat, hogy a menekültek okmányaiába ne románul írják be az erdélyi helységneveket, mint ahogyan azt teszik Romániában. A kéréshez több erdélyi szervezet is csatlakozott. (Magyar Nemzet, 1989. április 29.)

A Trianon utáni Románia történetében nem először, 1988. április 3-án megtiltják a helységnevek magyar változatának a használatát az ottani magyar sajtóban, a médiában és az irodalomban is. Kacsó Sándor 1934-ben a hasonló tiltást „nyelvgilkosságnak” nevezte, hiszen „a helynév az anyanyelv elidegeníthetetlen része”. Egy könyvből vett néhány idézettel szeretném megvilágítani, hogy hogyan hat a „nyelvgilkolás”, és miért fontos megszüntetni ennek gyakorlatát.

1989-ben a bukaresti Kritérium Kiadónál jelent meg László Ferenc *Klavír és koboz* című tanulmánya Liszt Ferenc 1846 – 47-es útjáról. Ebből idézünk néhány mondatot: „Ezzel még nem ért véget a **timisoarai** események krónikája, - írja a könyv - csak megszakadt, Liszt aradi és **lugoji** tartózkodásának napjaira. Ami a fogadást illeti, Arad túltett Temesén, így például nemcsak diadalkapuvá várt, meg dalárdával, meg terített asztalokkal, hanem **Ordeoráig** (Orczyfalva) a **Timisoara** – Arad távolság feléig, más forrás szerint **Aradu Nouig** (Új Arad) vonult eléje ...stb.

Sibiut (Nagyszeben) II. Géza uralkodása idején (1141 – 1162) alapították...stb.” A romániai példák mellé odaállít-

hatjuk a Magyarországról begyűjtött bölcsességeket is: A kolégámtól, itt Magyarországon, egy köztisztviselő megkérdezte, hogy hol született. Aradon, volt a válasz. Kérem mondja a város hivatalos nevét, vagyis románul. ARAD. Az nem lehet.

Bőven idézhetnénk a magyarországi sajtóból vett példákat is, Az elmúlt hónapban a Magyar Televízió egyik sportműsorában, mondta egy újságíró, hogy „egy *sturovoi (Párkány)* magyar fiút is várnak a versenyre”.

A fenti példák ékes bizonyítékai az akkori magyarellenes román törekvéseknek, és sajnos a magyar hatóságok által megkövetelt joggyakorlatnak is.

Az Erdélyi Szövetség vezetősége olyan nagy tervek megvalósításán fáradozott, mint felhívni az ENSZ figyelmét a romániai falurombolásra, az emberi jogok durva megsértésére. Szándékukban állt egy olyan füzet sorozat kiadása, melyekből a magyarországiak megismerhetik az erdélyi magyarság valós helyzetét. Tervezték erdélyi tárgyú vetélkedők megszervezését az iskolákban, valamint a testvérvárosi kapcsolatok kiépítését az erdélyi városokkal és nem utolsósorban az erdélyi menekültek támogatását és beilleszkedésük segítségét. A megvalósítás egy időre megszakadt, miután a vezetőségen belül megbomlott az elvi összhang és a négy alelnök közül hárman beadták a lemondásukat. Lemondott Csiki László, Köteles Pál és Halász Péter, majd néhány nappal később az elnök Márton János is. (Magyar Nemzet, 1989. május 17.)

Ennek következtében 1989. május 27-ére összehívták az előrehozott közgyűlést, melyen új, 17 tagú elnökséget választottak. A budapesti és vidéki szervezetek mintegy 300 küldötte megvitatta és elfogadta az alapszabályt. Eszerint az Erdélyi Szövetség, mint független társadalmi szervezet alapelveként tekinti a magyar nemzet oszthatatlanságát és törvényes jogát az önrendelkezésre. A Szövetség a pártpolitikai törekvések felett álló nemzeti egységet és az ezzel járó közös történelmi felelősséget hirdeti minden magyarért, és sikrással a kisebbségi- és szóránymagyarság emberi és nemzeti önrendelkezési jogáért.

A közgyűlésről szóló disszonáns tudósítások ellenére is (lásd: Szabad Európa Rádió, 1989. május 29.) az új vezetőség most már teljes gőzzel nekilátott a munkának. Aktivizálódnak a vidéki szervezetek is, pl. a Komárom megyei szervezet kéri, hogy az 1979-ben Romániával kötött kettős állampolgársággal kapcsolatos egyezményt helyezték hatályon kívül. Az egyezmény értelmében csak akkor lehetett felvenni a magyar állampolgárságot, ha lemondunk a románról.

Az év júniusában (1989. június 10.) összeült az országos elnökség, melyen megválasztották az új képviselőket. A szövetség ügyvezető elnöke *Csepella Imre*, társelnökei *Bajkó Máttyás*, *Krasznai Zoltán*, *Pomogáts Béla*, *Raffay Ernő*, *Szotyori Judit* és *Teleki János* lettek. Megerősítik tiszteletbeli elnöki tisztében *Domokos Pál Pétert*.

Június 16-án, Nagy Imre és társai újratemetésén a többi társadalmi szervezettel együtt, a Szövetség is lerótta kegyeletét nemzetünk mártírjai előtt.

Az Egyesült Államok elnökének magyarországi látogatása alkalmából az Erdélyi Szövetség levélben ismerteti a Romániában élő magyarság helyzetét melyet „*ma a homogenizálás, a tervezett etnocidium veszélye fenyegeti.*” A levél rámutat a román politika több évtizedes törekvésére, hogy egy etnikailag egységes „homogenizált” államot valósítson meg. *Tekintettel arra - írja a levél -, hogy a román kormány a korábbi javaslatok*

és ígérek ellenére hetven éven át mindeztől elzárkózott az erdélyi népek autonómiájának kiépítése előtt, e népek létének védelmében követeljük - az ENSZ felügyelete és a Biztonsági Tanács állandó tagjainak garanciája mellett - a független, szuverén és semleges Erdély létrehozását....”

A fiatal Erdélyi Szövetség, együtt a többi alakulóban levő vagy már működő szervezetekkel, számtalan akcióban vállalt érdemi munkát és szolidaritást. Tiltakozik a Cs. Gyimesi Évát (egyetemi tanár) és férjét, Cseke Pétert (újságíró) a román belügyi szervek részéről ért zaklatások miatt. Október 27-én a FIDESZ két tagszervezetével, a Wallenberg Társasággal és a Magyar Zsidó Kulturális Egyesülettel az Erdélyi Szövetség is részt vesz a budapesti Román Nagykövetség előtt szervezett tüntetésen, ahol kinyilvánítják szolidaritásukat Tőkés László református lelkipásztorral és a romániai magyarsággal.

Az év szeptemberében képviselteti magát a Szegeden megtartott Erdélyi Körök Országos tanácskozásán. Pomogáts Béla aki az Erdélyi Szövetség képviselőjeként vett részt a tanácskozáson, a Magyar Hírlapban fejti ki véleményét a tanácskozással és általában az erdélyi menekültekkel kapcsolatban. Mint írja:

„Az erdélyi menekültek és áttelepülők kétségtelenül terjesztői voltak annak a nemzeti megújulásnak, ami mostanában idehaza végbemegy... A menekülteknek és áttelepülőknek végül is integrálódniuk kell a magyar társadalomba, miközben persze a maguk hagyományaival és tapasztalataival meg is fogják termékenyíteni ennek a társadalomnak az életét, s talán elő fogják segíteni megújulását. Az ugyanis semmiképpen sem volna kívánatos, hogy Magyarországon egy elkülönülő „erdélyi magyar kisebbség” jöjjön létre, s a menekültek számára készülő kisebb lakótelepek például gettókká, egyesületeik amolyan emigrációs szóránnyokká váljanak. Az integráció mellett természetesen meg kell őrizniük erdélyiségüket: azt a szellemi arculatot, amelyet a sok évszázados erdélyi magyar hagyomány és maga a kisebbségi lét alakított ki. Így elvegyülve és magukat őrizve lehetnek az erdélyi körök is a születőben lévő hazai társadalmi öngazgatás élő sejtjei.”

Az összefogás szükségessége jegyében több, az erdélyi menekülteket tömörítő szervezettel együtt az Erdélyi Szövetség is részt vesz a Debrecenben megtartott Erdély-konferencián, melyet „Felelősség Erdélyért” címmel rendeztek meg. A tanácskozáson megvitatták a Magyarországra menekült erdélyi magyarok helyzetét és a várható romániai fejleményeket.

1989 decemberének utolsó napjaiban Romániában megbukik a Ceausescu diktatúrája. Az Erdélyi szövetség is bekapcsolódik abba az adománygyűjtő akcióba, mely a Romániában szenvedők megsegítését szolgálta.

Az újonnan szervezkedő román hatalom gyorsan megmutatta igazi arcát, mely szinte semmiben sem különbözött az előzőtől. A 1990. március 19-i marosvásárhelyi magyarellenes pogrom után újabb kivándorlási hullám indult meg. Magyarok ezrei menekültek el Erdélyből, ki Magyarországra, ki a nagyvilágba.

1990 márciusában a Szövetség csatlakozott az MDF és az SZDSZ által meghirdetett, a Hősök terén tartott tüntetéshez, ahol kifejezték szolidaritásukat az erdélyi magyarsággal, és tiltakoztak a marosvásárhelyi véres magyarellenes pogrom ellen.

1990. július 27-én a Szövetség új elnököt választ *Beke György* író, újságíró személyében. (Alelnökök: *Csepella Imre*, *Pomogáts Béla* és *Székelyhidi Ágoston*.)

Beke György a Magyar Nemzetben fejtette ki véleményét a szövetség céljairól, melyek nem változtak, nem váltak túlhaladottakká, „mert a nemzetiségi politika tekintetében még ingerültebben érvényesül a román nacionalista, nemzeti türelmetlenség. A nemzetiségek végleges megsemmisítésének útjába akar állni az Erdélyi Szövetség is a maga eszközeivel. Az természetes, hogy az anyaországban létrejött egy ilyen szövetség a magyarság védelmére, tájékoztatására. Véleményem szerint szövetségünknek össznemzeti szerepe van.” (Magyar Nemzet, 1990. augusztus 16. Czegő Zoltán „Az Erdélyi Szövetségnek össznemzeti szerepe van” Beszélgetés Beke György íróval, a testület új elnökével.)

Az Erdélyi Szövetség, három egymás után következő évben – nevezetesen 1990-ben, 1991-ben és 1992-ben, megrendezte és lebonyolította a köztudatban csak „egri találkozó” néven ismert tanácskozást, *Erdély múltja és jövője* címmel. Az első találkozót 1990. június 2-án tartották. A különböző látószögek és szemléletmódok közepette kialakult viták után született egy **Nyilatkozat** (Erdélyi Magyarság, 1990. november, I. évfolyam 4. szám), melynek értelmében *csakis a nemzeti önrendelkezés, a minden téren működő önkormányzat, valamint a magyar nemzet kulturális és lelki egységének helyreállítása szüntetheti meg az erdélyi magyarság „kisebbségi” helyzetét, amely sérti az emberi méltóságot, nem engedi érvényesülni az alapvető emberi jogokat, és megakadályozza a közép-európai népek történelmileg szükségszerű kölcsönös kiengesztelődését.*

A következő „egri találkozón” (1991. április 13.) részt vett többek között Tőkés László nagyváradi református püspök is. Előadást tartott Köteles Pál író, az Erdélyi Magyarság című lap főszerkesztője, Duray Miklós író a Felvidékről, Eva Maria Barki, a bécsi székhelyű Nemzetközi Erdély-Bizottság elnöke, Balla D. Károly költő Kárpátaljáról, Ágoston András a Vajdaságból. A tanácskozás eredményét Beke György és Pomogáts Béla szerkesztésében megjelent tanulmánykötet foglalta össze, melynek címe: „**Erdély jelene és jövője**”. (Az Erdélyi Szövetség kiadása, Budapest, 1991)

A kötetből Tőkés László református püspök néhány, a kíváncsisággal kapcsolatos gondolatát szeretném idézni: „Világos, hogy Erdély végveszélybe került. E drámai kijelentéssel nem akarom letaglózni a hallgatóságot, a nyilvánosságot. Bár ne így volna. Én lennék a legboldogabb. De egészen reálisan számolnunk kell azzal, hogy küszöbön áll a mohácsi veszhez hasonlítható nagy katasztrófa, Erdély elvesztése a magyar nyelvterület részeként. Legalábbis ez következhet be, ha nem történik döntő változás nemcsak a helyzetben, hanem a politikánkban is. Ez a végveszély a nemzethalál képzetével rokon, és Damoklész kardjaként függött mindig felettünk. Azon buzgókodnak már hetven éve, hogy vagy beolvadjunk, vagy kiűzessünk. Miért olyan fontos az asszimiláció és a demográfiai átalakítás? Mert akkor tudják nemzetállamként biztosan magukénak ezt a földet, Erdélyt, akkor nem lehet szó autonómiáról, jogokról, vagy éppen önállóságról, semmilyen alternatíváról. Vagy beolvadtak, vagy kiűztek. Ezért a sietség az asszimiláció terén, és ebből a szempontból látom tragikusnak a kíváncsiságot...”

Azért idéztem ezt a néhány, ma is nagyon aktuális mondatot, mert a romániai sajtóban erre reagáltak a legtöbben és a legélesebben. Két prominens személyiség, nevezetesen Cs. Gyimesi Éva és Balogh Edgár reagálásai egy-egy részletét

idézzük: Romániai Magyar Szó (1991. május 3.). Cs. Gyimesi Éva: „**Nyílt levél Tőkés Lászlóhoz**” című hozzászólásában írja: „...De végveszélyt, s mi több, „mohácsi vesz” emlegetni indokolatlan... a kisebbségi társadalomban soha nem tapasztalt pezsgésnek vagyunk tanúi... Tudom, a közönség, akikhez szólt, talán ezt várta, hisz az emigráns Erdély-mentők egy részének önértéket csak növeli, ha van elég oka siratni és menteni az itt-maradókat...” Romániai Magyar Szó (1991. május 11-12.) Balogh Edgár **Fogalomtisztázás Eger után** című írása még ennél is tovább megy: „...Egy másik, így is, úgy is csavarható fogalom az Egerben meghirdetett önrendelkezési riadó. A jelszó szent, mert egyetemesen emberi jogigényt fejez ki, de hát miként és hová önrendelkezzék a nagybárá szórványban és a székely szigetben élő erdélyi magyarság, ha az önrendelkezést területre értjük. Erdély lakosságának a többsége, a románság – éppen az első világháborút követő átrendeződések közepette – Gyulafehérváron már önrendelkezett Románia javára...”

Az egri Erdély Tanácskozás kapcsán a bukaresti központi sajtóban Tőkés László-ellenes kampány bontakozott ki. Az oroszlányi városi televízió az Erdélyi Szövetség egri találkozójáról készített egy 26 perces riportfilmet. A filmet a Magyar Televízió is levetítette egy alkalommal. A Román Televízió minden kérés, előzetes bejelentés, valamint engedély nélkül ú.n. kallózkazettáról átvette és törvénytelenül leadta. Ebből természetesen jogvita támadt a készítő és a „kalózok” között. Az egri találkozóról és a vetített film körüli jogvitáról az aradi Jelen számolt be (1991. május 7.).

A harmadik egri találkozón (1993. október 16.) az Erdélyi Szövetség a többi szervezettel közösen keresték a határokon kívülre szorult magyarság számára járható utat, a közös jövő kialakításának lehetőségeit. Páskándi Géza író felszólalásában kifejtette, hogy Románia úgy nyerte el az Európa Tanács tagságot, hogy semmilyen garanciát nem kellett felmutatnia a kisebbségekkel való bánásmód tekintetében. Minden türelmi idő, amit kap, ezt a politikát szolgálja. A magyarság erdélyi autonómiájának meghirdetése türelmi létminimum, s aki a magyarságot ennek elérése közben megosztja, történelmi bűnt követ el.

Tempfli József nagyváradi római katolikus püspök hangsúlyozta, hogy az erdélyi magyar egyházak nem mondanak le épületeikről, szükség van kórházakra, iskolákra és egyházi intézményeikre.

A kétnapos tanácskozáson többek között felszólalt Ágoston András, a Vajdasági Magyarok Demokratikus közösségének elnöke, Dupka György a Kárpátaljai Magyarok kulturális Szövetsége részéről, Duray Miklós, a Szlovákiai Együttélés Politikai mozgalom elnöke, valamint Markó Béla, a Romániai Magyarok Demokrata Szövetségének elnöke is. A tanácskozást követő sajtótájékoztatón Székelyhidi Ágoston, az Erdélyi Szövetség elnöke többek között kijelentette, hogy „a határon túli magyar közösségek saját államuk államalkotó, ám önálló nemzeti identitással rendelkező részei, ezért velük kapcsolatban nem használható a **kisebbség fogalma**.”

Für Lajos honvédelmi miniszter levélben üdvözölte a találkozót és kifejtette, hogy „nem férhet semmi kétség ahhoz, hogy Románia, Szlovákia, Szerbia és más államok kényszerű keretei között élő magyarság államalkotó tényező. Ezért joga van az önkormányzatiság elve alapján a területi autonómiára ott, ahol többségben él, személyi elvű autonómiára pedig ott, ahol nemzeti kisebbséget képez, ezért a magyarság lehető legszélesebb

körű autonómiájának megteremtését kell törekvéseink fókuszába állítani...

A román sajtóban főleg az „*erdélyi magyarság mint államalkotó tényező*” kijelentés volt a támadások célpontja, míg a szlovák sajtó az autonómiatörekvések miatt háborodott fel, mondván, hogy az autonómia az ország belügye.

1991. október 10-én A Rákóczi Szövetség, az Erdélyi Szövetség, a Hunyadi Szövetség és a Kárpátaljai Kör vezetősége közös értekezleten elhatározta, hogy szorosabb együttműködésben kíván tevékenykedni egymással a határon túli magyarság érdekében. Ezért létrehozzák a **Magyar Kisebbségvédelmi Szervezetek Együttműködési Tanácsát**. A Tanács több alkalommal is közösen lépett fel a háború sújtotta Jugoszláviában élő magyarság védelmében, a román politika a magyar oktatás ellehetetlenítését célzó intézkedései ellen.

A Szövetség következő tisztújító közgyűlésén *Székelyhidi Ágostont* választják elnöknek (1993. június 19.), aki elmondta, hogy a 1988-as megalakulás óta többször is újrafogalmazták a Szövetség célkitűzéseit. A rendszerváltás előtt a nemzeti ellenzék szerepét, 1990 után az egyetemes nemzeti stratégia kidolgozását vállalták. Támogatták a magyarországi és az erdélyi magyar települések közti együttműködést, a testvérvárosi kapcsolatok kiépítését. Az erdélyi oktatás és kultúra támogatása érdekében részt vállaltak az erdélyi pedagógusok, könyvtárosok, muzeológusok, népművelők magyarországi továbbképzésben. Továbbra is felkarolják és támogatják az erdélyi helyi civil kezdeményezéseket, hagyományörző egyesületeket, amatőr népi együtteseket.

A Erdélyi Szövetség egy figyelemreméltó és ma is aktuális kezdeményezést tűzött zászlajára. (1999. június 27.) Ezek szerint kezdeményezik, hogy az 1988-as u.n. „Erdély-tüntetés” emlékére, a Magyar Köztársaság 2000-től kezdődően nyilvánítsa „Erdély Napjává” június 27-ét, ami lehetőséget nyújtana arra, hogy nyilvános számadás készüljön a határon túli magyar közösségek helyzetéről, a Magyarországra és a világ más tájaira szétszóródott erdélyi menekültek életéről, valamint arról, hogy mit tett és mit tesz védelmükben az anyaország. Emlékeztetett arra, hogy ezelőtt 11 évvel több száz ezren tüntettek a budapesti Hősök terén a romániai magyarság jogaiért. Történelmet írt az a nap, mert a szétszakíttottság után az összetartozás irányában fordította a nemzet-tudatot.

2002. június 7-én Székelyhidi Ágoston lemondását követően Lipcsey Ildikót választják meg az Erdélyi Szövetség elnökének. Lipcsey Ildikó történész, az Erdélyi Magyarság főszerkesztője, eddig a szövetség alelnöke volt. Az általa vezetett Erdélyi Szövetség számtalan tudományos tanácskozást és előadást szervezett. Példaképpen emlitem Hazánk és szomszédaink az európai integráció küszöbén című előadást, melyet dr. Vekov Károly történész, RMDSZ parlamenti képviselő tartott. (2003. május 17.)

Lipcsey Ildikó elhunytá után a tagság új elnököt választ Bácsfayné dr. Hévízi Józsa történész személyében. Eddigi tevékenységét többek között fémjelzi az Orbán Balázs-emléktábla avatása, sikeres konferenciák szervezése, valamint az erdélyi magyarság autonómiatüntetésein való részvétele és felszólalásai. Nyitott és agilis személyisége, természetes kedvessége nagymértékben elősegíti a határon túli magyarsággal foglalkozó szervezetek összefogását, közös tevékenységét.

Az Erdélyi Szövetség elmúlt 25 évét elemezve szükséges-

nek tartjuk külön fejezetben kiemelni a Szövetség könyv- és folyóirat-kiadói tevékenységet is. Az Erdélyi Szövetség mindig fontosnak tartotta, hogy könyv és folyóirat kiadásával is segítse megismertetni a magyarországi és a világ közvéleményét az Erdélyben élő magyarság helyzetével. Az első kötet 1991-ben jelent meg **Erdély jelene és jövője** címmel, az 1991-es egri találkozón elhangzott beszédek és tanulmányok gyűjteménye. 1992-ben a Szövetség kiadásában Dsida Jenő megrázó vallomása, a **Psalmus Hungaricus** a költő kézírásában és nyomtatott változatban kerül az olvasók asztalára. Ezt a munkát két kolozsvári irodalomtörténész, Kabán Annamária és Mózes Huba jegyzi, és a Magyarok Világkongresszusának résztvevőit ajándékozták meg a füzetrel.

Az 1993-as évben jelent meg első alkalommal az „Az **Erdélyi Szövetség Füzetei**” című könyvsorozat. A sorozatban összesen öt könyv került kiadásra. 1993-ban három, 1994-ben egy, és 1995-ben egy „Füzet”. A füzet-sorozatot Beke György és Pomogáts Béla szerkesztette.

1. füzet/ Köteles Pál: Ki a babiloni fogságból (1993)
2. füzet /Pomogáts Béla: Ezredvég (1993)
3. füzet /Beke György: Egyetlen út: az önrendelkezés (1993)
4. füzet/Nagy Pál: Marosvásárhelyi sorok (1994)
5. füzet/Herédi Gusztáv: Kutylatej (1995)

Itt kell megemlítenünk, hogy az 1989-ben indult **Erdélyi Tükör** című negyedéves kiadvány 1992-től az Erdélyi Szövetség és a Debreceni Erdélyi kör kiadásában jelenik meg. A lap, mely 12 évfolyamot ért meg, 2000 szeptemberében megszűnt. Főszerkesztője mindvégig *Bajkó Máttyás* (1925 – 1999.) volt.

Sokan úgy gondolják, hogy az Erdélyi Magyarságot az Erdélyi Szövetség adta ki. Az **Erdélyi Magyarság** kiadója az Erdélyi Magyarságért Alapítvány volt. Az igaz ugyan, hogy Lipcsey Ildikó már a kezdetektől (1990) az Erdélyi Magyarság egyik munkatársa és 1999 januárjától a főszerkesztője, egyben az Erdélyi Szövetség elnöke is. Tehát itt volt egyfajta összefonódás. Az általa szerkesztett Erdélyi Magyarság című folyóirat 1996-ig jelent meg az Erdélyi Magyarságért Alapítvány kiadásában. Megszűnése után **Moldvai Magyarság** címmel hasonló kiállításban egy számot adott ki, majd ezt követően **Erdélyi Szövetség** címmel jelenik meg évente két alkalommal. A már az Erdélyi Szövetség kiadásában megjelenő folyóirat csak a címében és a megjelenés gyakoriságában tér el az Erdélyi Magyarságtól. A lap 2010-ben jelent meg utoljára.

Lipcsey Ildikó a Szövetség élén eltöltött időben a könyvkiadást is szorgalmazta. Az **Erdélyi Szövetség Műhelyében** sorozattal több történelmi tárgyú művet jelentetett meg.. A sorozat első három kötete Lipcsey Ildikó cikkei, tanulmányait, beszélgetéseit tartalmazza *Felelőségünk a máért, a holnapért, felelőségünk Trianonért 1, Arcképvázlatok 2 és Szomszédolás 3* címen. A sorozat más szerzők műveit is megjelenteti. Így kapott nyilvánosságot Spaller Árpádnak az erdélyi menekültekkel kapcsolatos tanulmánykötete (*Trianon árnyékában*), valamint Takács Ferenc a *Mihály Arkangyal Légiója – azaz, amit a vasgárdáról tudni kell* című hiánypótló műve is.

Spaller Árpád

Rovatcímünk a fiatal román értelmiség két kiváló képviselőjének a történelmi igazsággal, a román valósággal való szembenézését jelöli. Biztató jelenség, tekintsük tavaszt hozó fecskéknek őket. Egyelőre hazaáruolóknak minősülnek Romániában, de reménykedjünk, nem maradnak magukra...

Valentin Stan: Én a magyarokat pártolom! Ti? Pontát?

A Bukaresti Egyetem történelem szakos tanárának írása a honlap Analytical menüpontjánál olvasható. A televíziós politikai vitaműsorokból ismert „laptopos professzor” pártatlanul kritikus szemléletű, a kisebbségek jogainak szakavatott ismerője és védelmezője, olyasmire vállalkozott, amire eddig egyetlen román értelmiségi sem. Valentin Stan szembefordult az erősödő és a médiában teret nyerő szélsőséges nacionalizmussal, sovínizmussal. Honlapján vitába száll elvakult nemzettársaival és hazai, valamint nemzetközi dokumentumokra hivatkozva olyan alaposan, egyúttal szellemesen védi a romániai magyarok jogait, hogy erről példát vehetnek az anyaországbeli, valamint a romániai magyar politikusok. Engedélyével, szerkesztett, rövidített formában – Lakatos Péter fordításában – közöljük a tuszványosi előadását követő esszére, blogja kommentjeire írt válaszát.

Ami „a magyarokat pártolja” kifejezést illeti, Ön azt a hibát követi el, amely felelős a történelem legsúlyosabb kegyetlenségeiért. Azt akarja sugallni, hogy nekem a románokat kellene pártolnom az evidencia ellenében? Az igazság ellenében? Az odesszai mészárlás esetében a románokat kellene pártolnom? És ami a transznisztriai légereket illet? Ugyancsak a románokat, nemde? Ha Ön számára román az, aki a primitív nacionalizmust, az agresszív tudatlanságot, az intelligenciahiányos sokaságot megszemélyesíti, akkor sajnálom Önt.

Én más románokat pártolok! Egyeseket, akik megvalósították Romániát! Egyeseket, akikről semmit nem tanítanak az iskolákban, mert gondolataik megsemmisítően hatnának a jelenkori román politikai elitre.

Kit „pártolok én” és miért? Azok a románok, akiket én pártolok, Iuliu Maniu és Alexandru Vaida-Voevod. A „rossz nyelvek” azt mondják, Iuliu Maniu foglalta be a Nagy Nemzetgyűlés 1918. december 1-i gyulafelhárvári nyilatkozatába az alábbiakat: „Teljes nemzeti szabadság az összes együtt élő nép számára. Minden nép saját kebeléből való egyének által saját nyelvén fog élni a közoktatással, közigazgatással és igazságszolgáltatással. Minden nép a hozzá tartozó egyének számárányában képviselői jogot fog kapni a törvényhozásban és az ország kormányzásában.” Tudja, mit jelentenek ezek a szavak az erdélyi magyarok számára? Nem a magyarok, hanem a románok által a történelembe foglalva? Példának okáért, ha ezt alkalmaznák, a romániai magyaroknak nem lenne szükségük az RMDSZ-re, nem kellene részt venniük a választásokon, mert a román lakossághoz viszonyított számárányuknak megfelelően képviseltethetnék magukat mind a Parlamentben, mind – figyelem – a kormányban.

Ami a régiókat illeti, egy új közigazgatási területi felosztás előfeltétele a lakossággal való konzultáció, jelen esetben azon a Székelyföldön lakók megkérdezése, amelyet a bukarestiek semmi módon nem akarnak elismerni. Tételezzük fel, hogy Székelyföld nem létezik, illetve nincsenek is székelyek, mert a népszámláláson keveset regisztráltak (nem vol-

tak hülyék, hogy székelynek vallva magukat a bukaresti vezetők pont annyival csökkenthessék a romániai magyarság létszámát). Mert a székely a kulturális magyar nemzet része, nyelvi és értékközösségi értelemben. Csak egyesek, nagyon kevesen, amúgy tiszteletre méltó emberek, a jellegzetes székely identitástudat iránti elkötelezettségükben vallották magukat székelynek, anélkül, hogy ez befolyásolná az országban lakó magyarok számát.

De ha nincsenek székelyek, és Székelyföld nem létezik, mivel magyarázható, hogy egy román miniszterelnök, Alexandru Vaida-Voevod aláírt egy egyezményt az első világháborút lezáró párizsi Békekonferencián, amely nélkül Erdély soha nem lehetett volna a mienk.

Ez az 1919. december 9-i Kisebbségi Egyezmény. A 11. cikkelyben a szász és székely közösségek helyi autonómiájáról van szó az egyezményben megjelölt kérdésekben: „Románia hozzájárul ahhoz, hogy az erdélyi székely és szász közösségeknek a román állam ellenőrzése mellett vallási és tanügyi kérdésekben helyi önkormányzatot engedélyezzen.”

Hogyan képzelhető el a székelyek helyi autonómiája, ha Székelyföld nem létezik? Vagy létezett 1918-ban, és mi románok semmisítettük meg, miután Erdélyt elvettük? Egyúttal kiirtottuk a székelyeket is? Ez a változat jobban tetszik? Ez drámai. Mert Székelyföld ezt jelenti: történelmi hely, ahol székelyek élnek!

Tudják, ki is Vaida-Voevod? Hát egy nagy „áruló”, akár csak Maniu, feltételezem. Én csak egy kisebb áruló vagyok, mert nem írtam alá semmit, amivel autonómia adható a székelyeknek. Vaida-Voevod olyan ember, akinek volt bátorsága elmenni a budapesti Parlamentbe és megmondani a magyaroknak, hogy Erdély elszakad Magyarországtól. Nehéz helyzetben volt Vaida-Voevod. Bratianu visszautasította a Kisebbségi Egyezményt, így Románia hátrányba került Párizsban. A harctéren elesett százezrek dacára elveszthették volna Erdélyt. A Bratianu kormánynak mennie kellett. Romániát a nehéz helyzetből Vaida-Voevod mentette ki. Őt és Iuliu Maniut nem a magyarok, hanem a mi románjaink ölték meg a kommunista börtönökben. Maniu és Vaida-Voevod románok voltak a Birodalomban. Tudták, milyen jogokat tagadtak meg tőlük és harcoltak a kétfejű Birodalom széthullásáig. Erős és egész Romániát akartak, amelyben minden polgár biztos lehet, hogy a román állam őt is képviseli. Ezért foglalták dokumentumokba a kisebbségeket megillető jogokat.

Románia összes hülye nacionalistája üvölt, hogy be kell tartani a trianoni szerződést, amely az I. világháború után, 1920 júniusában nekünk adta Erdélyt. Különben a trianoni szerződés nincs is már érvényben, a határookra vonatkozó előírásait átvette az 1947-es párizsi Békeszerződés, amely lezárta a második világháborút. Ezek 1996-ban bekerültek a kétoldalú román-magyar egyezménybe is. Hányan tudják, hogy a trianoni szerződésben, amely nekünk adta Erdélyt, vannak más előírások is, mint a határookra vonatkozóak? Pél-

dául a 47. cikkely: „Románia Magyarországgal szemben elismeri és megerősíti azt a kötelezettségét, hogy hozzájárult a Szövetséges és Társult Főhatalmakkal kötött szerződésbe oly rendelkezéseknek felvételéhez, amelyeket ezek a Hatalmak szükségeseznek ítéltek abból a célból, hogy Romániában a népesség többségétől eltérő fajú, nyelvű és vallású lakók érdekei, valamint a forgalom szabadsága és más Nemzetek kereskedelmének méltányos szabályozása védelemben részesüljenek. (...)”

Tehát Trianon pont a Kisebbségi Egyezményre utal, amelyből imént a 11. cikkelyt idéztem. Ugyanitt szerepel, hogy a Szövetséges hatalmak bármikor megkérdézhetik, miként kezeli Románia a kisebbségi kérdést. A nemzet „nagy hazafiai” és egyéb szekusok, unokák, rokonok a külügyminisztériumból, akik mindenféle hülye nyilatkozatokban állítják, hogy Magyarországnak, illetve Románia más szövetségesének nincs joga támogatni a romániai kisebbségek igényeit, mert ez a belügyekbe való beavatkozást jelent. Vegyük tudomásul, hogy az EBESZ, ET, NATO, EU és ENSZ okiratainak megfelelően, a kisebbségi kérdés nem kizárólagosan nemzeti jogkör, hanem nemzetközi megítélés alá esik.

Apropó, hogy van ez? Kéred, hogy a magyarok tartsák tiszteletben Trianont, de csak azokat a cikkelyeket, amelyek számodra kedvezőek, a többi már nem kell betartani?

Térjünk vissza az új közigazgatási-területi felosztás tervére, amelyet meg kéne előznie egy székelyföldi referendumnak, amiről a bukarestiek hallani sem akarnak. Ezt nem én mondom, hanem a Helyi Önkormányzatok Európai Chartájának 5. cikkelye a helyi önkormányzatok határáinak védelmére vonatkozóan: „A helyi önkormányzat határainak védelme. Nem lehet megváltoztatni a helyi önkormányzatok határait az érintett közösségekkel való előzetes konzultáció, vagy ahol ezt törvény lehetővé teszi, esetleges helyi népszavazás nélkül.”

Tehát, ha retusálni akarod a közigazgatási határokat, meg kell kérdezned a lakosságot, az állampolgárokat. Ez annál inkább szükséges, mert olyan közigazgatási egységekről van szó, ahol számottevő kisebbség él. Ezt nem én állítom, hanem a Keretegyezmény a Nemzeti Kisebbségek Védelméről 16. cikkelye: „A Felek tartózkodnak olyan intézkedések meghozatalától, amelyek a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek által lakott területeken az arányokat megváltoztatják, és arra irányulnak, hogy korlátozzák azon jogokat és szabadságokat, melyek a jelen Keretegyezménybe foglalt elvekből származnak.”

Tehát mi románok nem tehetünk úgy, mint Ceaușescu idején! Nem „gyarmatosíthatjuk” az Erdélyben többségében magyarok által lakott helységeket a mi románjainkkal, azért, hogy csökkentsük az ott lakó kisebbség számarányát. Nem módosíthatjuk a közigazgatási határokat, egyesítve egyes megyéket, ahol számottevő magyar kisebbség él, olyan megyékkel, ahol megsemmisítő a román többség, azért, hogy az újonnan létrejövő közigazgatási egységben felhíguljon a kisebbség számaránya. Ezt az az Európai Egyezmény tiltja, amelyet mi is elfogadtunk. Amennyiben ez nem tetszik, kérjék a román kormánytól, vonuljon ki az Európa Tanácsból. Ne engem vádoljanak, hogy „pártolom a magyarokat”, amikor azokból a nemzetközi jogi dokumentumokból idézek, amelyeket Románia elfogadott.

Ha már székelyekről, autonómiáról, régióát szervezésről beszélünk és én „pártolom a magyarokat”, el kell mondani,

hogy a románok nem hibásak a magyarellenes fóbiájukért, mert ezt kapják anyatej helyett életük első pillanatától. Mert sokkal egyszerűbb a gátlástalan, műveletlen, tisztességtelen román politikusoknak, hogy a választásokon kijátszhasák az örök ostoba nacionalista kártyát. A magyarok iránti bizalmatlanság még mindig szavazatokat hoz a nacionalistáknak Romániában. Egyszerűbb, s politikai elégtételt generál a szavazatokat hozó fóbiák gerjesztése, mint tenni valamit azért, hogy a románok megszabaduljanak e fóbiatehertől. Hasonló a helyzet Magyarországon is, ahol az ostoba nacionalizmus jelentős választási kártya.

Ponta kit pártol, miközben én a „magyarokat pártolom”? A románokat? Jobban mondva azokat a hülye románokat, akiket az ujjai köré csavar? Úgy, ahogy Basescu tette. És mennyire hülyék azok a románok, akiket egy Ponta értelmi szintű ember az ujjai köré csavarhat? Hogy Basescu úr értelmi szintjéről ne is beszéljek, megtettem ezt éveken keresztül. Esetleg e hülyék között vannak emberek, akiknek úgy tűnik, hogy „pártolom a magyarokat”? Amikor választ tudnak adni ezekre a kérdésekre, várom Önöket újból a blogomon.

Anonim értékelő

Van a Balkánon egy állam, Románia, amely önmagával határos. Ahol a legszebb nők élnek, mégis csökken a népesség. Ahol a munkanélküliek dolgoznak a legtöbbet, ahol a legtermékenyebb földön éhezõ emberek élnek. Ahol a vonatok menetrend szerint késnek.

Ahol mindenki focizik, mégis kézilabdában jeleskednek. Ahol mindenki siet a munkába, de senki sem érkezik be időre. Ahol a nyolcórás munkaidő tizenkét órás. Ahol az egészségügyi ellátás ingyenes, de a gyógykezelés drága. Ahol az újságírók szabadon írhatnak bármit, amit parancsba kapnak. Ahol a világválság állampolgárságot kapott. Ahol a közbeszerzések titkosak, az államtitkok nyilvánosak. Ahol a háborúk sosem érnek véget. Ahol a történelem naponta megismétlődik. Ahol a leggazdagabbak azok, akik egy napot sem dolgoztak. Ahol a külföldi valuta felváltotta a hazait. Ahol az emberek megünneplik a családi védszent napját, de káromolják Istent. Ahol az okosakat, értetlenségből, bolondnak nézik, a bolondokat meg tehetségesnek. Ahol az írástudatlanok írják a történelmet. Ahol a törvények törvénytelenek, az anarchia pedig normális állapot. Ahol a hatalom megveti a polgárokat, mint nem kívánatos tanúkat.

Ahol a jövőből élnek, mert a jelenhez nincs joguk. Ahol mindenki mindenkire mosolyog, de senki senkinek nem jóakarója. Ahol a bírósági eljárások tovább tartanak, mint egy élet. Ahol az árvíz a talajöntözés egyetlen módja. Ahol megidézik a diktátort, a demokráciát pedig a hülyék adójának tekintik. Ahol úgy gondolják, az ország annál jobban fejlődik, minél jobban visszafejlődik. Ahol nem vagy normális, ha nem bolondultál meg. Ahol csak azért élsz, hogy meghalj. Ahol az idő végtelen, és a butaság múlhatatlan... és ahol senki sem tesz semmit ahhoz, hogy ez megváltozzon.

Marius Diaconescu

Románia a kommunista-nacionalista történetírás foglya

Marius Diaconescu, a bukaresti egyetem tanára szerint meg kell tisztítani a román történelmi tudatot, mert tele van hazugságokkal. Miért él hamis történelemtudattal a romániai ember? - keresi a választ Ovidiu Nahoi kérdéseire a Historia című folyóiratban.

- Sajnos, a tankönyvek egyre felületesebbek, mert mind kevesebb jelentőséget tulajdonítanak a középkorai történelemoktatásnak. Másfelől még mindig a kommunista-nacionalista történetírás foglyai vagyunk.

- *Húsznál is több év eltelté után?*

- Igen, még mindig ez az uralkodó szemlélet a középkorról és az újkorról. A jelenkor vonatkozásában nem. Sajnos, a történelemkönyvek amolyan idealizált, standard, tabu képet festenek a román uralkodókról. A felnőtté váló gyerekek tudatában ezek az idealizált szereplők rögzülnek.

- *Az egyetemre beiratkozó diákoknál is efféle bevésődött elképzelésekkel találkozunk?*

- Igen, persze. Főleg az elsőéveseket tanítom, és gyakran találkozom ilyen tévképzetekkel, amelyeket a gimnáziumban sajátítottak el.

- *Mint például?*

- Például az, hogy Erdély román állam volt a középkorban. Vagy az, hogy Erdély vajdáját az Erdély területén élő román földesurak választották. Ostobaság! Mivelhogy Erdély a Magyar Királyság része volt a középkorban. Egyáltalán nem volt „román ország”. Erdély vajdája magas rangú tisztviselő volt, a harmadik méltóság a magyarországi hierarchiában. Közvetlenül Magyarország királya nevezte ki a király helytartója gyanánt. Az Erdély területén élő román nemesek ugyanolyan jogokkal rendelkeztek, mint bármely más nemes a Magyar Királyságban. És semmi esetre sem voltak többségben.

- *És természetesen nem ők döntötték el, hogy ki legyen Erdély vajdája...*

- És természetesen nem ők döntötték el, hogy ki legyen Erdély vajdája. Aztán ott vannak az olyan mítoszok, hogy a „románokat elnyomták Erdélyben”.

- *Ez nem igaz?*

- Nem. A középkorban nem. A középkorban a román parasztnak ugyanaz volt a státusza, mint a magyar parasztnak. Sajnos, mi a jelenkori vagy az újkori ember szemével tekintünk a középkor történelmére. Vagyis a XVIII., XIX. vagy a XX. századi valóságokat (amikor valóban jelentős román-magyar ellenségeskedések történtek) rávetítjük a középkorra. Ez óriási tévedés. Egy francia történész, ha nem tévedek, Jacques Le Goff mondott valami ilyesmit: a középkori ember szemével kell néznünk, az ókort az ókori ember szemével, az újkort pedig az újkori ember szemével. Tehát bele kellene helyezkednünk a vizsgált időszak szellemiségébe, hogy az adott korszak mentalitásának és standardjainak megfelelően lássuk az eseményeket. Sajnos, nem ezt tesszük. A középkor folyamán az Erdély területén élő románok azt mondták: éljen a király, vagyis a mi királyunk - függetlenül attól, hogy Mátyás, Zsigmond, vagy valaki más uralkodott Magyarországon.

Egyáltalán nem gondoltak Havasalföld vagy Moldva fejedelmeire. Ez természetesnek számított, a király állt az ország élén. Ha jogi problémák adódtak, különféle helyszíneken pereskedtek, a nemesi ítélőszéktől kezdve a királyi ítélőszékig, társadalmi helyzetüknek megfelelően, pontosan ugyanúgy, mint a Magyar Királyság bármely más tagja. Ez változatlan maradt a XVIII. század végéig, amikor - az osztrák asszimilációs intézkedésekre adott válaszként - kialakult a magyar nacionalizmus, és teret hódított Magyarországon, Erdélyben. A hangsúly lassan áthelyeződött a román-magyar konfliktusra, nyilvánvaló politikai célzattal. A középkorban nem létezett ilyesmi. Egyáltalán nem. A román történetírás egy másik hamis mítosza: „a románok egységének középkori érzülete”. Ilyen sem létezett!

- *Hát a történelemkönyvekből ismert „közös törökellenes harc vonal”?*

- Semmi sem igaz belőle! A románok jól meghatározott körülmények következményeként harcoltak a törökkel. Nem mi kezdeményeztük a háborúkat a törökkel, hogy „megmentsük Európát”, hogy visszakergessük őket a Balkán térségéből Kis-Ázsiába. Akkor harcoltunk a törökkel, amikor rákényszerítettek a körülmények, és olyankor valóban sok háborús hőstettet hajtottak végre a románok, amelyekről kevesen tudnak. De sajnálatos módon középpontba helyeztünk egy hamis elméletet a „három román ország közös törökellenes arc vonaláról”. Soha nem létezett ilyesmi. Mindenki a saját trónját védte, erősítette. Az uralkodók és a körülöttük lévő nagyurak saját érdekeiket követték. Senki sem gondolt valamiféle közös törökellenes arc vonalra. Legfeljebb akkor beszélhetünk egységes politikáról, amikor Nagy István (Stefan cel Mare) moldvai fejedelem 1475-ben Mátyás király hűbéresévé vált, mert nem csak ő vált Mátyás király hűbéresévé, de Havasalföldön is egy vazallust akart fejedelemmé emelni. Mivelhogy Baszaráb elárulta, Karóbahúzó Vladot (Vlad Tepest) emelte fejedelemmé, aki vagy hat hetet uralkodott még, mignem megölték az alattvalói. Akkor valóban egységes volt a politika. Miért? Szükség volt egy hűséges fejedelemre Havasalföldön (amely egyféle ütközőállam a Magyar Királyság és a Török Birodalom között). Ennyi. Egyébként mindenki a saját útját követte.

- *Ön tanulmányokat, könyveket írt, miután ausztriai, lengyelországi, magyarországi, vatikáni levéltárakban kutatott. Hogyan látják onnan...?*

- A dokumentumok a valóságot mutatják. A külföldiek nem tulajdonítottak nagy jelentőséget népünknek. Nem igazán vettek észre bennünket a világban. Akkor sem, most sem, sajnos. Inkább a negatívumaink révén váltunk ismertté. Ami feltűnt a dokumentumokban, az az, hogy amikor általánosan jellemzik a románokat, a kép mindig negatív. A 90-es évek elején Bécs és Budapest levéltáraiban kutattam. A dokumentumok, melyeket nem magyarok írtak - hisz tegyük fel, hogy a magyarok elfogultak lennének - tehát vegyük az osztrákok, olaszok, franciák által írt dokumentumokat... Bár ez végső soron nem számít. Az erdélyi románokról, a havas-

alföldi vagy a szlovákiai hegyekben élő románokról (akikről sajnos alig tudunk valamit) a dokumentumok mindig sötét képet festenek. A románok gyűjtogatnak, lopnak, hazudnak, nem szorgalmasak. Sajnos, ez a megítélés a XIV-XV. századtól kezdődően egészen napjainkig szinte semmit sem változott. Nem a külföldiek hibásak, hanem mi. Sajnos.

-Ez a válasz sokakban indulatokat szíthat. Ismét azzal vádolhatnak bennünket - mint némely olvasók a História folyóirat weboldalán, minekutána megjelent az ön tanulmánya Karóbahúzó Vladról (Vlad Tepes), hogy hazafiatlanok vagyunk, amikor ilyeneket mondunk.

- A hazafiasságot nem hazugsággal mérik. Annyit mondhatok önnek, hogy egyre több olyan történész él Romániában, aki hiteles történelmet szeretne írni, és aki sokkal jobban szereti hazáját, mint azok, akik nagy hazafinak tartják magukat, és kitüntetésekért szereznek a sajtó ilyen-olyan ütközeteiben vagy máshol.

- Ez érdekes. Azt akarja mondani, hogy konfliktus zajlik különféle történész-nemzedékek, irányzatok között?

- Igen. A 90-es évek utáni fiatalabb nemzedék mítoszok nélkül, hitelesen próbálja bemutatni a történelmet, de ez nem jelentheti, hogy a mítoszok lebontása után nem méltatnánk a hősokeket.

- Ön például mit válaszol arra a kérdésre, hogy győzött-e Vitéz Mihály a Calugareni-i csatában?

- Nem győzött. Egy háborúban több csatát is vívnak, és nem mindegy, milyen szempontból vizsgáljuk az eseményeket.

- Számunkra Calugareni egy hatalmas győzelem helyszíne.

- Hát igen, egy bizonyos pontig. De ha viccesen akarnék fogalmazni, azt mondanám, hogy amikor Szinán pasa feltápaszkodott a mocsárból és kezét szeme fölé tartva Vitéz Mihály seregét kereste, akkor azt látta, hogy Vitéz Mihály nincs ott. Vagyis - ahogy az ütközet tanúi is mondják - hatalmas volt a Calugareni-i csata, rengeteg török harcos meghalt, és nagyon sok román megsebesült, de az ütközet helyszínét elhagyva Vitéz Mihály visszavonult az erdőbe, a Kárpátokba az erdélyi fejedelem, Báthory Zsigmond hadseregére várakozva. Mivelhogy nagyon jól tudta: esélytelen vállalkozás lett volna folyamatosan Szinánnal, a török hadsereggel harcolnia. Ne feledjük, hogy a Calugareni-i csatát követően Szinán hadserege megszállta Targovistét és Bukarestet, erődítményeket épített a városokban, kormányzókat helyezett az élükre, megkezdte az ország átszervezését pasalikká. Hogyan beszélünk Calugareni-i győzelemről, ha azt követően a török uralta az országot, nem pedig Vitéz Mihály?

- Igen, de végül mégis kiűztük a törököket.

- Kiűztük, mert segítségünkre sietett Erdély fejedelme a hadseregével. Vitéz Mihály akkoriban Báthory Zsigmond vazallusa volt. Végül is nem ez a fontos, hanem hogy a Calugareni-i ütközetet valós perspektívából, hitelesen lássuk. Pillanatszerű esemény volt,

egyféle thermopülai csata, egy gyors rajtaütés, amelyben nagyon rövid időre Vitéz Mihály kerekedett felül, de semmi több. Egy másik példa az események hamis láttatására, ha kétszáz évvel megyünk vissza az időben, a rovinéi csata bemutatására. „Öreg Mircea (Mircea cel Batran) legyőzte Bajazidot. Ugye, ezt tanultuk az iskolában... Mihai Eminescu híres költeménye is ezt mondja, miközben ebből semmi sem igaz!

Mivelhogy a rovinéi ütközet után Öreg Mircea majdnem két és fél évet Erdélybe menekülve él. Ha valóban megnyerte a csatát, mit keresett 1395 márciusában Brassóban Luxemburgi Zsigmondnak, Magyarország királyának hódolva? Miért próbálta a magyar hadsereg négy ízben is Öreg Mirceaát visszahelyezni a havasalföldi trónra – egyik alkalommal maga a magyar király vezette a magyar hadsereget –, de mindhiába, mert a törökök minden alkalommal elűzték? Nyilvánvaló, hogy Mircea nem nyerte meg azt a csatát, hisz elmenekült az országból. De mi mindig csak azt akarjuk látni, ami tetszetős, és nem a maguk teljességében szemléljük az eseményeket. A román történetírás nagy hiányossága az átfogó távlatok hiánya. A románok történetét nekünk az egyetemes történelembé ágyazottan kellene értelmeznünk. Hisz megvan a helyünk. És nem egészen jelentéktelen. Nem. Fontos helyünk van. De nem azokat a szereplőket és nem azokat a világtörténelmi jelentőségű mozzanatok választjuk, amelyek valóban felhívhatnák ránk a figyelmet.

- Mondjon egy példát!

- Hunyadi János. Vagy Mátyás király.

Hazugságokkal vannak tele a történelmi filmek

- Ne feledjük, hogy a mai románok elsősorban a televízióból és a filmekből szerzik történelmi ismereteiket.

- A filmek, az úgynevezett „nemzeti eposz”, melyet jól meghatározott céllal alkottak a kommunizmus idejében, a 70-es évek elején, körülbelül 1971 után (Ceaurescu híres téziseit követően) keletkeztek, leszámítva két-három korábbi alkotást, akkor készítették filmet Nagy Istvánról (Stefan cel Mare). Történelmi filmjeink döntő többsége számos mítoszt, hazugságot tartalmaz. Sajnos.

- De ezeket ma is újra meg újra vetítik.

- Hát e filmek alapján jöttek létre bizonyos személyiségek: rendezők, színészek. Elsősorban Sergiu Nicolaescu gondolkodok. Minden tiszteletem az övé történelmi ismeretei és főleg filmes teljesítménye miatt. De sajnos, nyíltan ki kell mondanom, hogy nagy mennyiségben hamisította a történelmet, valótlanná képet festve a hősokekről. De ne foglalkozunk most Sergiu Nicolaescuval. Általában a történelmi filmjeinkkel baj van. Jut eszembe egy kevésbé ismert film egy kevésbé fontos szereplőről, Pintea Viteazuról. Lássunk néhány hazugságot. Nagyon nagy hazugságot! A románokat elnyomták a Habsburgok, és a Habsburgok ellen harcoltak. Ez a film üzenete. Nem igaz. Pintea Viteazu egy útonálló rablóvezér volt. S mivelhogy 1703 és 1711 között a kuruc szabadságharcban a magyar nemesek fellázadtak az osztrákok ellen, polgárháborús, zűrzavaros helyzet alakult ki, amelyből a rablók mindenképpen hasznot húztak. Mások is voltak, nem csak Pintea Viteazu. Közönséges rablókból verbuválódott csapataik voltak, amelyeket mind az osztrákok, mind a magyarok megpróbáltak a saját oldalukra állítani néhány nagyobb konfliktusban. Így vonult be Pintea Viteazu a történelembé. Jó, pénzt osztott a szegényeknek... Hát persze, így tudta megvenni a hallgatásukat... De még csak nem is ez a baj, hanem az a kép, hogy a románok a Habsburgok ellen harcoltak. Ez egyszerűen nem igaz!

- Eszembe jut egy másik film Karóbahúzó Vladról (Vlad Tepes). A '80-as évek végén készült. Karóbahúzó Vlad havas-

földi és Nagy István moldvai fejedelem úgy beszélgetnek, mint-ha legalábbis barátok lettek volna. Azt mondja Vlad Istvánnak: „úgy teszel, mintha megtámadnál, hogy megtévesszük a törököket”.

- Ismét egy hazugság, melyet a történelemkönyvekben is megtalálunk. Sok történész a következőképpen próbálja megmagyarázni, miért támadta meg Nagy István Chilia városát és Havasalföldet, amikor a törökök lerohanták Karóbahúzó Vladékát: „hogyan megmentse Chilia városát a törököktől”. Nem igaz, mert a török a tengerről támadt, Nagy István pedig a szárazföldről indított rohamot. Együttműködött a moldvai és a török hadsereg, mégpedig a havasalföldiek ellen. Hamis tehát az elmélet. A film is hamisan mutatja be. Amikor csak tehették, a havasalföldiek és a moldvaiak egymás fejét vették. Vagyis nem voltak barátok. Mindig ellenségeskedés dúlt a két ország uralkodói, hadserege és népe között. A nemzeti érzület modern képződmény. Csak a XVIII-XIX. századtól beszélhetünk nemzeti érzületről, román nacionalizmusról. De előtte nem. A középkorban havasalföldiek és moldvaiak voltak.

- Ön például miként készítené filmet Vitéz Mihályról?

- Előtérbe helyezném Jósika István román származású kancellár szerepét, aki kidolgozta az egység tervét. A valóságnak megfelelően kiemelném Báthory Zsigmond erdélyi fejedelem szerepét. Az egység tervét, az egész folyamatot, Vitéz Mihály történetét a 15 éves háború európai kontextusába helyezném. Vagyis bemutatnám, hogy mi történt valójában, a forrásoknak, dokumentumoknak megfelelően, a mi valódi szerepünket Európában és abban a háborúban. Vitéz Mihály jelentős uralkodó volt. Tudja miért? Rövid ideig, néhány hónapig, picivel több, mint egy évig ő vezette a legfontosabb harcokat a török ellen, az osztrákok által pénzelve. Miért? Egy Duna menti ütközőzóna megteremtésével próbálták gyengíteni a török jelenlétét Magyarország központi és északi térségében. Mi egy másik szempontot követve eltúlozzuk Mihály jelentőségét, és ezzel bajt okozunk. Vagyis nem vagyunk hitelesek. Mi magunk játszunk el a hitelességet. Sajnos. Ha elfogulatlan történetírást művelnénk, akkor lehet, hogy nemzetközileg is elismernének.

- Tehát végül mégiscsak fontos volt az a rövidke ideig tartó egyesülés, amelynek inkább katonai-stratégiai okai voltak, nem pedig nemzeti megfontolások.

- Pontosan. Az egyesítés indoka csakis stratégiai természetű volt. A valódi indok? 1526-ban, a mohácsi vészkor Európa közepén eltűnik a Magyar Királyság mint jelentős politikai és katonai hatalom. Merthogy egészen addig Magyarország verte vissza az Európa felé terjeszkedő Török Birodalmat. Gyakorlatilag összeomlott a térségben az erőegyensúly. Az osztrákok nem voltak elég erősek ahhoz, hogy azt fenntartsák. Aztán 1600 környékén, Vitéz Mihály idejében, a 15 éves háború európai kontextusában Erdély fejedelme Jósika István kancellár tanácsa alapján arra jutott, hogy a három fejedelemiség egyesítésével jelentős katonai erőt alkothatnának. A Calugareni-i ütközet utáni helyzet volt a minta. Vitéz Mihály visszavonult, és ezt követően megérkezett az erdélyi hadsereg. Báthory Zsigmond parancsnoksága alatt állt Erdély, Havasalföld és Moldva hadserege. A három ország egyesített hadereje a Duna túloldalára verte vissza a törököket.

Báthory Zsigmond nem foglalkozott többet ezzel a gondolattal, de átvette tőle Vitéz Mihály, mivel tudta, hogy a három fejedelemiség jelentős erőt alkot együttvéve. Így született meg az egyesülés gondolata, amelyet aztán két évszázadon át elfelejtettek. Csak a '48-asok fedezik fel újra. Tudta-e ön, hogy a XIX. századi történelemkönyvekben alig-alig említik Vitéz Mihályt? Nyilván Balcescu írását leszámítva, amelynek azonban szinte semmi jelentősége nem volt akkoriban.

- De mi úgy tanultuk, hogy Balcescu írása megváltoztatta a szemléletet...

- Dehogya! Nem volt jelentősége akkoriban. Majd csak 1920 után nyomtatták ki több kiadásban. S csak 1920 után népszerűsítették Balcescut, főleg a kommunizmus idejében. Miért? A XIX. században Balcescu politikai eszméivel vált ismertté, nem pedig történészként.

Ha már úgyis Vitéz Mihályról beszélünk, lássuk egy másik arcát: miként foglalta el a trónt? Hogyan gyűjtötte össze a pénzt, hogy megvásárolja a trónt? Juhokkal kereskedett. Juhokat árult a Török Birodalomnak. Így gyűjtötte össze a vagyont. És ezen kívül kölcsönökhöz folyamodott!

- Íme, mennyi szép története van a középkori történelmünknek!

- Összevetve a mai történelemmel: Vitéz Mihály legelső törökellenes tette az volt, hogy összegyűjtötte a hitelezőket egy mulatságra, és mindannyiukat megölte. Ezt az eseményt a mi történetírásunk dicsőséges hőstettnek tekinti. Tehát elfogulatlanul szemlélve az eseményeket azt látjuk, hogy nemcsak hőstetteink voltak.

Magyar család

Nemzetvédő feladatot mindenki végezhet átélte élményeinek megírásával - olvastam Csapó Endre Erdély viharos története c. könyvében. Ez késztetett arra, hogy saját gondolataimat leírjam.

Történelmünk piciny része

Semmi sem úja a nap alatt. Ezt a megállapítást 14 éves koromban hallottam először, 1938-ban, a Maros felső folyásánál elhelyezkedő falunk gyárának német ajkú tisztviselőitől: „Alles schon da gewesen”- minden megtörtént már egyszer.

Hogy miért írom ezt? A Bibliában olvastam, hogy Nabukodonozor a babiloni fogságban szenvedő Dániel prófétát Baltazárnak nevezte át. Engem pedig a román hivatalnok 1925-ben Dániel helyett Danila-nak írt be a születési anyakönyvbe. Igaz, hogy sosem használtam e rám kényszerített nevet, de a tény tény marad. Dura lex sed lex. Kegyetlen a törvény, de törvény.

A két világháború közötti Romániában tudomásul kellett vennünk, hogy 1923-ban a Ratosnyán (Rastolita) született Lajos bátyám Ludovic lett, én 1925-ben Marosvásárhelyen (Targu Mures) Danila, feleségem 1927-ben Brassóban (Brasov) Ibolya helyett Viorica, unokatestvéreim, barátaim Gyula helyett Iuliu, Árpád helyett Arcadie, Tibor helyett Tiberiu, István helyett Stefan, László helyett Ladislau vagy Vasile. De, hogy édesapám nevét, aki 1892-ben Magyarországon született, a mai napig Ernő helyett Ernest-nek írják, felháborítónak tartom.

Trianon után a román állam nemzetállammá nyilvánítja az országot, célkitűzése: felszámolni, beolvasztani az erdélyi magyarságot, minden kisebbséget. A jelszó: Romanizarea Ardealului – Erdély elrománosítása. Kötelezővé teszik a román nyelv használatát a bíróságokon, közigazgatásban, elrendelik a földrajzi nevek, települések románra fordítását. Pl. a Radnai havasokban magasló Nagyköves hegyből (1940-45 között Horthy-csúcs) Pietrosu Mare, a Kelemen havasokban a Kisköves hegyből (1941-45 között Teleki Pál csúcs) Pietrosu Mic lett. A hivatalokban megjelenik a felirat: Vorbiti numai romineste (Csak románul beszéljenek). Kötelező román nyelvvizsgát vezetnek be az állami alkalmazottak számára, melynek eredményeképpen rengetegen veszítik el állásukat, vagy kényszerülnek távozni az országból. Megszüntetik az 1872-ben alapított kolozsvári Ferencz József Tudományegyetemet, 645 magyar óvodát, 59 gyermekmenhelyet, 3500 népiskolát, 200 ipari és kereskedelmi iskolát zárnak be. Az 1930-31-es tanévben a magyar egyházak 525 protestáns és 197 római katolikus iskolát tartottak fenn, 32 felekezeti gimnáziumot, tanítóképzőt, polgári iskolát, ezeket 1948-ban államosították. A kisajátítások az egyházak és iskolák földjeinek, edőinek 80%-t érintik. Constantin Anghelescu közoktatási miniszter 20 megyében kultúr-zónákat alakít ki, ahova a magyar helységekbe román tanerőket küldenek, akik fizetésekiegészítést és 10 ha. földet kapnak. A történelem, földrajz, alkotmánytan az állami iskolákban csak román nyelven oktatható, az érettségi vizsgák csak román nyelven, román iskolákban, román tanárok előtt tarthatók már

1925-től. Márpedig az anyagiak, a magas tandíj miatt nagyon sok szülő kényszerült állami iskolába adni gyermekét, de az állami alkalmazottak gyermekei számára ez kötelező volt!

De vissza a mába, ahol a mi helyzetünk sem derűsebb. Egy 2013-s felmérés szerint Erdélyben 235 településen szűnhet meg a magyar nyelvű oktatás az évtized végéig, a kedvezőtlen demográfiai folyamatok következtében.

Más veszély is leselkedik ránk: az asszimiláció. Érdemes számba venni néhány románra váltott magyar nevet (technikai okok miatt a román ékezeteket nem áll módunkban használni, olvasóink zömének ez bizonyára nem okoz gondot - a szerk.): Almási-Almasan, Apaffy-Apafi, Bánffy-Banfi, Csepregi-Cepreghiu, Csomós-Ciomos, Csorba-Cioarba, Gergely-Ghergheli, Farkas-Farcas, Hosszú-Hosu, Hajdú-Haidau, Incze-Inceu, Jakab-Iacob, Keresztes-Cherestesiu, Kis(s)-Chisu, Kerekes-Chereches v. Chiriches, Kese-Chesa, Kocsis-Cocisui, Lakatos-Lacatus, Mihály-Mihali, Nagy-Naghiu, Rácz-Ratiu, Rákóczi-Racoltea, Róth-Rautu, Magyar-Ungureanu, Szabó-Sabau, Szakács-Socaciu, Szilágyi-Silaghi v. Salajan, Szatmári-Satmareanu, Szócs-Suciu, Takács-Tocaciu, Vajna-Voinea, Veres-Rosu, stb.

A szórványosodás, asszimiláció mellett fogyatkozásunk másik fő oka a vegyesházasság. Mindegy, hogy férfi vagy nő a magyar fél, a születendő gyermekek 80%-a román lesz! Ezt Ceausescu törvényileg tette kötelezővé, mára minden kényszerítő eszköz nélkül is ez a gyakorlat.

A magyar anyanyelv használata a közéletben is visszaszorult. A székelyföld kivételével gyakorlatilag megszűntek a kétnyelvű feliratok, hivatalokban, a kereskedelemben, nyilvános alkalmakkor a román nyelv az egyedül használatos.

Vigasztalásként elmondható, hogy a magyar kultúra éltetésében aktív szerepet játszik a művészeti mozgalom: kórusok, néptánc- és színjátszó csoportok, színházak, folyóiratok. Székelyföldön több mint ezer kopjafa, kereszt, több száz székelykapu, emlékművek, szobrok létesülnek, a Trianon után ledöntöttek pótlásaként.

89 éve élek a Felső Maros mentén, Csíkországban és Háromszéken. Ma, 24 évvel a totalitárius kommunista rendszer bukása után is változatlanul, pártsemlegesen, állampolitika maradt a magyarellenesség. Ilyen körülmények között megmaradásunkhoz elengedhetetlen történelmünknek, jelen folyamatainknak ismerete, értelmezése, hasznosítása, ezért köszönettel tartozom Beder Tibor, Kádár Gyula, Dr. Kövesdy Pál, Magyar Tivadar uraknak. És ezt a célt kívántam magam is szolgálni e sorokkal.

Dr. Szóts Dániel, Sepsiszentgyörgy, 2013 októberében.

(Szerkesztett szöveg)

„Érted haragszom, nem ellened...”

Székelyföld szent, rovásemlékes helyeit ismételtelen felkeresve egyre nő bennem az aggodalom ezek állapota láttán. S nem csak bennem, útitársaimban is. Csitítjuk egymást, önmagunkat, s kérdezzük, van-e jogunk a trianoni döntés által sújtott területeken bármit számon kérni? Van-e jogunk megkérdezni, hogy kik tapogatták össze az eltűnésig a krétával írt bögözi rovásemléket a Krisztust ábrázoló freskóról, kik robbantották fel a Tászk-tetőn az írásos követet, kik vakolták le a csíkszeredai Vécsey Gyula által felfedezett rovásjeleket a csíkrákosi Bogát kápolna faláról, hogyan tűntek el az ugyancsak Vécsey által felfedezett rovásjelek a csíksomlyói Passió kápolna keleti faláról, miért nincs intézkedés az évről évre egyre rosszabb állapotú Énlakai Felirat ügyében, miért nincs védve a Kilyéni Felirat, miért kopnak, tünedeznek el a rovásírást helységnévtáblák (Székelypálfalva, Firtosvára), hogy a kézdivásárhelyi régi temető dolgozói miért nem tudják, hol van Szentkatolnai Bálint Gábor sírja, ...s kiknek a döntése folytán nincsenek már kiállítva a székely néprajz gyönyörű emlékei a székelyudvarhelyi Haáz Rezső Múzeumban?

Végül is ez utóbbi miatt ragadtam tollat. Sajnos idén csalódások sorozata ért minket, amikor az udvarhelyi rovásírás-versenyre érkezünk kilenc gyermekkel. Nem a verseny miatt! Még az érkezés késő délutánján meg szeretnénk volna mutatni a közeli Szejkefürdőn Orbán Balázs sírját és a tiszteletére állított székelykapukat. Azonban a megszokott, befordulást jelző nagy felirat eltűnt, így Farkaslaka felől érkezvén a forgalom szorításában elmentünk a hely mellett. Másnap reggel visszatérve láttuk, hogy a nagy feliratot egy kicsi, lombok takarta múzeumi táblára cserélték. A legnagyobb székely megérdemelné, hogy jobban felhívják a látogatók figyelmét nyughelyére.

Következő utunk a Haáz Rezső Múzeumba vezetett. Már otthon felkészítettük a gyermekeket a székely néprajzi kiállításra. S mit is láttunk e helyett? A *Bogyó és Babóca* bábkiállítás, a sokatmondó című *A pénz beszél* kiállítás és a *Gutenberg galaxis* kiállítás. A bábkiállítás kedves és ötletes volt, de nem a Haáz Rezső Múzeumba, hanem egy óvodába vagy művelődési házba való. A könyveket nagyon értékeltük, azonban mindhárom kiállítás kevesebb helyen is elfért volna, tehát a felső termekben megmaradhatott volna a néprajzi

gyűjtemény. Vajon miért nincs kiállítva az Orbán Balászról készült nagyméretű festmény, az ásványok, a madarak, a viseletek, a porszaruk, a legrégebb székely kapu, az erdőfülei csodaláda s mindaz, ami a látogatókat eddig, mint cseppben a tengert, megismertette Székelyfölddel?

A múzeumban nem kaptunk felvilágosítást, hogy mikor lesznek újra kiállítva a rács mögé, raktárba száműzött tárgyak, melyek nemzeti jelleget adtak régen a múzeumnak.

Tájékoztató feliratot sem találtunk. A városban „*azt beszélük*”, hogy a Csonkavárban kap majd *valamikor!* helyet a néprajzi kiállítás. Értelmetlen volt akkor hosszabb idővel előtte lebontani a székely csodákat, megfosztani tőlük a látogatókat és az Orbán Balászt ábrázoló nagy festmény helyett Bogyót és Babócát mutogatni. Sófalvi András, a múzeum régésze írja „*A székelyudvarhelyi Haáz Rezső Múzeum önálló intézmény, munkatársainak feladata a Székelyföld és a székelység történelmének feltárása, ápolása, megőrzése.*” (2012/19) Egy lényeges szó maradt csak ki: ...és bemutatása.

A múzeumban ezt megelőzően is évek óta hiába kerestük Szakács Gáborral a Ferenczi Géza által ismertetett és a 715-ös leltári szám alatt nyilvántartott, rovásjeleket is hordozó Szováta szegtartót, valamint a dr. Molnár István – Ughy István *Csonkakarcolatok. Porszaruk rajzai* c. nagyszerű kiadványából megismert *Udvarhely környéki porszarut*, melynek a forrás szerint szintén itt kellett volna lennie, s az eredeti alapján szerettem volna eldönteni, rovásjelek vagy díszítés látható rajta.

Ehhez a csalódáshoz járult még a Jézus kápolna. No nem maga a varázslatos hely, hanem a róla átalakult régészeti felfogás. Az nagyon jó, hogy a kápolna állandó nyitvatartási időt kapott, így kiszámítható, tervezhető a látogatása, a belépő díj pedig csekély. Ami azonban kevésbé öröndetes, hogy a kápolna építési idejét a köztudatban lévőtlől eltérően az 1973-as és a 2011-es ásatások alapján a XVI. századba helyezik a régészek. A köztudatban Orbán Balázs XIII. századi keltezése él.

Mint Sófalvi András régész *A székelyudvarhelyi Jézus kápolna* c. tartalmas, tudományos, 2012-ben megjelent füzetéből megtudjuk, az 1973-as feltárás bukaresti szakmai irányítással történt. Az új időpontot főként egy 1561-es érme alapozza, mely 1973-ban került elő, amikor középiskolás diákok végezték az ásást a kápolnánál, akik az érme rétegtani helyzetét természetesen nem tudták meghatározni. Némelyek szerint az érme ki is eshetett valaki arra járónak a zsebéből s véletlenül pont a feltárt részbe. Sajnálatos, hogy ugyanebben a füzetben a megbontott vakolat alól előkerült rovásjelekről, mint *falfirkákról* történik említés.

Mi az utóbbi években a kápolna belső falán Pomjánék Bélának, a Hargita megye c. útikönyv egyik szerzőjének ismertetőjét olvastuk, mely szerint: „*A kápolna építési ideje ismeretlen, de karéjos alaprajza szerint építési idejét a XII. századra teszik, a biztosan datált hasonló alaprajzú kápolnák alapján, mint például a háromszéki Perkő kápolnája.*” Bizonyára egy útikönyv-írónak is megvannak a maga komoly forrásai, miért kételkednénk benne?

Bár Szakács Gáborral nem vagyunk régészek, történészek, a foglalkozásunk újságíró, tanár, rovásírás kutató, mégis inkább a hagyománynak és Orbán Balásznak adunk hitelt. Ehhez érveink többek között a kőkerítés országút felé néző kapuján lévő, patakkövekből álló kereszt, valamint a kápolna bejárata feletti ablak, ezek bizonyára nem kerültek volna egy 16. században készült építményre.

A kápolnáról tudományos igényű ismertetést tartó fiatal ember említette, hogy az épület külső falait bevakolják, így felhívtam figyelmét a rovás karcolatokra az utolsó meszelés alatti rétegben. Remélhetőleg nem jutnak arra a sorsra, mint a Bogát kápolna jelei. Ezt meg kéne előzni, s a Kovászna megyei Gelencén is szigorúan venni, hogy senki ne tapogathassa a rovásfeliratot.

Oda kéne figyelni a Görgénynádas fatemplom egyik ablaka feletti ács-karcolatokra, mert nem cirill betűk, hanem székely rovásjelek. Párhuzamaik egy kivétellel megtalálhatók Kémenes Antal 1914-es, gyergyói temetőkből származó jelgyűjteményében.

Hála Istennek vannak jó tapasztalatok is, többek között szépen védett, helyreállított a Székelyderzsi Téglá, a Vargyasi Keresztelőmedence, valamint Dálya, Homoródka-rácsonyfalva, Rugonfalva rovás emlékei.

A múzeumoknak végváraknak kéne lenni, ahol megőrzik, a látogatókkal pedig megismertetik a szülőföld értékes emlékeit. Sokszor azonban a pénz hiánya miatt ez nem sikerül. Pedig pénz van, de nem ott, ahol lennie kéne. Csak egy példa a sok közül: 2012-ben a Magyar Pen Club magyarországi ítszei egy Ferlingheeti nevű amerikai beat költőnek 50.000 eurós díjat ítéltek meg, ezt viszont ő nem fogadta el, lévén teljesen tájékozatlan, pontosabban félretájékoztattott a magyarországi demokráciáról. Az 50.000 euró kb. 13 millió 500 ezer forint. Nekem, aki csaknem 40 éven át tanítottam, 11 évi nyugdíjam!

Írtam a Magyar PEN Klub magyar ítszeinek ajánlott levelet, (küldeményazonosító: RL 12520017791074, 2012/10/24-én), hogy a megmaradt összeg jó szolgálatot tenne, ha az énlakai templom kazettás mennyezetének javítására fordítanák. Válaszra sem érdemesítettek.

Vajon ki a felelős a felsorolt és egyéb rovás emlékek pusztulásáért? Elsősorban a hivatalos tudomány régész, történész, muzeológus, nyelvész végzettségű szakembereinek

lenne feladata a mentés. A rovásírás története azonban annak története is, hogy a fenti szakemberek által diletánsnak, amatőrnek laikusnak bélyegzett tanárok, papok és egyéb foglalkozású hagyományőrök mentették és mentik ma is ezeket a fontos művelődéstörténeti kincseket. (Haáz Rezső, a székelyudvarhelyi múzeum névadója, gyűjteményének megalapozója például rajztanár volt).

S nem csak Székelyföldön van ez így, hanem csonka Magyarországon is. A nyelvészek nem hajlandók a rovás emlékekkel nyelvelmékként foglalkozni, nem is ismerik őket, pedig ezekben magyar nyelvünk minden hangjára van jel, míg a latin betűs írás átvételekor 11 vagy 13 hangunkra nem volt jel. Rovás emlékeink, főként a Bolognai Botnaptár tehát egy sokkal eredetibb magyar nyelvállapotot őriznek, mint latin betűs nyelvelmékeink.

A rovás emlékek történetének megismerése, őseink írásának használata a hagyományörzés legnemesebb formája. Nem falfirkák, nem graffitik ezek, hanem magyar nyelvű művelődéstörténeti kincsek! Vajon jelzésértékű-e, vagy csak véletlen egybeesés, hogy napjainkban az Orbán Balázst ábrázoló festmény már nincs kiállítva az udvarhelyi múzeumban, a sírja felé vezető lejárót nem mutatja észrevehető jelzőtábla, az általa XIII. századnak meghatározott Jézus kápolna építési idejét pedig XVI. századra módosították?

Várjuk és figyelemmel kísérjük, mikor tekinthető meg újra Udvarhelyen a székely néprajzi gyűjtemény.

Hasonló gondolatokat fogalmaz meg Balázs Árpád egy homoródszentmártoni épület kapcsán a Székely Újság 2012/9/21-i számában.

Ha valaki úgy érezné, olyasmibe avatkoztam, olyasmit kértem számon, amihez semmi közöm, annak József Attila szavaival üzenem:

„Érted haragszom én, nem ellened...”

Friedrich Klára, Budapest

Levélféle Takács Bencének*

Kedves Takács Bence! Ma reggel, kinyitva tévémet, azt hallom, hogy: „Kedves Nézőink! Hamarosan köszönhetjük az Országgyűlés Kupolatermében az ötszázszázadik és ötszáz ezer egyedik külhoni magyar állampolgárt, Bőjte Csaba testvérnek és édesanyjának, Julianna asszonynak ünnepi állampolgársági fogadalmát Szent Koronánk előtt”

Azonnal kiment az álmom a szememből, hogy helyet adjon - és ezt férfi létemre sem szégyellem bevallani - könnyeim fékezhetetlen hullásának.

Félretettem a külhoni magyar állampolgárság megadásának politikai indítékaival kapcsolatos, jogosnak gondolt félelmeimet és aggodalmaimat, és felszabadultan azt gondoltam, hogy megérte! Inkább csak összegzésképpen mondom, hogy megérte magyarnak születnem 1944 nyarán Budapesten egy budai zsidó kórház légópincéjében petróleumlámpák fénye mellett, megérte édesanyámnak kínlódnia

megszülnie bombázás közben, és megérte barátaimmal leterdelni magyarként az idegenek által bitort Vereckén épült, torzová rombolt szent emlékhelyünkön, és együtt énekelni el szent nemzeti imádságunkat.

Magyarnak lenni ma szent lehetőség és szent kötelesség. Én ezt tanultam meg Bőjte Csaba atyától. Tisztelőjeként és barátjaként azt mondom, hogy büszke vagyok Schulek Ágostonra**, akit Isten nyugosztaljon! Büszke vagyok, hogy felfedezte elkötelezett tehetséged Kedves Bence, és most Te lehettél tanúja és egyben levezetője egy kiváló magyar férfiú és kiváló édesanyja állampolgársági esküjének, melynek üzenete messze meghaladja értékes személyiségüket és nemzetünket egyben tartó honmentő munkájukat.

Bőjte Csaba nemzettestvérem állampolgársági esküje újabb munkáséimre adott tartalmat, egyben felhatalmazást. Megtisztelő magyarként élni és ekként dolgozni közös magyar nemzetünk boldogulásáért. Köszönöm ezt a szép és felmagasztaló élményt neked is, kedves Takács Bence!

Öszinte barátsággal

Reiner Péter

* Versmondó, a közszolgálati TV hírolvasója, ő vezényelte le az ünnepséget

** Takács Bence tanára volt a TF-n

Ennek a cikknek az aktualitása az, hogy a Vasszékely másodszori leleplezésére 2000. március 15-én került sor.

A vasszékely leleplezésének magasztos ünnepei

A régmúlt idők történeteit kutatva akadtam rá Székelykeresztúron a Molnár István Múzeum irattárában a **Székelykeresztúr** című társadalmi hetilapban szerzői aláírás nélkül a **Vasszékely** leleplezéséről szóló tudósításra, mely 1917. decemberi számában jelent meg. (XIII. évfolyam)

A tudósítás az akkori Deák-térnek nevezett helyen, 1917. december 8-án felavatott szobor avatási ünnepségét írja le részletesen.

Lévén, hogy a Székelyföldön nem minden az, aminek kinéz, szükséges pár mondatban összefoglalni a Vasszékely szobor történetét.

Székelykeresztúr felől Székelyudvarhelyre beérkezve, a főút bal oldalán volt a császári és királyi 82. Székely Gyalogezred kaszárnyája, azon a helyen, ahol ma egy női kézműipari műhely működik. Ebben a kaszárnyában képezték ki a virtuosos székelyeket hadviselésre. Innen hallatszott ki naponta gyakorlatra masírozás közben a máig ismert katonadal: *Recece, nem vagyok én kapitány, Recece nem járok én paripán. Nyolcvankettes baka vagyok én. Recece, gyalog masírozok én.*

A **Vasszékely** szobrot a fent említett téren 1917 végén állították fel Székelyudvarhelyen, a székelység anyavárosában,

azon elesett székely hős katonák emlékére, akik hőiesen megállították, majd (bár csak ideiglenesen) visszaverték az Ojtuzi szoros környékén a Kárpátokon át a Székelyföldre betörő, orosz, majd román csapatokat.

Az eredeti szobor, amelyet a nyolcvankettesek négy katonája (három székely és egy szász) alkotott, név szerint: Erdélyi István őrmester által készített tervrajz alapján, Herman Ottó, szakaszvezető, Rózsa István tizedes és Sipos Jenő honvéd faragták ki cserefából, majd minden négyzetméterét oda- és visszafelé nagyfejű acélpikkelyekkel borították, ami által úgy nézett ki, mintha vashalazott volna. Innen kapta a Vasszékely elnevezést, mert a fából készült szobor úgy csillogott, mint a vas.

Az ünnepség fél 12-kor kezdődött a Szózat eléneklésével a 82-es ezred zenekarának kísérete mellett. Megnyitó beszédet mondott nemes Toth Kálmán ezredes, mely után a szobrot leleplezte József Ferenc főherceg úr, Öfelsége, mint felséges

királyunk képviselője, mellyel egyidőben a hatalmas tömeg elénekelte a Himnusz zenekar kíséretével. Ezután ünnepi beszédet mondott dr. Ugron Gábor belügyminiszter úr, majd alkalmi költeményét elszavalta Embery Árpád főgimnáziumi tanár.

Az avató ünnepséget délben 1 órakor előre kiadott ebédjegyek mellett társasbéd követte a Bakoczi András vendéglőjében.

Este 8 órakor hangverseny következett, melynek keretében nyitányként elhangzott Erkel Ferenc Hunyadi László c. operájából egy részlet, előadta a 82-es gyalogezred zenekara, majd Bizet Carmenjéből és Gounod Faustjából részleteket énekelt Dimano Dümán operaénekes. Operarészleteket énekelt Vágó Karola is, a magyar királyi operaház tagja. Gál Gyula a Nemzeti Színház tagja szavalatokat adott elő, végül a Székely győzelmi induló hangzott el, szerezte Blaton Antal karmester, szövegét Gondos Gyula 82-es százados írta, játszotta az ezred zenekara.

Az avatóünnepségen elhangzott Tóth Kálmán alezredes beszédét mindenképpen idéznünk kell, mely igen sokatmondó és így szólt: „Nektek, véreim, nem kell elmondani, hisz ti tudjátok, nem, érzitek mindnyájan, hogy kik és mit műveltek a székely katonák. Érzitek, hogy ők a ti lelkeiteknek igaz szószólói voltak az ádáz küzdelmekben. Tudjátok, hogy az ő karjuk volt legerősebb testrésze a hazát védő őriásnak. Az ő fegyverük mennydörgésszerűen szólott, és villámcsapásként sújtott! Van-e példája az ő hőstetteiknek a történelemben? Nincs, hiszen a Tejúton száguldó őseink is megállva bámulták fiaink gigászi munkáját. Hozzájuk hasonlót nem végzett a háború alatt hazánk fiai közül senki. Avagy voltak-e kik a mi futásunkat, testükkel úgy fedezték volna, mint a mi fiaink?

Ezeknek, a harcosoknak emléket állítánk. Emléket, melyet, ha látok szégyenpír futja el arcomat. Hát ilyen emléket érdemeltek hőseink? Ők szerények, beérik ezzel is. Beérik, mert tudják, hogy az ő emléküket a mi lelkünkben örökkön él, s dicső tetteik egybeült lesznek megörökítve aranybetűkkel. Beérik, mert tudják, hogy rabló hordák száguldották be földjeinket. Tűzhelyeinket megrabolták, gazdagjainkat feldúlták. Beérik az emlékekkel, mert annak felavatása (leleplezése) méltó volt hozzájuk. Eljött arra Nagy Királyunk is, az ő kedves, a mi szeretett Főhercegünk fiának képviseletében. Eljött és tanúságot tett a mellett, amit itt elmondánk. Tanúságot adta hőseink nemes és elmúlhatatlan érdemeinek, hogy nem fajult el még a székely vér, hogy a Hazát, a Trónt nem védi ennél hívebb, bátrabb, igazibb hazafi.”

Érdemes még közzétennünk József főherceg Öfelsége az ünnepélyt megelőző napon küldött táviratát a város polgármesteréhez:

„Székelyudvarhely város polgármesterének – Fontos okok idekötnek néhány napig, sajnos nem jöhetnek el a leleplezésre, melyen fiam fogja Királyunkat képviselni és szegbeverésénél 2000 adományomat átadni. Gondolatban lélekkel szeretett székely vitézeimmel ünnepelek és üdvözlöm mindnyájukat, József főherceg, vezérezredes.”

Sajnos, e fennkölt hazafias hangulat nem sokáig tartott, következő év végéig egész Erdélyt a román csapatok elfoglalták.

ták, 1919 februárjában a szobrot az új „hatalmasságok” meggyalázták, ledöntötték, csak a talpazata maradt meg, melyre 1941-ben kopjafás országzászlót emeltek az emlékmű helyére, mely csupán négy évig állhatott a helyén a geopolitikai helyzet változása miatt.

A rendszerváltás után Szász Jenő polgármester idején a helyi Tanács elhatározta, hogy az eredeti Vasszékelyről hátramaradt fénykép alapján, a régi helyén újra felállítják a most már Márton Áronnak nevezett téren a Vasszékely szobrot. A kiírt pályázatot Szabó János szobrász nyerte meg, aki tökéletes mását megformálta, majd Tamás István és Csont József öntömisterek a Selectmetlenplast műhelyében bronzból megöntötték, mely 2000-ben készült el. A köztudatban továbbra is Vasszékely néven szerepel.

A 260 cm magas alkotás talpazatának északi felén olvasható bronzbetűkkel öntve az alábbi versszak:

„Gyopárt a Hargitáról hozzatok,/ A székely hősök halhatatlankok.”

A talpazat másik négy oldalán az I. és II. világháborúban elesett hősök nevei vannak felírva

E szobornak az avatóünnepségére 2000. március 15-én ke-

rült sor a déli harangszó után az agyagfalvi fúvószenekar és a lovas huszárok felvonulásával, melyre nagyszámú tömeg gyűlt egybe. Részvételükkel megtisztelték Deutsch Tamás anyaországi ifjúsági és sportminiszter, valamint Eckstein Kovács Péter kisebbségi miniszter.

A szobor mellett díszőrséget álltak a cserkészek, de a hatalmas tömeg mellett jelen voltak az elesett hősök utódai, hozzátartozói is. A polgármester megnyitó beszéde után sorra mikrofonhoz léptek a meghívott magas rangú vendégek, majd az elesett hősök leszármazottainak nevében beszédet mondott Katona Béla.

Ezután a szoborról a leplet Szabó János szobrászmester és Szász Jenő polgármester vették le, miután az alkalomhoz illő szavatok és dalok hangzottak el a fúvós zenekar kíséretében. A szobrot Geréb Attila református lelkész megáldotta, végezetül elhangzott a magyar meg a székely Himnusz.

Ha valaki a székely anyavárosban, Székelyudvarhelyen jár, ne mulassa el a szobrot felkeresni és egy szál virágot egy rövid csendes ima mellett a talpazatra elhelyezni.

Gálfalvi Gábor

Sárközi Lajos élete és munkássága

Sárközi Lajos (1884. január 26 – 1964. január 5.) református lelkész, egyházi író, Szatmárnémeti jeles közéleti személyisége születésének 130. és halálának 50. évfordulója időszek-rűvé teszi a megemlékezést. Igen gazdag és sokoldalú egyházi, irodalmi, közművelődési, közösségi, jótékonyági tevékenységet folytatott. Prédikációs- és imádságoskönyvek, saját maga által kiadott káté, elbeszélések és karcolatok, humoros írások szerzője, de írt mesejátékot és színművet is. Harmadmagában szerkesztette és kiadta a Protestáns Nap-tárt, valamint a Szatmári Református Híradót. Tucatnyi közéleti tisztséget töltött be: a Kölcsény Kör, a Magyar Párt, a Dalárda, a Jótékony Nőegylet elnöke, a Református Gimnázium igazgatótanácsi tagja, az Iparos Otthon vezetőségi tagja, stb.

Tanulmányait a debreceni református teológián kitűnő minősítéssel végezte, ezért senior lett, és ösztöndíjjal külföldi tanulmányokat végezhetett Berlinben és a bázeli teológián. Nagykolos (1911-1919), Szatmárnémeti (1920-1953) és Szinerváralja lelkésze (1953-1958). Szegénynek született, majd ígéretesen felfelé ívelő életpályáját megtörve, nélkülözve kellett leélnie élete utolsó esztendeit. Bár harmadik letartóztatását követően is bebizonyosodott ártatlansága, ennek ellenére élete végéig szóló szolgálati helyéről eltávolították. Együttesen volt szüksége hitre, emberszeretetre és humorér-zékre ahhoz, hogy az élet nehéz pillanatain túltegye magát.

Gondviselő Atyja kegyeibe fogadta benne hívó szolgáját, mert egyik elbeszélését parafrázálva, „Sárközi Lajos nemzetsége” nem veszett el, nem pusztult el. „... most már az ő szívükön nyugszik a hitünk, a nyelvünk, az imádságunk, a megtartásunk, a jövőnk.”

Egyházi és világi beszédei megszívlelendő gondolatokat, hitvallásokat fogalmaznak meg. Szatmárnémeti-i beiktatása során mondott prédikációjában a fő gondolat: az áldozatosságban is a szeretet a lelkipásztorkodás lényege. A Kölcsény Kör elnöki székfoglaló beszédében szép gondolatok sorakoznak a kultúráról, egyik-másik személyes vallomás: „Én a mi

kisebbségi sorsunk borulatában is törhetetlen derűlátó vagyok abban a tekintetben, hogy éppen a kultúra, a közös hazában élő valamennyi nép kultúrájának szent egységbe tömörülése hozza meg a belső és külső kiegyensúlyozódás sóvárgott boldogságát.”

A legjellemzőbb és legátfogóbb ábrázolás a palástos Sárközi Lajos. Aki leginkább olyan történelmi korokban szolgált, amikor a kisebbségi sorsban élő magyarság számára az egyház nemzetmentő és identitást megőrző szerepe felértékelődött. Amikor színházainkban és társas összejöveteleinken csakis cenzúrázott szövegeket lehetett tolmácsolni a hallgatóság felé (ezt tette az irodalmár és közéleti tisztségeket elvállaló Sárközi Lajos is). Amikor lapszerkesztőinknek fanyalogva bár, de kötelező módon a Satu Mare hivatalos megnevezést kellett használniuk szülővárosuk megnevezésére. Ekkor a templomokban vasárnapról vasárnapra, alkalomról alkalomra és kiemelten ünnepeink alkalmával csorbíthatatlanul hangzottak el Jézus példabeszédei, költőink üzenetei, papjaink – akár madárnyelven kimondott – vigasztalásai Szatmárnémeti hívei számára. Az akkori nemzedékek a templom és az iskola holdudvarában tudták megtartani magyarságukat és emberségüket. A sziguranca, a szekuritáté emberei is jól tudták, hogy papjaink a nemzet óriásai, vagy legalábbis azok lehetnek. Ezért tartóztatták le és küldték vizsgálati fogságba három ízben.

Sárközi Lajos életének közelebbi megismerése, szavainak és gondolatainak megértése a jövőbe mutat. Sokat tanulhatunk tőle. Értékeink megbecsülését, az áldozatkész feladatvállalás szükségességét és kihívásait, a közösség szolgálatának felemelő szépségeit. Élete és munkássága hitet, reményt és mindenekelőtt szeretetet sugároz.

Halálának 50. évfordulóján, 2014. január 26-án Szatmárnémetiben, egykori szolgálati helyén emléktábla felavatásával és könyvbemutatóval összekötött megemlékezésre kerül sor.

Ábrám Zoltán

Dr. Sipos József kiállítására

(Elhangzott Szentendrén, a Polgármesteri Hivatal galériájában, 2014. január 30-án.)

Miközben reményeink szerint – Istennek hála – a pénz világából a munka világa felé haladnánk, már azt is gyakran hallani, hogy a talentum kötelez. Kellő merészséggel Tamási Áront kiegészíteném, vagy inkább kibontanám ismert mondatát, s hozzátenném: azért is vagyunk a világon, hogy tehetségünket a közösség számára kamatoztassuk, ami pontosan illeszkedik abba az óhajba, hogy valahol otthon legyünk. Vagyis a munka világát megcélzó törekvés a szolgáló embernek és a szolgálat szellemének, példának és iránytűnek állítása is egyben, ami az embernél – mint közösségi lényenél – nélkülözhetetlen és a társadalom fennmaradását biztosító elem.

Ez a szemlélet – rendszeresen – az utóbbi évtizedeknek egyik nagy deficitje volt. Ugyanakkor a következő évtizedeknek az egyik fontos feladata, mert nyilvánvaló, hogy ennek a szemléletváltásnak a létrejötte nem történhet meg rövid távon. Egyben ezt a demográfiai és morális örvények közt evickelő nemzet és emberiség fő célkitűzésének tekintem.

Íme, fejtegetésünk máris kitágult addig a két évszázados, vagy még régibb gondig, hogy: megmaradás. Ezt a szót újabban a nemzet és a magyarság szóval együtt szokás támadni. Pedig a támadóra és a védekezésre egyaránt egyetemes értékű, egyforma veszélyekre rámutató fogalom ez. Országokban s világunkban egyaránt.

De mi köze lehet mindennek a művészethez, hiszen ma az a megtiszteltetés ért, hogy egy művészt mutathatok be. A műről a művészek városának Polgármestere értő szavakkal beszélt. De lássuk az embert és indítékait.

A művészt eddig nem ismerő látogatót már induláskor meglepheti, hogy doktori címmel rendelkező alkotóról van szó. Ritka jelenség. De nem csoda és nem is különleges. Mint dr. Sipos József földije és immáron 60 éve kollégája, csak ennyit jegyzek meg. Mert ő is egy erdélyi. S amikor ezt mondom, nem azt állítom, hogy több lenne ő, mint egyéb magyar tájak szülöttei. Csupán azt, hogy más. És azt is hozzáteszem, hogy hasonló módon természetes lenne bármely talentumos dunántúli vagy alföldi esetében is ez, ha a gondviselés Erdély földjén indítja el életét. Ugyanis a tehetséget kísérő igény ezen a többletterhekkal sújtott tájon mint környezeti hatás is megjelent. Ismerős a mondás: „Súly alatt a pálma...”.

Mai kiállítónk az egykor volt és ma az újraéledéséért küzdő híres és magyar nyelvű marosvásárhelyi orvosképzés

utolsó önálló éveinek egyik végzettje. Abban az iskolában pedig az orvost nem csak szakembernek, hanem sokoldalú, sok minden iránt érdeklődő értelmiséginek, sokirányú empátiaképesség hordozójának is nevelték a meghurcolt és rettegésben tartott magyar nevelő tanárok.

Különleges, maiak számára talán érthetetlen, hihetetlen világból indul orvosi és nem sokkal utána feltörő művészi pályafutása. Az Arad megyei Pécskán 1934. február 5-én kispolgári közegben született Sípó József családja 1945-ben Nagyváradra kerül, ahol a premontrei, illetve az e hagyományokat némileg ápoló utód-gimnáziumban 1952-ben érettségizik. Származása miatt csak nehézségek árán sikerült a Marosvásárhelyi Orvosi Egyetemre 1954-ben bejutnia.

Viszontagságos éveket átélve itt diplomázik 1960-ban.

Az egyetem elvégzése után Szilágysomlyón körzeti orvosként dolgozik, majd 1968-ban megpályázza a zilahi fül-orr-gégészeti állást, mint lát-hatjuk, manualitást is igénylő szakot választva. Rezidensként három évre Kolozsvárra, illetve Bukarestbe kerül, s itt a nagyvárosok kulturális légköre, a múzeumok, kiállítások rendszeres látogatása szélesíti lát-körét, erősíti érdeklődését a képzőművészetek iránt. Ekkoriban tanul plasztikai sebészetet is, amely hozzájárul esztétikai érzéke kifinomodásához. Rövidesen kine-

vezik a zilahi rendelőintézet aligazgatójává, majd az 1970-es évek vége felé felépült megyei kórház 50 ágyas fül-orr- gégészeti osztályának vezető főorvosa lesz.

Az 1970-es években a Zilahra szorult magyar értelmiség aktív kulturális, irodalmi, művészeti életet él, amelynek részese és egyik szervezője lesz. A precíz és lelkiismeretes szakmai munka mellett megjelenik a talentum parancsolta „más módon is szolgálni akarás” igénye. Ekkor kezd el a néprajzi, népművészeti tárgyak gyűjtését. Az erdélyi népi fazekas termékek szépsége, a parasztság díszes használati eszközei felkeltik érdeklődését, így lesz életre szólóan megszállott padlásjáró, az örökség megmentésének feladatát megszállottan végző gyűjtő. Bejárja a szilágysági falvak mellett Erdély valamennyi tájegységét, s jelentős néprajzi gyűjteményt hoz létre. Ugyanakkor virágzó kapcsolatokat teremt az erdélyi múzeumokkal.

Mindezekkel párhuzamosan kezd el faragni. Szobraival hamarosan egyéni és csoportos kiállításokon vesz részt Zilahon, Kolozsváron, ahol rendszeresen megjelenik a romániai művészet-kedvelő orvosok éves seregszemléjén is.

Aktív közéleti, társadalmi tevékenysége, a magyar népraj-

zi tárgyak gyűjtése kiváltja az akkori hatalmi szervek ellen-szenvét: házkutatások, zsarolások, beszerzési kísérletek, kirakatperek következnek. Mindez arra készteti, hogy elhagyja az országot. 1980 nyarán családjával Németországba disszidál, s a kezdeti nehézségek leküzdése után a Müncheni Orvosi Egyetem Klinikáján dolgozik, majd az alsó-bajorországi Dingolfingben telepedik le, ahol magánrendelőt nyit. Kapcsolatát szülőföldjével nem szakítja meg, amint újra teheti, hazalátogat, és továbbra is rendszeresen jár gyűjteni, ápolja ismeretségi körét.

Az ezredfordulón nyugdíjasként költözik Szentendrére, ahol – régi igénye szerint – aktívan bekapcsolódik a kulturális, művészeti életbe. Itt kezd el újra alkotni, és a sikerek további alkotómunkára sarkallják.

Az elmúlt években egyéni és csoportos kiállításokon vett részt Szentendrén, Leányfalun és Budapesten. Napjainkban előadások tartásával és tanulmányok írásával igyekszik hozzájárulni az erdélyi népi kultúra népszerűsítéséhez, és keresi az alkalmat, hogy élményeit, a gondolatébresztő külső utazásokat megossza másokkal is.

Amikor az Erdélyi Művészek Leányfalun sorozatomban én is bemutattam a hagyományos rendezvény közönségének, azt mondtam, hogy a színes egyéniségű alkotó életét vonzások és taszítások határozták meg. A szülőföld új gazdái eltaszították, a nyugat vonzotta, de a magyar föld és a Nagybánya örökségét hordó Szentendre visszavonzotta, mondjuk úgy: a helyére.

Azt mondja, hogy az alkotói kedv olyan, mint a krónikus betegség: hol elmúlik, hol újra előjön. Mindenesetre neki úgy tűnik, hogy a Dunakanyar légköre kedvező számára. Amióta itt letelepedett, egyre aktívabban alkot. Így kezdte újra immáron belső utazásait is. Először a fa, aztán a dús fantáziáját megmozgató fém is hatalmába kerítette. A padlások kutatója, roncs- és ócskavas-telepek állandó látogatója lett. A feleslegesnek látszó fémhulladék keze alatt életre kel és művészi mondanivalót közvetít.

Akkor mondtam azt is, hogy a természettudományos alapokon gyógyító orvos, amikor alkotó művészként szobrot készítene, maga mellé hívja a Teremtőt, s anyag után Vele együtt kutatva, Tőle kap témát. Ez érvényesül rendkívüli fantáziája által, amikor a fa természetes formái után a fémdarabok mesterséges formáit is új életre kelti. Tematikája sokszor szakrális, de nem kegyeskedő, hanem abban is az emberit keresi. Krisztusai is szenvedő embereként magasodnak istenséggé.

Ez a rövidített életrajzi adatsor ismét visszavezet bevezető gondolatainkhoz. Ugyanis akkor, amikor mai ünnepünk sorsáról, indítékairól, tehetségének és tudásának az élet minden szakaszában és az élet több területén is a közösség szolgálatába állításáról beszélünk, egy olyan életforma és közösségi emberi igény jelenik meg előttünk, amelyre ma nagyon nagy szüksége van a magyar társadalomnak, de biztos állíthatom, hogy a túlöregedett liberalizmus sújtotta világnak is. Elég, ha csak arra a mostanában felbukkanó hírre utalok, miszerint terjeszkedőben van a neoliberais csoportoknak az idősök feleslegességét, a nyugdíjak felszámolását hirdető mozgalma. Hol lenne az

emberiség, ha ez lett volna az eltelt évezredekben az irány? Hol van az élettapasztalat, a bölcsesség nélkülözhetetlenségének felismerése, s általa az idősödő ember tisztelete? Tudnak-e ezek a buzgólkodók arról, amit az emberiség az időseinek köszönhet? Arról nem is beszélve, hogy hova lett a szolidaritás!?

Furcsa egy kiállítás-megnyitón erről beszélni, de egy örökifjú alkotó nyugdíj utáni, felívelő művészi pályafutása erre ingerel. Különösen akkor, amikor néhány órával vagyunk nyolcvanadik születésnapja előtt.

Tisztelt Dr. Sípós József művész uram, kedves kollégám, megharcolt életed 80 éve után én azt kívánom, hogy a közösségért munkálkodó, annak alkotó, azt tanítgató adakozó lendületed, ama általad is ábrázolt egykor szenvedő ember jóvoltából, s a magad emberségéből még sokáig tartson ki, s ha valahol otthon akartál lenni, hát sikerüljön ez Neked itt, Szentendrén, és Szentendréért is.

Leányfalu 2014. január 30.

Szász István Tas

SZIT

ÉRINTÉS

Egyszer egy kéz
homlokom érintette.
Később mesélték szüleim.
Majd gyermekkorom
emléke maradt
szobám falán egy kép
reám szegzett tekintete.
Aztán eltűnt.
Padlás, ereszalja rejtette,
s a gyermek még nem sejtette,
hogy az a kéz miért tette,
mikor homlokát érintette.
Idő szaladt
és meghaladt
reméltet, s majd a reményt is.
Minden megváltozott
és semmi sem.
Minden nap foszt,
s csak a gond oszt
feladatot a vállalkozónak.
Mint egykoron,
most is ugyanazt,
csak tettek árán
vár reád malaszt.
Mert egyszer egy kéz
papírra vetette:
Non recuso laborem.

Leányfalu, 2013. augusztus 28

A Józsa Judit Galéria megnyitójára

„Magyar örökségünk, történelmünk, hagyományaink, kultúránk és erényeink ismerete és szeretete nélkül olyanok vagyunk, mint egy fa gyökerek nélkül.”

Isten kegyelméből 2013. december 10-én éppen Judit napon nyithattam meg új művészeti Galériámat. A Magyar Nagyasszonyok, a Magyar Táncok, a Magyar Mesevilág és Magyar Örökség tárlatok anyagából válogatott gyűjteményt mutatunk be, de az új kiállítási anyagok bemutatóját is itt rendezzük majd meg. Most időszakos bemutatásra kerül az Árpád-házi Szent Erzsébet és Szent László szobrokkal együtt a Magyar családnagyméretű, csaknem életnagyságú kompozíciója, amelyet a Belvárosi Nagyboldogasszony Főplébánia templomnak adományoztam, ahol a keresztelőkápolnában fogadja az Úr színe elé hozott gyermekeket, családokat.

A most megnyíló Józsa Judit Művészeti Galéria fő célja az igényes, minőségi, színvonalas, értéket képviselő, magyar képző-, ipar- és népművészeti alkotók és alkotásaik bemutatása, árusítása is.

Egyrészt saját, eddigi nagy bemutató tárlataim gyűjteményes anyagát (közel 200 szobor) a különböző tematikák mentén váltakozva, állandó kiállításként a közönség elé tárom, különös tekintettel arra, hogy a helyiség elrendezése, mérete ezt lehetővé teszi. Tematikus anyagaim szobrait egyedi megrendelésekre készítem, egyedi darabonként, sorszámmal, eredetkártyával, így a megrendelésekre itt, a Galériában kerülhet majd sor.

Másrészt a Galériában az Európa-szerte ismert és elismert, csak Korondon, a családi portán kapható Józsa-kerámiákat árusítom. Szinte minden Erdélybe, Székelyföldre látogató anyaországi magyar betér Józsa János fazekasmeszter műhelyébe. A Tiszta Forrás Galéria mérete sajnos nem tette lehetővé, hogy a nagyobb tárgyakat, készleteket árusíthassam, noha az igény régóta megvan rá. A Tiszta Forrás Galéria bezárt, beleolvadt a Józsa Judit Galériába. E kicsi galériát sokan nagyon szerettük, így az új helyen látható és használható falikúttal emléket állítunk és megidézzük a szimbolikus tiszta forrást is.

Tervezem továbbá, hogy a Galériában bemutatkozási lehetőséget nyújtok a hazai és külhoni, színvonalas magyar képző-, ipar- és népművészeknek. Művészettörténészként is fontosnak tartom a magyar művészek, különösen a keramikusok megismertetését a hazai lakosokkal és a külföldi turistákkal. Büszkék lehetünk a méltó nagy elődökre: többek között Zsolnay Vilmosra, Wartha Vincére, Gorka Gézára és Líviára, Kovács Margitra, akik világhírűvé tették a magyar kerámiát. A kortárs kerámiaművészek közül sokan emblemikus képviselői e műfajnak, ám kevés fórum adódik számukra.

Ugyanakkor nem szeretném a bemutatkozási lehetőséget csak a kerámia műfajára korlátozni, hanem összművészetekben gondolkodom. A Galériában helyet kapnak majd a textil-, az ötvös, az üveg-, a szobrász-, a festőművészek és alkotásaik is, időszakos, tematikus kiállítások keretében. Szeretném összefogni azokat az alkotókat, akiknek fontos a hazaszeretet, az egészséges nemzeti öntudat, a helyes önértékelés és ezt megfelelő színvonalon művelik. Ezekhez a tematikus, különböző műfajú kiállításokhoz tárlatvezetéseket szervezünk.

A kiállításaim alkalmával tartott tárlatvezetések tapasztalatai alapján nagy az igény és az érdeklődés a művészeti témájú ismeret- és kultúraterjesztő előadások iránt. Ezért szeretném majd elindítani a Józsa Judit Szalont. Itt különböző, döntően, de nemcsak művészeti témájú előadásokat hallhat a közönség, hanem lesznek irodalmi, komolyzenei események, író-olvasó találkozók, a magyar hagyományokon alapuló, kortárs viseletet megújító divatbemutatók...

Ahogy a kiállításaim, úgy ezek a programok is ingyenesen lennének látogathatóak. Fontosnak tartom ezt, hiszen napjainkban a kulturális szegénység a lakosság körében egyre nő, sokan nem tudják megfizetni a drága belépőket...

Mindezen célok megvalósítása érdekében létrehoztuk a Józsa Judit Művészeti Alapítványt, amelynek a galéria ad otthont. Tanácsadó testületünk a magyar társadalom elismert tagjai: *Gedai István, Jókai Anna, Juhász Judit, Kovács Gergelyné Szabó Irén, Matula Ágnes, Dr. Osztie Zoltán, Pávai István, Perjés Klára, Prof. Prokopp Mária, Sediánszky János, Tordáné Dr. Petneházy Judit.*

A Józsa Judit Galéria az V. kerület, Belváros-Lipótváros újabb kulturális színpontjaként a belvárosi lakosság és a budapestiek mellett nemcsak az anyaországi, hanem valamennyi magyar honfitársunk javát kívánja szolgálni határon innen és túl.

Az Istentől megáldott új esztendőben tisztelettel és szeretettel köszöntöm valamennyiüket, és kérem, hogy a Józsa Judit Galériában (1053. Budapest, Városház u. 1.) „merítsetek a tiszta forrás vizéből” a hit, remény és szeretet jegyében!

Józsa Judit kerámiaszobrász, művészettörténész, a Magyar Kultúra Lovagja

Erdély

A magyar kultúra napja Marosvásárhelyen

A magyar kultúra napját 1989-től, a szabadságot hozó rendszerváltás óta ünnepli a magyarság minden év január 22-én. A kézirat tanúsága szerint ugyanis Kölcsény Ferenc 1823-ban e napon fejezte be Szatmárcsekén a Himnusz megírását.

A kilencvenes években elsősorban az anyaországban, kisebb mértékben a diaszpórában élő magyarság körében került sor megemlékezésekre. A kétezres évektől – a politikai helyzet fokozatos javulásának köszönhetően – a Kárpát-medence magyar közösségei is bekapcsolódtak az ünnepsébe.

Erdélyben a legelső kezdeményezők közé Nagyvárad közössége, kiemelten a Bihar Megyei és Nagyvárad Civil Szervezetek Szövetsége tartozik. Az ezredforduló óta Nagyváradon a Himnusz születésének ünnepén évről évre színvonalas rendezvénysorozatra kerül sor, melynek keretében a legkiválóbb bihariaknak átadják a Magyar Kultúráért díjakat.

Marosvásárhelyen először az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület Maros megyei szervezete ünnepelte meg a magyar kultúra napját 2004. január 22-én. Ekkor a Nemzeti Színház Tompa Miklós Társulatával együttműködve Bánffy Miklós emlékére bemutatásra került a Szétszórta című előadást. Az ezt követő években az EMKE bizonyult a magyar kultúra napját Marosvásárhelyen ünnepi megemlékezéssel köszöntő egyetlen szervezőnek. 2005-ben bukovinai székely dalokat tartalmazó könyv bemutatására (Zsók Béla: Édesanyám dalai), kézimunka-kiállításra, kulturális műsorra került sor. 2006-ban a 120 éves EMKE-re emlékeztünk, és útjára indítottuk azonos című kiadványunkat. 2007-ben Györffy András, Györffy Zsolt és Szabó Előd szerepeltek az ünnepi megemlékezésünkön.

A 2008-as esztendő jelentős változásokat hozott. Az EMKE Wass Albert születésére és halálára emlékezett Maros-

vásárhelyen és több Maros megyei településen. Miközben bővült a kör: a Marosvásárhelyi Magyar Kulturális Központ és a Marosvásárhelyi Nemzeti Színház Tompa Miklós Társulata vasárnapi rendezvényén a társulat Spiró György Prah című vígjátékát adta elő. És a következő években a már említett szervezet és újabb, bekapcsolódó egyesületek, intézmények önálló programokat bonyolítottak le, harmadik esztendeje maratoni felolvasást szerveznek.

Ugyanakkor 2008-tól az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület, az 1885-ben alakult, majd többszöri betiltást követően 1991-ben újrálétesült EMKE belső kezdeményezésre, az Országos Elnökség határozata alapján április 12-ét a Közművelődés Napjává nyilvánította. Így hát a tájainkon évek óta egyre szélesebb körben megünnepeelt Magyar Kultúra Napja, nemzeti imánk, himnuszunk születésnapja mellé felsorakozott immár az Erdélyi Magyar Közművelődés Napja is.

Bár mi magunk a hangsúlyt az áprilisi ünnepség megtartására helyeztük, még két önálló ünnepséget tartottunk: 2009-ben a Maros Művészegyüttes és Meister Éva színművész ünnepi műsorára építettük megemlékezésünket, majd 2010-ben utoljára szerveztünk önálló megemlékezést. Az utóbbi években más rendezvényekhez társultunk: kiállítás, doni megemlékezés, felolvasó-maraton.

Örömmre szolgál, hogy egyre több szervezet, a marosvásárhelyi civil szféra és a sajtó összefogásával és kezdeményezésére egyre több helyszínen emlékeznek meg a magyar kultúra napjáról. Nemcsak Marosvásárhelyen, hanem Maros megye számos helyszínén és szerte az országban. Mindez biztosítéka annak, hogy „jó kedvvel, bőséggel” nézzünk az új esztendő elé.

Dr. Ábrám Zoltán

Nagy-Major Gábor

Madarak

Madarak, élet himnuszát zengők
kicsik, nagyok, szépek és szürkék
de mind-mind a Napba-kerengők
tanítóink, szabad repülésre és szent
nagy terek szeretetére, szimbólumok
és imádat tárgyai, kalapdíszek és
nagy házak díszfoglói,
vadászszákmányok és zsákmányolók
vonulók és helyben maradók
életünk részei, lelkünk hangjai
ereszek és tornyok ékességei
madarak, élet himnuszát zengők
akik minden tavasszal
vidámmá teszik, ha megtöltik az erdőt
a mezőt, a földi és égi tereket
hogy öntsön el minket is
a szeretet!

2013.12.13. dél, Nyírbátor.

Nagy-Major Gábor

Hetven év ül...

Hetven év ül vállamon
fehér szőr nő államon
nulláslist a hajamon
így nem kellek senkinek
ki a fene venne meg. 2014. január 24. Nyírbátor

Magától adódik az alábbi József Attila-részlet felidézése

... műved hát adott
tömény egyszerűséged
meghatott
mit is mondhatok
vállalnám
ha eladod
mutogatnám fűnek
fának
Mennysorszámban majd
magának
József Attilának
ha elveti
dobja vissza Ő a Földre
fúródjon belé örökre (Tiszta szívvel)

A szívsebészet fél évszázada Debrecenben 1963–2013

Köszöntő

50 éves a debreceni szívsebészet

50 éves jubileumát üljük a debreceni szívsebészetnek. Kudász József, Littmann Imre és Eisert Árpád után a ma élő másodgenerációs magyar szívsebészek közül magam is számos debreceni szívsebészeti tudományos rendezvényen vehettem részt az elmúlt 50 év alatt.

1988. június 10-én Árvay Attila, Kovács Gábor, Lónyai Tihamér, Lozsádi Károly, valamint Gömör András mellett én is köszönhettem a debreceni szívsebészet 25. évfordulójának ünnepén a klinikát és annak munkásságát. Ezt szeretném megtenni az 50. jubileum alkalmából is.

Az elmúlt években alkalmam volt végigkísérni a debreceni szívsebészeti klinika történetét, különböző gazdag eseményeit, kitűnő munkáját, sőt vezetőjének, Péterffy Árpádnak 70 éves születésnapjára ünnepséget, melynek során magam is előadás keretében üdvözölhettem őt, s rajta keresztül a debreceni szívsebészet egészét.

Külön szeretném hangsúlyozni, hogy kevés hazai szívsebészet volt, mellyel nemcsak szakmai, tudományos, de közvetlen baráti kapcsolatban is voltam, beleértve az ott dolgozókat is. Annál is inkább, mert megboldogult kitűnő barátommal, Kulka Frigyes professzorral és Vizi E. Szilveszter akadémikussal együtt némi szerepet játszhattam abban, hogy Péterffy Árpád lehetett az első magyar orvos, aki külföldről, a stockholmi Karolinska Kórház szív- és mellkasbészeti docenseként hazatérve, Schulteis Emil akkori egészségügyi minisztertől klinikavezető egyetemi tanári kinevezést kaphatott, és ezáltal 1983-tól a Debreceni Orvostudományi Egyetem II. sz. Sebészeti Klinikájának lett az igazgatója.

Tanszékvezetőként elsőrendű feladatának tekintette a szívsebészet fejlesztését, kinevezését követően a klinikán jelentősen megnőtt a szívműtétek száma, és csökkent a műtéti halálozás.

A nyolcvanas években Péterffy professzor áttörő munkájának köszönhetően az egyre nagyobb számban végzett koszorúérműtétekben a vénás áthidalás mellett hazánkban is megtörtént az arteria mamma interna graftként történő felhasználása.

Péterffy Árpádnak meghatározó szerepe volt abban, hogy 1989-ben elkezdődhetett egy új sebészeti klinika építkezése, melynek 1993 tavaszán megtörtént az ünnepélyes felavatása, amelyen volt főnöke, a nemzetközi híró Viking O. Björk mellett többek között magam is részt vehettem.

Az épület átadása után a műtétek száma tovább emelkedett. 1996-tól a klinika önálló szívsebészetté alakult. 2003 közepétől pedig mint Szívsebészeti Központ folytatta tevékenységét a Debreceni Egyetem Kardiológiai Intézetének keretén belül, változatlanul Péterffy professzor szakmai irányítása mellett.

1997-től, az új épületben végzett nyitott szívműtétek számát tekintve már vezető helyen állt a magyar szívsebészetek között a teljesítményt illetően. Közismert volt, hogy Debrecenben a magas műtéti szám mellett kitűnő eredménnyel is operáltak.

Péterffy professzor kitűnő munkatársakkal dolgozott, és tanítványai közül a későbbiekben többen önálló szív- és érsebészeti vezetőkké lettek hazánkban: Szerafin Tamás, Vaszily Miklós, Galajda Zoltán. Külföldre is jutott a tehetséges tanítványokból: Horváth Géza Németországba, Miskolczi Szabolcs, Nagy Zsolt Angliába, Jagamos Endre Svédországba – sőt még Iránba is, Ali Ashgar személyében.

A debreceni klinika dinamikus fejlődésének pozitív hatása volt a magyar szívsebészet egészére. Sokan jártak az ország különböző részeiből „az erdélyi magyar szívsebészethez”, és klinikájára, műtétre.

Ő maga szoros kapcsolatban maradt az erdélyi magyarsággal, sokat operált közülük. Ottani orvosok kö-

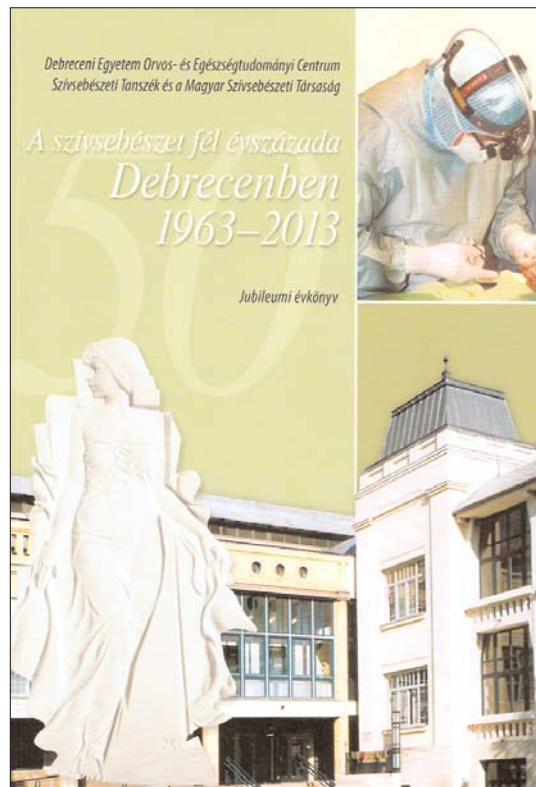
zül többen jártak nála továbbképzésen, és 2005-ben a Marosvásárhelyi Orvosi és Gyógyszerészeti Egyetem szép ünnepség keretében avatta Honoris Causa Doktorrá.

Péterffy professzor 1989 óta a Linköpingi Kórház Szív- és Mellkasbészeti Osztályának főorvosa és az ottan egyetem docense volt. Debrecen mellett Svédországban az említett kórházban is dolgozott. Ebből számos előnye származott klinikájának is, mert egyrészt maga is állandó, szoros kapcsolatban volt különösen az észak-európai országok, de más országok szívsebészeivel is, másrészt mert könnyebben tudta küldeni orvosait a skandináv és nyugati országok szívsebészeire, tanulmányi útra, továbbképzésre.

A 2007-ben nyugállományba vonult Péterffy professzort 2008-ban Debrecen város díszpolgárává választották, és a Debreceni Egyetem Emeritus Professzora lett. Utódja volt munkatársa, a tehetséges Szerafin Tamás lett, aki mindent megtesz annak érdekében, hogy a debreceni szívsebészet a hazai élvonalban maradjon.

Magam nagy tisztelettel köszöntöm a klinika fél évszázados jubileumát.

Dr. Szabó Zoltán Széchenyi-díjas szívsebész, Professzor Emeritus, a magyar szívsebészet doyenje

Ha polip szuszog Kolozsvárott

SZŐCS GÉZA *Ha polip szuszog Kolozsvárott* c. kétkötetes könyvét jelentette meg a felvidéki MÉRY RATIO kiadó. A szemnek is tetszetős, színes keményborítójú – belül Jánosi Andrea 21 illusztrációja ékesíti – első kötete 21 beszélgetést tartalmaz Sziveri Jánossal, azzal a céllal is, hogy annak gyászos gondolatairól elvonja figyelmét élete utolsó hónapjaiban. Szőcs Géza pozitív fantáziája, sokoldalú tehetsége (isteni szikra, múzsák ihlete) birtokában, élete súlyos tapasztalatait megélve, azokon megedződve, mindig talpra tudott állni, felemelkedni, népéért szárnyalni. Azt hiszem, most is elérte célját: novelláival sikerült elterelni a délvidéki költő-zseni figyelmét testi-lelki gyötrelmeiről, lelkierőt adott neki!

A *Hintz ház* című novella önmagáért beszél, akár a többi kolozsvári igazgyöngy, a még szuszogó polipokkal (valós vagy nem is létezett méregtűskéjükkel együtt), történeti hűséggel, műmeséssel, szürrealista látomásokkal ecsetelve, szépen megírva.

„Mint majd fogod látni, a kolozsvári Főter sarkán van egy ház. Ötszáz éven át a Hintz patikus család lakott benne, aztán egy napon kiszélesítették az utcát, egészen a ház sarkáig, úgyhogy a járda teljesen eltűnt. Hintzéknél megjelent egy építőbrigád, akik ezúttal nem építeni jöttek, hanem a sarokszobát, a család nappaliját átjárhatóvá tenni. Szépen kibontották a két falat, hogy a Főterről be lehessen a nappalin keresztül fordulni a Dózsa útra és fordítva. A család nem zavartatta magát. Ötszáz év alatt sok mindent megélték már. Hintz nagypapa ott pipázott a hintaszékében, zöld selyem hálókabátjában, Hintz mama pongyolában, hajcsavarokkal a frizurájában tévét nézett, volt aki olvasott, lec-

két írt, udvarlójával enyelgett. Egy Iring lány, akit valamelyik Hintz-fiú hozott a házhoz, angolórát tartott. Az öreg Iring órás volt és egyszer vettem tőle egy zsebórát, amely azt az órát mutatta, amikor meghalt az utolsó ismert erdélyi fejedelem.

– Azóta uralkodnak a láthatatlan fejedelmek – súgta meg nekem bizalmasan.

Néha éjfél fele, amikor a család már felment az emeletre lefeküdni, a láthatatlan fejedelmek kóbor macskák képében összegyűltek tanácskozni Hintzék nappalijába. Én a szomszédból, Weér Judit házából hallgattam, miről tárgyalnak. Így szereztem tudomást arról a nagy elrejtett kincsről, amelyet a svéd király halott kutyája őriz, s amely kettőnkre vár, hogy kiássuk és megindítsuk vele az erdélyi szabadságharcot. Te leszel a krónikása – magyaráztam – amivel együtt jár egy uradalom Holdvilág mellett. Mert Erdélyben van egy Holdvilág nevű hely is, nem messze Seligstandtól, azaz Boldogvárostól, amely, mint tudjuk, a boldog lelkek túlvilági otthona. Minden térkép mutatja, hogy hol.”

Sziveri János költői tehetsége – emésztő, vívódó iróniája – a nyolcvanas években teljesedik ki, hogy aztán a jugoszláviai hatalom politikai meghurcoltatásának legyen áldozata, leváltják az Új Symposion főszerkesztői posztjáról. Súlyos betegen, 1990-ben az anyaországban hunyt el (nem töltötte be a 36. életévét), a Farkasréti temetőben nyugszik.

A második kötetbe három szempont alapján válogatott a kiadó. Versek, emlékezések, Sziveri János és Szőcs Géza barátságának lenyomatai, dokumentumok, Sziveri-fotók és kéziratok, aztán az első kötetben olvasható írások tekintetében fontosnak gondolt, Kolozsvárról és Erdéllyel kapcsolatos ismeretek, jegyzetek, vagy azt kiegészítő, értelmező cikkei olvashatók, valamint válogatások Szőcs Géza korábbi prózaköteteiből.

Szőcs Géza jegyzete a második kötet végéről a HINTZ HÁZ-hoz, idézem:

„Ebben és a későbbiekhez is, a svéd király halott kutyájáról: XII. Károly svéd király Kis-Ázsiából történt bámulatos hazalovaglása alatt Kolozsvárott vesztette el kedvenc kutyáját.

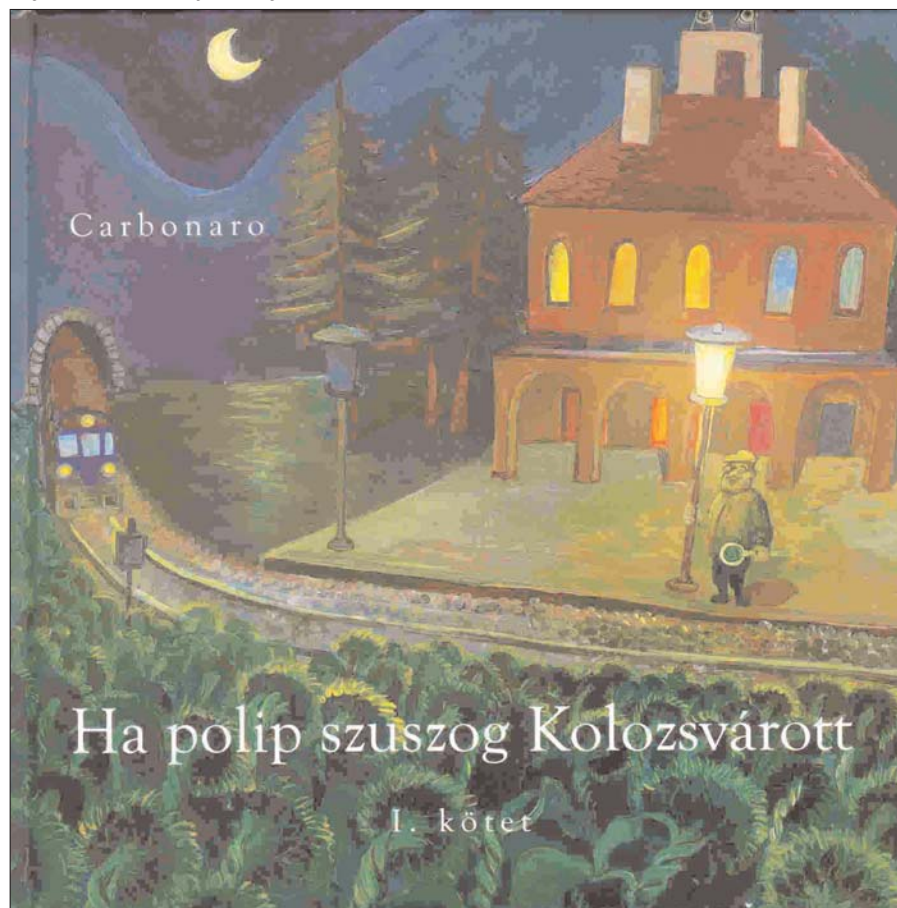
Órák és órák. A Hintz-háztól egy saroknyíra volt egy régi időkből itt maradt optikus üzlet. Bejárati ajtajának két oldalán két óriási hőmérő mérte a hőmérsékletet. Az egyik Celsius fokban mutatta, hogy hány fok van, a másik Fahrenheitban vagy Réaumur szerinti skálán. Ha egy kolozsvári kisgyerek rákérdezett, miért mutat a két hőmérő kétféle értéket, ezt a választ kapta a nagyapjától: – Az egyik hőmérő azt mutatja, milyen hideg van, a másik pedig, hogy milyen meleg van. Így van ez az órákkal is. Egyik azt mutatja, mennyi az idő. A másik, hogy mennyi volt.”

A könyv ízelítőt ad erdélyi és délvidéki életérzésekről, amit senki sem vehet el tőlünk – ugyanakkor felvidéki kiadónál látott napvilágot. Várnánk a folytatást.

(A címlapot Egyed Tibor tervezte. Szőcs Géza megjelent műveiről, díjairól a Wikipédián lehet tájékozódni.)

Budapest, 2014. február 9-én

Juhos-Kiss János

Réhon József

Carpe diem

Elbeszélések és tárcák

Ajánlásában először fiatal olvasóihoz szól Réhon József: könyvével nem élvhajász (hedonikus) életvitelre biztatja őket, nem Epikurosz etikáját kívánja népszerűsíteni, hanem az értelmes, örömteli, a teljes élet propagálása a célja.

A **hajósínas közbeszól** című tárcájában kifejezi a Kapitány, a temerini születésű Illés Sándor, a Magyar Nemzet tárcáírója iránti tiszteletét.

A **„Legközelebb...”** párbeszéde a kortárs irodalom lényegi kérdéseit villantja fel: a főszerkesztő szerint a „szakma” megmosolyogja a szerző írásait, mert történetei derűsek, hősei lelkülete egészséges, műveiből nyugalom, elégedettség árad. Saját élete is rendezett – veti közbe, mintegy mentegetőzve az író -, rútságaival együtt is szereti az életet. „Kétségbeesett vívódás, reménytelen elesettség... némi perverzítás, az önmegvalósítás sikertelensége adja a mai irdalom lényegét” foglalja össze mondánivalóját a főszerkesztő és ennek szellemében akarja stílusváltásra rábírni a szerzőt.

A **Miért lesz sós az étel?** agglegény, ügyvéd Aladárja valóban Epikurosz követője, aki úgy véli, hogy a gondoktól, a bajoktól mentes élet a legnagyobb boldogság.

Az ánizsolajjal kevert, édesgyökér-kivonatból készített

medvecukor ízemléke idézi fel az íróban szülővárosa kis boltját és boltosát, akit messze sodort a gyilkos önkény. (Bocskorszj.)

A **naplóban** a II. világháború utáni évekre, 16-17 éves korára emlékezik, amikor barátaival röpcédulát nyomtatott.

Emlékezik egy polgári csökevényre (**Nosztalgia kávéház**), leír egy diákszerenádöt, meg akarja fejteni a zsalugáteres ház titkát.

Gyermekkori élményt (az itt a piros, hol a piros játékot) juttatja eszébe, ahogy a csonka haza „hírös” városában az egyik biztosító zrt. balekot, „palimadarat” csinál belőle. (Újmódi történet.)

A **Hiszik? Nem hiszik? Pontosan így történt** című novellában hétköznapi eset: akkumulátor-lopás („fölment az ólom ára”) leírásával szól a barátok, családtagok gondoskodásáról, szeretetéről.

A **Szőke nők** (kozmetikus, válóperes ügyvéd, biztosítási ügynök, matematika tanár) négy férfi elleni felemás bosszúját mondja el.

A **Gyógytornára ítélve, a Táncos lábú járó beteg, a Tornázom a víz alatt** folytatásos tárcák az öregedésről.

A kötet legemlékezetesebb írása számomra **A maga sírja még nincs megásva** című.

Rövid, pontos mondatok, a kihagyásos írómodor (rég Magyar szó: stílus - a szerk.), az élőbeszédet követő párbeszédek jellemzik Réhon József őszikés írásait.

„A ránk szakadt bajok és nyomorúság ellenére van még mihez ragaszkodnunk, maradtak még számunkra is örömek” – üzeni a majdnem-majdnem fiataloknak és az öregeknek. „Nézzenek körül! Mi az, amit még érdemes észrevenni, megnézni...” Réhon József *Carpe diem* című kötetét érdemes. A borítólapon Fritz Mihály munkája.

Irodalmi Jelen Könyvek, Concord Media Jelen Arad, 2013.

Gutai István

Az orvos szemével

Gondolatok dr. Toró András megfogalmazásában

1. Az orvos nem Isten, de eszköz az Isten kezében.
2. Az Élet és Halál küzdelmében döntőbírónak – orvosnak – lenni a legnagyobb dolog a világon.
3. Tudás nélkül a legnemesebb szándék is csak óbégatás marad.
4. A gyenge felkészültségű használni még nem, de ártani már tud.
5. A legjobb szándékú cselekedet sem mindig angyali, de a semmittevés mindig ördögi.
6. Az Isten attól az orvostól óvjon meg, aki azt hiszi, mindent tud.
7. Legnagyobb ellentmondás: várni az idő múlását, amellyel közelebb kerülünk ahhoz, amitől legjobban félünk; a halálhoz
8. Egyenlőség csak a fájdalomban van
9. Ahol a tudomány véget ér, ott kezdődik a hit.
10. A mennyországot azért találták ki, hogy könnyebben váljunk meg a földi élettől.
11. Még a legnagyobb hívő sem siet a mennyországba.

12. Az orvos ha beteg, saját magát képes jobban félrevezetni, mint a betegeit.
13. Az orvos karrierjében sokszor nem a tudás, hanem a véletlen szerencse a döntő.
14. Az orvos két keresztet hordoz; egyet a betegekért, a másikat, hogy nem hisz az orvosban.
15. A születés, halál és szenvedés senkire át nem ruházható tulajdon.
16. Képzelt beteg betegségébe a környezet hal bele.
17. Az öregek azért szeretnek a múltba járni, mert oda nem kellenek lábak.
18. Ahol a fiatal bohó, ott az öreg csak bohóc lehet.
19. Ha egy nő a férfi jóvoltából egyszer is bekukkanthat a mennyország ablakán, az azt hálából százszor is elkíséri a pokolba.
20. A remény a saját vigasztalásunkra kitalált hazugság.
21. Születésünk egyetlen elidegeníthetetlen öröksége a halál.
22. A szülőszoba az egyetlen hely, ahol a „jaj” a vállalt fájdalom jele, s a sírás nem a véget, hanem a kezdetet jelent.
23. A véletlen és a szerencse is a tudás szekerén szeret járni
24. Csak a be nem teljesült vágyak örökéletűek.
25. Sok szép nő olyan, mint az illat nélküli virág.

Évszázados veszedelmeink

Madéfalva 1764–2014

Az 1760-as évek elején Bécs elérkezettnek látta az időt, hogy végleg kiirtsa Erdélyben a rebellió bármilyen emlékét, és úgy vonja irányítása alá az erdélyi rendeket, hogy korábbi kiváltságaikat emlegetni se merjék. Sürgetni kezdi a 17. század végi I. Lipót által hozott törvények módosítását, hangoztatva, hogy a „barbár időkben” maradt törvények nem maradhatnak immár érvényben. A Diploma Leopoldinum ugyanis, melyet I. Lipót 1690. október 16-án írt alá, Erdély közjogi helyzetét szabályozza egészen 1848-ig, kinyilvánítva a hagyományos jogrend sértetlen fennmaradását, az Erdélyi Fejedelemségnek a magyar korona alatti külön államiségét. (Történelmi idők, amikor a nagy birodalmak úgy rendezkedtek be, hogy örökké fenn fognak állni, és olyan törvényeket hoztak, melyek százötven évre szólottak!)

Mi volt a Diploma kibocsátásának előzménye?

1687 tavaszán létrejön a törökellenes Szent Liga a Habsburg Birodalom, Lengyelország és Velence részvételével, a fő erő természetesen Bécs volt. Ebbe a szövetségbe két évvel később Erdélyt is beveszik, garantálva a Fejedelemség állami szuverenitását. A felek a mintegy százezres hadsereg éllemezésében azonban igencsak számítanak az „erdélyi éléskamrákra”, hiszen ez időben a török megszállás ellenére Erdély viszonylagos bőségforrást jelentett. Lipót császár már ekkor kinyilvánította, hogy elismeri a fejedelem jogait, a rendek fejedelmválasztási szabadságát, a négy bevett vallás szabad gyakorlását, és ami a fő, Erdély külön államiségét. A szerződés 2. pontja leszögezi: „*Amit az egykor a Porta uralma alá tartozó területekből a szövetséges felek elfoglalnak, a fegyverjog alapján azé lesz, aki meghódítja, de minden olyan területet, amelyről kimutatják, hogy valaha Erdélyhez tartozott, átadnak és fenntartanak a fejedelemségnek.*” Ám még ugyanaz évben Buda visszafoglalása után megérkezik Erdélybe Lipót császár levele, mely szerint a hosszú budai ostromban elfáradt serege Erdélyben kíván téli pihenőt tartani. Veteráni ezredes Máramaros vármegyét, Caraffa generális a csendesebb nyugati megyéket szállja meg, s fenyegeti, rabolja, dúlja Erdély csendesebb tartományait. (Caraffa, az eperjesi hóhér rémtetteinek híre megelőzi a generális érkezését, rémülettel töltve el a kastélyok, udvarházak, parasztporták lakóit.) A császári fősereg negyvenezres haderővel 1686-87 telén vonul be Erdélybe a győztes Lotharingiai Károly vezetésével. Látható, a Haditanács már ekkor eldöntötte, hogy befolyása alá vonja Erdélyt. A törökellenes harcban lassan kivérző fejedelemségre súlyos teher nehezedik, de a rendek vállalták ezt a helyzetet, mert úgy ítélték meg, hogy csak így tudják biztosítani Erdély önálló államiségét. Lotharingiai Károly herceg szavaltotta, hogy a fejedelem és utódai (Apafi fejedelem uralkodásának végén tart, kiskorú fia, II. Apafi Mihály következne utána): „*kormányzásukba senki se fog elegyedni, az országgyűlések, fejedelmi jövedelmek, várak, városok, harmincadok, sókikötőhelyek, arany-és ezüstbányák és vámok jövedelmeihez semmi igény nem formáltatik.*” Ám 1688-ban Caraffa generális Erdély státuszának „rendezésében”

minden előzetes egyezményt megszegett, semmibe vette Erdély államiségének hagyományait. Úgy hajtotta végre a pozsonyi országgyűlés határozatát, hogy a rendek kénytelenek voltak elfogadni Erdély visszatérését a magyar királysághoz. Hol van már ekkor az önálló államiség reménye? Erdély Lipót Habsburg császár és Magyarország királya, valamint utóda, I. József császár oltalma alá helyeztetett. Az ország váraiba császári csapatok rendezkednek be, a nép évi 700 ezer forint adót fizet Bécsnek. Ezzel vége is szakad az Erdélyi Fejedelemségnek.

I. Lipót 1691. december 4-én kiadott és a fogarasi országgyűlésen kihirdetett Diploma Leopoldinumban a Habsburg kormányzat és az erdélyi főurak kompromisszumát pecsételi meg, biztosítva Erdély belső közhatalmi önállóságát, leszögezve, mennyi lesz a tartomány adója: békeidőben 50 ezer forint, háborúban 400 ezer forint. De már 1693-ban módosítják a Diplomát, majd 1694-ben véglegesítik szövegét, mely Erdély helyét a Habsburg Birodalmon belül meghatározza. Elvileg biztosította az önálló belső politikát, a belső rend megteremtésének feltételeit. A kiskorú II. Apafi Mihály helyett, akit aztán Bécsbe visznek örökös száműzetésbe, Bánffy György lesz Erdély gubernátora, ám országos ügyekben ezentúl a Habsburg kormányzat és a főrendek érdekei érvényesültek. Az erdélyi főnemesség felemelkedése ekkor kezdődik.

Emeljünk ki a Diplomából két olyan pontot, amelyek a madéfalvi eseményekkel szorosan összefüggnek:

14. „*A székelyek, az emberiség legharciasabb fajtája, legyenek teljességgel mentesek a jövőben is minden adótól, csakúgy, mint eddig, a téli és nyári katonatartás minden terhétől szintén, továbbá: a tizedektől és a szolgáltatásoktól is, azon javaik után, melyeket a székely felkelés kötelezettségével birtokolnak. Ezzel szemben fennmarad abbéli kötelezettségük, hogy a haza védelmére saját költségükön kell katonáskodniuk. Nem értjük azonban ide a székely parasztokat vagy jobbágyokat.*”

17. „*Nem terheliük a tartományt nagy és szükségtelen őrséggel, melyet részben a helyi katonaságból szervezünk, és a kincstárunkból látunk el, élére azonban német tábornokot állítunk, kinek a kormányzóval, az államtanáccsal és az erdélyi hadsereg főkapitányával a hadügyekben majd kölcsönös kapcsolatot kell tartania, de más, az említett államot és kormányzóságot érintő dolgokba nem árthatja magát.*” Ez már a következő évtizedekben megváltozott, mikor Bécs egyszerűen a birodalom részévé tette Erdélyt.

Az évszázad fordulóján azonban Thököly fellépése után 1703-ban Rákóczi elindul Lengyelországból, és ezzel új szakasz kezdődik Erdély történelmében valamint a Habsburgokhoz való viszonyában. 1711 után Erdély a Habsburg Birodalom számára elsősorban katonailag értékes terület, a hadügyekre és a kincstára igazgatására a Guberniumnak már nincs befolyása, minden az udvari kamara alá rendeltetett. A Habsburg-politika másik fő iránya pedig az ellenreformáció kiterjesztése az erdélyi protestáns egyházakra. Míg

korábban a négy egyházi felekezet zavartalan vallásgyakorlatát szavatolták, ezután megkezdődött hatalmi rendeletre a rekatolizáció. Kollonich Lipót bíboros, később érsek az ellenreformáció fő támogatója, spiritus rectora. Lipót császár utasítására hozzálátott Magyarország és Erdély gazdasági átszervezésének kidolgozásához. Önkényes döntései sokban hozzájárultak a Rákóczi-féle felkeléshez. Az ő mondása volt: „Előbb katolikussá, aztán németté, végül koldussá teszem Magyarországot!”

A 18. század közepén Erdély gondjai megszorodtak, Bécs örökösödési háborúja súlyos terheket rakott a tartomány vállára. Mária Terézia, aki ekkorra felvette már a „székelyek ispánja” címet is, ötezer katonát kért a birodalom számára, ezzel szemben az erdélyi országgyűlés csak kétezer lovas és ezer gyalogost tudott felajánlani.

1740 őszen meghalt VI. Károly, a Habsburg Birodalom uralkodója, valamint I. Frigyes, Poroszország uralkodója. Utódaik –Mária Terézia és II. Frigyes között kitört a háború a birodalmak örökségéért. A háború nyolc évig tartott, s bár néhány kisebb sziléziai és itáliai tartományt Mária elvesztett, főleg magyar segítséggel sikerült birodalmát megmentenie. Emlékezzünk csak az 1741. szeptember 11-i országgyűlésre: „Életünket és vérünket!”

A székelyeknek is részt kellett ebben venniük, 1745-ben meg is szervezték a székely lovasságot. Ám a székely székek a területi elrendezés alapján kirótt adót igazságtalannak ítélték, hiszen a székelyek lakta vidék nem rendelkezett bőséges termést adó földekkel. Megtagadták az adó kifizetését, de katonai fenyegetéssel kikényszerítették belőlük. A császárnő eleinte szinte évenként tartott Szebenben országgyűlést, de 1761-től nem hívott össze egyet sem, nem volt tehát fórum a sérelmek bepanaszolására, az adót ellenben önkényesen beszedték.

Az utolsó erdélyi országgyűlésen, 1761-ben Bécs valósággal zsarolta az erdélyi rendeket, sürgették Erdély kormányzásának átalakítását, és csapást mért az erdélyi nemességre azzal, hogy általános nemesi felülvizsgálatot („productio-t”) tartanának kötelezőnek, remélve, hogy több ezer nemes nem tudja majd nemességét bizonyítani, ezzel birtokait elvesztené, a nemesi kiváltságokkal együtt.

De ami ekkor a legfontosabb volt számára: kezdeményezte egy hétezer főből álló erdélyi határőrség felállítását. A hosszú török uralom után a Habsburg Birodalomhoz csatolt erdélyi területek határvonalait 1761-től kezdték megerősíteni. Az erdélyi határőrvidék a Vaskaputól Erdély dél-nyugati részén át Hunyad és Alsó-Fehér megyét, a brassói körzetet, Háromszék, Udvarhely és Csík részeket, valamint a tordai, Kolozs, Doboka megyéket, a Besztercéhez tartozó Radnai-völgyet foglalta magába, és északon a bukovinai határnál végződött. A határőrség megszervezésével Mária Terézia az 1762-1763 májusáig Erdély tejhatalmú katonai és polgári kormányzóját, Buccow Czernin (m. Adolf Miklós) fő-hadparancsnokot bízta meg, aki már eddig is hírhedtté vált Erdélyben erőszakos fellépései miatt, közutálatnak örvendett a székelyek körében, a „székelyek hóhérjának” is nevezték. A túlkapások panaszáradata miatt Buccow megbízatását a császárnő később megvonta. A következő évben a tábornok kocsija felborult, és a keménykezű katona belehalt a sérüléseibe, Erdélyben senki se siratta meg. Báró Siskovics

József altábornagy vette át a feladatát. Siskovics elve pedig az volt, hogy „minden században eret kell vágni a székely nemzeten, ha azt akarjuk, hogy egészséges legyen!” Ennek idejét most látta elérkezettnek a hős tábornok.

A határőrség szervezésében a székelyek és részben Fogaras, Hunyad megyék is érintettek, valamint a Királyföld. Az egyik közjogi indoklás éppen a Diploma Leopoldinum-ban rögzített székely katonáskodásra vonatkozott, mely hajdan bizonyos régi típusú hadfelszerelési kötelezettséget jelentett, cserébe a mentességért. A császári tábornokok hangoztatták, azt az álláspontot, hogy a székelyek a régi jog alapján katonai szolgálatra kötelesek, és most csak ezt a kötelezettséget állítják helyre a határőrség felállításával Csík, Gyergyó, Kászón-és Háromszékben.

A toborzás a Naszód környéki területen kezdődött, ahol a román jobbágyság korábban is elégedetlenkedtek, a Beszterce környéki szászokkal egyenlő jogokat követeltek. Buccow 1761-ben ezt ígérte meg nekik. Ugyanakkor követelte tőlük Bécs nevében az uniót, vagyis az ortodoxok átlépését a görög katolikus egyházba.

Ám a székely székekben minden nehezebben indult, ők azt követelték, hogy kapják vissza régi szabadságjogaikat, a katonákat ne vigyék ki Erdélyből birodalmi érdekekért máshol harcolni, a régi szabályok szerint bánjanak velük a kiképzés alatt is, a kiképző előljárók, valamint a kiképzés nyelve magyar legyen. Az erőszakos toborzás miatt 1762 szeptemberében Udvarhelyen zavargások is vannak, a nép tiltakozik az összeírás ellen. Buccow válaszul katonaságot telepít a városba, elfogatja a hangadókat. Gyergyószéken a székelyek feltételeikhez csatolják még azt is, hogy katonáik a saját tisztjeik alatt katonáskodjanak, tiltakozásul Buccow szállását is megostromolják. Csíkban is azonos jogok követelését hangoztatják a határőrjelöltek. Akik nem hajlandók esküt tenni, azoktól a tisztek a már kiosztott fegyvereket visszakövetelték, ám ezt a székelyek nem teljesítik, mondván, hogy 1711-ben a Rákóczi-szabadságharc leverése után az ő fegyvereiket elkobozták, most ezeket helyette megtartják. Erre fel Háromszéken is a már korábban összeírtak se hajlandók fel esküdni. Kialakul Székelyföldön egy „bellum omnium contra omnes” helyzet, mert akadnak helyek, ahol a fegyverüket megtartók a nemességre támadnak, udvarházakat dúlnak fel. A határőrnek állók egy része földjét parlagon hagyja, nem dolgozza meg, jószágait eladja, hogy lovat vegyen rajta. Helyenként jobbágyságot is besoroznak, önkényesen felszabadítva őket. Szárnyra kelt a hír, hogy „János király (János Zsigmond erdélyi fejedelem) idejétől fogva valaki jobbággyá lett, ezen katonaság által mind menekedik.” Sokan elhitték, hogy így is lesz, a jobbágyság tömegesen tódultak a sorozásra. Hogy megtorolják korábbi sérelmeiket, helyenként megrohanták a nemesi kúriákat. A csíki nemességben még élt a régi, 1514-es parasztlázadás emléke. Erdélyben fokozódott a feszültség birtokos nemes és határőrnek álló szabad székely, valamint határőrségbe beállni akaró jobbággy és földesura között. Tagadhatatlan, hogy a székelységet megosztotta a toborzás. Világos volt, a kétféle reagálás: a jobbágyság és a szegény szabadok a súlyos úrbéri kötelezettség elől menekülésnek látták a határőrségbe való belépést. A jómódú nemesek, szabad székelyek nem akartak megválni gazdaságuktól, az ő terheik aránytalanul megnövekedtek a besorozottak

távozásával. A katonának beállni nem akarók, tartva a tisztek erőszakosságától, már 1763 első felében a Moldvába való menekülés útját választották, hiszen sokuknak a moldvai vajda privilégiumaik elismerését ígérte, a parasztnak pedig helyet a letelepedésre. A királynő erre úgy rendelkezik, hogy csak az önként jelentkezőket vegyék fel. Buccow pedig Kálnoky Antal tábornok segítségével próbálja lecsillapítani a csíki és háromszéki népet. Májusban azonban a sikertelenségek miatt Buccowot Bécsbe rendelik, helyette Siskovics altábornagy érkezik Erdélybe, aki Lázár Jánossal és Bethlen Miklóssal folytatja a további szervezést. Ám a székelyek elszántan ellenállnak, az egyes székely székek szövetséget kötnek, felmerül az Udvarhelyen összehívandó székely nemzeti gyűlés gondolata is. Ezért 1763 októberében a császárnő új rendeletet hoz, miszerint a leendő határőrök békében adják egyharmadától, háborúban egész adójuk alól felmentendők, a közmunka-kötelezettségből csak az útépítés marad, zsoldot is kapnak a határt védők. Bár a rendelkezést mindenhol kihirdették, a közhangulat ellene nem nyugodott, az ellenszegülőket pedig továbbra is megbüntették. Még zászlószentelést is tartottak december elején Gyergyószentmiklóson, az örmény templomban. Jelen volt 1431 gyalogosnak és lovas katonának összeírt határőr, és hogy a település polgárai is megnyugodjanak, a települést várossá nyilvánították. A határőrök ruházata fekete zeke és csákó, fehér nadrág, melyet egyébként is hordanak a székely férfiak. Az ezred színét a zeke ujján tüntették fel az új szabályzat szerint.

Ezek után következett Csíkszék, a toborzóbizottság nem sejtette, hogy milyen ellenállásba ütközik, folytatták hát az összeírást.

A sorozóbizottság elsőként Szenttamást és Szentdomokost szállta meg, már velük voltak az Okelli-gyalogosok, és hozzájuk csatlakoztak a Kálnoky-husárok és tűzerek. A sorozást megzavarta a hír, hogy Madaras, Rákos, Madéfalva, Szentmihály, Szépvíz férfilakossága a sorozás elől az erdőkre menekült, otthon csak az asszonyok és a gyermekek maradtak. Zöld Péter csíkszenléleki plébános az ellenállás élére állt, bátorította híveit. Erre válaszként a bizottság a határszél lezáratta és engedelmességre szólította fel az embereket. Azzal fenyegette meg az elmenekülőket, hogy vagyonukat elkobozza, családjukat a faluból elűzi. A visszatérésre 24 órát adott. Ám december 29-én sem tértek vissza falvaikba a férfiak, ezért elrendelték a csikorgó csíki télben az asszonyok és gyermekek kiűzését a faluból. Udvarhelyről és Háromszékről császári katonaságot rendeltek Madéfalva közelébe. Azonban mások is érkeztek Madéfalvára, mégpedig háromszéki és kászoni férfiak, hogy a bajba jutott falut megsegítsék. A bizottság nem nézte jó szemmel az immár összegyűlt tömeget, két követ kiválasztását siettette, csak velük kívánt tárgyalni. Közben Csíkszépvízi, a szomszédos határhelységből is érkeztek segítők. A bizottság ekkor már a fegyveres beavatkozást fontolgatta. Január 6-án nyílt rendeletet küldött a Madéfalván összegyűltekhez: a két választott követ nyilatkozzon, akar-e a nép a királyi rendelet meghallgatására megjelenni. Közben elrendelte, hogy a madéfalviak senki idegent a házukba be ne engedjenek, az immár felvett székely határőr-katonák azonnal eltávozzanak. És remélve, hogy kézre kerítheti a fő hangadókat, besúgásra ösztönözte

a népet, beígérve a feljelentőknek 20 aranyat, az elfogott lázadókért pedig 100-at. A háromszékieket külön is megfenyegette, amiért segíteni jöttek, vagyonelkobzást helyezett kilátásba. A székelyek a vízkeresztre való tekintettel egy napi haladékat kértek, a bizottság azonban addigra a katonai erőszak mellett döntött. Siskovics már az ezt megelőző napokban feltérképezte a falu terepviszonyait, Carato alezredes január 7-én hajnalban két ágyúval, harminc Kálnoky-huszárral, másfél század vértessel a falut körülvette, készen a megtorlásra. A parancs az volt, hogy aki tüzelőfegyverrel ellenáll, azt azonnal lőjék le, főként a háromszékiekkel bánjanak kímélet nélkül. A fegyverteleneket kergessék széjjel, a falut gyűjtsák fel, a házakból az embereket kergessék ki. Carato megkezdte az utasítás végrehajtását, január 7-én hajnalban a békésen alvó falut ágyúval lőni kezdték, az utakat megszállták, a menekülőkre lőttek, bár a megriadt lakosság semmilyen ellenállást nem fejtett ki.

Rettegi György kortárs krónikáiról Emlékezetre méltó dolgok című feljegyzéseiben ezt írja: „Kikhez is követeket, Bors Lázárt küldvén a Comissio oly instrukcióval, hogy a lejövetelre őket adigálja és velük persvadealtassa, hogy nem léssen bántások. Melyre nézve oly conditioval, hogy míg őfelségének küldött instancijokra válasz nem jó, addig nem erőltetik a fegyver felvételére, lejöttek és mindnyájan Madéfalvára beszállottak. De azon éjszaka Siskovics generális parancsolatjából és orderéből éjszakának idején rájuk üttenek... Az ott levő Olt hídját felszedték éjszaka, amint a falut meggyújtották köröskörül, amellet ölték-vágták őket az alvóhelyeken mint elfáradott embereket az asszony-lány-és gyereknepek sietvén a hídra, nyakra-főre hullottak és veszték az Oltba.” A lelőtt, a jeges Oltba fulladt emberek számát körülbelül négyszázra becsülték, nem tudni, hányan vesztették még életüket a jeges télben az erdőben, a több napig tartó menekülés alatt. A katonaság vesztesége oly csekély volt, hogy feljegyezni se volt érdemes, de tudjuk, hogy egy dragonyos szenvedett könnyű sebet, egy megriadt ló elpusztult, egy Kálnoky-husár a kezén megsebesült.

A pusztítást reggel 9-kor még szabadrablás követte. Négyszáz foglyul ejtett székelyt a csíkszeredai várba vittek, hogy aztán évekre börtönben sínylődjének. Zöld Pétert is elfogták, saját püspöke ítélte három évig tartó rabságra „kenyéren és vízen”. Három társával sikerült megszöknie, és titkos ösvényeken a Kárpátokon keresztül kibujdosnia hívei után. (A történetéhez hozzátartozik, hogy Erdély új püspöke, Batthyányi Ignác kegyelemben részesítette, Moldvából hazahívta és Csíkrákosra nevezte ki plébánosnak. 1781-ben arra adott utasítást a püspök, hogy keresse fel a Moldvában élő magyarokat, tudósítson a római katolikus egyházmegyéek működéséről, tudjon meg mindent a Kárpátokon túl lakó magyarok állapotáról. Zöld Péter kilenc anyaegyházról, köztük Jászvásár, Bogdánfalva, Forrófalva településekről számolt be a püspöknek, leírta, hogy az idegen nyelvű misszionáriusok nem tudnak magyarul, így a csak magyarul tudó csángókkal beszélni nem tudnak, nincs közös nyelvük. Az olasz atyák hat-nyolc évi ott-tartózkodás alatt sem tanulnak meg egyetlen szót se magyarul, így „nem képesek őket a hit elemeire oktatni”. (E sorok írója sokáig nem tudott elmozdulni a gyergyószárhegyi Lázár kastély lovagtermében Barabás Éva marosvásárhelyi festőművész monumentális képei

elől, melyek a menekülő székelyek útját örökítették meg Zöld Péter vezetésével.)

Ez volt tehát a madéfalvi veszedelem, a SICULICIDIUM, a székelyek legyilkolása, a madéfalvi véres vízkereszt. Ez a khronostichon (melyben a betűk számértéke az S betű kihagyásával megadja az esemény dátumát: 1764) áll a madéfalvi emlékmű talapzatán. A madéfalvi vérengzést a sorozóbizottság elnöke, gróf Lázár János is elítélte ugyan, de ő nevezte el a véres megtorlást Siculicidiumnak. latin nyelvű verset, úgynevezett khronostichont írt bajtai Antal püspöknek, aki minden megnyilatkozásában a császárnő érdekeit képviselte, a bécsi udvar túlbuzgó alattvalója volt. A Lázár János versének címében benne volt a siculicidium szó: CastIgata seDItIo sICVLorVM (A székelyek megbüntetett támadása): „Kik a fejedelem fegyverétől vonakodtak,/Csík-Madéfalva tűzzel felgyújtatott,/A háromszéki nép alja és sepredéke/Veők csatlakozván levágatott,/Január 7-én napkeltekor/Másoknak az engedelmességre örök például,/Hogy megtudják, hogy a fejedelmet büntetlenül bántani nem lehet.”

Hova menekülhettek a madéfalviak szétlőtt, feldúlt, kirabolt otthonaikból, életüket mentve? Át a hegyeken, erdőkön, a Kárpátokon túli Moldvába, ahol már régóta éltek testvér-magyarok és csángómagyarok.

A székely határőrség szervezése ezután hamar, mintegy két hónap alatt be is fejeződött. Ám utóhatásai évszázadokra meghatározták Erdély sorsát. Korlátozták a székely falvak önkormányzatának működését: a határőr-parancsnoknak joga volt beleszólni a bíróválasztásba, a határőrök ingatlant vásárolni, házasodni csak katonai előjárójuk beleegyezésével tehettek, a parancsnokságok beleavatkoztak a vidék mezőgazdaságába azzal, hogy a katonaság ellátására termeljenek, figyelmen kívül hagyva a térség adottságait, akadályozták a katonák iskoláztatását. Román vidékeken, például Hunyad megyében magyar kisnemeseket kötelezték a beállításra, ellenkező esetben birtokaikról elűzték őket. Ugyanakkor a román területeken az ezredek székhelyein, például Naszódon, triviális és latin-német iskolák létesülhettek, ezzel Bécs elősegítette a román nemzettudat felerősödését, a kontinuitás gondolatának elindulását, térnyerését, tanítók, papok, román értelmiségiek számának növelését. A II. román határőrezred zászlófelirata: „Virtus romana rediviva” volt.

1786-ban egy alaposabb népességfelmérésre került sor, ezek szerint akkor Erdély népe a határőrvidékkel együtt 1.560.000 lélek volt.

A Habsburg önkény több száz áldozatának hamvai Csíkcsicsó és Madéfalva között nyugszanak. Heidendorf Conrad Mihály önéletrajzában írja: „A közel fekvő falvakból a halotti harangkongatás mindenfelől felhangzott, s olyanná lett a csíki völgy, mint a halál völgye.” Madéfalván az idők folyamán több emléket állítottak fel felirattal vagy anélkül. Ám azok is emléket állítottak, akik az áldozatokért felelősek voltak. Orbán Balázs szerint akik „ezen újabb Szent Bertalan-éj iszonyatát rendezték, gúnyt űztek még sírjából is az ártatlanul legyilkoltaknak ezzel a latin felirattal: Domita siculorum superba hic jacet.” (Itt nyugszik a székelyek megzabolázott gőgje.) Ám ismeretlen kezek ráírták az emlék hátlapjára: „Itt emelt magának a gonoszság oltárt, mondd el hóhérainkra a CIX. zsoltárt.” Ez a 109. zsoltár a Bibliában ugyanis az üldözöttek könyörgését tartalmazza ellenségeik megsemmisüléséért. 1783-ban, ami-

kor II. József Erdélyben tett körutat, a „hatalom vérengző túlkapásainak szegénykövét” leromboltatta.

A székelyek által több ízben emelt emléket a Vészhalom nevű sírdombnál a hatalom mindig eltüntette. A 19. század hatvanas éveiben még állt egy fakereszt azon a helyen, ezzel a felirattal: „Ezen kereszt állítatott emlékül kik itt nyugsznak az 1764 veszedelmétől.” Ma még látható az 1899-ben kőből készült hatalmas emlékmű. Tetején kiterjesztett szárnyú sasmadár áll, Köllő Miklós székely szobrász alkotása. Felirata: „A székely határőrség szervezésekor Madéfalva határában 1764. január 7-én a cs. katonaság által védtelenül lekasabolt csík-és háromszéki vértanúk emlékére, kik az ősi szabadság védelméért vérzettek el, emeltette az utókor hálás kegyelele.” A szöveget Szádeczky-Kardoss Lajos egyetemi tanár, történész fogalmazta. Az emlékműre felkerült Balló István tanfelügyelő verse.

*

A székelység Moldvába menekülésének történelmi előzményei a 13. századig nyúlnak vissza, már akkor létrehoztak településeket a Kárpátok keleti és déli lejtőin. Erről tanúskodik sok földrajzi és helynév, például a Secuieni megye neve egészen a 19. századig fennmaradt. Moldva a 18. század második felében még a Török Birodalomhoz tartozott (Erdélyből is csak hetven évvel azelőtt, 1690 után takarodik ki a török). Moldvában próbáltak hát gyökeret verni az ezerszámra özönlő, megfélemlített székelyek. A menekülők igyekeztek együtt maradni, lakatlan vagy gyéren lakott helyeken, hegyek lábainál letelepedni, patakok vagy folyók mentén, és székely többségű falvakat alapítottak, Pusztinát, Lészpedet, Magyarfalut, Kalugarént, stb. A megélhetés legfőbb forrása az erdőirtás volt. Volt, ahol rátelepedtek a régebbi, középkori alapítású magyar falvakra, például Diószén, Lujzikalagor, Klézse, így a 18. század vége felé etnikailag és felekezetiileg vegyes települések jöttek létre.

Nem sokkal ezután, 1774-ben a Török Birodalom Moldva északi részét, Bukovinát átengedte Ausztriának. Moldvának ez az északi része ekkortájt gyéren lakott terület volt, elnéptelénítette a fanariota gazdálkodás, a törökök pedig gyakran vitték el a lakosságot rabláncra fűzve. Most azonban, úgy látszott, fordulat következik be a menekültek életében, mely alapvetően későbbi sorsukat is befolyásolta. Splényi Gábor, az új bukovinai kormányzó vetette fel a gondolatot, hogy a szétszórta élő bujdosó székelyeket le kellene telepíteni az osztrák birodalomhoz frissen került új tartományba. Hadik András, aki 1765-1768 között Erdély kormányzója elnöke volt, majd a bécsi haditanács befolyásos tagja, támogatta a telepítést. Bécs először németeket, cseheket, lengyeleket, tótokat telepített le Bukovinában, aztán került sor a székelyekre. Nem tudni pontosan, ki vitte 1776-ban az első székely telepéseket erre a területre, de a szájhagyomány úgy őrízte meg, hogy: „Az a katonavezér, aki apáinkat ide béhozta, magyar volt. Mikor ide bójöttek, így szólt hozzájuk: A legyen a határotok, amit egy lovas egy nap alatt körül tud nyargalni.” Ez a magyar valaki minden bizonnyal Splényi Gábor, kolozsvári születésű tábornok volt. Szádeczky Lajos történész szerint Splényi Gábor azt is felvetette, hogy a régi történelmi jog alapján csatolják ezt a területet Magyarországhoz, mivel hajdan Moldva, s így Bukovina is a magyar király hűbérese volt. Ezt azonban Bécs mereven elutasította. A letelepített székelyek

száma lassan emelkedett, kezdetben mintegy két-háromezren voltak az öt telepés faluban, zömmel katolikusok és reformátusok. Constantin Mavrocordat, aki éppen moldvai fanariota uralkodó volt, görög és nem román, akadályokat gördített a telepítés elé, hiszen ez az olcsó és jó munkaerő elvándorlását jelentette volna Moldvából. (A fanarioták Konstantinápoly Fanar nevű kikötőnegyed kereskedői voltak, később előkelő, meggazdagodott nemesek, főpapok, akik a 18. századtól kezdve az oszmán Török Birodalom életében adminisztratív szerepet tölthettek be. A Portától pénzért vásárolták tisztségeiket, köztük moldvai, havasalföldi birtokokat, de a szultán pénzért kinevezte őket akár Moldva vagy Havasalföld fejedelmévé is. Ezek a az uralkodói tisztségek gyakran még egy évig sem tartottak, hiszen több pénzért mások kerülhettek ilyen tiszavirág életű pozícióba. Ez az állapot a 19. század első feléig tartott a moldvai fejedelemségben.). Enzenberg tábornok, aki a császári udvart képviselte a telepítés lebonyolításában, büntetlenséget és anyagi támogatást, sőt községenként templomépítést ígért. A tábornok és a telepések közti kapcsolatot Mártonffy Mór, Istensegíts első plébánosa biztosította, aki híveinek tekintette a székelyeket (A második világháborút megelőző években már 13 ezerre emelkedett a számuk.). Már 1776-ban annyi telepés érkezett, mintegy 1468 ember, hogy velük két falut alapítottak, Istensegíts és Fogadjisten falvakat. 1783-ban Bukovinába látogatott a fiatal II. József császár, aki Hadik András grófnak további telepítésre adott parancsot. Ezek után a császár általános amnesztiában részesítette a határőrszervezés elől, vagy a császári hadseregből megszökött magyarokat, majd a birodalom új tartományába engedte letelepedni őket. Ez a második telepítés is a Szucsáva folyó közelében ment végbe, itt épült fel Hadikfalva (1785. június 5-én) és Józseffalva (1785. szeptember 25-én), majd 1786-ban az ötödik telepés falu, Andrásfalva (1786. február 20-án). A bukovinai székelyek új otthonukhoz mindvégig ragaszkodtak, „titkos vértörvén”-ük azt tartotta: „Aki penig idegennek magyar faluban fődet, szántót, kertet elárul, az kapanyéllel ütessék le a sötétbe, napszentületkor” Azt mondták az oda látogató idegennek: „Tudja, akármit is csinálnak, műnköt nem tudnak kiírtani.” Ám a külső körülmények másképp rendezték sorsukat. Bizony ott kellett hagyni, meg kellett válni mindenüktől, amit megteremtettek.

Járvány, szárazság, éhínség tizedelte a hajdani csíki, háromszéki székelyeket, csakúgy, mint a térség többi lakóját, és a császári birodalom alattvalóiként ők is fizettek dézsmát, jártak robotra. Az eredendően többségükben szabad székelyek jobbagysorsot éltek meg. Sokan kényszerültek rá, hogy új otthonukat is elhagyják, visszamentek Moldvába, a bojárok földjére dolgozni, majd a 19. század végén a pusztító éhség elől Amerikába vándoroltak ki, Erdélybe, a Bánságba, voltak családok, akik Magyarországra települtek át.

Az ezeréves évfordulóra készülő Magyarországnak nem volt túl jó a lelkiismerete a bukovinai székelyek és a moldvai csángók ügyében. Az eufórikus hangulatban valaki azt is felvetette, hogy a sokat szenvedett népcsoportot „Pusztaszer tágas mezejére” telepítsék. 1882-ben meg is alakult egy „csángóbizottság”, országos gyűjtést indítottak a telepítés költségeire. 1883-ra együtt volt az ötvenezer forint. Akkor herceg Odescalchi Artur országgyűlési képviselő, és aki korábban már foglalkozott a menekült székelyek történetével,

Szádeczy Lajos történész, valamint a „csángóbizottág” harmadik tagja, egy fiatal újságíró Bukovinába utaztak azzal a megbízatással, hogy ezer bukovinai székelyt telepítsenek le az Al-Dunához, Pancsova mellé, Hertelendifalvára. A fiatal újságíró nem volt más, mint Benedek Elek, maga is háromszéki születésű székely. Ő volt az egyetlen székely születésű újságíró akkoriban Budapesten. Később, élete alkonyán már szeretett szülőföldjén, Kisbaconban az Édes anyaföldem című önéletrajzi munkájában leírja bukovinai utazásukat: „Hóvihar fogadott, kietlenség, szegénység, több ennél, nyomorúság képe tárul elénk mindenütt, amint a köves, patak rongálta mezei utakon egyik faluból a másikba dőcögtünk. Nem, ott nem akar nyílni a tavasz, de kinyílt e sokat szenvedett, hontalan emberek szívében, szebb jövőndő képe mosolyog felénk.” Nem ezren, hanem négyezren indultak útnak az Al-Duna felé ennek a szebb tavasznak a reményében. Ám az Al-Duna mentén, új otthonukban a székelyekre áldatlan viszonyok köszöntöttek, az árvízvédelmi munkálatok nem nyújtottak sem megélhetést, sem biztonságot számukra. Az ottani falvak az árvizek miatt állandó veszedelmek között éltek. Egy 1888-as árvíz a telepések ötévi munkáját vitte el. A telepítés jó szándéka a rosszul megválasztott helyszín miatt nem érte el célját. 1883-ban egy kisebb méretű erdélyi letelepítés is megvalósult, mely kisebb megszakításokkal 1910-ig eltartott.

Táltostánc

Dévára, Vajdahunyadra, Gyorokra, Marosludasra, Cserna-keresztúrra telepítenek le mintegy ötezer embert.

Az otthon, Bukovinában maradottakra sem járt jó világ. 1939 szeptemberében Lengyelország lerohanásával megkezdődött a második világháború. A Szovjetunió megszerezte Romániától Besszarábiát, onnan elindult a románok és zsidók menekülése a Kárpátokon át Romániába, ahol pedig Antonescu sikeres államcsínye után a jelszó „Románia a románoké!” lett. A bukovinai székelyek keresik a kimenekülés lehetőségét. Az öt magyar falu lakói vezetőiket, papjaikat ostromolják, keressenek megoldást, egy újabb telepítésben reménykedve. Erre 1941-ben nyílik lehetőség. Teleki Pál miniszterelnök is helyeselte a székelyek kihozatalát Romániából. A „hova?” kérdése is megoldódni látszott. Magyarország és Románia megállapodott, hogy a Bukovinában élő székelyek visszaköltözhetnek a Kárpát-medencében levő anyaországukba. Tudniillik ekkor már a második bécsi döntés értelmében Észak-Erdély megint Magyarország részévé vált. Az Erdélybe való visszatelepítés terve is felmerült, a hajdani szülőföldjükre való visszaköltözés. 1941-ben a visszakapott Bácska került helyszíneként előtérbe. Ezt sokan nem tartották biztonságosnak, hiszen ott a székelyek ismét határszélre kerülnének. Ám az ország szívébe, védett helyre való letelepítésre lehetőség nem volt. A bukovinai székelyekkel egyidőben Lábnyikból, Lészpedről, Klézséről, Pusztináról mintegy ezerötyszáz csángó is elhagyta Moldvát, és tartott a Bácskába a majd tizenötezer székellyel. (Ők később két dunántúli faluban, Egyházaskozáron és Szárszón telepedtek le a Bácskából való elmenekülésük után.)

Beigazolódott, hogy a Bácskába való letelepedést ellenzőknek volt igazuk. A székelyek zömmel olyan településeken kaptak helyet, ahol korábban a Trianon utáni években megalakult Jugoszláv állam szerbeket, ún. „dobroljóvacokat”, „csetnikeket” telepített le az Árpád-kori falvakba. Ezek onnan elmenekültek, amikor a magyar hadsereg bevonult 1941-ben a Bácskába. A front közeledtével, a szovjet csapatok mögött jöttek visszafelé a szerb partizánalakulatok is, a székelyek életveszélybe kerültek. Házukat, megdolgozott földjüket, nehezebben mozdítható értékeiket hátrahagyva ismét menekülniük kellett a sehol hazát nem lelőknek. A felbolydult világban merre indulhattak volna szekereikkel, hát az anyaország felé, mely korábban is megpróbált róluk jólrosszul gondoskodni. A Magyarország felé vezető utakat ellepték a menekülők, a férfiak szekereik előtt haladva próbálták felderíteni a dunai átkelőket, a Dunántúl felé vezető utakat. Családok szakadtak el egymástól, szomszédok, gyerekek veszítették el szüleiket, családok veszítették el mindenüket, földönfutókká lettek, immár nem először, a székelyek. Úgy haladt előre az öt székely falu népe a történelem útján, mint egy emberfolyam, két front közé szorítva. Egy-

egy csoport, család le-lemaradt ott, ahol helyet találtak, ahol nem zárták be előttük a kapukat, ahol befogadták őket, ahol maradniuk lehetett. A legtöbbjük Tolna megyében, a Völgy-ségben talált menedékre, oda hivatalosan is letelepítették őket 1945 tavaszán.

Nyugalmat sokáig nem hozott nekik az új otthon, mert látták, tudták, hogy másokat elűztek azokból a házakból, mely nekik fedelet adott. A dunántúli svábok éppen úgy üldözöttek, hontalanná váltak, mint a házaikba beköltözött székelyek. Más gazda kapuját nyitják, más kútjából húznak vizet, más kertjét, szőlőjét kapálják. Sokáig nem volt nyugodalmuk az új helyen, évekig ideiglenes életre rendezkedtek be, vajon mikor kell innét is menni, futni...

Ez volt e népnek a harmadik, immár a végső letelepedése. (E sorok írója Dunántúlra került székelyek közé érkezve, távoli szülőföldjének, Háromszéknek hangjait, arcait vélte bennük felismerni majd kétszázötven év távolából.)

Sorsuk példázata mai sorsunknak, keserű otthon-elhagyásainknak, menekülésünknek, határon át szökéseinknek, a soha vissza nem térés szorongató félelmével együtt. Hajdan hazára találtunk a Kárpát-medencében, de a korábbi évszázadok táborbontásai, menekülései, veszedelmei nem szűntek meg a végső letelepedés után sem. Még meg sem születtek új csikóink, báránnyaink még nem legeltek a friss fűvön, vetéseink ki se sarjadtak, és már menekülnünk kellett tatár, török elől, templomainkat éppen hogy megépítettük, s máris „útbanállók” (Ady) lettünk, aztán császári dragonyosok elől menekültünk, condrában, kaszával támadó hordák elől. (Milyen tragikus ismétlődése a történelemnek, hogy a madéfalvi események után éppen 85 évvel, január 8-án pusztul el Nagyenyed a császári cselészövények nyomán Axente Sever szabadcsapatainak jóvoltából) Menekültünk az 1916-os betörés elől, Sztálin-orgonák elől, mindenféle lélekfertőző ideológiák elől. Mígnem átmenekültünk a harmadik évezredbe. Most védelmezzük erdeinket, hegyeinket, földjeinket, terelgetjük folyóinkat, hogy el ne apadjanak térképünkéről, óvjuk, amink még maradt: elapadó nyelvünket, mely hajdan is egyetlen volt, ami életünkön kívül megmaradt. „Újra a fű közt, a/gazban, az aljban./Mint évszázadokon át a behúzott/vállú parasztok közt./A ne szólj szám, nem/fáj fejem aggjai közt. A/nád-kúpban remegő lányok közt, mialatt/átrobogott a tatár. A/szíjra fűzött gyerekek közt, amidőn csak/néma ajakmozgás mímelte a szót,/mert hangot sem tűr a török, mert/archa csap ostor... Összemosolygás nyelve, a titkon/össze-világító könnyek nyelve, a hűség/nyelve, a föl nem adott hit/tolvaj nyelve” (Illyés Gyula Koszorú).

Új köntösbe öltözött veszedelmek várnak-e ránk ez új évezredben.?

Serdült Benke Éva, 2014. január

Felhasznált forrás

1. Erdély története 1606-tól 1830-ig 2. kötet Akadémiai Kiadó Budapest 1986.
2. Marczali Henrik Erdély története Káldor Kiadó Vállalat Budapest 1935.
3. Albert Gábor Emelt fővel Szépirodalmi Kiadó Budapest 1983.
4. Balás Gábor A székelyek nyomában Panoráma Kiadó 1984.
5. Pozsony Ferenc A moldvai csángó magyarok Gondolat Kiadó-Európai Folklórintézet Budapest 2005.
6. Mikecs László Csángók Bolyai Akadémia 1989.
7. Földi István Madéfalvától a Dunántúlig Szekszárd 1987.
8. A Csíki Székely Múzeum Évkönyve VIII. Csíkszereda 2012.
9. Albert Ernő Háromszéki történetek In Székelyföld 2014 január

Szekeres-Lukács Sándor

Bethlen Gábor és Székely Mózes barátságáról

Bethlen Gábor és Székely Mózes, e két nagyformátumú személyiség több éven keresztül tartó barátságáról nem sok szó esik, érdemes tehát megemlékeznünk róla.

Minden magyar ember örömmel értesült Bethlen Gábor, a legnagyobb erdélyi fejedelem egészalakos szobrának kolozsvári felavatásáról, megválasztásának 400. évfordulóján. Ugyanakkor minden székely embert megörvendeztetett az egyetlen székely fejedelem, Székely Mózes első mellszobrának felavatása 2013. augusztus 25-én a székelyföldi Felső-sófalván. Az Erdélyi Körök Országos Szövetségének kettős az öröme, hiszen tevékenyen részt vett Székely Mózes mellszobrához szükséges adományok összegyűjtésében, másrészt e civil szervezet egyik régi tagja, a monori Bethlen Gábor Erdélyi Kör büszkén viseli a dicső fejedelem nevét.

Bethlen Gábor 1580. november 15-én született Marosillyén, édesapját, Bethlen Farkast vitézségéért Báthory István erdélyi fejedelem azzal tüntette ki 1576-ban, hogy megkapta Marosillye birtokát. A kerelőszentpáli csatában 1575. július 9- Báthory István erdélyi fejedelem pártján harcoló magyarok, közöttük a vitézségével kitűnt Bethlen Farkas legyőzték a Habsburgok oldalán harcoló katonákat. A kerelőszentpáli csatát megelőzte a radnóti csata, ahol vitézségével kitűnt Székely Mózes, és ebben a csatában is vereséget szenvedtek a Habsburg-pártiak. Székely Mózes 1553-ban született Udvarhelyszék Udvarhely városában, így aztán nagy volt a különbség köztük, ennek ellenére a két kemény katona, Bethlen Gábor korai katonai-politikai pályára lépésével, az azonos célok követése során hamar összeharagkodtak.

Báthory István erdélyi fejedelemként a legjobb katonáit válogatta ki és vitte magával Lengyelországba 1576-ban, hogy elfoglalja a lengyel királyi trónt Krakóban. „Az erdélyi katonákat az uralkodó egyik unokaöccse, Báthory Boldizsár, továbbá Wesselényi Ferenc, Székely Mózes, Károlyi István, Bornemissza János, Rácz Bálint és más csapatvezérek vitték Lengyelországba. Jelentős pénztámogatást is küldtek Erdélyből a hadakozáshoz. Mintegy 5 000 erdélyi harcos küzdött Lengyelországban, jelentős részben székelyek, akik közül sokan kaptak hadi tetteikért nemességet, birtokadományokat, különböző katonai és politikai tisztségeket. Különösen kitűnt a harcokban az egyszerű származású, de később magát a fejedelemségig felküzdő Székely Mózes.”¹ Egyébként itt kezdett emelkedni a társadalmi ranglétrán Bethlen Farkas is, a későbbi nagy hírű fejedelem, Bethlen Gábor édesapja, és még sokan mások. Az eddig felsoroltakon kívül meg kell említeni a kor legvitézebb magyar katonáit, mint Bánffy György, Bánffy Kristóf, Borbély György, Gyulafi László, a Székelyföldről Székely Mózesen kívül ott volt Kornis Farkas, Perneszi István, Mihályfi János, Lázár András, Becz Imre, Mikó Miklós, Daczó Péter, valamint nagyszámú székely darabont (gyalogos), akik szintén Báthory István seregében harcoltak.²

Bethlen Farkas ugyanúgy Báthory István erdélyi fejedelemtől és lengyel királytól kapta meg Marosillyét, mint ahogy Székely Mózes is első jelentős birtokait.

Bethlen Farkas bizonyára sokat mesélhetett fiának, Gábornak a lengyelországi harcokról, többek között Székely Mózes vitézségéről. A barátság megalapozása ilyen korán kezdődhetett, amikor még nem is ismerték egymást szemé-

lyesen. Bethlen Gábor korán árván maradt, ugyanis édesapja 1590-ben meghalt, ezért a család elköltözött a székelyföldi Szárhegyre, Lázár István birtokára, hiszen az édesanya, Lázár Druzsina a lófőszékely Lázár család tagja volt. A Gyergyószárhegyen töltött néhány év bizonyára maradandó élményeket nyújtott a fiatal Gábornak. Itt tapasztalhatta, hogy a székely fiatalok igen korán elkezdték a katonai élethez szükséges taktikai, stratégiai és fegyverforgatási ismeretek gyűjtését. A lófő székely Lázároknak köszönhetően Bethlen Gábor az erdélyi fejedelmi udvarba került mint apród, és ebbe a fejedelmi udvarba járogatott gyakran Székely Mózes is, mint a sófalvi sóbánya kamaraispánja Báthory Zsigmond fejedelem idejében.

A barátság kezdete talán a facsádi vár ostromaihoz köthető. Báthory Zsigmond 1593-ban felrúgta a Török Birodalommal való békés együttélést és egyértelműen a Habsburgok oldalára állt, így keveredett háborúba az Erdélyi Fejedelemség. Az erdélyi fejedelemség serege megtámadta a török által korábban elfoglalt magyar várakat is, így Facsád várát 1594-ben. Székely Mózes 1594. november 30-án a facsádi vár elfoglalásáért vívott csatában súlyosan megsebesült, olyannyira, hogy lábsérülése miatt egész életére kissé sánta maradt. A várat ekkor nem tudták visszafoglalni, de az erdélyi csapatok folytatták a harcot a törökök ellen a következő évben is. Úgy tudjuk, hogy a kamaszkodó Bethlen Gábor is részt vett ezekben a harcokban, 1595 nyarán minden bizonnyal, amikor sikerült felszabadítani Facsád várát.

Az egyébképpen nagy tudású Dr. Veress Endre megkérdőjelezi Bojti Veres Gáspár krónikáiról *A nagy Bethlen Gábor viselt dolgairól* című művét azzal, hogy a krónikáiról egyszerűen csak szépíteni és színezní akarta a nagy fejedelem életrajzát. A történészek csapata azóta is megosztott e téren, Veress Endre értekezésében nem akarja elfogadni azt, hogy Bojti Veres Gáspár a levéltári forrásokra hivatkozva írta meg a nagy fejedelem életét. Dr. Garda Dezső a Székelyföld folyóirat 2013. októberi számában egy igen alapos tanulmányt jelentett meg, melyben sorban cáfolja Veress Endre, majd Szekfű Gyula hiperkritikus szemléletét, és hivatkozik számos más krónikásra is Bojtin kívül. Így pl. Hídvégi Mikó Ferenc-re, aki azt írja krónikájában, hogy ő maga is részt vett már az 1600-as évektől kezdődően Barcsai András oldalán a miriszlói, a goroszlói és a gyulafehérvári csatákban. Leírja, hogy a facsádi csatában Székely alól kilövik a lovat, a vitéz székely katona is megsebesült, de hamarosan felépült sebeiből, folytatta a harcot a törökök ellen. Bojti krónikája elején kiemeli azt, hogy „könnyű volt nekem nyomon követnem a gyulafehérvári káptalan hiteles levéltárának három oklevélből és okmányából egészen Gábor fejedelemig” a család történetét. Azt megelőzően pedig hangsúlyozza, hogy semmiképpen nem akart hamis és alaptalan történeteket belevenni krónikájába, hanem igyekezett feltárni a valóságot a „legrégebbi állami levéltárakból és oklevélőrző helyekről”.³ Mikó krónikájában leírja, hogy a végzetes brassói csata előtt Székely Mózes fejedelem két vitéz székely hadvezére, Imecs Mihály és Makó György meggondolatlanul és felkészületlenül harcba bocsátott Radu vajda seregeivel; a két hadvezéren kívül mintegy 1500 erdélyi magyar halt meg, közöttük az erdélyi fejedelmi udvar számos fiatal, kamasz apródja. Tehát semmi

rendkívüli nincs abban, hogy abban a korban a mindössze 14-15 éves fiatal fiúk is részt vettek a háborúban.

Baranyai Decsi János, - aki Báthory Zsigmond fejedelem idején 1592-től Erdélybe költözött - krónikájában beszámolt arról, hogy a Geszthy Ferenc által vezetett erdélyi hadsereg 1594 őszén elindult Lugos irányába, hogy a törökök által elfoglalt várakat, területeket felszabadítsa. A felszabadítási hadműveletben „*Geszthy válogatott lovassággal Székely Mózeset küldé előre, ki gyors seregével erős támadást indított a vár ellen*”.

Az erdélyi fejedelemség hadserege 1595-ben bevonult Ha-

Székely Mózes

Bethlen Gábor

vasalföldre, az év végére teljesen kiűzték a törököket onnan. Ezekben a harcokban Bethlen Gábor és Székely Mózes is részt vett, de az erdélyiek nem tudták folytatni a törökellenes hadjáratot, ugyanis a nyugat – közöttük a Habsburgok - főleg szavakkal, de igen kevés pénzzel támogatta ezt a harcot. Még itt sem találunk biztos hivatkozást arra vonatkozóan, hogy a későbbi jó barátok már ekkor találkoztak volna.

II. Habsburg Rudolf császár elsősorban nem megvédeni, hanem elfoglalni akarta Erdélyt, ezért jelentős mennyiségű pénzt is áldozott arra, hogy tervét megvalósítsa. Az alföldi hajdúkat, a nyugati zsoldosokat, az erdélyiek egy részét és Mihály vajda seregeit ezért indítja az erdélyiek ellen. Mihály vajda ilyen körülmények között tud győzelmet aratni 1599. október 28-án a schellebergi csatán, mely alkalommal az erdélyi hadsereg lovasságát, illetve a lengyel lovasságot Székely Mózes vezette, de ebben a csatában már a fiatal Bethlen Gábor is kitűnik vitézségével. Bethlen Gábor is az első sorokban harcolt az ellenséggel és olyan súlyos sebeket kapott e csatában, hogy Bojti Veres Gáspár szerint „*a csatánál hagyta élete felét de a másik felét a hazának megőrizte*”.

Báthory Zsigmond fejedelem negyedik, egyben utolsó beiktatását követően a Habsburg udvar nem nézte tétlenül az önállósodó államot, hanem utasította Giorgio Basta zsoldos vezért és Mihály vajdát, hogy minden eszközzel számolják fel az eddig részben önálló fejedelemséget. Báthory Zsigmond ingadozó politikája azonban ekkor is hatalmas károkat okozott, ugyanis nem egy személyre bízta az erdélyi hadsereg vezetését, hanem Csáky Istvánra és Székely Mózesre. E két katonára azonban egymással vetélkedett, míg Basta és Mihály vajda katonáinak száma elérte a 20.000 főt. A széthúzás meghozta az eredményt, mert Goroszlónál az 1601. augusztus 3-i véres csatában az erdélyiek serege vereséget szenvedett. Ebben a borzalmas csatában Bethlen Gábor is ott harcolt ötven lovasával Székely Mózes oldalán. A

goroszlói csata után elkezdődött egy eddig minden képzeletet felülmúló gyilkolási sorozat, amikor Basta vallon és magyar zsoldosai szisztematikusan elkezdtek kiirtani Erdély magyar lakosságát. E borzalom több mint 2 éven keresztül folyt. Ekkor irtották ki Közép-Erdély szinte teljes magyar lakosságát. Dél-Erdélyben napokig lehetett faluról falura járni, ahol már nem élt senki.

A korabeli krónikások csak a döbbenet hangján tudnak megszólalni. Dr. Szádeczky Lajos jeles történész, - aki a XVI. századi történeteket alaposan feldolgozta - nem tud indulat nélkül, mértéktartó, elfogulatlan elemzést írni, mint ahogy nagyon sok más, jó érzésű ember sem. Az ő szavait is egy kicsit bővebben fogom idézni, mert én magam sem tudok érzélem nélkül, hideg szakszerűséggel ezekről a tettekről beszélni: „*A goroszlói ütközet után Mihály vajda csapatai elkezdték felprédálni Erdély településeit „mindenfelé szétbocsátotta embereit zsákmányolásra. Enyedet, Fejérvárt s a közbe eső falvakat iszonyú pusztítással, égetéssel, öldökléssel látogatták meg oláhjai, rácza, prédaleső hajdúi, a kiket Rácz György vezérlete alatt a miriszlai úton a bosszúállás istenostorául arra a vidékre küldött. [...] aki el nem menekült előlök, vágta, ölték, a várost kirabolták, a várat s a fejedelmi palotát kifosztották, a palota díszítéseit, szobrait, faragványait, címereit szétrombolták; aztán neki esetek a gazdag országos levéltárnak, a hol az ország legbecsesebb s egyesek legfontosabb okiratai őriztetek, azokat szétszórták és darabokra vagdalták. Még ezzel sem elégedve meg, szentségtelen kézzel a fejedelmi templomban is vandál módon garázdálkodtak, a szentek képeit összetörték és vagdalták, az oltári szentséget a földre tiporták s végül (az élők és szentek után) a holtakat sem kímélve, feltörték a templomban lévő sírboltokat, koporsókat s a fejedelmek s mások porladó hamvait feldúlták, szétszórták s a koporsóikban talált értékes tárgyakat (arany, ezüst gombokat, boglárokat, csattokat, kardokat, stb.) elrabolták. Hunyady János díszes sarkophágáját sem kímélte istentelen kezük, annak domborművekkel ékesített erős kőablakait szintén bezúzták, a dicső hős hamvait megbolygatták s a porladó hamvak között talált ékszereket, drágaságokat elrabolták. Többek között egy magában nagy értékű buzogányt is találtak a Hunyady János koporsójában, mellyel a fosztogatók egyike (egy hajdú) később Magyarországra kerülván, Őrsi Péternek, az esztergomi kapitánynak akart kedveskedni; de az felháborodván a gonosz tett felett, hogy Magyarország legdicsőbb hősnének nyugvó porait megrabolta (Bethlen Farkas szerint) kezét lábát összekötve az esztergomi hajóhídról a Dunába dobatta, miután előbb a buzogányt is a Duna hullámájába temette, azzal a mondással, hogy sem ő, sem más nem méltó ily hős buzogánya viselésére.*”⁴ Ami a legszomorúbb ezekben a borzalmas történetekben, hogy a martalócok között az idegen zsoldosok mellett a fő tettesek éppen saját testvéreink, a Habsburg-párti magyarok voltak.

Basta és Mihály vajda zsoldosainak együttműködése nem tartott sokáig, mert a két zsarnok egymást okolta a szörnyűségekért. Basta szerint Mihály vajda Erdély romlására tör azzal, hogy hajdúinak szabad rablást engedett, holott Rudolf császár nem egy elpusztított országot akar megszerezni, neki egy virágzó tartomány kell. Basta nem értett egyet azzal, hogy Mihály vajda továbbra is Erdélyben hatalmon maradjon, ugyanis neki olyan instrukciója volt Rudolf császártól, hogy Mihály vajda menjen Havasalföldre csapataival együtt.⁵ Mihály vajda pedig azzal a mondatával sértegette meg Bastát, hogy ne feledje, ő csak egy szolga Rudolf udvarában, míg ő Havasalföld vajdája. Basta ezen feldühödve meggyilkoltatta Mihály vajdát.

Ilyen körülmények között Székely Mózes és a köréje cso-

portosuló magyar emberek igyekeztek megvédeni Erdély megmaradt lakosságát és folytatták a harcot a Habsburg zsoldosok ellen. Közben maga a folyamatosan ingadozó, idegbeteg Báthory Zsigmond 1601. november 28-án Székely Mózes Gyulaféheváron lefogatta, Dévára vitette és börtönbe záratta (egyes krónikások szerint Fogaras várába). A lényeg az, hogy 1602. április 1-ig Székely Mózeset fogva tartották. Végül Báthory Zsigmond belátta, hogy nem tud úrrá lenni a káoszon és kiengedte a börtönből Székely Mózeset, ugyanakkor ismét át akarta adni Erdélyt a Habsburgoknak. A sokkulacsos, idegbajos fejedelem egyébképpen Székely Mózeset ismét kinevezte az erdélyi hadsereg parancsnokának, csak éppen nem adott mellé katonákat, ezért Székely mindössze 5-6000 katonával kísértette meg a szerencsét 1602. június 2-án Tövis mellett.

A Tövis melletti mezőn 1602. július 2-án Székely Mózes is megjelent kicsiny, de lelkében erős csapatával, hogy vívja meg a döntő ütközetet az Erdélybe betolakodó idegen zsoldos katonák seregével. E seregben ott volt Bethlen Gábor is saját katonáival. A csata előtt Székely Mózes egy rövid, de nagyon meggyőző és lelkesítő beszédet tartott, majd ezt követően fergeteges rohammal támadta meg Basta páncélos zsoldosait és visszaszorította őket Borbánd felé, sokat megsebesítve közülük, sőt „*Székely Mózes Bástát úgy elővette volt egy hegyes törrel, hogy ha mások meg ne segítsék, elejtette volna.*”⁹⁶

Székely Mózes személyes vitézsége azonban nem volt elég az erdélyieknél nagyobb és jobban felfegyverzett zsoldosereg legyőzésére, főleg, hogy az erdélyiek csapatából a tartaléksereg gyanúsán távol tartotta magát az ütközetből. Ezzel az ütközet sorsa eldőlt, a csata elvesztésével együtt elveszett, egyelőre a független, önálló Erdély is. Székely Mózes hú katonáinak egy része a csataterén veszítette életét, ő maga megmaradt híveivel együtt a Maroson átúszva menekült meg.

Basta ugyan felajánlotta úgy Székely Mózesnek, mint Bethlen Gábornak, de szinte az egész magyar nemességnek, hogy ha a Habsburg császárnak hűséget esküsznek, akkor nem csak életüket, hanem vagyonukat is megmenthetik, de az erdélyi magyar hazafiak többsége ezt hazaárulásnak tekintette volna, inkább az elbujdosást választották.

A vesztes csata megpecsételte Erdélyország sorsát, ugyanis a vezető nélkül maradt és szétzilált erdélyi hadsereg nem tudott ellenállni az országot elárasztó, kegyetlen, rablásra és fosztogatásra éhes zsoldos csapatoknak. Bojti Veres Gáspár krónikáiról e gyászos csatavesztéssel kapcsolatosan írja Székely Mózesről és Bethlen Gáborról, hogy e két vitéz erdélyit „*Mózeset és Gábert a természet igazi elszántsággal ajándékozta meg, és ők ezt a hadjáratokban tanúsított szakadatlan állhatatosságukkal annyira meg tudták erősíteni, hogy mindig kitartottak maguk elé tűzött és vállalt szándékuknál, és inkább meghaltak volna, semhogy a gonosz spanyol zsarnok arcát lássák. Gyászolták az elárvult hazát, melyet - úgy látszott - maga az Isten és az emberek oltalma is elhagyott. Ezért Mózes a nehéz helyzetben a sürgető szükség parancsának engedelmeskedve török segítséget kért, és a temesvári beglerbéget a rossz előjelekkel kezdett hadjáratba társul bevonva, már-már úgy érezhette, hogy sikerül Erdélyt háborúval elfoglalnia.*”⁹⁸

Székely Mózes és a független Erdélyi Fejedelemség hívei a vereség után Solymos várában, majd ezt követően a török hódoltság alatt lévő Temesvár várában húzták meg magukat, ugyanis tudatában voltak annak, hogy Solymos várában éle-

tük veszélyben forog. Hamarosan ez be is bizonyosodott, ugyanis Szelestyey János - aki bízva Basta ígéretében Világos várában maradt -, hamarosan életével fizetett hiszékenységeért, miután Basta parancsára Jenő várának parancsnoka, Petneházi István és katonái meggyilkolták. Szelestyey János fejét Petneházi levágatta, majd Bastához küldte el.

Székely Mózes Temesvárra történt menekülése tartotta életben a magyarság megmaradásának lángját. Ezért követek nagyon sokan, Bethlen Gáborral együtt. Az elsők között csatlakozott az ellenállókhöz Tholdalagi Mihály, akit Basta parancsára elfogtak, de tetemes váltságdíj ellenében végül is kiszabadult börtönéből. „*Voltak mások is, akiket a németek tűrhetetlen zsarnoksága annyira elkésérített, hogy odahagyván minden vagyonukat, hatalmas jószágait és birtokaikat, Törökországba menekültek, és inkább vállalták az örökös hontalanságot, semmint hogy tovább tőrjék a németek dölyfösködését.*”⁹⁹ Az akkori status quo szerint Szamosközy, de mások is gyakran Törökországot emlegetnek a menekülés célpontjaként, de nem árt hangsúlyozni, hogy Temesvár nem Törökország, hanem Magyarország török uralom alatt lévő városa volt. Tholdalagi Temesvárra való menekülését követte a nagytermetű, gladiátor erősségű Nagy Albert, a honfitársait és hazáját forrón szerető Csizsár Gergely, akik több századnyi erdélyi katonával együtt menekültek Temesvárra. Követte őket Bethlen Gábor, „*akiben a német uralomnak oly fokú gyűlölete lakozott, hogy illyei várát és kiterjedt erdélyi birtokait inkább a németnek hagyta prédául, hazája helyett inkább a száműzetést és minden vagyonának elvesztését választotta, semmint hogy hazájában az ellenség zsarnoki fennhéjázását kelljen elviselnie.*”¹⁰⁰ Bethlen Gábor egymaga mintegy 300 katonával ment Temesvárra Székely Mózes táborát erősíteni.

Az írás második, befejező részét következő lapszámunkban közöljük.

Jegyzetek:

1. Báthory István emlékezete. Zrínyi Kiadó, Budapest; A bevezető tanulmányt és az epilógust írta, valamint a regesztákat és a kötetet szerkesztette: Nagy László, 97. old.,
2. Szekeres Lukács Sándor: Székely Mózes Erdély székely fejedelme, Székelyudvarhely, 2007., 55. old.,
3. Bojti Veres Gáspár: A nagy Bethlen Gábor viselt dolgairol; in: Bethlen Gábor emlékezete, Magyar Helikon, 1980, 25. old.
4. Dr. Szádeczky Lajos: Erdély és Mihály vajda története 1595–1601, Oklevéltárral, Temesvár, Nyomtatott a Csanádegyházmegyei Könyvsajton. 1893 262-263. old.,
5. Demény Lajos: A székelyek és Mihály vajda 1593–1601, Kriterion Könyvkiadó, Bukarest, 1977.,
6. Várfalvi Nagy János: Székely Mózes, in: Századok, 1864, 653; Kemény János Önéletírása, 238. old.,
7. Krausz György: Leírása mind a hadi dolgoknak, mind az egybeknek, amelyek 1599-től 1606-ig Erdélyben Történtek, in: Erdély öröksége, Erdélyi emlékirók Erdélyről, III., Tűzpróba 1603–1613, Cs. Szabó László közreműködésével szerkesztette Makkai László, Franklin-társulat, Budapest, 1993., 75. old., Szekeres Lukács Sándor: i.m. 231-232.,
8. Bojti Veres Gáspár: i. m., 28-29. old.
9. Szamosközy István: Erdély története [1598-1599, 1603], fordította Borzsák István, Magyar Helikon, 1977., 272. old.,
10. Szamosközy István: i. m., 273. old.

Hogyan csinált üzletet Ceausescu a romániai holokauszt túlélőkből?

Keményvaluta a zsidókért

„Az olaj, a zsidók és a németek a mi legfontosabb export árucikkeink” – mondta Nicolae Ceausescu, a „Kárpátok géniusza” a hatvanas évek végén egy szigorúan bizalmas beszélgetésen a titkosszolgálat akkori tábornokának, Ion Pacepának. A holokauszt túlélők romániai sorsa a mai napig elképesztő titkokat rejt, hiszen a szolgálatok levéltárának ide vonatkozó kartotékjait hosszú időre titkosították. A romániai zsidók kiárutása már az ötvenes években elkezdődött, mégis Ceausescu volt a fő haszonélvező, aki 1968 és 1989 között több mint 40 ezer romániai zsidót adott el Izraelnek 112,5 millió dollárért – olvasható a témában végzett legfrissebb kutatásokban.

„A romániai zsidóság holokauszt túlélőinek számát csak becsülni lehet” – mondta el lapunknak Tibori Szabó Zoltán újságíró, a téma ismert kutatója. Az akkori viszonyok – a második bécsi döntés értelmében – két különböző területként kezelték Erdélyt és a Román Királyságot. Észak-Erdélyben így közel 160 ezer zsidó zsúfolódott össze, akik közül nagyon sokan a megszállt kelet-európai államokból menekültek ide.

A háború után mindössze 15 ezer túlélő került vissza az akkor már egységes Romániába. Innen sokfelé vezetett az útjuk, a legtöbben Olaszországot célozták meg, ahonnan az akkor még angol fennhatóság alatt álló Palesztinába igyekeztek. Akik maradtak, nehezen találták meg a helyüket az új rendszerben, hiszen a legtöbben a kereskedelemben vagy értelmiségiként dolgoztak a háború előtt. Más volt a helyzet az egykori Román Királyság területén, amely nem került német megszállás alá. Itt körülbelül 100 ezer zsidó származású állampolgár küzdött az alakuló kommunizmus megpróbáltatásaival szemben.

„A kelet-közép-európai országokban sikeresen vetették meg lábukat a kommunista rendszerek, és az addig a hatalomátvitelben nagy szerepet játszott zsidóság helyzete relativizálódott” – mondta lapunknak Olosz Levente történész. A Szovjetunió vezetésével és iránymutatásával hatalmas antiszemita hullám vette kezdetét, amely 1953-ban érte el a csúcspontját, az úgynevezett orvosperekkel. Romániában is végigsöpört a tisztogatási hullám, a párt vezetése szeretett volna megszabadulni a teherré vált zsidóságtól, de nem tudták szakértelmüket nélkülözni az ország gazdasági ágazataiban. Sztálin 1953-ban bekövetkezett halála után teljesen beszüntették a zsidók kivándorlását, mivel a moszkvai hatalom új vezetői nem nyilatkoztak egyértelműen a kérdésben.

Románia helyzete 1958-ban kezdett el megváltozni, miután a Szovjetunió kivonta csapatait az országból. A szovjet nyomás lazult az országon és a párt vezetőin is – meséli a romániai etnikumok sorsával foglalkozó Nagy Levente. A

történészhallgató kutatásai szerint a párt vezetése komoly nyitást kezdeményezett a nyugati országok felé, a kereskedelmi kapcsolatok rövid idő alatt megélénkültek, és szándékuk komolyságának bizonyítására ismét megkönnyítették a zsidók és más etnikumhoz tartozók kivándorlását. Természetesen ebből az átlagpolgár semmit sem érzékelt, a lebonyolításban kizárólag a titkosszolgálatok vehettek részt és néhány általuk megbízott ügyvédi iroda – állítja Tibori Szabó Zoltán. Nagy Levente szerint ennek az időszaknak a dokumentumai még ma is szigorúan titkosak, csak az egykori titkosszolgálati vezetők elbeszélése alapján lehet tudni a részletekről.

A kivándorlás lehetősége izgalomba hozta a romániai zsidóságot, az iratokat kiadó intézmények előtt több kilométeres sorok alakultak ki. A kiutazásnak kemény ára volt: akik ilyen dokumentumokat igényeltek, azokat elbocsátották a munkahelyükről, a diákokat pedig kizárták az egyetemekről. A kiutazási kérelmek ennek ellenére rövid idő alatt elérték a 100 ezres nagyságrendet, és a román diplomácia komoly bonyodalmakról számolt be a pártvezetésnek.

A baráti arab országok heves tiltakozásba kezdtek amiatt, hogy Románia polgárokat, kvázi katonákat küld Izraelnek. A nyomásnak engedve Románia 1959-ben visszavonta a kivándorlások engedélyezését, a kiadott engedélyeket semmisnek nyilvánította, és újbóli letartóztatásokat hajtott végre a cionista vezetés soraiban – mondja Olosz Levente. A román külügyminiszter, Ion Gheorghe Maurer azzal a kéréssel fordult az izraeli kormányhoz, hogy tiltsa meg az izraeli sajtónak a romániai bevándorlókról szóló tudósítást, és ne szivárogtasson ki információkat az arab országoknak. Az izraeli kormány beleegyezett a feltételekbe, és megtette a szükséges intézkedéseket. Ettől kezdve a romániai emigránsok kérdése tabutémának számított az izraeli sajtóban.

A Kneszet ezt követően egy új emigrációs törvényt fogadott el, az amerikai diplomácia pedig kikötötte, hogy a két ország közötti kereskedelmi kapcsolatokat csak akkor újítják meg, ha Románia szabaddá teszi a kivándorlást a zsidók számára. Ennek hatására Románia és Izrael olyan megoldást keresett, amelynek segítségével feltűnés nélkül le tudták bonyolítani a zsidók kivándorlását. Henry Jacober angol ügyvéd személyében találták meg a megfelelő embert az ügylet lebonyolítására. Az ügyvéd 1960-tól kezdve azzal foglalatzkodott, hogy zsidókat váltott ki Romániából az Izraelben élő rokonaik kérésére.

Az izraeli titkosszolgálat nyomban felfigyelt Jacober működésére, de miután Shaike Dan, az izraeli titkosszolgálat Romániába kihelyezett főnöke találkozott Jacoberrel, a továbbiakban lehetőségként közelítették meg az általa alkalmazott módszert. Ben Gurion 1961-ben adta meg a felhatalmazást Dannak, aki hozzá is fogott a munkához.

Utásította Jacobert, hogy találkozzon Gheorghe Marcuval, a DGIE (Directia Generala de Informatii Externe) vezetőjével. Jacober pedig feltárta, hogy az izraeli titkosszolgálat az ő közvetítésével szeretne egy előre meghatározott összeget fizetni minden egyes zsidóért, akit a román hatóságok emigrálni engednek. Románia először visszautasította az ajánlatot, mivel provokációt sejtett a háttérben. Jacober ekkor arra tett javaslatot, hogy 500 zsidó emigrálásáért cserébe egy csirkefarmot épít Romániában. Gheorghe Gheorghiu-Dej pártfőtitkár jóváhagyta, mint egyedi alkalmi üzletet, és miután a farm elnyerte tetszését, továbbiakat rendelt ugyanezért az „árért”. 1960 közepére a belügyminisztérium rendelkezett a legnagyobb csirke-, malac- és más típusú farmokkal az országban. A farmok által termelt javakat diplomáciai fedezet alatt – Jacober segítségével – nyugatra exportálták. Az ezekből származó jövedelem elérte az évi 8-10 millió dollárt.

1958 és 1965 között 107 540 zsidó emigrált Romániából Izraelbe. A jól menő „vállalkozást” azonban két nem várt esemény is befolyásolta. 1965 márciusában hatalomra került Nicolae Ceausescu, 1967-ben pedig kitört a hatnapos háború, amely után Románia – egyedülként a kelet-európai szocialista államok között – nem szakította meg a diplomáciai kapcsolatot Izraellel. Miután a Conducator tudomást szerzett a regnálását megelőző bizniszről, leállította a további kivándorlást, kirúgta a titkosszolgálat vezetőjét, sőt a belügyminisztert is ideológiai bomlasztással vádolta meg – mondja Nagy Levente. Pár évvel később azonban maga a főtitkár vetette fel újra az ötletet, neki azonban már snassz volt a cserekereskedelem: keményvalutát akart. Újra hivatalába helyezte Marcu belügyminisztert, aki újra felvette a kapcsolatot Jacoberrel. Kikötötte, hogy Izrael minden egyes zsidóért meghatározott összeget kell, hogy fizessen. Az összeg nagysága a zsidók korától, iskolai végzettségétől, mesteriségétől és családi státuszától függött. A diktátor fenntartotta a tárgyalások titkosságát, az új megegyezésből eltávolította a DGIE-t, és a Világkereskedelmi Intézet fedése alatt futtatta az üzletet.

1969-ben létrejött az egyezmény Izrael és Románia között, amely három évre szólt. A megállapodás szerint 1971-ig összesen 40 ezer zsidó emigrációját hagyják jóvá (ebből 10 százalék egyetemi diplomával rendelkező, 10 százalék képzett technikus és munkás, és 2 százalék egyetemi hallgató). A tárgyalások sarkalatos pontját a zsidók szállítása jelentette, mivel a románok saját légitársaságukkal akarták teljes áron szállítani őket. Végül engedtek az összegből, de a jegyért továbbra is az izraeliek fizettek. Az egyezményt a román fél nem minden esetben tartotta be, ennek ellenére ötévente megújították. Románia a kivándorolni készülőkhöz kémet toborzott, akik Izraelbe érkezésük után Bukarestnek jelentettek. 1969-1970 között 250 ilyen informátorral rendelkezett a romániai titkosszolgálat. Az egyiket, Francisc (Efraim) Samuel volt szekus ezredes elfogták az izraeliek, de miután a Conducator azzal fenyegetőzött, hogy leállítja a zsidók kivándorlását, a foglyot elengedték.

Olosz Levente szerint a kifizetések üzleti találkozóként zajlottak le, általában valamelyik nyugati ország fővárosá-

ban. Marcu vitte a listát, amelyen azok a zsidók szerepeltek, akik megkapták az engedélyt a kivándorlásra, Dan és az izraeli titkosszolgálat emberei pedig pénzzel teli bőröndökkel érkeztek a megbeszélt helyre, és lebonyolították a cserét. 1983-ban az ár körüli tárgyalások elmérgesedtek. Ceausescu kijelentette, hogy Izraelnek meg kell fizetnie a zsidók oktatási költségeit is. 9500 dollárt követelt minden egyes zsidóért, és 15 500-at azokért, akik egyetemi diplomával rendelkeztek. A román vezetést az is bosszantotta, hogy Izrael visszautasította a fizetést a kisgyerekekért és az öregekért.

Egy durva becslés szerint 1968 és 1989 között Románia 40 577 zsidót adott el Izraelnek 112 498 800 dollárért, kezdetben 2000, később 3300 dollárért személyenként. A zsidók eladása következtében a romániai zsidók létszáma 1988-ra 23 ezerre csökkent. 1989-ben jóváhagyták, hogy vegyes házasságban élő egyéneket is el lehessen engedni, csak hogy teljesíteni tudják a megígért kvótákat – meséli a történész.

A legérdekesebb a történetben, hogy a zsidókért fizetett horribilis pénzmennyiség Pacepa szerint Ceausescu magánszámláján landolt. Tibori Szabó Zoltán szerint ez az állítás igencsak megkérdőjelezhető, ugyanis a diktátor magánszámlái utáni kutatások ezt nem támasztják alá. Az újságíró úgy tudja, a pénzt a titkosszolgálatok működésére fordították, illetve azok akcióit fedezte.

Hajdú Sándor

(<http://hetek.hu/hatter>)

Korondi forgatós

A nemzet

Minden magyar felelős minden magyarért!

Szabó Dezső

A Nemzet az emberiség létezési módja, sokszínűségében pedig közös kincse, gazdagsága. Egy nemzethez tartozni, számunkra magyarnak lenni ezért nem bűn, nem is érdem, hanem egy természetes állapot, mely egy nyelvközösség, egy kultúra, egy történelmi sors be- és elfogadása, amelybe beleszülettünk, vagy amelyet születésünktől függetlenül vállalunk és magunkénak érzünk. A nemzet tagja lehet tehát bárki, aki lakhelyétől, származásától, sőt még anyanyelvétől függetlenül is ahhoz a nemzethez tartózkodónak vallja magát. A szeretet, az összetartás és a hűség tesz részévé egy közösségnek, nem a hivatalos, de csak látszólagos tagság.

Ez gyakorlatilag azt jelenti, hogy minden egyes embert, aki a nemzethez tartozik – határokon innen és túl – családtagnak kell éreznünk és tekintenünk, és eszerint is kell bánunk vele. Aki nem bánik szeretettel mindenkivel, akivel egy nyelvet beszél, és nem segíti lehetősége szerint, sőt megcsalja, meglopja, elnyomja őket, aki nem a néppel él, hanem a népen, az valójában nem az illető nemzeti közösséghez (bármennyire is hangoztatja egyébként), hanem a nemzetközi alvilághoz tartozik, mert nem testvér lelkileg, érzelmileg ő, hanem a nemzet ellensége. Közülünk való ugyan, de nem közénk való. Az igazi hazafi szolgája és nem ura nemzetének, dísz, példaképe, és nem díszpéldánya. A nemzethez való tartózkodásnak tehát nem a származás a döntő ismerte, hanem a szív, a lélek; de az sem meghatározó feltétele, hogy valaki tökéletesen vagy jól beszélje a nyelvet, ha különben érzelmileg is nem tud azonosulni vele, vagy hogyha nem érzi át kellőképpen azt, hogy nem csak tartozik nemzetéhez, hanem szeretettel és szolgálattal tartozik is neki. Az igazi nemzetszeretet nem abban mutatkozik meg, ha dicsérjük, vagy dicsekszünk vele másokat kisebbsítvén, sem abban, ha bíráljuk, és ostromozzuk mások előtt lebecsülvén, hanem, ha segítjük, fölemeljük, romlani nem hagyjuk.

A nemzetednek (akárcsak a családodnak) szüksége van rád (munkádra, tudásodra, tehetségedre, szeretetedre), véled is erősödik, nélküled is gyöngül, de te magad is erősödsz azzal, ha nemzeted (s a családod) erős, ám ha a nemzeted (s a családod) gyengül, te magad is gyengébb és kiszolgáltatottabb leszel (egységben az erő!). A nemzet (a közös nyelv, kultúra, hagyományok és célok) egyesít, ezáltal a biztonság és az otthonosság érzésével tölt el, hiszen te magad is csak saját nemzeti környezetben lehetsz igazán itthon, ahol félszavakból is megértjük egymást, és ahol mélyebb értelmet nyer még a leghétköznapi munka is, sőt minden emberi megnyilvánulás. A nemzet ezáltal önmagunk kiteljesítésének lehetőségét is nyújtja. De miként teljesíthetnénk ki azt, amelyről önként lemondunk? Önfel-

adással nem lehet önmegvalósítást elérni. Magadat mented tehát, ha közöttünk maradsz, mert a nemzet amúgy is, nélküled is megmarad.

Egy országot, ahol a nép szabadon és jólétben él, nem nehéz kedvelni; a jót könnyű szeretni és könnyű hű lenni hozzá. Ám ahol elnyomás és nyomor uralkodik, ahol fojtotgatják és derékba törik az emberi életet, kevesen érezhetik igazán jól magukat. Ha a munkalehetőségek hiányoznak, ha a becsületes embereket is megaláztatás, börtön és halál fenyegeti, a kilátástalanság elől menekül, sokan választják a kivándorlás útját.

Az elmenetel azonban legtöbbször nem jelent elszakadást, még kevésbé megtagadást, a honvágy a bujdosókat is hosszasan kíséri, a nemzetszeretet anyanyelvének ápolására, továbbörökítésére és az otthon maradtak megsegítésére ösztönzi. Az otthonnak magával vitt képe azonban többnyire már csak a képzeletében él, szülőföldjén hovatovább már nem létezik. Ő maga – ha a családja javára, és a köz hasznára is, de – idegeneknek dolgozik, unokái pedig már rendszerint beolvadnak abba a környezetbe, amelybe beleszülettek, és ha jobban is élnek majd, mint az otthon maradtak, ez már nem vált ki semmiféle örömet, mert a magasabb életszínvonal és civilizáció megszokottá válik. A bujdosók egy része politikai, nagyobbik része azonban rendszerint gazdasági menekült, akik nem is mindig az éhhalál elől, hanem csupán a nagyobb jólét reményében hagyják ott hazájukat. Ám akinek ott van a hazája, ahol a pénze van, önmagát veszíti el. Akinek a pénz és az egyéni szabadságjogok a legfontosabbak, az könnyen feladja nyelvét, nemzetiségét, hazáját, kultúráját és erkölcsi tartását is. A világpolgárság, a közömbösség saját nemzetünkkel és hazánkkal szemben, az egyéni érdekeknek a nemzeti érdekek elé helyezése és a pénz bálványozása megosztja és bomlasztja a közösséget, a kultúra és az erkölcs hanyatlásához, meddő anyagiassághoz és a nemzet fogyásához, gyengüléséhez vezet. A világpolgár valójában sehol sincs otthon, mert sehova sem kötődik, bárhová is megy, hamar beolvad a környezetébe, és így saját gyökereitől, de még önmagától is eltávolodik. Aki tehát anyagi előnyökért vagy akár egyéni szabadságáért feláldozza közösségi szabadságjogait – amelyeket azonban csak együtt érhetünk el – az végül is mindent elveszít, ami jog szerint az övé: hazáját, kultúráját, és egyéniségét is.

Valójában csak a közösségnek vannak jogai; az egyénnek csupán lelkiismereti kötelességei vannak. Az egyéni érdek szétszór, a közösségi érdek ellenben összeköt. A nemzet- és hazaszeretet ezért nehéz helyzetben is inkább helytállásra, együttmaradásra ösztönöz, és arra készítet, hogy ne csak magadat mentsed, hanem a többiekét is, vagy ha ez nem lehetséges, osztozz sorsukban, mert akit igazán szeret az ember, azt nem cseréli fel mással, és nem hagyja magára a bajban. Különösen az orvos, a pap és a tanító (a test, lélek és szellem alapozói) nem hagyhatják árván nemzettársaikat, mert munkájuk nem szolgáltatás, hanem szolgálat. Krisztus sem azt kereste, hogy hol tud jobb és veszélytelenebb körülményeket találni magának. Akiben legnagyobb a szeretet, az életét – egész életét – áldozza társaiért. A sze-

retet ad otthont és hazát, de erőt, bátorságot is a megpróbáltatások elviselésére, és szükség esetén a haza megvédésére. A nemzet- és hazaszeret ugyanis azt jelenti, hogy készek vagyunk önként, életünk árán is megvédeni őt ellenségeitől, akik nemzetünk vagyonára és életére törnek. Ez a férfiak kötelessége. A harc, még hogyha teljesen kilátástalan is a jövőre nézve, a jelenben kötelesség és élet. Kapaszkodni kell, mint a fenyőnek, akkor is, amikor nincs már termőföld, csak szikla van; a cserekléből képződik a talaj.

Hogy jobb legyen, azért dolgozni, küzdeni kell; ez közösségi, társadalmi érdek, számunkra pedig feladat, nemes kötelesség, mellyel tartozunk családunknak, nemzetünknek és hazánkban, hiszen itt van az a nyelv, az a páratlan ősi kultúra, azok az emberek és sajátos értékek, melyeket ránk bízott az Isten. A hűség megbízhatóság és komolyság jele, emberségünk próbaköve. A megbízható és komoly ember nem szalad el a felelősség elől, hanem vállalja a nehézségeket, és nem hagy el senkit, a bajban meg éppenséggel nem. Mert mit ér a szabadság és a jólét, ha nem oszthatjuk meg szeretteinkkel? Könnyebb szenvedést elviselni otthon, mint örülni idegenben. A nemzet- és hazaszeretet értelmet ad életünknek és erőfeszítéseinknek, ám a kötelességteljesítésből, a szülőföld és a megszokott emberi, kulturális környezet szeretetéből, a nehézségek ellenére is sok szép öröm és boldogság fakad.

Lehet, hogy kisebb és szegényebb ez az ország mint amilyent szeretnéd magadnak, lehet, hogy szűkebb a tér és szerencsétlenebb sorsú a nemzet amelyhez tartozol, lehet, hogy nagyra hivatottnak képezed magad, aki méltatlanul a peremre szorult, pedig nem a nemzet vagy az ország teszi nagygyá az embert, hanem az ember teszi nagygyá a nemzetét és az országot; mert sohasem vidék az, ahol a kiemelkedő személyiség él, hanem az a középpont. Nem kell nagy legyen egy ország, hogy nagy-jó híre legyen, mert nem a nagyság a fontos, hanem a minőség. Egy nemzet igazi gazdagsága valójában nem is anyagi, hanem lelki és szellemi természetű, és a nemzet kultúrájában, nyelvében, hagyományában rejlik. Kis nép is lehet első mindezekben, és akkor már nagy nemzet. Szeressük úgy nemzetünket, mint ahogy édesanyánkat szeretjük: nem azért, mert szebb és jobb másoknál, és akit bármikor felcserélhetünk egy még szebbért és még jobbért, hanem mert pótolhatatlan, mert egyetlen. Az igazi szeretetben megvan a kizárólagosság érzése; a hazát sem kárpótolja a nagyvilág, mert nem mindegy az: utazni és utána hazatérni, vagy hányódni, és seholl sem lenni otthon.

Az egész világ nem a mi birtokunk, de a világ népeit barátainknak tekinthetjük, és kultúrájukat a sajátunknak is érezhetjük. Ám a világ nem arra kíváncsi, mit vettünk át tőle, hanem arra, hogy mit adunk neki a magunkéból. Így hát azzal cselekszünk az emberiségért is a legjobban, ha saját nemzetünk és hazánk felvirágoztatásáért dolgozunk. Az irántunk megnyilvánuló érdeklődést és rokonszenvet bárki részéről is érezzük megtiszteltetésnek; de amelyik nemzet nem szab korlátokat az idegenek beözönlésének és letelepedésének, az saját hazájában is kisebbségi, hátrányos helyzetbe kerülhet. A nemzetünk szeretete mindazon-

által ne járjon együtt más népek gyűlöletével vagy elnyomásával, üldözésével, mert nem arra kell törekedjünk, hogy ellenségeket szerezzünk nemzetünknek és magunknak, hanem barátokat és tisztelőket.

A nemzeti közösség nem szervezkedés, hanem élő szervezet, a munka műhelye és nevelőiskola, mely gazdagítja az ember szellemi és lelki világát, a társadalomban értelmes rendet teremt, az életet pedig tartalommal és célokkal tölti meg. A nemzeti jelképek (a Szent Korona, zászló, címer, himnusz) segítenek megőrizni a nemzeti tudatot, erősítik az összetartozás érzését, és a nemzet iránti kötelességünkre figyelmeztetnek; tiltásuk valamely nemzet(iség)re vonatkozóan már jelzi az illető nemzet(iség) megsemmisítésének, kiirtásának vágyát vagy szándékát (például a turul vagy a székely zászló tiltása).

Ahol a legnagyobb a szükség, ott a legkelendőbb a segítség, a sorsközösség vállalása pedig már önmagában segítségnyújtást jelent. A terhek közös hordozása azokkal, akikkel egynek érezzük magunkat, vagy akiknek ügyével azonosulunk, a biztató szó, a vigasztaló mosoly már önmagában is enyhíti a szenvedéseket. Nyomorúságban és üldözöttségben nyílnak az áldozatvállalás, hősiesség, jóság és jobbra törekvés – sokszor könnyekkel öntözött – legszebb virágai. A hazaszeretet észrevételi a szegénységben is a gazdagságot, a sárban is az aranyat, a kilátástalanságban is a reményt, és a lelkesültség aranyporával hinti be a fakó valót, földhözragadtságából pedig az eszmények értékvilágába röpti. Az elnyomottak és legázoltak töltik meg tartalommal az olyan – jólétben gyakran kiüresedett – szavakat, mint: nemzet, haza, igazság, szabadság; ők ismerik legjobban ezeknek az eszményeknek magasztos szépségét, melyekért meghalni is öröm, hiszen ha semmiért sem érdemes meghalni, akkor egyáltalán: miért érdemes élni ?!

A legfontosabb nemzetstratégiai alapelv azonban maga az élet, vagyis a család, a legkevesebb három-négy, vagyis a minél több gyermek, mert a természeti-biológiai törvények előbbre valók, és amelyik nemzet szaporodik, az megmarad, minden megpróbáltatását túléli, sőt megerősödve kerül ki belőle.

dr. Veér Győző, Szováta

Összetartás

1848–2009 – A magyar nép igazi neve: Európa hőse

Az alábbi, szavakból font koszorúval tisztelgett a magyarság előtt Jules Michelet (1798-1874), a tizenkilencedik század legnagyobb hatású francia történésze-gondolkodója. Hasonló véleményen volt a francia szellem két másik ékessége, Edgar Quinet (1803-1875) és a náluk fiatalabb, de ugyancsak romantikus, költőien racionalista (és nacionalista) Charles-Louis Chassin. Magától értetődő az is, hogy nem lebecsülendő hatással voltak koruk francia és európai közgondolkodására, politikai döntéseire. (Márpedig, ami akkoriban Párizsban érdekessé vált, az európai üggyé lett.) Hitték és hirdették, hogy az ember személyesen alakítja történelmét. Az ember a történelem alanya, és a történelem értelme, célja nem más, mint a végzet ellen - a szabadságért vívott küzdelem. Az 1848-49-es, legendába illő magyar szabadságharc fellelkesítette és hitükben megerősítette őket. Alaposabban meg akarták ismerni és ismertetni a bátorság, igazság és áldozatkészség népét. Úgy érezték, ez a legkevesebb, amivel leróhatják hálájukat „a népek hőse” előtt. (Az alábbiakban dőlt betűkkel jelezzük a tőlük származó gondolatokat, igazságokat)

1. A magyarok Európa történelmében

„Még a köveket is megríkató állapot, hogy ez a szent nép, Nyugat áldott megmentője, mely mindenki számára vallásos áhítat tárgya kell legyen, így kerül egyik tolvajtól a másikhoz.” (Michelet)

„Azok a magyarok, akik atyáinkat az iszlám ellen védelmezték, Franciaország számára a legbiztosabb gátat alkották az európai kozák invázió ellenében. Testükkel fedezték a mi Nyugatunkat.” (Quinet)

„Magyarország talán az első nemzet, amely megértette valamennyi szabadságok egyesítését és szolidaritását. Németországban a reformáció fejedelmi jellegű volt, Angliában királyi, Franciaországban arisztokratikus és burzsoá, Magyarországon alapvetően népi és nemzeti. Ez vetette fel a magyarokban a modern alapelv anya-eszméjét: mindenki kormánya mindenki által és mindenki javára. A protestáns lelkipásztorokat és lelkészeket, a tanítókat és inspektorokat általános választásokkal jelölték ki. Ez a választási jog olyan valóságos volt, hogy még a kóbor elemek és a koldusok is élhettek vele.” (Chassin)

2. A magyarok és magyarországi nemzetiségek

Ismeretes, hogy 1848-49 legfájóbb és mondhatni, azóta is nyitott sebe a magyarok és a honi nem-magyarok vitájának, pereskedésének polgárháborúvá fajulása. Kit vagy kiket és milyen arányban terhel a felelősség?

Chassin véleménye mellbevágó, de a maga sajátos, francia észjárásával igaza van. Bennünket hibáztat, de nem azért, mert nem adtunk jogokat a nemzetiségeknek, hanem – éppen ellenkezőleg - mert ezer éven át túl türelmesek, önzetlenek, nagylelkűek voltunk! Chassin ezt nagy hibának, de „szép hibának” tartja. Idézzük: „Szép hiba ez, mert azt bizonyítja, hogy a hun ivadékok tiszta ösztönből meg tudták érteni és tiszteletben tudták tartani a szent dolgok legszentebbikét, az emberi egyéniséget!” Majd így folytatja: „ennek a szép hibának végzetes következményei lettek.” (Hol vagyunk még Trianontól...?! Sz.I.)

Mit kellett volna mondaniuk és tenniük a magyaroknak? Szerinte ezt: „Szlávok és románok, emlékezzetek!...amikor Árpád ide vezetett minket, ahol Attila uralkodott, (...), miért nem keltetek fel egyemberként és üztetek el minket? Ha még léteztek, nem nekünk köszönhetitek-e, akik tegnap ki tudtuk volna ölni nyelveteket és nemzetiségeteket, akik nagylelkűen megadtuk a biztos életet? És később ki fogadott be és ki pártfogolt, amikor a keleti inváziók elől meghátráltak? Ki mentett meg a mongoloktól és a törököktől? Mi, akik vérünkkel öntöztük e haza szeretett földjét, amelyre - mint azt nektek mondják - nincs semmi jogunk. (...) Ha a mi uralmunk oly nehéz volt, miért nem ráztátok le? Mi, mondják, kevesen voltunk, a legkevesebben. Gyakran rendkívül elgyengítettek minket, kiszolgáltatva töröknek és németnek. És most is zsarnokaitok lennének?” Más helyen így érvel: „Sem a horvátok, sem a szerbek, sem a szászok, sem a románok nem azért keltek fel a magyarok ellen (1848-ban), mert ezek meg akarták őket semmisíteni. Ők azért élhettek a magyarok körében a maguk nyelvvel és sajátos szokásaival, mert a „vad ázsiai hódítók”(?!) sohasem próbálták meg rájuk kényszeríteni nyelvüket és erkölceiket átalakítani.”

Chassin, hogy a magyarok igazát erősítse, a Nagy Francia Forradalom intézkedéseit hozza példaként. „Vádolták-e valaha is az Alkotmányozó Gyűlést, a Törvényhozó Gyűlést, a Konventet, mert szabályzatuk nem engedte meg, hogy flaman-dul, az elzásziak nyelvén, vagy auvergne-i, szavojai, burgundi-ai, berry-i, normandiai, vendée-i tájszólásokban szóljanak, langue d'oïl, baszk vagy kelta nyelven? Abszurd, bábeli dolgokat tettek volna.” (A forradalmi vezetés szigorúan megtiltotta a francián kívül bármely nyelv használatát a közéletben és nyilvánosság előtt. A francia nyelv a „szabadság nyelve”, aki másképp beszél - hazaáruló! (Hát igen, a Liberté-Égalité-Fraternité „szentháromsága” francia módra...)

Hangsúlyoznunk kell, hogy míg Michelet és Quinet „csak” nagyra becsülte Magyarországot, Charles-Louis Chassin megszerette és csodálója maradt élete végéig. Jó ilyesmiket olvasni: „Negyven év óta megöregedtem, de ugyanaz vagyok, aki akkor voltam: lelkes magyar hazafi, és mint a nagy korban mondták, világpolgár.”

Erős, szabad Magyarországról álmodott, aki újjászületve - Lengyelországgal együtt - a nyugati kultúra, Európa biztos pajzsa lesz, immár a pánszláv- orosz veszéllyel szemben.

„És Ő ezt betöltené, egész a vértanúságig. Múltja felel ezért. Története nem más, mint hosszú áldozat.”

Tragikusan gyönyörű, látnoki szavak....

Még néhány kérdés. Hogyan lettünk a nemzetek hőséből nemzetek lesajnáltja? Miért „bűnbakosítják” és bűn-tudatosítják ma is a magyar történelmet?” „Merjünk kicsik lenni?” Kinek használ ez? Megbűnhödtük-e már a múltat s jövő-dőt?

A világkultúra nagyjai, rólunk szólva, mind melléfogtak volna? Mind tökfilkók lettek volna? Tényleg, még magunk hasznára, örömére se vagyunk jók? Kik a felelősök? Vagy: minden magyar felelős minden magyarért?!

Szabó István, Sarkad

Gyárfás András

Gömbvillámok

(Folytatás előző lapszámunkból - részletek)

Turulpörkölt

Nem rendeltem, de mindenütt ezt szolgálják fel kéretlenül is. Csömöröm van már tőle. Számomra nem ott a baj, hogy egy olyan valaki készíti, aki a lerobbant, büdös kocsmákban tanult meg főzni, hanem hogy a kész terméket a valamikori 7 csillagos Európa könyvkiadó tette napi menüajánlatai közé. (A magyar-lengyel Krysztóf Varga írásáról van szó – <http://www.origo.hu/kotvefuzve/blog/20110415> –, melyben meglehetősen gúnyosan szól a Magyarországot eluraló és egymással illetéktelenül frigre lépő turulmadarakról és pörköltszagról. A szerk.)

Majmok, lovak, elefántok festenek, és vagyonokért kel el a kép. Nagyon helyes. Minden igényt ki kell elégíteni s minden lehetőséget kihasználni, hogy azok a barmok, kik meg nem érdemelten jutottak vagyonhoz, legalább így, annak egy részét visszaszolgáltassák. De ez a Pörkölt kinek kell? Ha a szerző odakozmált tejen nőtt fel, hát bátran főzze egész életén át magának, de velem ne próbálják megetetni a valamikori magyar könyvkiadás Mekkájának terítékében.

Már másodszor írom, hogy "valamikori", mert tény, hogy Erdélyben 50 éven át az Európa kiadásában megjelent könyvhöz jutni valami olyan kiváltság volt, mint herendi porcelánokból kanalizni a vasárnapi húslevest, de az utóbbi időben sok a moslák a kínálatban. S ez fáj, bosszant, nem jó. Mert tényleg, kinek jó ez az iromány? Az egyetlen ország, mellyel botrány- és zökkenőmentes egymás mellett élésről lehetett tudni, az Lengyelország. Ezt kell megszüntetni ezzel a nagyon jól bevált, perfid módszerrel?

Marosvásárhelyen is, hogy leszűkítsem a kereteket és számomra ismerős vizekre evezzek, míg el nem kezdték az ortodox katedrálisban levő freskót (állítólag egy magyar nemes ver egy román jobbágyot) mint turistalátványosságot és történelmi igazságot mutogatni, állítom, rendben volt minden. Aztán sorozatban jelentek meg a magyarokat gyalázó, a történelmet meghamisító írások, jöhetett az agresszív betelepítés, stb. stb, s hogy ma hol tart a két nép, arról a Krysztóf Varga et Co. Európa most még csak ábrándozik, de azt már tudják, hogy hol és hogyan kell elkezdni. S ez fáj, bosszant, nem jó.

Hopplá

Megszólítottak, kioktattak, majdnem-majdnem rendreutasítottak, pedig nem csináltunk rosszat. A bűnünk annyi, hogy nem vagyunk napirenden a törvényekkel, és a törvény nem ismerete itt sem ment fel a betartása alól.

Nagymamával kettesben a strandon többszöri sikertelen nekifutás után (legtöbbször otthon felejtettük a fényképezőgépet, máskor csak úgy a táskában maradt, vagy az unokák nem voltak hajlandók egy pillanatra szembefordulni), végre megfelelő volt a környezet, a megvilágítás, a fényképezőgép is a kézben, és az unokák is fotó-közelben, de mie-

lőtt kattanna a kioldó, majdhogynem egy bilincs kattant a csuklómon. A strandmester rohant hozzánk: "Az isten szerelmére, mit csinálnak? Börtönbe akarnak jutni és engem is magukkal ragadni? Tegyük el azonnal a gépet, én nem látam semmit!"

Köveztük az utasítást, és a borjú az új kapura értelmesebben nézett, mint mi őrá. Észrevette, hogy itt nem bennszülött svájciakkal, hanem úgy-ahogy integrálódott behonosodókkal van dolga, és látva a nagytáska mélyére süllyedni a corpus delictit, megnyugodva nagy lélegzetet vett és megmagyarázta. Már több éve elindult a preventív harc a pedofília ellen. Észrevéve, hogy a szenvedélybetegségnek hódolók nagy előszeretettel fényképeződnek a strandokon, majd otthon kidolgozzák a képeket és felteszik a netre a maguk és bűntársaik élvezetére, először megtiltották a szülőknek, hogy gyerekeiket csórén homokozni vagy akár fürdeni is hagyják. A pici, alig pár hónaposan is méretes bikniben vagy úszónadrágban grasszál, de rájöttek, hogy a fényképről a delikvens, a perverzbeteg otthon leretusálja a nem kívánt kellékeket, és ott a csemege. Ekkor a törvényhozó megfogalmazta, hogy strandokon fényképezni kimondottan csak a hozzátartozókat szabad, idegen gyermek nem kerülhet a képre.

Semmi sem egyszerűbb, kimegyek a rokon gyerekekkel, és amikor játszadozva egy megfelelő gyermekcsoportba kerül, elkészül a később nagyításokkal, egyszerű fototechnikával elért, kívánt zsákmány.

Ekkor tiltották be a tóparton, fürdőhelyeken a spontán fényképeződést Svájcban. Nincs kiírva valami nagy táblára a bejáratnál vagy a parkban, mert ha mindent kiírnának, ami tilos, az eltakarná a strandot, és ezeket a dolgokat az őslakosok tudják. Hogy honnan? Onnan, hogy tudják, s most már mi is tudjuk, s neki más dolga is van, ő nem jogtanácsosa a strandnak hanem mestere, vetette hozzánk elmenőben, még mindig barátságosan.

Gazdagabbak lettünk egy törvénycikkellyel és szegényebbek egy pár unoka-fotóval, de a mérleg egyensúlyba került, és ez a lényeg.

Ujjé, a ligetben

Közel egy éve minden hajnalban vagy akár késő délután, ha az időjárás megengedi, úszom a tóban, kényszermenetritmusban végigmegegyek a tóparton levő botanikus kerten, majd le a partra, onnan át egy romantikus keskeny kis hídon a gesztenyés allé alá, kapaszkodó a Wagner múzeum dombjára, túloldalt újra a tópart, majd itt, már jól kiizzadva, végig a Tribschen-strand kerítése mellett, kerülve a dolgukat végző kis ebeket és a nylonzacskókkal várakozó gazdikát, fel a Kanton iskola fölé a dombtetőre, s ha a pulzus elérte a 120-at, immár lassabb ütemben újra a gesztenyefák baldachinjára, a kis híd, kert, levájom magamról az átvizesedett mezt és be a tus alá.

Ez így ment több mint kétszázszor, nem kell köszönni senkinek, nem kell senki köszönését fogadni, mindenki a maga vagy a kutyája egészségével van elfoglalva, s jól van ez így.

De tegnap délután a visszaúton, amikor rá akartam térni a hídra, elélem lépett a 2011-es Miss Schweiz. Nem viccelek, megismertem, hisz naponta láthatom a TV-ben. Itt a lány

egy évig különböző szerződéseket kap, köztük egy negyed-órás kis pletykaműsort is moderál a nagy hírek előtt, s így akarva-nem akarva látnod, ismerned kell.

De nem csak lépett, istenem, ettől már vagy még nem gyulladok be, de a legkedvesebb mosolyával szólt hozzám: - Jó uram, megkérhetem valamire? Pillanatnyi elmezavaromban elfelejtettem, hogy boldog, nős, gyerekes, unokás, sőt azt is, hogy fiú vagyok vagy lány, és...persze, persze, hogyne, már miért nem - hebegtem, habogtam....- Arra szeretném kérni, hogy mivel a híd túlsó felén filmezik ahogy lelépek, álljon el az eredeti szándékától, hogy itt most átmegy, és várjon vagy egy fél órát ott a parkban a padon, aztán mehet, vagy kerüljön másfelé ...

Fájt az ébredés. Hol vannak a régi szép emlékek: "Szépfíú, jöjjön be, szépfíú, nem akar szórakozni? Alig egy kékhasú, meglátja, megéri...

Receptek

Még élénken él bennem a német egyesítés. A mozgalom, mint a jéghegy, csak a csúcsát engedte látszani, de már sejteni lehetett, hogy egy rendszer Titanic-jának készül a mélyben a csapda.

Úgy 30 éve a legnagyobb német TV-adók az időjárás-jelentésnél az egész nagy Német Birodalom térképét terítették az ernyőre, eltűntek a határok, és ez ellen senki sem tiltakozott, hisz ez egy jóhiszemű ingyenes szolgáltatás volt a gazdag nagybácsitól.

Lassan megjelentek a fűszerek a Nagy lakomához, és amikor Willie Brandt kijelentette ország és világ előtt, hogy "Jetzt wachst zusammen, was zusammen gehört" - már tálalni lehetett.

A Duna TV már évek óta az egész Kárpát-medence időjárását jósolja, és a Tusványos idején jelszava kísérteties fordítása W. Brandt plakátjának: "Összenő, ami összetartozik".

Itt valami óriási, kiemelt betűkkel kellene, hogy leírjam, nálam jobban senki sem kívánja a mozgalom sikerét (Autonómiát, nemzetegyesítést, stb.), és kéteyleim nem a tartalmát vagy célját, hanem a formát féltik. Nem hiszem, hogy a német vagy bármilyen más recept alkalmazható lenne Erdélyben. Az anyaország és Erdély között nincs egy cementből, vasbetonból és szögesdrótból épített, lebontható hatalmas betonfal, de városokat fojtogatón vesznek körül szürke betongyűrűk, és minden kis helyiségben ott az újonnan, de ezer esztendőkre épült trójai faló, a hagymakupolás ortodox templomok falanxa.

Ez még mind legyőzhető, hisz anyagból vannak, ehhez csak összefogás, közös akarat kell határon innen és túl, de itt valami nincs rendben.

Büszkén hallok nap mint nap, hogy már közel 200 000 honosítási kérvény van munka alatt, és az eskütelemek már a jövő évre tolódnak, akkora a felgyűlt anyag, és ez előreláthatólag ebben a ritmusban megy majd tovább. Beteges matekos lévén visszaosztom a határon kívül levő 5 millió magyart, és lefagyva nézem az eredményt: kb. 20 év múlva egyesül egy igazolványban a magyar nemzet, és akkor indulhat az effektív összenövés.

Nem Tusványos az út (jó, ez is kell), ahova a legtöbb résztvevő évek óta csak a "buliért" jár, hanem Csíksomlyó szel-

lemét kellene követnünk, azt a hihetetlen erőt, ami csendben sugárzik a domb fölött, és ami megsokszorozódik, amikor a résztvevők merítenek belőle. Csíksomlyót, amelyik úgy ereszti el zárandokait, hogy kérés nélkül is megfogadják, jövőre újra itt, de már hozom a szomszédunkat is. És ígéretüket, amit maguk tettek maguknak, betartják.

"Hiszünk, és a hit összetart". "Nem 15 millióan vagyunk magyarok itt-ott, szétszórva a világban, hanem egy 15 millió magyar nemzet, akik egyek a hitben". Nem védek és nem biztatok senkit, csupán nem hallgatom.

Özönével kapom a norvég témájú körleveleket, és már több hete visszafogom a blog-oldalt, arra várva, hogy tiszta képet is kapjak, mi is történt tulajdonképpen?! Félek leírni, hogy egy norvég fiatal nem tett egyebet, mint hogy 1000 évet tévedett. 1000 éve a katolikus egyház jóváhagyásával és a Pápa áldásától kisérve százezres gyülelész hadak sepertek végig Európán útban a Szentföld felé és Magyarországon át. Ha a falvak nem szolgáltatták ki kamráikat és asszonyaikat, legyilkoltak és felégettek mindent. Keresztes vitézek voltak ezek már az indulásnál, akiknek sikerült több százezer más hitűt legyilkolni, és a hazatérteket hősként ünnepelte a keresztény világ.

Ja, hogy változtak az idők? Igen, biztosan, de vajon javukra, javunkra?

Közel 7 milliárd ember hördült fel, hogy gyorslövő fegyverrel csak úgy lekasabolt 77, szerinte bűnös elveket valló, más véleményt képviselő embert, de azt, hogy azon a 2004. december 5-én közel 2 millió ember lelkébe gázolt bele egy kormány, amikor hazájukat mostoha anyaországgá szavaztatta, és tagjai ma is büntetlenül pártokat alapítanak, és nem 3 csillagos norvég börtönökben, hanem 7 csillagos rózsadombi házakban lubickolnak - tudomásul sem veszik.

Pedig mennyivel könnyebb egy napozás közben tarkót érő golyó általi halál, mint egy egész életet megalázásban, gyalázatban élni!

A felháborodások, hogy a norvég börtönök erre fele több csillagos szállodának felelnek meg, óhatatlanul eszembe jutatják a Kovács György mester által megrázóan szavalt középkori balladát. A medvék naponta látják, hogy az emberek micsoda erőfeszítéseket tesznek, hogy feljuthassanak a közeli hegy tetejére, és elhatározzák, hogy ők is megteszik az utat. Napokba kerül, míg felérnek, többen közülük lezuhanak. Amikor fent vannak és élvezik, hogy elérték a csúcst, örömujjongásukat megzavarja egy közeli szirten fejét búsan lógató sas látványa. - Hát te miért nem örvendezel velünk, hisz fent vagy a csúcson? - Igen, itt vagyok, csak hogy én onnan fentről ereszkedtem le...

Nem vádolok, nem védek, nem biztatok senkit, és akárcsak a régi kötelező pártgyűléseken, csatlakozom az előttem fel szólalókhoz, és saját véleményemmel nem értek egyet.

Félek

Igen, határozottan meg vagyok ijedve, mert vezető politikusaink kijelentették, hogy nincs ok pánikra, a frank erős kezekben van.

Harminc nyugaton, és közel negyven, keleten megélt év alatt megtanultam, hogy a politikusok mindenütt a világon először legyintenek egy új fenyegetésre, majd beismerik, hogy valami van, de közel sem olyan veszélyes, mint ahogy

azt a bulvárlapok szenzációhajász írnokai lefestik, és ha már fenyeget a katasztrófa, hát valami látszatlépésekkel kitolják az intézkedéseket a következő választásokig.

Ha valami csoda folytán ők maradnak a csúcson, hát csak lesz valami, mert még sosem volt úgy, hogy ne legyen valahogy, ha meg nem ők, akkor a másik úgylis belebukik, és jöhetnek vissza.

Svájcban hamarosan az én kis nyomtatómon is frankot kell préseljek, mert a nemzeti bank nem tudja követni a piac igényét, már több mint 700 milliárd új frankot adtunk el értéktelen dollárért és euróért, a magyar forintot holnaptól a nagy bankjaink, mint szupermarketek az akciós árut, kiteszik a járdára egy ládába, csomója vagy kötése egy frank. Eközben a EU vízfeje Brüsszelben tovább nő, egy eleve kormányozhatatlan hajón egyre több a kapitány, s nincs egy matróz sem, ki lemossa a fedélzetet, hogy legalább tisztán sülyedjen majd el a hajó és ne mocskolja a környezetet.

Valahogy úgy vagyok ezzel a frank-izmosodással, mint gyermekkorom izompacsirtája, aki felcsípett egy kis tyúkot az utcán és a legényszobában vetközni kezd: - Na ide nézz Bébi, ez Dinamit (s veregeti a vállait, majd karját, mellét, combjait). Dinamit, dinamit, dinamit... Aztán amikor letolja a gatyáját, a hölgyike elindul az ajtó fele. - Mi van Bébi, megijedtél a sok dinamittól? - Attól nem, de túl rövid a gyújtózsínór ennyi dinamithoz.

Baj van mindenütt

Baj van az Euróval. De mint minden baj, ez is magával hozott valami jót is. Látunk. Most már tisztán látunk, már-mint azok, akik képekből, hírekből olvasnak.

Angela Merkel kancellár és Sarkozy elnök leültek, hogy megoldják a már-már súlyosan vesztes helyzetet, amibe az Euró gyengesége kergette az EU-t. Igen, ők ketten, és nem José Barroso, van Rompuy et Co. A Brüsszeli vízfej több ezernyi, erre választott, mamutfizetésekkel honorált politikus kussol, ők az EU adófizetői pénzének szétosztására szakosították magukat: először leválasztjuk ugye ami nekünk jár (s ezt évről évre növeljük), majd ami marad, annak orosz-lánrészét a környezetvédelemre (értsd: a mi környezetük védelmére) költjük, a többieknek meg csepegtetünk annyit, hogy meg tudják írni a pályázataikat, amiket aztán majd ha hó lesz és piros és nagy, és túl lesz Európa a világválságon - ki is fizetünk.

Na de ne sepregessek a szomszédban, amikor itt nálunk Svájcban is nagy bajok vannak. Az újságok már-már kormányválságról zúgnak. A helyzet tarthatatlan. 2010-re 0,6 milliárdos deficitet terveztek az államkasszában, és 2,5 milliárd többlettel zártuk az évet. Óriási volt a felháborodás, a pénzügyekkel is foglalkozó államtanácsos alig tudta megmenteni a bőrért azzal, hogy 2011-ben helyrehoz mindent egy 2 milliárdos hiánnyal, és tessék, most zárták az évet, és 3,6 milliárd többlet van megint a kasszában. Ezt a fejtelenséget!

Most kellene újra kiírni a népszavazást, hogy akarunk-e vagy sem az EU tagja lenni!

Boldogság, merre vagy?

A hamburgi, Jövő Kérdéseivel Foglalkozó Alapítvány közzétette az Európai boldogságstatisztikát. 13 ország 15 000

polgárát kérdezték meg. Íme az eredmény:

1. Dánia	96%
2. Görögország	80%
3. Olaszország	79%
4. Franciaország	77%
5. Hollandia	72%
6. Anglia	72%
7. Svájc	71%
8. EU-átlag	68%
9. Spanyolország	68%
10. Ausztria	63%
11. Törökország	61%
12. Németország	61%
13. Lengyelország	50%
14. A többi (így írja)	37%

Ritka dolog, hogy Hamlet kulcsmondata, amit Marcellus mond ki: „Rohadt az államgépben valami”, és mellette a műfordítók ránk erőszakolt változata: „Valami bűzlik Dániában” - egyszerre alkalmazható. Igaz, az egyik Dániára, a másik Görögországra.

Vegyük Dániát. A boldogság-számláló megállít 1000 dán állampolgárt és rákérdez: ön boldog? Vagy udvariasabban: boldognak teccik lenni?

Én ismerem a dánokat, jártam ott, szorgalmas, intelligens népség, és nem reszkíroz meg egy nem-et erre a kérdésre, mert tudja, hogy akkor jön a kínos és sok időt igénybe vevő másik kérdés: miért nem? - és ennek megválaszolására sem ideje, se kedve nincs, rohan, hogy valahogy összeszedje a napi kis vidámságpor-adagot. Tehát "Igen", és Pá.

A görögöknél semmi kétség, hogy a 80% jóval a valóság alatt van, a 110-120% talán fedné azt az eufórikus, boldog állapotot, amit már hónapok óta látok a TV-ernyőkön. Emberek százezrei vonulnak ki nap nap után, és rázzák az öklüket a hamburgi kutatóra, amiért csak 80%-ot hozott ki. Valószínű, hogy nem is tud görögül a kutató, és azt sem tudja, hogy - mint a távol-keleti kultúrában - a bólogatás jelenti a nemet és a fejrázás az igent, és hogy itt a mindennapi tüntetés, rendőrökkel való összecsapás, kormányválság, eladósodás a kifejezője a boldogságnak.

Olaszországban meg Berlusconi kérdezte meg ezerszer és nem ezer polgárt egyenként, és Franciaország hogyan lenne boldog, mikor Carla Bruni asszony végre terhes. Itt is, ott is a 100% a reális szám.

A "török" mutató a Németországban élő törökök válaszait tükrözi. Aztán meg ami igazán felháborít: Mi az, hogy a többi, és 37%? Huszon-hány tagja is van az EU-nak? 13-t kérdeztek meg. Még a felét sem, és akkor honnan jön ki, hogy a "többi" 37%? Ez igencsak bosszant, mert ezt a "többi" igazán jobban ismerem, mint bármelyik hamburgi okos.

Magyarország minden szomszédja csupa boldog állam, hiszen csak egy dolog foglalkoztatja őket: hogyan lehet minden nap valami újat kitalálni a magyar kisebbség ellen, és miután ez teljességében sikerül, hát boldogok.

Különben is, aki a mai időkben azt válaszolja: Igen boldog vagyok, hát övé a mennyek országa, de idelent...

Á hagyjuk, mert csak irigység beszél belőlem, azzal a vacak 71%-al. Azt hiszem, most, hogy megjelent a statisztika, ha újra kérdeznék, Svájc a "többi"-hez sem férne be.

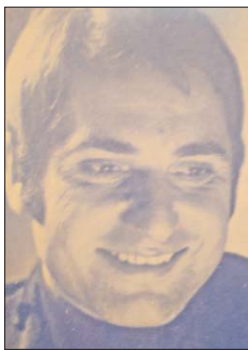

Eleven hagyomány

Nemess László

(Marosvásárhely, 1944. április 24–1999. július 27., Marosvásárhely)

„Megöregszik a szemed a szerelemben – mondja kedvesem –, mindig megöregszik, finom apró ráncok kerítőhálója vonja gyűrűbe, s ilyenkor csodálatos meghatottságot érzek, mert eszembe jut a tenger, ahol a szarkalábaidat szerzed, ahol akkor jártál, amikor még nem ismertelek”: Egy áthidalhatatlanul szélesnek tűnő éjszaka vége felé mondta ezt, amelyet ébren virrasztottunk át, egymásba kapaszkodva, hogy el ne sodorjon a sötétség: egy olyan éjjelen mondta ezt, amelybe beleügyodni nem tudtunk, amelyet elfogadni nem akartunk, mert a nappali szerettük volna végtelenné sámlánkodni, de mégis éjszaka volt, s mi a hajnalt vártuk, bár tudtuk – szarkalábakon érkezik, kajánul, gonoszul, hogy időnk múlására és végességére figyelmeztessen, szarkalábakon érkezik, mint valaha a tengeren, a férfipróbák éjszakái után, és akkor belém villant a boldog felismerés, hogy szerencsés ember vagyok, mert sohasem az eltűnt, elveszett idő nyomát kutattam-kerestem, hanem a megnyert időt, mert az életveszélyes megpróbáltatások éjszakáin, az önmarcangoló kételyektől terhes bűvárkodások éjjelein, akár csak szerelmeink éjszakáin, időt nyerünk – tudásunk és emberségünk kiteljesítésébe transzformált időt. S a szarkalábak, amelyeken a hajnal érkezik, számomra immár örökre a megnyert idő diadalát hirdetik.” (Nemess László)

Az Óperenciás tenger túlsó partjáról, egy láthatatlan szigetről üzent a hajós, s én egy „szarkalábakon közeledő hajnalon” hallok a hangot: „rövidesen a 70. életévem betöltését ünnepelhetném, de immár 14 éve erről a senki szigetről felemelkedve, időnként egy rózsaszín felhő mögül nézem elképedve, hogy mit műveltek a Földdel, mit műveltek egymással, s talán örülök is annak, hogy tielőttetek léptem rá az égi útra onnan, ahol már szinte teljesen sikerült kiírtanotok két fontos dolgot, ami számomra a létet jelentette valamikor: a természet gyönyörűsége egyensúlyát és az Emberséget. S bár fikarcnyi kajánság sem szorult belém, mégis üzenem azoknak, akiknek ez így jó, hogy kívánom, minél hosszabb ideig „élvezzék” a megromlott világ bűzét, ennél nagyobb büntetést úgy sem lehetne kiszabni egyikőjükre sem, elkövetett bűneikért.”

Tehát, tengeremesszeségből ezt üzeni a hajós: Úgy tartják: jó barátok/ majd messzi partra jutva,/ ha elszállt bú, baj, átok/ egymásra lelnek újra.” Vajon mindez igaz? A válasz szintén tőle érkezik: „Nem, nem találkozunk. Egyszeri, megismételhetetlen életünk végére a halál végső pecsétet nyom” És „Ha fiatal koromban nem leszek tengerész, nem hajózok éveikig, egészen másképpen alakul életem. Bizonyára boldo-

gabb lettem volna, de nem én.” – írja a Rekviem az élőkért című jegyzetében. De ha így van, akkor az élők legalább az emlékét próbálják felidézni annak, aki alkotott, nem is keveset, nem csak mímelte az alkotást. Akinek novelláit, regényeit olvasva utolérhetetlen az az erő, mellyel arra kényszerít, hogy igenis tartsunk vele; azzal a könnyedséggel, mellyel utánozhatatlanul természetessé teszi a mindennapi helyzeteket a nem mindennapi írásaiban.. Éppen ez a könnyedség rémíti meg leginkább az olvasót: a végzetes, kárhozatba vezető folyamatok láttán, ahol minden oly természetes, mintha bármelyikünkkel megtörténhetnék, mint ahogy bármelyikünkkel meg is történhetik. És mégis, öneki fáj az élet, olyannyira, hogy alig-alig tudott megküzdeni vele, míg nem jobbnak látta feladni. Ugyanis, hamar felismertették vele, hogy semmi nem tud riasztóbb lenni a visszájára fordult létnél, melyben minden érték salakká válik, minden szépség csak szellemként kísért, minden barát ellenséggé vadul, minden ígéret fenyegetéssé élesül.

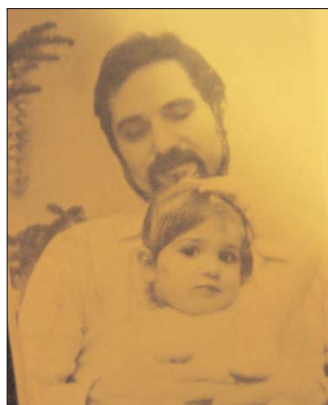
Nemess László (családnevén Nemes), 1944-ben született Marosvásárhelyen. Szülővárosában, a Bolyai Farkas Középiskolában érettségizett, majd a konstancai Tengerhajózási Főiskolán szerzett diplomát. Öt esztendeig szolgált hivatásos fedélzeti tengerésztisztként, járta a világtengereket. Ezeken az utakon szerzett élményanyagát dolgozta fel pályakezdő elbeszéléseiben, regényeiben, melyekkel a hetvenes évek elején az erdélyi irodalmi életbe berobbant.

Hazatérte után, 1972-től, az **Előre** marosvásárhelyi tudósítója, 1976-tól az **Igaz Szó** szépirodalmi folyóirat, majd ennek jogutódja, a **Látó** prózarovat-szerkesztője, emellett a lap Irodalmi Körének egyik irányítója is volt. A **Delfint** (az Igaz Szó magazinmelléklete) szerkesztette, angol és román nyelvből fordított. 1992-ben, külső kényszerítő okokból Sepsiszentgyörgyre költözött, ahol a **Háromszék** című napilap munkatársa lesz.

1982-ben megkapta a Marosvásárhelyi Írók Egyesületének prózadíját, 1991-ben és 1992-ben pedig a Magyar Távirati Iroda tárcanovella-pályázatának különdíját nyerte el.

Első regényében, a **Hosszú útból** (1973) két fiatal hajóstiszt megpróbáltatásait, férfias helytállását mutatta be. Ezzel új, eddig ismeretlen területet hódított meg az erdélyi magyar prózairodalom számára. A **Szilvesztert ajándékba** (1976) - egy kisregényt, s néhány elbeszélést tartalmaz. Következő kötete, a **Szarkalábakon jön a hajnal** (1979), ugyancsak az egykori tengerésztiszt személyes élményeit hozza előtérbe, a hajósok cseppet sem szürke hétköznapijairól szól, ám ugyanakkor a szerző ráirányítja a figyelmet egy merőben más környezet bátor embereire is, nevezetesen, a hegymászókra. Lászlóffy Aladár a kötetre hivatkozva mondja, hogy írója „egyik leg-

eredetibb prózaíróknak”, miközben sajátos humorát is nagyra értékeli. Másik novelláskötete, a *Ködöszlás* (1982), a korabeli ifjúság sokrétű erkölcsi kérdéseit tárgyalja, hiteles beleérzéssel. Ezt a novellafüzért kritikusa, Mózes Attila egyenesen pikareszk regénynek fogja fel. „Nemess László – írja – az apró ellentételezésekkel tud fokozni. Az ellentétek pedig egymásba kapcsolódnak, szorítják egymást, és lassan a vörös izzásig hevítik a cselekményt. Az ellentétek a hétköznapi apró pillanatképeiből állanak össze, s összhatásukban azért félelmetesek, mert jól felismerhető a rettegésben a hétköznapi napiság néhány eseménymotívuma. A kis atrocitások a rettegés apokalipszisává állnak végül össze, s az unalom hétköznapijából épülnek ki. A rettegésben tartott ember manipulálható, ez az erőszak hatalmi ideája”.

Nemess László a 80-as évektől olyan regényekkel jelentkezett, amiket saját, „belső tengerein” tett újabb utazásainak is felfoghatunk. Jellemformálása elmélyültebbé vált, *A nyár utolsó éjszakája* (1986) című regény egy hirtelen nagyra nőtt kisváros művészvilágának fiatal jeleiről, helyüket kereső tehetségekről vagy kalldó figurákról, szövevényes szerelmi bonyodalmakról,

pletykákról, egymásba gabalyodó történetekről nyújt mozgalmas és hiteles összképet, mindenek központjában a szobrász Égő Mátyással. Jól felismerhető, hogy a helyszín a szerző szülővárosa és az alakok többségének modellje marosvásárhelyi.

Utolsó nagyregénye, a *Józua* (1989) szembenéz a hatalom és a kiszolgáltatott egyén viszonyának izgató problematikájával. Ebben a regényben ismét a tenger vonzásában alakítja hőse sorsát. Józsuát, a kapitányt, a szakadék széléről emeli magához egy hatalmas hajózási cég és küldi tengerre, hogy elpusztíthassa. Józua egyre inkább beletörődik végzetébe, lépésről lépésre halad előre az erkölcsi züllés útján. Rajta is eluralkodik a dicsőség keresése, a hatalomvágy, s ebben a kegyetlen szorításban fokozatosan hull darabjaira az ember személyisége, devalválódik az igazi érték. Ebből a regényből sem hiányzik a helyzetek izgalmas feszültsége, s ez az emberhez méltó lét esélyeinek századvégi riasztó kalandjára emlékeztet.

Nyolc éven át volt kollegám Nemess László, a szó igazi, emberi értelmében is. Székely Jánoson és Varró Ilonán kívül egyetlen abból a közösségből, amely a „nagy változás” után hajlandó volt észrevenni és értékelni az én írásaimat is, egyetlen, aki szót mert emelni olyankor, ha valamiféle igazságtalanságot észlelt.

Mindezeket összegezve, élt Marosvásárhelyen egy ÍRÓ, akinek fáj a világ, de akinek földi formájában nem volt elég ereje felvenni a harcot a Gonosz színéváltozásaival, így mindinkább eltávolodva, egyszer csak beleveszett a nagy óceán láthatárán túl terjeszkedő, áttekinthetetlen ködbe. De azelőtt még (Látó, 1992. 3. sz.) volt bátorsága leírni, hogy 1990. véres márciusa után már kevés meglepetés érte. „Megszoktam már, hogy arról terjedt el a köztudatban, hogy író, aki még egy épkézláb (vagy akár gyenge) novellát vagy verset

nem írt, hogy az utazik külföldre tárgyalni érdeklünkben, aki egyetlen magyaron kívüli nyelvet nem ismer, hogy az szóno- kol, aki beszédhibás, az kezeli a pénzt, akinek három fizetése is kevés, az rendel külföldről könyvet, aki már tíz éve semmit sem olvas, hogy daltonista ítélkezik festőművészeti tárlaton, a süket írja a koncertismertetőket. Ilyenkor eszembe jut egy amerikai mondás: „You can’t roll-skate in a buffalo herd.” Vagyis: „Nem görkorcsolyázhatsz a bölénycsordában!” Sajnos, mint mindig, ekkor is az igazat szólta. Csak azt nem tudhatta, hogy az írása befejező mondatai ilyen rövid ideig lesznek érvényesek. Így ír: „Zavaros, nehéz, kilátástalan történelmi korszakokban mindig divatba jön az Úristen... A replikába nem haltam bele, de egy ideig viselem nyomát. S különben is... úgy tartják: „Jó barátok...”

Nos, ebben az egyben tévedett, ami azért nem csoda, mert a jóhiszemű embereknek valamiben mindig muszáj tévedniük. Ha egyébben nem, saját útvesztőjükben tévednek el. Abban viszont nem tévedett, hogy bölénycsordában, valóban lehetetlenség görkorcsolyázni.

Míg lelke valahol túl az Óperencián, földi maradványai a marosvásárhelyi református temetőben várják a boldog fel-támadást.

(B. Osvát Ágnes)

Nem lenne teljes ez a megemlékezés, az őt eltemető **Kecskés Csaba unitárius lelkész-esperes** igaz hitet sugárzó búcsúztató beszéde nélkül, amiből helyhiány miatt sajnos csak részleteket tudok itt közzétenni.

Nemess László író temetésén elhangzott beszéd 1999. július 31-én

Bibliai alapgondolatok:

107. Zsoltár 23-30 versek: „...Vannak, akik hajókon a tengerre szálltak, munkájukat a nagy vizeken végezték. Ezek látták az Úr tetteit, csodáit a mélységes tengeren. Szavára forgószél támadt, fölemelték őket a hullámok. Égig emelkedtek, majd a mélybe zuhantak, kétségbeestek a veszedelemben. Imbolyogtak, tántorogtak, mint a részegek, bölcsességük egészen odalett. De az Úrhoz kiáltottak nyomorúságukban, és kiszabadította őket szorult helyzetükből. Lecsendesítette a forgószélet, elcsitultak a hullámok. Örültek, amikor azok elsimultak, és a kívánt kikötőbe vezette őket.”

Máté 7, 6: „...Ne adjátok oda a kutyáknak azt, ami szent, gyöngyeiteket se dobjátok oda a disznók elé...”

Nehéz kihívás, de ugyanakkor megtiszteltetés számomra, hogy itt állhatok és megpróbálhatom szavakba önteni elmúlása felett érzett keserű érzéseinket. Tudom, hogy gyöngye, erőtlenség minden emberi szó, amelyet temetésen kell elmondanunk. Tisztábban, hitelesebben és örökérvényűbben beszélnék az utókor számára helyettem, helyettünk könyvei, írásai, a benne megfogant és papírra vetett gondolatok.

Az ember az a gondolkodó lény a földön, aki életének leforgása alatt szüntelenül elveszít valamit születésétől halá-

láig. Elveszítjük a gyermekkort, annak boldog, játszadozással teljes világával, hogy megérkezzünk az ifjúkorba. Elveszítjük az ifjúkor merész álmokat szövögető, tervezgető időszakát, hogy megérkezzünk a felnőttkorba. Majd a felnőttkor dolgos, munkás éveit is magunk mögött hagyva megérkezzünk az idősorba. Életünk végéhez közeledve pedig megmarad számunkra végső fogódzóként, reménysugárként az Isten. Megmarad a hit, amellyel Benne bízunk, a reménység, amellyel a végső dolgok elé tekintünk, és a szeretet, amellyel szeretetinket, barátainkat vesszük körül.

Nemess László életéből ez az utolsó szakasz kimaradt. Ő a felnőttkor derekáról egyenesen az örökkévalóságba távozott. Magával vitte életének küzdelmes, megpróbáltatásokkal teljes, de szépségeket, boldogabb órákat, percek is rejtető emlékeit. Életét hasonlíthatjuk a haragvó, hullámos tengerhez, mely hol a magasba, csúcsokra dobta őt, hol a mélységekbe, hullámvölgyekbe taszította. Gyöngy volt Ő, tengerfenéken csillogó igazgyöngy társadalmunkban, és mi nem tudtuk megbecsülni őt. (...)

(...) Egyenes gerince és igazságszeretete nem tudta elviselni a sokszor igaztalan, értékeket mellőző, törtető világot maga körül. Külön világban élt, írói világa más volt, mint a kemény, tárgyilagos, farkastörvényű mindennapok. (...)

„*A nyár utolsó éjszakája*” című regényében, a szobrász-sírkőfaragó Égő Mátyás szájába adja életfilozófiáját. Ebből szeretnék felolvasni egy részletet, mely mintegy összegzi is életét:

„...- Mondd csak Mátyás... miből élsz te tulajdonképpen? A szobrászatból, vagy a sírkőfaragásból?

Égő Mátyás nem válaszolt azonnal.

- A két legellentmondásosabb emberi tulajdonságból. Az elmúlás-félelemből és az emberi kegyelemből. Vagy a kegye-

let mezébe öltözött büntudatból. Látod, egynémely ember leéli kemény, adakozó életét, és a környezete csak akkor ébred rá erre, amikor meghal. Akkor aztán sietnek maradandó sírjelet állítani neki. Esetleg egy életen át kihasználták, gáncsolták, nyomták, mellőzték, és a halálban felismerik benne azt, ami örökkön élő: az emberi jót. Akkor aztán buzgón tárgyi emléket készíttetnek ennek, mintha az örök dolgoknak szükségük lenne ilyesmikre ...Aztán vannak, akik eseménytelenül, ostobán vagy éppen kártékonyan élik le üres életüket, s a vége felé, amikor erre óhatatlanul rájönnek, megrémülnek a feledés porlasztó, őrlő hatásától, pánikba esnek az elmúlás gondolatától, és még életükben bebiztosítják maguknak az utókorhoz szóló, intő, figyelmeztető jelet. „Vegyétek tudomásul, utánam jövők! Az életben semmit sem tettem, ami hasznos, de összegyűltem annyi pénzt vagy hatalmat, hogy felállíthattam magamnak ezt a sírkövet, kriptát, piramist...”

A szobrász elgondolkozva, fénytelen hangon folytatta:

- És vannak, akik igyekeznek szépen élni... megtalálni az arany középutat a közösség és a saját magunk iránti kötelességek útvesztőjében, a helyes irányt a kötelességek és vágyak dzsungelében. És megpróbálják kételkedő hittel és büszke alázattal szolgálni a szépet. Hogy aztán egy szép napon rájöjjenek: ez is csak az elmúlás elleni ős-ösztönös tiltakozás...”

Most, amikor végső nyugvóhelyére elkísérjük, tudjuk, hogy bár Nemess László testi valóságában elhunyt, de nem vezett el, nem tűnt el az örök feledés kódében. Szelleme, írásai fátylaként égnek és világítanak. Írásaiban él Ő és intón figyelmeztet minket arra, hogy gyöngyszemeinket ne tékozzoljuk el, hanem igyekezzünk azokat megbecsülni minden időben.

Ámen.

Nemess László

ESTIKE UTCA 17.

Seres Ákos leugrott a vonatról, s mintegy tizedmagával – célhoz ért útítársaival – kisietett a délelőtti napsütésben melegedő térre. Az állomás épülete előtt diszkrétén, de nem feketébe öltözött, élénkségből és megfáradtságból ötvözött idős hölgy állt. Éber szeme végigfutott a frissen érkezetteken. Pillantása megakadt Seresen, a világos színű szempár kérő volt, hívogató s ugyanakkor furcsamód gunyoros. Közélebb van a nyolcvanhoz, mint a hetvenhez, állapította meg Seres, és bruttó megvan harminc kiló.

Seres ráérősen megállt, körülnézett, megigazította vállán az utazótáska szíját, majd azon tűnődött, kitől is kérdezhethetné meg a járást. Estike utca 12., gondolta – vajon merre lehet? Ismerőse csak annyit mondott az utcáról, amelyben lakott, hogy egyelőre még a városka szélén van, viszont nem-sokára csaknem központinak fog számítani. De addigra már nem lesz... Ezt egy külföldi akár értelmetlennek is találhatta volna, de a városokban, ahol Seres megfordult, ez gyakorta történt így.

- Fiatalember kedves – hallotta Seres, és egy könnyű kéz érintését érezte karján. Lenézett s pillantása az imént észlelt, éberén kérő, világos színű, okos szempárra bukkant. – Tessék – mondta.

- Nem tudja véletlenül, merre van az Estike utca?

- Az Estike utca? – ámult Seres azon, hogy az ismeretlen hölgy kérdése ennyire rímelt saját gondolatára.

- Nem tudom merre van, de magam is nagyon szeretném tudni. – Csak miután ezt kimondta, ámult tovább, hogy miért is tőle kér útbaigazítást ez a néni, akinek könnyű kézításkáján kívül más „málhája” nem volt, miért is tőle, aki-

ról lerí, hogy most pottyant a városba.

- Miért szeretné tudni? – az idős hölgy szemében gyanakvás rebbent.

- Keresek valakit – mondta Seres –, az Estike utca 12. szám alatt lakik.

- Ó, a... - az öreg hölgy a szája elé kapta a kezét.

- Micsoda?

- Semmit – mondta a néni. – Nem ismeri a várost?

- Nem – mondta Seres -, nem ismerem a várost, csak ezt az ismerősömet ismerem, aki nemrég költözött az Estike utca 12. szám alá. De nem tudom, hol van az Estike utca.

- Én is oda szeretnék jutni – mondta a hölgy –, egy régi barátnőmet szeretném meglátogatni.

– Szintén zenész – mondta Seres vidáman –, keressük meg hát az Estike utcát és régi barátnőinket.

Nem ismerem a várost – mondta a néni, majd megváltozott hangnemben folytatta: – Csak látogatóba jöttem. Rokonsághoz... A fiam első feleségéhez...

– A fia meghalt?

– Elvált. Majd újra nősült. De az első feleségét mindig jobban szerettem.

– Itt lakik az állomás mellett? – vetette oda Seres könnyedén.

– Ó, dehogya – mondta a néni -, kinn a víztelep mellett.

– Az a folyó partján van, ugye?

– Ott – mondta a néni –, jó messze innen.

– Értem – mondta Seres elgondolkozva.

A néni észbe kapni látszott: – Kikísértem a vonathoz... ehhez, amellyel maga jött...

Seres olyan ártatlan kerekítette szemét, amilyenre csak telt tőle, s a néni pislantott. A vonat, amellyel érkezett, még mindig az állomáson vesztegelt. Seres, aki leszállás előtt tanulmányozta a menetrendet, tudta, hogy csak két és fél óra múlva indul tovább. A néni ezt nem tudhatta, de azért csendesen elpirult.

– Hát akkor menjünk – mondta Seres, és találmra nekivágott az ismeretlen városnak. Általában jó irányérzéke volt – ez segítette tájékozódni a részben már ismert városokban, és szerencsés kereső-ösztöne – ez meg az ismeretlenekben vált hasznára. Most azonban az ösztöne sugallta irányt, jó kilencven fokkal megváltoztatta, s úgy indult el.

– Nem arra – mondta a néni, majd megint elpirulhatott -, azt hiszem, nem arra kell mennünk...

Seres szó és oldallpillantás nélkül visszakanyarodott vagy kilencven fokot és újra elindult. Az idős hölgy ezúttal nem szólt semmit.

Egy idő után Seres odalépett egy ácsorgó és szemmel láthatóan helybéli férfihoz, aki elég idősnek látszott ahhoz, hogy tudjon az Estike utcáról. Tudott is. S emellett eleven példatára volt a beszédhibáknak – egy logopédus-képző álma...

– Ah-haz Eszthi-ikhe utcssza...kéhem..., há-hát hojne ttudnám... ehre előhhe... éhtem?... ah-ahztán balha... a shuhsztehajnál jobbbhhra, ahztá-hán... ott ihgy, meg meginttt ihgy – mutatta kezével a kanyarokat –, ahztttán fel és mmegint fffel éhs máh ott is vannakkhh. Éhtem? – Mondandóját egy csuklással fejezte be.

Nem „éhtem”, akarta mondani mérgesen Seres, de a néni megelőzte: – Hogyne kérem, teljesen világos, nagyon köszönjük.

A raccsoló-pöszéző-dadogós gyanakodva nézett utánunk. Tapasztalata lehet az útbaigazításokban, gondolta Seres, hiszen az emberek kilencven százalékban ahhoz fordulnak ilyesmiért, aki erre valamilyen okból kifolyólag nem alkalmas, és furcsa neki, hogy ezúttal elsőre megértették, amit mondani akart. Számomra is furcsa, tette hozzá gondolatban. – Ha lehet, ejtsünk útba egy trafikot – mondta Seres -, szeretnék venni egy újságot.

– Ó, itt van egy mindjárt a sarok után – mondta az idős hölgy.

Seres magában mulatott, majd a keresett utca nevére gondolt, és nosztalgia fogta el. – Azt az utcát, amelyben gyermekkedtem – mondta –, azt az utcát is nyugodtan keresztel-

hették volna Estike névre... Kétoldalt estikebokrok szegélyezték a gyalogjárót... De nem így hívják, egy nagy költőnk-ről nevezték el... A költő nevét hibásan írták ki a táblára...

– Melyik költő? – kérdezte a néni, és Seres megmondta. Aztán folytatta:

– Délutánonként estikemagot szedtünk a bokrok alól, hogy legyen jövőre... Meleg nyári délutánok voltak. Aztán jött a kakasos néni, s fején egyensúlyozott egy tonna pattogatott kukoricát... Nekünk legalábbis annyinak tűnt... és néha – amikor már összegyűlt annyi zsebpénzünk – vettünk egy literrel Egyszer a húgom apró fadarabkával akart fizetni, mert boltosdit játszottunk és a fadarabka volt a pénz. A kakasos néni megharagudott a húgomra, azt hitte, ugratjuk, pedig éppen csak igazán belemelegedtünk a játékba, s nem hittük, hogy a felnőttek világa, hogy bármely világ kívül eshet játékunk szféráján... A játék kegyelmi állapotában leledztünk, de a kakasos néni, akinek egy köbméter pattogatott kukorica értékesítéséből kellett előteremteni a napi betevőt, hamar lerángatott minket... vissza a valóságba, s szétdúlta köreinket...

Az idős hölgy szeme megharmatosodott. Aztán csapongó elbeszélésbe kezdett öt gyerekről, akik az ország öt különböző városában élnek, s a legkisebbik lányáról, aki a legjobban szereti őt, egyetemista fia van már, és a néni általában nála él...de sokat utazik, sorra látogatja a többi gyermekeit is, azok is nagyon szeretik...

A néni vágyálmai közé hirtelen egy dübörgő betonszállító robbant (mint a kakasos néni annak idején, gondolta Seres), port verve orruk alá, félbeszakította az idős hölgyet, s elrobogott mellettük. Szállítódobja menet közben is forgott, s betonpép potyogott belőle az úttestre. A korábbi szállítmányokból kihulló pépet már laskaként szétsírtették az arra haladó kocsik kerekei, s idővel rákötött a kvarcporfír kockakövekre, amelyeket már nagyjából el is borított.

A porban fulladozva mentek tovább. Nemsokára a trafikhoz értek, s beléptek. A pult mögött ülő asszony kezicsókolommal, régi ismerősként köszöntötte az idős hölgyet, aki ettől megint zavarba jött. De Seres ezzel már nem törődött.

– Mit tetszik parancsolni?

– Nem én... a fiatalember szeretné az újságot...

Újra az utcán mentek. Egy futballmeccset hirdető falragasz előtt a néni megállt. – Ha itt marad vasárnapig, megnézhet egy állati vagány meccset...- mondta.

Seres Ákos sóbálvánnyá meredt.

– Jönnék ezek a hírek – mondta az idős hölgy, a plakáton a vendégcsapat nevére bökve -, de úgy megverjük őket, hogy füstöl a hálójuk!

– Meccsre tetszik járni? – kérdezte Seres bambán.

– Persze. Maga nem?

– De – mondta Seres kótyagosan.

Tájékozódniuk kellene, gondolta. – Megkérdezem azt az öregurat – mondta a néninek, de az tiltakozott: – Ó, az biztosan nem ismeri a várost...

Amikor elhaladtak az öregúr mellett, aki „biztosan nem ismeri a várost”, az megemelte szalmalapját: – Kezit csókolom, kezit csókolom...

– Üdvözlöm – biccentett a néni hűvösen, amit az öreg megörökönyödve nyugtázott.

– Biztosan összetéveszt valakivel – súgta a néni Seresnek –,

de azért fogadtam... minek megbántani szegény öregeket, amiért rossz a memóriájuk.

– Nyilván – bólintott Seres, befelé kuncogva.

A város szélén jártak már. Ide hordták a frissen kevert betont a dob-tartályos kocsik: emelődaruk csengettek, csőr-lők zúgtak, védősisakos emberek sűrögtek, ívhegesztés szűrő fénye villant néhol a magasban. Új negyed épült. Egy kis utcához értek, amelynek első házait már mindkét oldalon lebontották, s az omladék között teodolittal felszerelt topográfusok ügyködtek. Seres benézett az utcába, a feliratot kereste. Nagyjából egyforma, földszintes házakból állt az utca, de a feliratot nem találta, valamelyik – már lebontott – ház falával együtt eltűntették. Az utca túlsó végén, vagy 150 méternyire, éppen porfelhőbe rogyott egy földszintes ház, ahogy a bulldózer nekiment. Az építőttelep dübörögve falta az utcát... mindkét végét egyszerre zabálta.

– Ez az Estike utca – mondta a néni, s mosolyogni próbált.

Seres Ákos komolyan bólintott. – Hány szám alatt tesszük... hány szám alatt lakik a néni barátnője?

– A 17. szám alatt.

Odaértek. – A barátnőm nagyon szereti a virágokat – mondta a hölgy.

A kapufélfára réz-nyomógombos csengő volt szerelve.

Még a század elején szerelhetnék ide, gondolta Seres. A csengő gombot zöldre patinázta az idő és az érintetlenség.

– Mindig rázott –

mondta a néni -, de amíg 110-es áramunk volt, nem történt semmi baj... Aztán átkapcsoltak 220-ra és akkor már veszélyessé vált. Leszereltem a drótokat, de a csengő ittmaradt... Nem volt ugyan már semmi szükség rá, de minek tudja azt mindenki...

Húsz-huszonöt évvel ezelőtt kapcsolták át ezeket a hálózatosokat, gondolta Seres, húsz-huszonöt évvel ezelőtt, ha nem csalódom... A pénzespostás valószínűleg bekiált... mert nyugdíja nyilván van, gondolta, nyugdíja nyilván van, de egybebe semmi...

A néni otthonos mozdulattal benyúlt a fakerítés résén és kiszedett egy kulcsot, amely bent szegre lehetett akasztva. Kinyitotta a kaput, belépett és várakozóan nézett Seresre.

– Szépek ezek a virágok – mondta Seres, majd tűnődően folytatta: – Az ott dohányvirág, az meg margaréta... ez itt oroszslánszaj... de a többi nem ismerem. Miért nem tanították meg nekünk a virágokat az iskolában? Olyan keveset ismerek közülük...

– Az ott tüzes liliom – mutatta a néni -, az meg majoránna, ez itt német szegfű, kerti rezeda, viola... az ott meg szagos bükköny, más néven butykóvirág vagy pénzma vagy meszelővirág.

Mennyi neve van – gondolta Seres amíg megszagolta -, mennyi neve van... mint egy kedvesnek, akit nagyon szeretünk... Azt szoktuk nevek garmadájaival elhalmozni... Sorra

szagolta a virágokat, s a por meg az építőttelep cementszaga hirtelen kitisztult az orrából. Felnézett, s a kis ház fölött megpillantotta a toronydaru égre rajzolódó sziluettjét meg a magasodó tömbházak csonka emeleiteit. Aztán az udvaron nézett körül. Egy orgonabokor is állt ott, leveleit vastag rétegben borította a por. De a virágok üdék, tiszták voltak, s az ágásaik földje kellőképpen nedves.

Megsimogatta a szagos bükköny fehér pamacsát. Butykóvirág, gondolta, töröld le a port az agytekervényeimről, bugyoláld őket pihecszirmaidba, s telítsd őket pénzmaillattal, a szerelem illatával, amiből az élet fakad... Seres Ákos egy ideig mindenről megfeledkezve guggolt az ágyás mellett. Aztán észrevett valamit, amit ismert:

– Nyílik már a törökonty is... Elég korán... Gyakran tesszük öntözni őket?

– Minden reggel és este. Mostanában nehéz a vízkorlátozás miatt. De éjszaka felkelek vizet venni, s így mindig van. – Rámutatott egy kis gyerek-öntözőre: – Már csak ezt bírom el!

– Mennem kell – mondta Seres -, valahol itt van a 12. szám, ugye?

– Éppen szemben- intett a néni -, a barátnője éjszakás volt, reggel láttam hazatérni, amikor éppen öntöztem... Eddig kialudhatta magát, hisz dél van már... felköltheti...

– Köszönöm – mondta Seres, majd rövid tétovázás után megkérdezte: – Adnak majd lakást ehelyett?

– Adnak. Garzont.

– S hogy lesz?

– Nem tudom – mondta az idős hölgy, és hirtelen leült az ágyás melletti padra.

Seres Ákos kezét csókolt és távozott. Áthaladt a keskeny úttesten. Az Estike utca két végén a rombolás és az építés pora kavargott, zaja zúgott. A nyugalom és egyensúly oázisa tehetetlenül zsugorodott az erőszakos teremtmény munka sivatagában.

A következő koratavaszon újra keresztülhaladt a városon. Az a vonat most is két és fél órás veszteglés után ment csak tovább, és Seresnek eszébe jutott az idős hölgy. (Barátnője, a fiatalok szokása szerint, már elköltözött a városból.) Csepergő esőben kereste fel a helyet, ahol valaha az Estike utca állt. Most Győzelem mikronegyednek hívták (makróépületei miatt nyilván, gondolta Seres), a földszintes házakból semmi sem maradt, helyettük tízemeletes tornyok álltak s egy pengeblokk, amely olyan hosszú és magas volt, mint a Kordillerák.

Az új lakóttelep sárban úszott, s az ottfelajtott maradék építőanyagok buckái között mogorva emberek siettek. Seres visszasomfordált az állomásra. Az állomásépület előtt egy régimódi esernyő alatt apró, melegen bebugyolált alakot vett észre, aki éppen odaszólt egy szemüveges, udvarias arcú fiúnak:

– Fiatalember, kedves... nem tudja véletlenül, merre van az Estike utca?

Seres Ákos a vonatablakból visszanézve még látta a nénit az esernyő alatt, amint elindul a szemüveges fiúval. Eszébe jutott a nagyanyja, aki valahol a kilencven és a száz között állta még egyre az idő ostromát. Mi lehet a titkuk, gondolta, mi lehet a titkuk, hogy mindenek dacára nem utálták még meg a világot és minket... és miféle anyagból gyúrták őket, hogy ilyen kinyírhatatlanok...?

„Benn csönd, de künn az éj zsoltárba kezd/ S áll a zsoltáros éjben a kereszt” (Reményik Sándor: Pilátus)

Reményik Sándor versei

Nagypénteki szertartás

Ágyam fölött, a feszület fölött
Karácsonytól egész Nagypéntekig
Híven virrasztott egy fenyőfa-ág.
(Ó szelíd dísz, ó vad nyomorúság!)
Hú zöldje végül mégis elkopott,
Lett ő is szikkadt, aszott kis halott.
Éreztem: nálam tovább nem marad,
Nem bírja lelki szárazságomat,
S egy durvább illetésre szertehull.

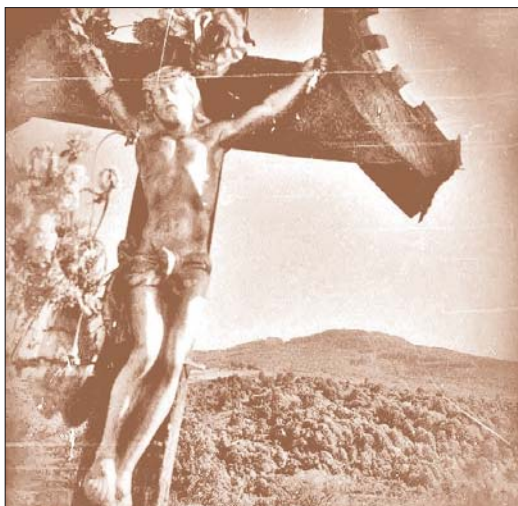

De nem ily halált szántam én neki.
A kemencében énekelt a tűz,
Zsoltároztak a lángok lelkei.
A száraz ágat helyéről levettem,
Vigyázva, ahogy halottat viszünk, -
S a tüzes kemencébe bevettem.
Nagyot lobbant, - és színes lett a láng.

Erdők nagyságos tömjén-illata
Elborította rögtön a szobát.
A száraz ágból kiröppent a lélek,
Jöttek adventek, - karácsonyok, - évek,
És hittem én is: hátha mégis élek...

Nagypéntek volt, a fűz már ideadta
Barkáját kedves kéz által nekem,
Hogy a szent főnek új dísze legyen.
Az ólomszínű éji ég alatt
Langyos, ébresztő áramlat haladt,
És gyermekkorom ölné, a hegyen
Rügyet bontott a borostyánbokor.

Békesség Istentől

Nincs nyugalom, nincs nyugalom, - a szív,
Amíg ver, mindörökre nyugtalan.
De mindörökké nyughatatlanul,
Istentől mégis Békessége van.
Nyugalma nincs, de Békessége van.
Békesség Istentől.

Nincs nyugalom, nincs nyugalom, - vihar
Örök hullámozás a víz felszíne.
De leng a mélyben háborítlanul
Pihen a tenger s az ember szíve.
Hadd hullámozzék a víz felszíne.
Békesség Istentől.

Nincs nyugalom, nincs nyugalom, - s ez a
Nyugtalanság, mint a járvány, ragad.
Te sugarazd szét békességedet
És szóval, kézfogással másnak add.
Az Isten Békessége is ragad.
Békesség Istentől.

Reggel mondd, délben mondd és este mondd
A Feltámadott első, szép szavát.
És ragyogóbbá lesz a reggeled
És csillaghímesebb az éjszakád.
És békességesebb az éjszakád.
Békesség Istentől.

Békesség Istentől: mi így köszönjünk,
Hogy köszöntésünkben lélek legyen –
Vihartépett fák – ágainkon mégis
Vadgalamb bűg és Békesség terem.
Békesség: köszöntésünk ez legyen.
Békesség Istentől.

Tanítómesék nagyobb gyermekeknek, talán felnőtteknek is.

Osvát Kálmán: LEVELEK A FIAMHOZ (IX.)

Fiam !

Aki pretenziókkal jön, az meghal.*

Lásd fiam, így nem szabad egy embernek semmit ígérnie. Íme már nem is egy szó, hanem egy egész mondat, amelyet nem értesz. Itt állok, másként nem tehetek, dobj reám követ, de hallgass meg előbb.

A Mezőség nagy országútján gyorsan ügető lovak vitték a kocsim. Hátrahanyatlottam az ülésen, erőtlenségem és összetöröttségem. Késő nyári, alkonyba hajló délután, lilás volt már az országút pora, ennyit láttam csak abból, ami a kocsin kívül volt, szemem mozdulatlanul a kocsis tarkójára meredt, nem gondoltam semmire, meghalni se vágytam, túl volt ez a bánat mindazon, amit még halállal gyógyítani lehet.

Sötétedett. A lovak tartották a trappot, a kocsis időnként félő sejtéssel hátralesett: mit is gondolhatott?

Ijesztő lehettem és ő nem látja, milyen peckesen ül mellettem, és hogy vigyázza életemet: élnivágyó délceg útitársam, a bánat. (Ezt már végleg nem érted, ne is értsd, fiam). Szó a félnapi út hosszán nem hagyta el a számat.

A mócsi tetőn szusszanásnyi időre a lovak megálltak. Izzadt hátukat gyorsírmű szellő száríttatta, jótékonyságát ez a szél lüktető halántékomtól sem sajnálta. A kocsis fékezett és erősen tartva szárban, a lovak már lejtőn szaladtak. A völgyből sűrű, piros fények integettek: tíz perc még, már csak nyolc, négy perc legtovább. Szavakat kerestem. Valamit csak mondani kell. A drága nővér, ki megszokta már, hogy mindig csak fájdalom évadján látogatom, egy pár szíves szót megérdemel. A kocsis mind gyorsabban gördült a falu felé. Harmincnyolc! - az utolsó kilométerkő. Ez már a falu. A Hosszúék udvara. A takaré. A csendőrök. A vörösfogadó: Balra, kis virágos kertre nyíló, négy virágos ablak. Egyikből derékig hajlik ki Ő. Sietős, furcsa kis lépésekkel elém szalad, hideg kezemet biztatva szorongatja, a nevemet mondja, karon fog, a kis hídon át bevezet. Akkor, ott, még az udvaron hullottak ki a számból ezek a szavak: "Aki pretenziókkal jön, az meghal." Mikor kimondtam, nyugodtabb lettem.

Édes fiam, én nem vagyok erre a kitalálásomra büszke, hiszen az élete nyomorúságát valamilyen formában mindenki megszövegezi - hát csak annyi az egész, hogy én ilyen kurtán fogalmaztam. A jólesés pedig, ami kísért e kurtá vakantásomat, csak olyasfajta volt, mintha neked egy számtani feladatot sikerül fáradságosan és becsületesen megoldad-

nod, mondjuk: egy csomó törtet hozni közös nevezőre... úgy, olyan becsületes fáradtsággal ültem le pihenni, hogy sok tört reményemet sikerült - óh, nem összeforrasztani! - csak összerakni némi rendbe (adjusztálni egy közös koporsóra).

Fiam, egy iskolában ugye hangosan olvastatják veletek a közmondásokat és megtiltják, hogy hangtalanul a pad alatt detektívregényeket olvasgassatok. Pont megfordítva tenném: a gyermekektől én a közmondásokat tiltanám. Mert akkor, csak azért is, azokat olvasnátok elfúló izgalommal, a közmondások lopnák be magukat az idegeitekbe oldhatatlanul. Istenem, ha ezt a szép mondást: "Nyugtával dicsérd a napot", ha ezt a pad alatt olvastam volna vagy lopott gyertya mellett, mikor aludtak már a házbeliék, de sok csalódással lennék ma szegényebb!

Nem akarok igazságtalan lenni, az élet valamennyire pótolja az iskola mulasztásait, negyven év alatt az én idegeimbe is berágott egy ilyen szentenciát, azt, amellyel kezdődik mai levelem. Távolról sem olyan szép és olyan világos, mint amaz iskolai, viszont (öndicséretnek ne vedd fiam) valamelyest mégis egyénibb. Nem is lehet csodálni. Negyven év alatt egy élettelen ólomgolyó is, ha magamban hordozom, kap tőlem valami egyéni veret. Hogyne kapna egy élő fájdalom.

Hogy az egyéni veretű bölcsességet jobban szeretem a közkeletű bölcsességeknél, ez azért van, fiam, mert a közkeletűek között hamar akadhatok két olyanra, amelyek egymásnak ellentmondanak. (Nahát nem éppen olyan hamar, de negyven év alatt rájöttem, hogy a "Nyugtával dicsérd a napot" ellene mond annak a másik szép mondásnak, hogy "Mindenki a maga szerencséjének a kovácsa". Ez az utóbbi az emberi akarat győzhetetlenségét hirdeti, a cselekvő, dagadó izmú, lobogó agyú embert állítja bajérhetetlen magas dobogóra, míg az első bizony a szenvedő igeragozás hőségé teszi emberünket, aki csak tatik-tetik és bár tetszése szerint törekedhetik, sikeréről csak este bizonyosodhatik meg, ha markát kinyitván, a sikert benne találja. Az egyéni veretű bölcsességet sose lehet ilyen szegényben hozni, mert azok, fiam, mind (fájdalmasan) igazak. És a fájdalmas igazságok, sajnos, szép sorjában elférnek egymás mellett a világ rendjében. S még szűkebb helyen is...

Téged persze az érdekelne jobban, mi lett a lovakkal, s talán az is, mi jóval kínált engem Flóra nénéd. A lovak hazamentek az istállóba, ropogtatták a zabot és a szénát és gyűjtötték az erőt, hogy visszavigyék a vonathoz árnyékká nyúlt

apádat és súlyosabb útítársát, a bánatot. Flóra nénéd pedig teával, fahéjas kaláccsal kínált, és közben az itt írottaknál egyszerűbb és világosabb szavakkal tanított engem, hogy milyen nagy kárt tesznek az emberben a pretenziók. Ő nem használta ezt a szót, hanem olyasmiket mondott, hogy: "Mindent úgy kell venni, ahogy van, az élettel szemben minden követelőzés nevetséges és hiábavaló", aztán, hogy: "Mindent meg kell tenni, hogy úgy legyen, ahogy az ember szeretné, de ha mégsem úgy lesz, hát azért az ember nem felelős". Meg mondott affélét is, hogy: "Biztosra csak az vehet valamit, aki előre lát minden eshetőséget, minden lehetőséget és mindenről tud, ami volt és ami van: csak a jó Isten maga..."

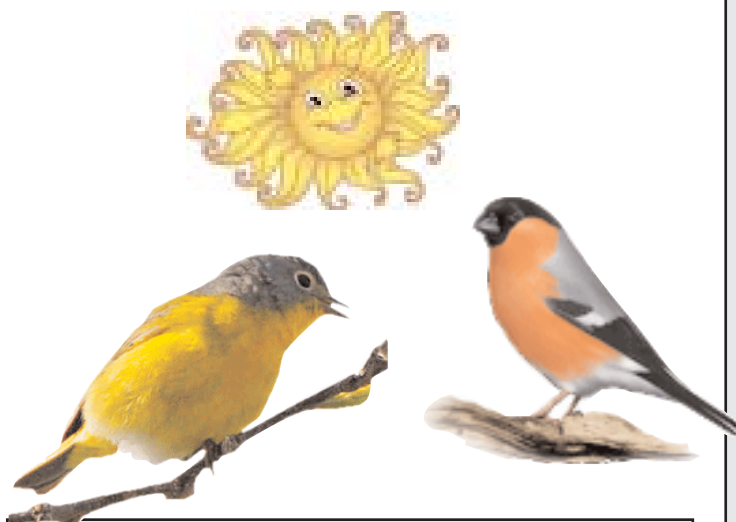
Amiből láttam, hogy a pretenziókról körülbelül egy véleményen vagyunk, csak ő nem fogalmazta a maga véleményét olyan halálosan.

Nem is haltam meg faim. Csak...

Te! Az íróasztalomon azok a szép kék kötésű könyvek a Nietzsche Frigyes könyvei. Ez a szegény Nietzsche az élete vége felé nagyon, nagyon beteg volt, már nem is emlékezett semmire. Mindig karosszékben ült egy szép teraszon és a nővére ápolta. Egyszer, mintha mégis felvillant volna valamely emléke, kérdezve hozzám fordult: - Ugye, írtam én is valamikor szép könyveket?

Fiam, én kit hívjak segítségül az emlékezetemnek? Választalan a kérdésem elszáll: - Ugye, voltak nekem is szép álmaim?

*pretenzió - elvárás, követelmény (latin)

Kellemes húsvéti ünnepeket kíván és továbbra is szeretettel várja leveleiteket, javaslataitokat

a szerkesztő néni, az alábbi címre:

B. OSVÁT ÁGNES

540.477 Marosvásárhely (Targu Mures),

str. Armoniei nr. 22 ap. 13, jud. Mures, Románia.

Telefon: 0040265/249918, 0040365/803670,

0040770/173128

E-mail: osvatagnes@gmail.com

Papp Róbert

Húsvéti ajándék

Zöld, üde réten, egy szép tavaszon,
Kisnyuszi búsul a régi padon.
Festéket nem árul mától a bolt,
Elfogyott mind, mi a polcokon volt.

Búsul a kisnyúl, a tapsi, a rest,
Mindenki kék, lila, zöld tojást fest.
Mindenki rózsaszínt és pirosat,
Egyszínűt, tarkát, szép csinosat.

De a mi kisnyuszink egyre csak sír,
Boldog az mind, ki ma festeni bír.
Lesz-e ma végre, ki rajta segít,
Talál-e olyat, ki ad neki színt?

Amint a fűben a nyúl kuporog,
Mellé egy sárgarigó oldalog.
Kék nefelejcs is közöttük terem,
Zöldike röppen a fénylő egen.

Vörösbegy hozza vidáman a hírt,
Lila akácfa is küldi a színt.
Ezüstsirály a családjával jó,
Csőrében virít az aranyeső.

Kisnyuszi látva a gondoskodást,
Festheti gyorsan a cifra tojást.
Húsvétra kész lehet, hogyha siet,
Közülük legszebb lesz, pont a tied.

Kérjük, ne feledje, hogy az Ön SZJA-nak 1%-a is hozzájárul lapunk megjelenéséhez, Erdélybe történő ingyenes küldéséhez. A fogadóképes Erdélyi Magyarok Tolna Megyei Közhasznú Egyesületének adószáma: 19231172-1-17

Támogatóink

Anonymus	Németországból	50 EUR
Dr. Halmágyi Imre	Marosvásárhely	50 RON
Jeremiás László	Marosvásárhely	50 RON
Komporály Vilmos	S.szentgyörgy	7000 Ft
Pakucs Etelka	Nagyborosznýó- RO	6000 Ft.
Ötvös Lajos	Gyál	1500 Ft
Prof. dr. Fazakas Béla	Marosvásárhely	20 RON
Tófalvi Árpád	Sz.udvarhely	3500 Ft
Szekeres Erzsébet	Székelyudvarhely	50 RON

Köszönjük!

Tisztelt olvasóink!

Előző, decemberi lapszámunk 2. oldalán adtunk hírt arról, hogy az EKOSZ 2013. májusi tisztújítása nyomán kötelező bírósági bejegyzés késése miatt nem tudunk befizetési csekket küldeni Önöknek. Háborgó lélekkel, az illető hivatalnokok, a magyarországi bürokrácia helyett szégyenkezve kell elmondanunk: most sem! A bírósági bejegyzés megtörtént ugyan, de végig kellett várni az előírt időt a végzés jogerőre emelkedéséig, majd újabb nyilatkozatokat kértek, miszerint az illetékes személyek (azaz mi, akik az egészet kérvényeztük, toporogva várjuk) nem fellebbeznek ellene. Ez is megtörtént, a hivatalos iratot kiállították, ez valahol utazgat, a lapot pedig nyomdába kell adnunk. Az okirat hiányában az EKOSZ nem tud új adószámot kérni (ami az 1%-s felajánlások fogadásához szükséges, és megszerzése hetekbe kerül), ezért az alábbiakban a lap másik tulajdonosának, a Tolna megyei szervezetnek (EMTE) adószámát adjuk meg. Ami pedig a legfontosabbat, a csekkek nyomtatását, ill. az átutaláshoz szükséges bankszámlaszámot illeti – előbbi szintén heteket igénylő folyamat –, ismét csak ígérni tudjuk, hogy ezeket a júniusi lapszámban megküldjük, ill. közölni fogjuk. Addig kérjük szíves türelmüket, magunk pedig számolgatjuk még meglévő garasainkat, hogy telik-e a költségekre, és erősítgetjük bizakodásunkat, hogy majd egyszer, talán, tényleg...

***Áldott húsvétot,
Március 15. méltó megünneplését,
és mindenekelőtt:
elkötelezett, bölcs „választást”
kívánunk Önöknek!***

ÁTALVETŐ ONLINE

Lapunk pillanatnyilag 2008-ig visszamenőleg az interneten a következő címeken olvasható:
www.ekosz.hu, www.erdelyikor.hu.

